Meerjarenbegroting 2025-2028

En door

MOERDIJK

Colofon

Ontwerp/opmaak: John Gaasbeek, johngaasbeek.nl

Fotografie: Gert van der Ros, Marcel Otterspeer, gemeente Moerdijk, Adobe Stock

Uitgave: september 2024

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook en evenmin in een geautomatiseerd gegevensbestand worden opgeslagen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Gemeente Moerdijk.

Inhoud

Inleiding 4

Leeswijzer 7

Programma's
Samen aan de slag voor het klimaat in Moerdijk 9
Prettig en veilig wonen en leven in Moerdijk 23
Economie als versneller voor een vitaal Moerdijk 40
Ondersteuning voor mensen die het écht nodig hebben 58
Partnerschap in een veranderende samenleving 77

Financiële positie 2025-2028 100

Staat van baten en lasten 2025 111

Paragrafen
Paragraaf Lokale heffingen 113
Paragraaf Financiering 128
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 135
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 149
Paragraaf Wet open overheid (Woo) 158
Paragraaf Grondbeleid 159
Paragraaf Bedrijfsvoering 167
Paragraaf Verbonden partijen 171
Paragraaf Subsidies 195

Beleidsindicatoren 200

Bijlagen
Overzicht incidentele lasten en baten 2025-2028 207
Overzicht taakvelden en producten 213
Geprognosticeerde begin- en eindbalans 225
Overzicht structurele reservemutaties 228

Inleiding

Beste raadsleden,

We bieden u hierbij graag de begroting 2025-2028 aan.

De eerste begroting die is gebaseerd op de ambities van het hernieuwde bestuursakkoord 2024 -2026 met de titel “En door…”. Een begroting die voor het begrotingsjaar 2025 sluitend is. Maar waarbij het perspectief voor de jaren 2026 en verder wel negatief is.

Financieel gezien gaat deze begroting gepaard met veel landelijke onzekerheden over de financiële positie van gemeenten. Voor 2026 en verder heerst met name veel onzekerheid over de grootste inkomstenbron van gemeenten, het gemeentefonds. Een forse daling van het gemeentefonds vanaf 2026 heeft tot gevolg dat landelijk begrotingen van gemeenten onder druk zijn komen te staan. Het landelijke beeld is dat ‘taken, middelen en ambities vanaf 2026 uit balans zijn, waarbij er ook op basis van het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet nog veel werk te verzetten is om deze balans te herstellen. Ook de motie “Wend het ravijn af: compensatie voor 2026 en 2027” die tijdens de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de VNG door 99% van de gemeenten is aangenomen, benadrukt de urgentie van de wettelijke verplichting van het Rijk om gemeenten voldoende te vergoeden voor de taken die zij moeten uitvoeren.

We zijn trots dat de financiële positie van de gemeente Moerdijk ondanks alle onzekerheden gezond is en dat we u met een verwacht structureel resultaat van € 3,2 miljoen een sluitende begroting 2025 kunnen aanbieden. Wel ervaren we ook in de gemeente Moerdijk vanaf 2026 het veel genoemde ravijnjaar, waarbij we op basis van de huidige inzichten negatieve structurele resultaten verwachten van € 1,5 miljoen (2026), € 1,3 (2027) en € 0,6 miljoen (2028). We constateren hierbij gelukkig wel dat het ravijn niet zo diep is als eerder gedacht en in vergelijking met andere gemeenten relatief meevalt.

Toch betekent dit dat we de komende periode waakzaam willen zijn en de urgentie voelen om op zoek te gaan naar structurele begrotingsruimte om ook in de toekomst onze ambities te kunnen realiseren en de financiële positie van de gemeente daarbij gezond te houden. Daarom zijn we gestart met het in beeld brengen van de mogelijkheden tot het vergroten van de structurele begrotingsruimte, waar we de gemeenteraad uiteraard in aanloop naar de kadernota 2026, bij betrekken. Het zoeken naar structurele begrotingsruimte doen we met de blik op 2026 maar mede ook met het oog op kostenontwikkelingen binnen o.a. de jeugdzorg en investeringen die vanaf 2029 hun beslag krijgen in de vorm van kapitaallasten zoals het verduurzamen van de zwembaden, de ondertunneling van het spoor en de ontwikkelingen Zevenbergen Oost.

We hebben er alle vertrouwen in dat we in het project structurele begrotingsruimte voldoende aanknopingspunten kunnen vinden om de financiële uitdagingen van de komende jaren het hoofd te bieden. We zien op dit moment geen aanleiding om ambities te parkeren of af te schaken. We zijn daarom blij dat we in 2025 en de volgende jaren aan de slag kunnen met onder andere:

- Het programma veiligheid waarin we stevig inzetten op het verbeteren van de veiligheid van Moerdijk haar inwoners en bedrijven. Onder andere door extra voorlichting, handhaving en aanpak van ondermijning (past in verhaal Moerdijk als dynamische gemeente).
- Het programma openbare ruimte. Met grote vraagstukken zoals klimaatverandering, tekort aan stroomnet capaciteit of het zorgen voor sociale veiligheid zijn letterlijk zichtbaar in de omgeving van onze inwoners. De openbare ruimte en de staat daarvan raakt ons allemaal. De programmatische aanpak zorgt ervoor dat nog meer dan voorheen integraal wordt gewerkt aan een betere leefomgeving van inwoners en bedrijven.
- De blijvende inzet op woningbouw voor alle doelgroepen in alle kernen.
- We gaan op ambitieuze en voortvarende manier door met ons programma Vitale centra.
- Het zetten van extra stappen op de Powerportontwikkeling waarbij de inzet is om met een integrale aanpak tot een goede (ruimtelijke) afweging te komen ten aanzien van alle ruimteclaims die tot toenemende druk op de leefbaarheid van onze kernen leiden
- In 2025 zetten we steviger in op het ondersteunen en faciliteren van onze inwoners bij het verduurzamen van de woning. Dit doen we door op woningniveau de ondersteuningsmaatregelen beschikbaar te maken, denk aan gratis energiecoach, de lekcheck, inzet van een klusdienst, isolatiesubsidie. Met een paar klikken vragen inwoners vervolgens de ondersteuningsmaatregelen aan.
- Bij het toewerken naar een aardgasvrije gemeente in 2050 streven we er komend jaar naar om, samen met woningcorporaties en inwoners, de eerste wijkuitvoeringsplannen voor Helwijk en de Windkernen A16 op te stellen.
- De gecoördineerde brede preventieaanpak gebaseerd op het IJslandsmodel en gericht op het creëren van een positieve leefomgeving waarin jongeren, gezond, veilig en kansrijk opgroeien zonder middelengebruik. We nemen deel aan het OKO-programma van het Trimbos Instituut, opgroeien in een kansrijke omgeving.
- De uitvoering van het in 2024 vastgestelde Actieplan Jeugd, waarin we waar mogelijk interventies doen bij specialistische ondersteuning om de inzet te verlichten en de kosten te verlagen.
- Het onze inwoners helpen om de weg weten te vinden naar hulp en ondersteuning, in een zo vroeg mogelijk stadium. Ondersteuning door de gemeente en de verschillende samenwerkingspartners is duidelijk vindbaar, toegankelijk en bereikbaar is voor de inwoners.
- Het opzetten van een nu nog informele regionale samenwerking op informatievoorziening om opgaven samen het hoofd te bieden en kwetsbaarheid op functies te voorkomen.

- Het concreet uitwerken van de hernieuwde afspraken met de stads- dorps- en gebiedstafels in een plan van aanpak om beter samen te kunnen werken in participatietrajecten.
- En het inrichten van het programma dienstverlening; met een duidelijke focus op de klantreis en klantbeleving en adequate ondersteunende processen.

Samengevat kijken we ondanks de landelijke financiële onzekerheden met vertrouwen naar de toekomst waarbij we “doorgaan” met de verdere uitvoering van het bestuursakkoord.

Zevenbergen, 24 september 2024

Het college van burgemeester en wethouders,

Aart-Jan Moerkerke
Bennie Blom
Danny Dingemans
Pauline Joosten
Eef Schoneveld
Mireille de Groot

Leeswijzer

Deze meerjarenbegroting 2025-2028 is als volgt ingericht.

Opzet begroting

In de opzet van de programma's zijn de doelstellingen leidend. De programma's zijn als volgt opgebouwd:

1. Naam programma
2. Inleidende tekst programma
3. Naam thema
4. Ambitie behorend bij thema
5. Strategische doelen van het thema
6. Indicatoren
7. Nieuwe ontwikkelingen binnen het thema
8. Randvoorwaarden
9. Risico's
10. Prestaties binnen het thema
11. Lasten en baten van het programma
12. Taakvelden binnen het programma
13. Toelichting op de financiële verschillen met de begroting 2024
14. Verbonden partijen

2&4. Inleidende tekst programma en ambities behorende bij thema

In de inleidende teksten van de verschillende programma's zijn de teksten 1 op 1 uit het bestuursakkoord overgenomen. De ambities behorende bij de thema's zijn voor een deel ook overgenomen uit het bestuursakkoord en waar nodig zijn verduidelijkende passages toegevoegd.

5. Strategische doelen van het thema

Hier wordt aangegeven wat wij gedurende de raadsperiode willen bereiken.

6. Indicatoren

Waar mogelijk zijn effectindicatoren opgenomen. Daarmee wordt het verband tussen de prestatie, het doel en het maatschappelijk effect inzichtelijk.

7. Nieuwe ontwikkelingen binnen het thema

Nieuwe ontwikkelingen zijn ontwikkelingen die in de lopende raadsperiode spelen binnen het thema. Ook wordt onder dit kopje aangegeven als er aanvullende of nieuwe inzet benodigd was en om die reden extra financiële middelen in de begroting zijn verwerkt.

8. Randvoorwaarden

Dit zijn de voorwaarden die van belang zijn om de ambitie te kunnen bereiken.

9. Risico's.

Hier zijn de voorziene risico's opgenomen. Zowel financieel als inhoudelijk.

10. Prestaties binnen het thema
De prestaties zijn toegevoegd om de doelstellingen meer te concretiseren zodat voor de raad duidelijk wordt wat de inspanningen zijn die dit begrotingsjaar worden verricht om de doelstellingen te bereiken. Het zijn concrete zaken die de raad ook echt terugziet. In deze begroting zijn de prestaties meerjarig benoemd en in beeld gebracht.

11. Lasten en baten van het programma
In dit onderdeel worden de totale lasten en baten per programma weergegeven. Dit is het niveau waarop de raad de budgetten autoriseert.

12. Taakvelden binnen het programma
Sinds 2017 zijn taakvelden verplicht voorgeschreven. Dit om de onderlinge vergelijkbaarheid tussen gemeenten te vergroten. Per programma zijn de taakvelden weergegeven die binnen dat programma vallen. Voor de meeste taakvelden geldt dat deze tot één programma behoren. Voor enkele taakvelden geldt dat deze over meer dan één programma zijn verdeeld.

13. Toelichting op de verschillen met de begroting 2024
Hier worden alleen de belangrijkste verschillen vermeld en toegelicht. Tevens zijn de verschillen in een grafiek weergegeven.

14. Verbonden Partijen
Bij ieder programma wordt vermeld welke verbonden partijen een bijdrage leveren aan de realisatie van de doelstellingen van dat programma. Een inhoudelijke toelichting op de verbonden partijen is opgenomen in de paragraaf Verbonden partijen.

Paragrafen
In de beleidsbegroting zijn verder totaal 9 paragrafen opgenomen. De paragrafen zijn een verplicht onderdeel van de beleidsbegroting (op basis van het BBV) en belichten een aantal thema's die in meerdere programma's van de begroting terugkomen, zoals lokale heffingen, verbonden partijen en bedrijfsvoering. De gemeente mag naast de verplichte paragrafen ook zelf thema's kiezen waar een paragraaf over wordt opgenomen. In de begroting van Moerdijk is de paragraaf subsidies daar een voorbeeld van.

Bijlagen
In de bijlagen is aanvullende detailinformatie over enkele onderwerpen. Ook voor de meeste bijlagen geldt dat deze verplicht zijn op basis van het BBV.

Samen aan de slag voor het klimaat in Moerdijk

Er ligt een grote opgave om tot een duurzaam Moerdijk te komen. Het tegengaan van klimaatverandering, aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering en een transitie naar een circulaire economie zijn randvoorwaarden voor het behoud van onze leefbaarheid.

Energietransitie en klimaatadaptatie hebben ook impact op hoe we onze openbare ruimte inrichten en beheren. De klimaat- en energietransitie gaan ons woon-, werk- en leeflandschap veranderen. Het vraagt om een ontwikkelend perspectief op onze fysieke leefomgeving, waarbij we opgaven slim combineren en de kwaliteit van het landschap en de leefomgeving bewaren

Ook in de eigen bedrijfsvoering maken we keuzes die bijdragen aan een duurzaam Moerdijk. Zo komt duurzaamheid ook als een rode draad terug in alle andere programma's in deze begroting.

Thema Energietransitie

Ambitie

Energietransitie is een internationale opgave met zijn oorsprong in het Klimaatakkoord van Parijs. We stappen over van (eindige) fossiele brandstoffen naar volledig duurzame energiebronnen zoals zon- en windenergie. Als lokale overheid leveren wij onze bijdrage aan het einddoel van een klimaatneutrale samenleving in 2050. Om onze doelen te bereiken werken we intensief samen met onze partners, zoals inwoners, bedrijfsleven, de agrarische sector, Woningcorporaties, STEM en Energiek Moerdijk. We kunnen het als gemeente immers niet alleen.

Met de uitvoering van ons Energieprogramma (2021) leveren we onze bijdrage aan de klimaatdoelstellingen. De vele ontwikkelingen op het gebied van de energietransitie maken een regelmatige actualisatie van het Energieprogramma noodzakelijk. Begin 2025 vindt besluitvorming plaats over een geactualiseerde visie op ons lokale energiesysteem voor de toekomst. Aandacht hierin gaat uit naar het energiesysteem van de toekomst met elektriciteit als belangrijkste energiebron in combinatie met warmte(netten), groen gas, en opslag.

In het verlengde hiervan wordt in de regio West-Brabant gewerkt aan de Regionale Energiestrategie 2.0 waarin het regionale energiesysteem van de toekomst centraal staat. Ook deze wordt in 2025 ter vaststelling aan de raad voorgelegd.

Strategisch doel

- We leveren een evenredige bijdrage aan mondiale en Rijksdoelstellingen (inclusief het Klimaatakkoord), zoals minimaal 55% reductie van uitstoot van broeikasgassen in 2030 (t.o.v. 1990).

Effectindicatoren

In het Energieprogramma concluderen we dat het moeilijk is om de effectiviteit van onze eigen inzet op de klimaatdoelen te monitoren. Openbare data om de effecten van lokaal beleid op de CO2-uitstoot goed inzichtelijk te maken op de lokale schaal zijn slechts beperkt beschikbaar. Bij de uitvoering van de Regionale Energiestrategie, het Energieprogramma, de Transitievisie Warmte en de acties die daaruit volgen proberen we steeds zo concreet mogelijk meetbare doelen op te stellen. De volgende effectindicatoren hanteren we nu:

- Hoeveelheid geïnstalleerd vermogen windenergie en grootschalig zon
- Aantal verleende isolatiesubsidies
- Aantal met klusdienst bezochte woningen

- Aantal woningen met Energielabel D of lager
- Aantal gasaansluitingen
- Gemiddeld aardgasverbruik per woning
- Aantal woningen met zonnepanelen

We willen meer (in)zicht krijgen in de voortgang van de lokale energietransitie. Hiervoor gaan we binnen de gemeente samen met de collega's van data gedreven werken aan een monitoringsysteem.

Nieuwe ontwikkelingen

Actualisatie Energieprogramma

In de tweede helft van 2024 zijn we gestart met de actualisatie van het Energieprogramma. In navolging van vele gemeenten hebben we de algemene programmatische aanpak van de energietransitie losgelaten. In de Energievisie die hieruit voortkomt ligt de focus op de integrale ontwikkeling van het lokale energiesysteem. Dus hoe elektriciteit, warmte en duurzame gassen in samenhang ons energiesysteem van de toekomst vormen. Deze energievisie biedt daarmee ook houvast voor de keuzes die komende jaren onvermijdelijk gemaakt moeten gaan worden bij het aardgasvrij maken van onze kernen en bedrijventerreinen. De keuzes die we daarbij maken dragen bij aan een betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam energiesysteem. Daarbij gaat duurzaamheid verder dan alleen de reductie van CO2.

Wijkuitvoeringsplannen Windkernen A16 en Helwijk

In Helwijk en de windkernen A16 (Moerdijk, Langeweg, Zevenbergschen Hoek) zijn we samen met de inwoners en woningcorporatie de zoektocht gestart naar een alternatief voor aardgas om de woningen en gebouwen te verwarmen. Dit vergt veel tijd, onderzoek en inzet om uiteindelijk samen met onze inwoners de juist keuze te kunnen maken. We streven ernaar in 2025 de concept wijkuitvoeringsplannen gereed te hebben. We financieren deze processen vanuit de geoormerkte Rijksmiddelen voor de uitvoering van het Klimaatakkoord.

Nationale energie-infrastructuurontwikkelingen

Moerdijk heeft een belangrijke rol in het nationale energienet van de toekomst. Veel projecten rondom de ontwikkeling van nationale energie-infrastructuur vinden hun weg naar gemeente Moerdijk. We onderzoeken aan de Ontwerptafel Powerport regio Moerdijk in hoeverre deze ontwikkelingen zijn in te passen in de omgeving met behoud van een duurzaam leefbaarheidsperspectief voor onze inwoners en gebruiksmogelijkheden van onze goede landbouwgronden. Daarbij betrekken we ook vele andere grote opgaven in het gebied. Zie ook thema haven- en industrieterrein. De individuele projecten lopen echter ook gewoon in hun eigen tempo door. De komende jaren zullen deze projecten stap voor stap verschuiven van de fase van planvorming richting die van uitvoering. Daarmee neemt de druk op onze organisatie ook steeds verder toe. Er worden immers steeds meer collega’s van allerlei vakgebieden betrokken bij een project: energie, ruimtelijke plannen, milieu, veiligheid, openbare ruimte, juridische zaken, vergunningverlening en communicatie. Veel van de benodigde inzet kan worden betaald uit legesinkomsten. Maar gezien de vele projecten en de complexiteit ervan, is het niet vanzelfsprekend dat de bestaande formatie hier voldoende ruimte voor biedt. Of dat extra medewerkers hiervoor te werven zijn.

Werken met het soortenmanagementplan

Met het soortenmanagementplan (SMP) is in beeld gebracht waar beschermde, gebouwbewonende soorten (vleermuizen, huismus en gierzwaluw) zich bevinden in onze gemeente (SMP-Moerdijk). Met het SMP is een generieke ontheffing aangevraagd bij de provincie waardoor niet langer meer voor elke ingreep een losse ontheffing aangevraagd dient te worden en duidelijk is wat je moet doen om de aanwezige soorten te beschermen en populaties te versterken (de staat van instandhouding verbeteren), Deze natuurinclusieve maatregelen worden vaak gecombineerd met vergroening van het stedelijk gebied en klimaatadaptatie.
De generieke ontheffing kunnen we als gemeente (en ontheffinghouder) doorleggen aan initiatiefnemers, projectontwikkelaar en vooral aan huiseigenaren die hun huis willen verduurzamen en hiermee direct weten waar ze aan toe zijn.

Randvoorwaarden

We hanteren leidende principes uit o.a. de Regionale EnergieStrategie, het Energieprogramma / Energievisie en de Transitievisie Warmte als richtinggevend kader in de lokale energietransitie.

We streven daarbij de energietransitie als vliegwiel benutten om de leefbaarheid, lokale economie en de kwaliteit van het landschap te verbeteren. We gaan uit van 50% lokaal eigenaarschap bij nieuwe projecten van grootschalige lokale duurzame energieopwekking. Opbrengsten uit (grootschalige) energie-infrastructuurprojecten komen zoveel mogelijk ten goede aan de lokale energietransitie en leefbaarheid. Zo dragen ze ook bij aan de vitaliteit van onze gemeenschap.

Risico's

De energie- en warmtetransitie is complex en ingrijpend voor iedereen. Dit leidt soms tot onzekerheid, onbegrip en weerstand bij inwoners en bedrijven en de agrarische sector. We komen hieraan tegemoet door hen te betrekken (inzicht en inspraak geven) bij de vorming en uitvoering van beleid en projecten. Bijvoorbeeld bij het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen. Zodoende werken we aan draagvlak en bepalen we zo veel mogelijk samen het handelingsperspectief.

Eén van de grote problemen in de energietransitie is en blijft voorlopig de transportschaarste op het elektriciteitsnet. Hierdoor vertraagt de verduurzaming van bedrijven als het gaat om aardgasvrij worden of elektrificatie van een wagenpark. Ook kent de realisatie van grootschalige duurzame opwek van elektriciteit door de transportschaarste extra onzekerheden. De netbeheerders Tennet en Enexis werken de komende jaren aan de uitbreiding van het elektriciteitsnet.

Daar waar mogelijk proberen wij die uitbreiding te versnellen. Voor bijvoorbeeld de ontwikkeling van Zevenbergen Oost is een nieuw middenspanningsstation noodzakelijk. We zijn daarom continu in overleg met Enexis om knelpunten tijdig te signaleren en aan te pakken. Als gemeente kunnen we bijdragen aan de benodigde snelheid door vergunningsprocessen soepel te laten verlopen met oog voor onze inwoners, bedrijven en gebruikers van ons landelijk gebied.

De aanpassing aan het elektriciteitsnet heeft ook grote impact op het beheer en onderhoud van onze openbare ruimte. Waar de ruimte voor de verschillende disciplines reeds schaars was, zal dit toenemen. Een goede integrale afstemming wordt cruciaal, zowel intern als met externe partijen. Planning en budgetten moeten flexibel worden omdat zo op dat gebied de juiste keuzes te kunnen maken. Een risico hierbij is dat de gemeente tegen meerkosten aanloopt doordat planningen in een laat stadium moeten worden aangepast of gemeentelijke werken juist naar voren worden gehaald om de overlast voor inwoners te beperken.

In de zomer van 2024 is een nieuw kabinet aangetreden. Dit leidt naar verwachting tot wijzigingen in beleid, o.a. het eerder afschaffen van de salderingsregeling en het vervallen van de verplichting van een hybride warmtepomp bij aanschaf van een nieuwe CV-ketel. Dit kan tot (verdere) vertraging leiden van het halen van de klimaatdoelstellingen. Of het nieuwe kabinetsbeleid ook financiële consequenties heeft voor de gemeente als het gaat om diverse Specifieke Uitkeringen om het klimaatbeleid uit te voeren en de nieuwe wetgeving (Wet Collectieve Warmte) is nog onduidelijk.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• Vaststellen Energievisie	■			
• Uitvoering Transitievisie Warmte:				
- Uitvoering lokaal isolatieprogramma labels D t/m G	■	■	■	
- Uitvoering aanpak energiearmoede – inzet klusdienst	■			
- Vaststellen Wijkuitvoeringsplannen Helwijk en Windkernen A16	■			
• Uitvoering Actieplan CO2	■	■	■	■
• Inzet elektrische deelauto's voor verduurzaming eigen dienstkilometers, als onderdeel van een bredere verduurzaming van de eigen zakelijke mobiliteit.	■			
• Start proces repowering windparken Volkeraksluizen en Sabinadijk	■	■	■	■
• Monitor voortgang lokale Energietransitie	■			
• Actualisatie Transitievisie Warmte – Warmteprogramma onder de Omgevingswet	■	■		
• Uitvoering visie Laadinfrastructuur	■	■	■	■
• Uitvoering visie (verduurzaming) Bedrijventerreinen	■	■	■	■

Thema Klimaatadaptatie

Ambitie

De uitdagingen waar het veranderende klimaat ons voor stelt merken de inwoners, bedrijven en overheid steeds vaker. Gemeente Moerdijk werkt hierbij consequent conform de drie strategische lijnen van de Moerdijkse Klimaatdialoog:

- Gezond leef-, werk- en leerklimaat
- Klimaat en het productielandschap 2.0
- Samen met de natuur

Strategische lijnen die concreet worden gemaakt met de ambitie en doelen die zijn vastgesteld in het focusdocument gemeentelijk waterplan (GWP) Moerdijk 2024-2027 en de basis zijn voor de vergroeningsplannen die we voor alle kernen aan het opstellen zijn.

Belangrijke wijziging is data: we stoppen met het aanpassen van de bodem- en watersituatie bij nieuwe ontwikkelingen: water en bodem worden sturend. Water zal steeds zichtbaarder worden in onze openbare en particuliere ruimte en de definities van waterhinder en wateroverlast worden bepalend voor welke maatregelen voor de verwerking van hemelwater we wel en niet (meer) nemen. Focus voor de verwerking van hemelwater:

1. Hergebruik
2. Bergen en infiltreren
3. Afvoeren op sloten of wegen met afwaterfunctie
4. Hemelwaterriolering (bovengronds en daarna pas ondergronds)

Strategisch doel

- We handelen klimaatbestendig bij het (her) inrichten van onze ruimtelijke omgeving.

Effectindicatoren

- (Klachten van) wateroverlast inclusief duiding
- Verhard oppervlak binnen het stedelijk gebied (zowel openbare ruimte als particulier terrein) versus groen oppervlak
- Percentage afgekoppeld hemelwater en gerealiseerde waterberging
- Bomen (schaduw) in de kernen
- (Buurt)initiatieven voor de (her)inrichting van de eigen leefomgeving
- Aantal subsidie aanvragen ‘Moerdijk Klimaatbestendig’.
- Ontheffingen op basis van het Soortenmanagementplan

Nieuwe ontwikkelingen

Water op straat hoort bij het nieuwe klimaat!

Wat wel betekent dat water geen schade of overlast mag veroorzaken. Dit vraagt een aanpak van de gehele openbare ruimte om deze meer klimaat robuust te maken. En we moeten water een belangrijkere rol geven in de integrale aanpak van de (openbare) ruimte als geheel. Met de resultaten van de systeemanalyse stedelijkwater (SSW) stellen we een blauwdruk op voor het riool van de toekomst.

We herzien hiermee voor elke kern de opgave in het stedelijk water om capaciteit van de riolering in combinatie met de openbare ruimte te toetsen en integrale prioriteiten te stellen. Waar moeten wij gaan zoeken naar ruimte om deze opgave te realiseren en waar kunnen wij grond verwerven. En dat doen we voor iedere kern.

Ook voor het havenbedrijf geldt deze uitdaging. Havenbedrijf Moerdijk is zelf beheerder van het watersysteem. Komend jaar zullen we gezamenlijk met het waterschap Brabantse Delta de roadmap riolering (2016) updaten en samenwerken in een klimaataanpak. Waarbij we als gemeente vooral de communicatieve rol richting de bedrijven oppakken.

Hergebruik van hemelwater

Wij gaan hergebruik van hemelwater stimuleren en aandacht geven aan de mogelijkheden. Van eenvoudig hergebruik (regenton) tot en met het spoelen van toiletten en het gebruik voor het wassen van kleding. Er zijn veel mogelijkheden, maar de aandacht of urgentie hiervoor ontbreekt. Dit vraag (deels) nationale wetgeving. We verlengen hierom de klimaatsubsidie regeling. Wel gaan wij deze regeling evalueren of een aanpassing van de gesubsidieerde maatregelen wenselijk en nodig is om hier meer aandacht voor te krijgen bij onze inwoners en projectontwikkelaars.

Strenger wat betreft het bergen en infiltreren van water
Elke ruimtelijk ontwikkeling moet voldoen aan de waterbergingsnorm van 60 mm hemelwater per m2. Of het nu een uitbreiding, inbreiding of een integrale aanpak van de openbare ruimte betreft. Dit is nodig om bij de steeds heftiger neerslag uiteindelijk al het hemelwater een plek te kunnen geven in onze openbare ruimte om droge voeten te houden. Dit vraagt meer ruimte en aandacht bij de aanpak van onze openbare ruimte, maar ook bijvoorbeeld bij onze woningbouwopgave. Onder andere via de vergroeningsplannen verkennen we de mogelijkheden waar extra ruimte nodig is (of eventueel aangekocht en ingericht moet worden) voor een robuuste invulling van deze opgave.

Groener Moerdijk
Een van de strategische lijnen uit de Klimaatstrategie is Gezond leef-, werk-, en leerklimaat. Om hier uitvoering aan te geven zijn we in 2024 gestart met het opstellen van vergroeningsplannen, samen met onze inwoners voor alle dorpen en steden van Moerdijk. Dit proces vervolgen we in 2025. Hiermee willen we zowel de openbare ruimte klimaatadaptief maken, als het denken van inwoners over de inrichting van die openbare ruimte en van het eigen erf veranderen.

Parallel aan dit proces actualiseren we het gemeentelijk groenbeleid (3-30-300-principe, boomkroonvolume, maatlat klimaatadaptieve groene gebouwde omgeving). Ook dit vraagt om ruimte en aandacht bij de invulling van onze woningbouwopgave. De uitvoering van de daadwerkelijk vergroeningsplannen wordt verder opgenomen in programma 2.

Sustainable Development Goals
In 2024 is als organisatie besloten de Sustainable Development Goals (SDG) van de Verenigde Naties te omarmen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft alle gemeenten uitgenodigd om zich bij de SDG's aan te sluiten en ondersteunt gemeenten met kennis en netwerk. De SDG's zullen als inspiratie gelden

voor de ontwikkeling en uitvoering van toekomstig beleid van de gemeente Moerdijk. We zoeken in 2025 naar de mogelijkheden om de SDG's te verweven in de komende beleidsbegroting en bestuurlijke verantwoording zowel op korte termijn (vanuit de uitvoering) en de lange termijn (beleidsontwikkeling). In de komende concern- en afdelingsplannen zal het omarmen van de SDG's en wat dat betekent of kan betekenen opgenomen worden als strategisch doel.

Randvoorwaarden

Bewustwording is van groot belang bij de aanpak van klimaatrobuuste leefomgeving. Als gemeente hebben wij een verantwoordelijkheid, echter is het merendeel van onze leefruimte in particulier bezit. Niet alleen de gemeente is aan zet, maar zeker ook onze inwoners, bedrijven en grondeigenaren.

Om invulling te kunnen geven aan de vergroeningsplannen voor zowel de aanleg van nieuw groen en waterberging is aankoop van of zeggenschap over gronden om dit te realiseren randvoorwaardelijk. Uitvoerings- en beheermiddelen zijn vervolgens vaak ook noodzakelijk om het onderhoud hiervan te kunnen borgen. De benodigde middelen zullen verder worden onderzocht en in een separaat voorstel aan de raad worden voorgelegd.

Risico's

De inzet van ons als gemeente blijft groot en ambitieus, maar het meeste zal door anderen gedaan moeten worden: onze inwoners, ondernemers, bedrijven, de agrarische sector, kennis- en onderwijsinstellingen, corporaties en maatschappelijke organisaties

De ambities vanuit de vergroeningsplannen; 10 % meer bomen, groen langs de randen van de kernen vragen ook om daadwerkelijk ruimte, ruimte waar al een forse claim op ligt vanuit meerdere disciplines. Integraal dient er naar de openbare ruimte gekeken te worden om hier goed mee om te gaan en te komen tot doordachte maar ook scherpe keuzes.

Prestaties

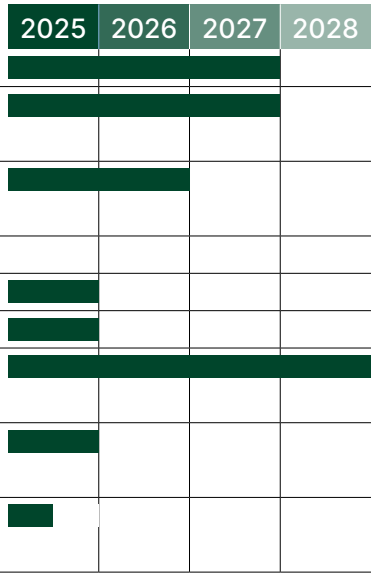

- Uitvoering van het GWP
- Klimaat(adaptatie)akkoorden sluiten met onze partners en kernen (aan de hand van vergroeningskaarten, gemiddeld 3 per jaar)
- Blauwdrukken voor het stedelijk water voor alle kernen in lijn met Systeemanalyse Stedelijk Water (SSW).
- Doorzetten communicatiestrategie Klimaatstrategie:
  - Inzet van Klimaatburgemeesters optimaliseren
  - Evaluatie klimaatsubsidie
  - Acties gericht op burgerparticipatie deels gekoppeld aan vergroeningsplannen
  - Uitrol van de rekentool voor berekening van waterbergingsopgave bij ruimtelijke ontwikkelingen
  - Updaten van roadmap riolering van het Havenbedrijf Moerdijk in samenwerking met het waterschap Brabantse Delta.

Thema Leefomgeving

Ambitie

We willen onze inwoners een schonere, duurzamere en gezondere leefomgeving bieden. We streven daarom naar een nadrukkelijke samenhang tussen milieubeleid en ruimtelijk ordeningsbeleid. Daarbij zullen we ook bepalen welke kwaliteitsnormen voor de fysieke leefomgeving we willen bereiken, in relatie tot de gewenste ruimtelijke en economische ontwikkelingen.

We dragen bij aan een circulaire economie door 'Van Afval Naar Grondstof' te gaan.

Strategisch doel

- Bij vraagstukken rondom de ontwikkeling van het gebied streven we naar een beter evenwicht tussen economie en de (milieu)druk op mens en omgeving. Daarbij kijken we naar wat ontwikkelingen bijdragen aan het realiseren van doelstellingen ten aanzien van duurzaamheid, klimaat en leefbaarheid.

Effectindicatoren

- Hoeveelheid restafval per inwoner
- Aantal geurklachten
- Aantal geluidklachten
- Luchtmonitoring
- CO2-reductie door toezicht op energiebesparingsplicht voor bedrijven

Nieuwe ontwikkelingen

Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Tot 2032 heeft de wetgever ons de tijd gegeven om de bestemmingsplannen om te zetten naar één omgevingsplan Moerdijk. Met het Moerdijks omgevingsplan kern Zevenbergen, deelplan centrum + Torenveld (ged.) worden de eerste ervaringen opgedaan met dit nieuwe instrument en de andere manier van werken. Het door de raad vastgestelde transitieplan is het instrument om de vinger aan de pols te houden.

Vanaf 1 juli 2024 is het vervolg op de invoering van de Omgevingswet binnen de gemeentelijke organisatie door het projectteam Omgevingswet teruggelegd in de lijnorganisatie waar dit als reguliere taak voortaan thuishoort. Dit is gedaan aan de hand van het zogenaamde overdrachtsdocument waarbinnen nog een aantal projecten (met als voorbeeld de verordeningen) opgepakt zullen worden.

Een andere wetswijziging is dat per 1 januari 2024 de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking is getreden voor het onderdeel nieuwbouwwoningen. Voor verbouwingen is de wet uitgesteld tot 1 januari 2025. De minister heeft in de loop van 2024 besloten verbouw niet per 1 januari 2025 onder het stelsel van de Wkb te brengen. De minister heeft meer informatie nodig voor een zorgvuldige besluitvorming. Het integrale zicht op de effecten van verbouwactiviteiten onder kwaliteitsborging is nog onvoldoende. Dit komt mede omdat er nog niet volop mee geoefend is. Daarnaast ondersteunen de overlegpartijen invoering per 1 januari 2025 niet unaniem.

De minister zal voor 1 december 2024 besluiten over de mogelijke invoering van verbouwactiviteiten onder de Wkb per 1 juli 2025. Het uitstel heeft gevolgen voor de personele bezetting en de legesinkomsten. Via de bestuursrapportages informeren wij u over deze gevolgen.

Randvoorwaarden

Vanwege onze specifieke ligging en gelet op de activiteiten in en gebruik van onze fysieke omgeving, vraagt de verbetering van de leefomgeving een bovengemiddelde inzet. De komst van de Omgevingswet biedt hiervoor een nieuw kader met mogelijkheden om milieunormen als indicatoren voor gezondheid aan te scherpen binnen het gemeentelijk beleid.

Voor het bereiken van de doelen op het gebied 'Van Afval Naar Grondstof' is het een randvoorwaarde dat onze inwoners hun scheidingsgedrag sterk verbeteren. Het scheidingsgedrag bepaalt het succes.

Risico's

Ontwikkelingen in het kader van Powerport Moerdijk

vormen een bedreiging voor de leefbaarheid van omliggende kernen en het gebruik van het landelijk gebied voor onder andere agrarische activiteiten. Toename van bebouwing, vervoersbewegingen en geluid zijn bijvoorbeeld thema's die zorgen dat de leefbaarheid verder onder druk komt in de omgeving van Haven- en Industrieterrein Moerdijk.

Op het gebied van afval en grondstoffen zijn we afhankelijk van mondiale ontwikkelingen (zoals kosten en verpakkingsmateriaal), van landelijke afspraken en van veranderende wet- en regelgeving. Hier hebben wij als gemeente nagenoeg geen invloed op. Dit biedt onzekerheden voor de afvalstoffenheffing, zeker als de scheidsdoelstellingen niet gehaald worden bij een markt met stijgende kosten voor verwerking. Daarmee wordt de noodzaak om afvalscheiding te verbeteren alleen maar groter. Zodra de meest recente Moerdijkse afvalverwerkingscijfers beschikbaar zijn wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de gevolgen en mogelijke scenario's.

Prestaties

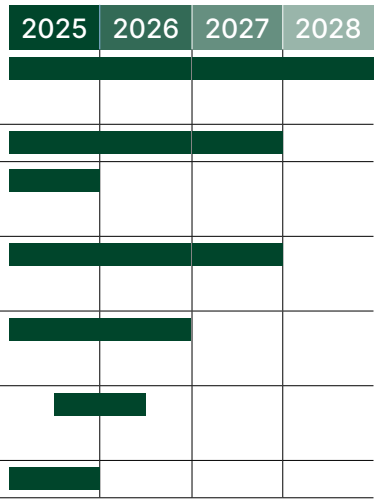

- Totstandkoming gebiedsdekkend Omgevingsplan, realisatie loopt tot uiterlijk 2031
- Uitvoering van de restant geluidsaneringsprogramma's
- Vaststellen geluidproductieplafonds Haven- en Industrieterrein Moerdijk (HIM)
- Afvalscheidingscampagne voeren gericht op GFT en overige grondstoffenstromen
- Evaluatie inwerkingtreding Omgevingswet aan de hand van transitieplan en overdrachtsdocument
- Evaluatie inwerkingtreding Wet kwaliteitsborging voor bouwen (Wkb). De eerste gevolgen van de nieuwe wet brengen wij in beeld.
- Uitvoeren kadervoorstellen beheersen Hoornaar en herstel Bijenlinten

Thema Circulaire Economie

Ambitie

De transitie naar een circulaire economie is noodzakelijk om de doelstellingen uit het klimaatakkoord te kunnen halen. In nationaal-, provinciaal- en regionaal beleid wordt nadrukkelijk ingezet op de transitie naar een circulaire economie. Hierbij wordt het Haven- en Industrieterrein Moerdijk gezien als een belangrijke locatie om ruimte te bieden voor deze transitie. Wij vinden het belangrijk dat niet alleen over ons wordt gepraat, maar dat wij ook zelf een ambitie formuleren hoe we bij willen en kunnen dragen aan deze transitie. Op dit moment is er nog geen lokaal beleid, maar we willen ten minste de landelijke richtlijnen volgen (2030: 50% circulair, 2050: 100% circulair).

Strategisch doel

- De gemeente Moerdijk levert een evenredig aandeel in de transitie naar een circulaire economie. Zowel vanuit haar rol als aandeelhouder Havenbedrijf en partner in de Havenstrategie als vanuit haar eigen beleid op gebied van inkoop en fysiek-ruimtelijke projecten.

Effectindicatoren

- Hoeveelheid herbruikbare grondstoffen;
- CO2-uitstoot-berekening herbruikbare grondstoffen;
- Gegevens kringloopwinkels.

Nieuwe ontwikkelingen

De Rijksoverheid heeft het doel gezet om in 2030 50% circulair te zijn en in 2050 100% circulair. Dit is opgenomen in het Nationaal Programma Economie 2023-2030. Om deze doelen te behalen, moet iedereen (dus niet alleen overheden, maar ook onderwijsinstellingen, inwoners en bedrijfsleven) meewerken aan de transitie van de lineaire naar de circulaire economie. Een circulaire economie draagt bij aan verschillende maatschappelijke opgaven:

- Tegengaan van klimaatverandering;
- Een schoner milieu en een schonere leefomgeving;
- Het herstel van biodiversiteit;
- Een grotere leveringszekerheid van grondstoffen.

De Dutch Overshoot Day vond in 2024 plaats op 1 april. Dit betekent dat we, als we op deze manier doorgaan, 4 aardes nodig hebben als iedereen blijft consumeren zoals we dat in Nederland doen.

Het nationale beleid op gebied van de grondstoffentransitie en de transitie naar een circulaire economie krijgt stap voor stap vorm in uitvoeringsbeleid voor gemeenten. In het kader van de NOVEX afspraken tussen rijk, provincie en stedelijke regio's zullen naar verwachting concrete doelstellingen worden opgenomen als het gaat om circulair bouwen.

Momenteel wordt op ad hoc basis in openbare ruimte projecten actief ingezet op gebruik van circulaire materialen bij projecten openbare ruimte. Beleid ontbreekt.

De RWB heeft een actie agenda opgesteld, mede gericht op het stimuleren van een circulaire economie. Zonder gemeentelijke doelstellingen op dit thema is het lastig om te bepalen hoe wij ons tot deze agenda verhouden en wat we eruit willen halen.

Op de ontwerptafel Powerport ligt de vraag voor of, waar en hoeveel er extra ruimte gecreëerd kan worden in Moerdijk voor bedrijven die bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie. Dit vergroot de druk op de beschikbare ruimte.

Randvoorwaarden

Bewustwording over het belang van hergebruik van materialen is van groot belang. Het is niet alleen de taak van de gemeente of de landelijke overheid om de slag naar een circulaire economie te maken, maar iedereen moet meedoen.

Risico's

Circulaire economie is een groot thema en nog redelijk diffuus. Dit zorgt ervoor dat concrete acties uitblijven. Het opstellen van een beleidskader helpt ons om de juiste richting uit te gaan.

De transitie naar een circulaire economie leidt eerst tot een groter ruimtelijk beslag omdat deze nu nog "naast" de fossiel gedreven economie bestaat.

Multimodaal ontsloten havengebieden met een hoge milieucategorie zijn ideale vestigingslocaties. Moerdijk kent nu al een stapeling van ruimtelijke claims (zoals in het powerport traject zichtbaar is), Uitwerking van beleid voor circulaire economie vraagt om goede afstemming met het trajecten powerport en het door het havenbedrijf herzien van haar bedrijfsstrategie.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• Lokaal circulair economie beleid formuleren met eigen doelen en ambitie.	■			
• Onderzoek naar effectiever inzet milieustraat	■			
• Besluitvorming over stimuleringsmaatregelen verminderen huishoudelijk restafval	■			

Lasten en baten 2025

bedragen x € 1.000

Lasten: € 17.867

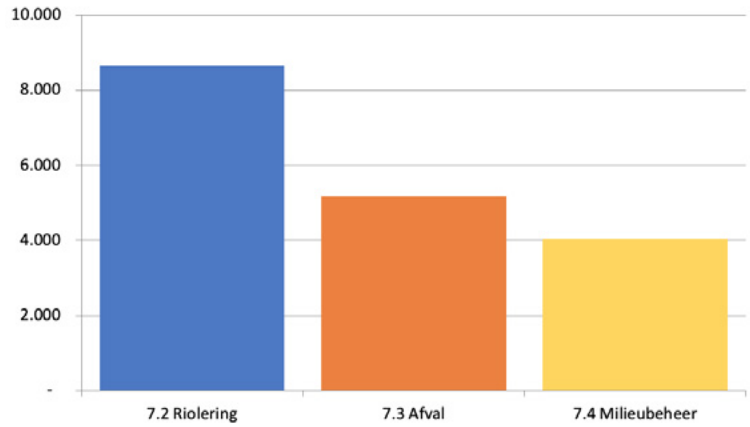

Baten: € 17.154

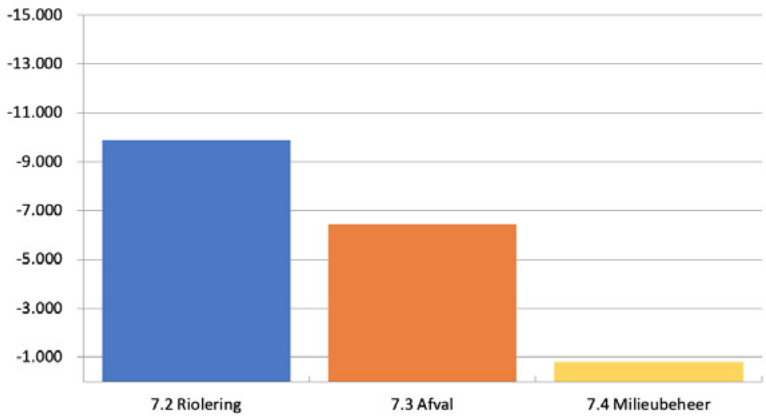

Overzicht taakvelden

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024			Begroting 2025			Meerjarenbegroting		
	Lasten 2024	Baten 2024	Saldo 2024	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Saldo 2026	Saldo 2027	Saldo 2028
7. Volksgezondheid en milieu	**18.328**	**-17.545**	**783**	**17.867**	**-17.154**	**713**	**720**	**723**	**735**
7.2 Riolering	8.918	-9.976	-1.058	8.657	-9.890	-1.233	-1.204	-1.189	-1.189
7.3 Afval	5.031	-6.080	-1.049	5.180	-6.471	-1.291	-1.281	-1.288	-1.276
7.4 Milieubeheer	4.380	-1.489	2.891	4.031	-793	3.237	3.205	3.200	3.200
Saldo baten en lasten	**18.328**	**-17.545**	**783**	**17.867**	**-17.154**	**713**	**720**	**723**	**735**
0.10 Mutaties reserves	-	-5	-5	-	-	-	-	-	-
Resultaat na bestemming	**18.328**	**-17.550**	**779**	**17.867**	**-17.154**	**713**	**720**	**723**	**735**

Analyse Programma 1

Baten en Lasten Programma 1 (Cijfers x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Meerjarenbegroting 2026	2027	2028
Totaal Lasten	16.089	18.328	17.867	17.950	17.546	16.753
Totaal Baten	-15.771	-17.545	-17.154	-17.230	-16.823	-16.018
Resultaat voor bestemming	318	783	713	720	723	735
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	-24	-5	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	294	779	713	720	723	735
Verschil t.o.v. 2024			-66			

Samenvatting verschillen t.o.v. 2024

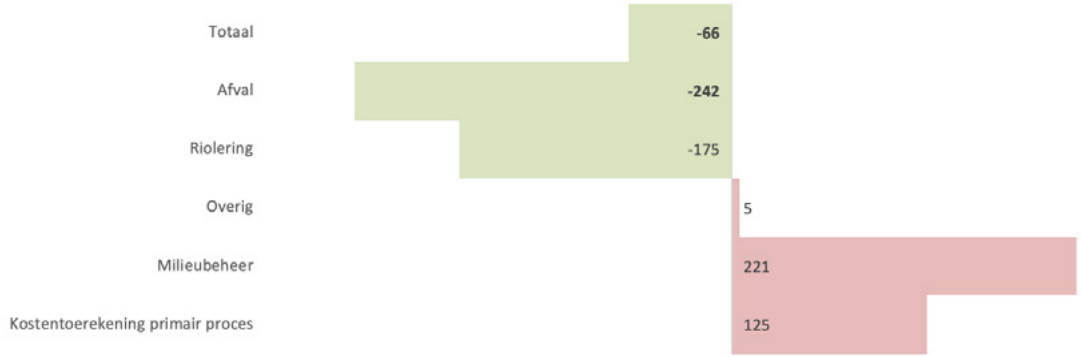

Het verschil op programma 1 tussen het begrote resultaat (na bestemming) in 2025 ten opzichte van 2024 bedraagt € 66.000 voordelig. Ten opzichte van de totale lasten binnen dit programma is dat een afwijking van 0,04%.

Ten opzichte van 2024 zijn de totale lasten binnen dit programma met ca. € 0,5 miljoen afgenomen en de opbrengsten met ca. € 0,4 miljoen afgenomen. Voornamelijk de lasten voor milieubeheer stijgen o.a. als gevolg van een stijgende deelnemersbijdrage aan de GR OMWB. Daarnaast geldt dat binnen dit programma vanuit het oogpunt van 100% kostendekkendheid zowel de lasten als opbrengsten toenemen binnen de onderdelen riolering en afval.

Nadere toelichting verschillen

In onderstaand overzicht is een toelichting opgenomen van de belangrijkste verschillen, waarbij:
- In de kolom V/N is aangegeven of het een voordeel of een nadeel betreft;
- In de kolom % de relatieve afwijking ten opzichte van de omvang van het betreffende budget in 2024 is weergegeven.

Onderwerp	Bedrag	%	V/N	Toelichting
Afval	-242	-5%	V	Voor de afvalstoffenheffing geldt dat deze maximaal 100% kostendekkend mag zijn. Conform dit principe zijn op basis van de verwachte (hogere) kosten in 2025, de tarieven met 5,7% verhoogd. In de kadernota 2024 werd nog rekening gehouden met een verwachte indexering van 2,5%. Inmiddels is bekend dat extra kosten worden verwacht m.b.t. de toerekening van salariskosten en de stijging van overhead. Door het uitgangspunt van 100% kostendekkendheid zou er in feite geen voordeel of nadeel op de afval gerelateerde posten zichtbaar moeten zijn. Een deel van de kosten is echter opgenomen onder andere programma's in de begroting, zoals overheadkosten en de betaalde btw. Door een toename op deze overige kosten is er een voordelig verschil binnen programma 1. Een verdere toelichting op de rioolrechten is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.
Riolering	-175	-2%	V	Alle kosten en opbrengsten m.b.t. riolering worden gesaldeerd en het overschot wordt toegevoegd aan de voorziening riolering. In feite zou er dus geen voordeel of nadeel op de post riolering zichtbaar moeten zijn. Een deel van de kosten is echter opgenomen onder andere programma's in de begroting, zoals overheadkosten en de betaalde btw. Door een toename op deze overige kosten is er een voordelig verschil binnen programma 1. De opbrengstraming van de rioolrechten is gebaseerd op de aangepaste tarieven voor 2025. Hierbij is uitgegaan van een indexering met 3,2%, zoals vastgesteld in de kadernota 2025. Een verdere toelichting op de rioolrechten is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.
Milieubeheer	221	12%	N	De deelnemersbijdrage aan de GR OMWB stijgt ten opzichte van 2024. De hogere deelnemersbijdrage is conform de begroting 2025 van de OMWB, die (samen met de begrotingen van de andere verbonden partijen) in de commissievergadering van 22 mei 2024 en de raadsvergadering van 30 mei 2024 is behandeld.
Kosten-toerekening primair proces	125	6%	N	De loonkosten en andere indirecte kosten van de primaire afdelingen worden op basis van de verwachte urenbesteding toegerekend aan de diverse programma's en taakvelden van de gemeente. Per saldo heeft deze verdeling geen invloed op het begrotingsresultaat. Aan programma 1 worden ten opzichte van 2024 meer primaire kosten toegerekend.
Overig	5	-	N	Diverse kleinere verschillen (< € 50.000).
Totaal	**-66**	**0%**	**V**	

Verbonden Partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen “Samen aan de slag voor het klimaat in Moerdijk” leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage:
- Nazorg gesloten stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen
- Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)

Voor een gedetailleerd overzicht verwijzen wij naar de paragraaf ‘Verbonden Partijen’.

Prettig en veilig wonen en leven in Moerdijk

Wonen in een fijne omgeving die prettig en veilig voelt is een belangrijke pijler van het dagelijks welzijn. Met elf woonkernen is daar binnen de gemeente dan ook dagelijks aandacht voor. Met de juiste woningen, beschikbare voorzieningen, een goede bereikbaarheid, een gevoel van veiligheid en gezondheid en een aangename sociale en fysieke omgeving.

Thema Wonen

Ambitie

Onze ambitie is om te groeien naar een vitale gemeente met meer dan 40.000 inwoners waar mensen prettig kunnen wonen, leven en werken. Een belangrijke bijdrage aan deze ontwikkeling is hierbij het uitgangspunt om in 10 jaar 2700 nieuwe woningen te realiseren. Woningen die aansluiten bij de eisen en wensen van zowel de huidige inwoners als toekomstige inwoners. Woningbouw staat dan ook hoog op de prioriteitenlijst van raad en college. En het blijft niet alleen bij ambitie, Moerdijk is daadwerkelijk aan het groeien in inwoneraantal en woningaantallen. In 2023 hebben we ruim 200 woningen opgeleverd en voor een aantal grote ontwikkelingen planologische procedure doorlopen of gestart. Gezien de grote opgave die er ligt, blijven wij hier fors in investeren.

Ten aanzien van grootschalige woningbouwontwikkeling sluiten we aan op het programma Vitale Centra. We richten ons dus op Zevenbergen, Klundert, Fijnaart en Willemstad. In lijn met de provinciale en regionale verstedelijkingsstrategieën ligt het zwaartepunt voor grootschalige woningbouw in onze meest stedelijke kern Zevenbergen. We zijn echter ook actief op zoek naar goede woningbouwlocaties in de kleinere kernen en zijn 200 woningen aan het herprogrammeren van stedelijk gebied naar kernen waar versterking kan plaatsvinden.

In de versnelling in onze woningbouwopgave gaat het niet alleen om een kwantitatieve benadering, maar ook om het bouwen van de juiste kwaliteit en betaalbare woningen voor de juiste en verschillende doelgroepen. We bouwen daarom vraaggericht. Voor de vraag van vandaag betekent dit dat we voor starters, spoedzoekers, arbeidsmigranten en statushouders ook zoeken naar flexibele woonconcepten. We zien deze doelgroepen als nieuwe inwoners van Moerdijk. We willen ervoor zorgen dat zij zich welkom voelen en een vast onderdeel van onze samenleving uitmaken. Bij het bouwen is aandacht voor duurzaamheid en klimaatbestendigheid vanzelfsprekend.

We voeren op ondernemende wijze regie op de woningbouwopgave, in 2023 en 2024 hebben wij meerdere noodzakelijke (strategische) grondposities gekocht, waar nodig zullen wij daarop ook in 2025 inzetten. We durven te investeren en risico's te nemen en zetten proactief ons instrumentarium (verwerving, Wvg en waar nodig onteigening) in om de opgave te realiseren. Het is soms nodig om ook zelf te investeren om ontwikkelingen haalbaar te maken.

Strategisch doel

- Het bevorderen van de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van het woningaanbod voor zowel de huidige als nieuwe inwoners.

Effectindicatoren

- Aantal vergunde woningen, incl. huisvesting voor arbeidsmigranten
- Aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen, incl. huisvesting arbeidsmigranten
- Groei woningvoorraad
- Groei van het aantal inwoners
- Groei van het aantal huishoudens
- Aantal verstrekte startersleningen
- Aantal verstrekte stimuleringsleningen

Nieuwe ontwikkelingen

Woningbouw

We organiseren én programmeren om de woningbouwambitie in 10 jaar waar te maken. Wel is het aantal woningen dat op jaarbasis netto (inclusief sloop en onttrekking) aan het totaal wordt toegevoegd aan fluctuaties onderhevig. We zien dat in 2023 een recordaantal woningen is opgeleverd. De verwachting in 2025 minder woningen opgeleverd zullen worden.

Om de woningbouwproductie op peil te houden hebben we alles benut wat we als gemeente kunnen doen. Denk hierbij aan investeren in (personele) capaciteit, waar nodig actief grondbeleid en de benutting subsidies.

Flexwonen

Hoewel wij alles op alles zetten om zo snel mogelijk woningen te realiseren, is het niet realistisch te verwachten dat voor 2025 woningen gerealiseerd worden die gebaseerd zijn op andere concepten dan de traditionele woningbouw. Ook het realiseren van andere concepten zoals flexwoningen levert vrijwel dezelfde complexe vraagstukken op rond netcapaciteit, ecologie of omgevingsvergunningen.

Woonwagenlocaties

In 2018 heeft het Rijk het Beleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid vastgesteld. In dit beleidskader is opgenomen dat gemeenten als onderdeel van het volkshuisvestingsbeleid het beleid voor woonwagens en standplaatsen vaststellen. Uit een in regionaal verband is uitgevoerd behoefteonderzoek onder woonwagenbewoners is naar voren gekomen dat in Moerdijk behoefte is aan extra standplaatsen. Alvorens de mogelijkheden tot uitbreiding van het aantal standplaatsen te onderzoeken, zal in regionaal verband eerst een inschrijvings- en toewijzingssystematiek worden vastgesteld. Het beleid ten aanzien van woonwagens en standplaatsen zal onderdeel worden van het woonprogramma / volkshuisvestingsprogramma.

Huisvesting arbeidsmigranten
Door de wet goed verhuurderschap kan geen nieuwe uitvraag meer worden gedaan. Initiatieven voor de huisvesting van arbeidsmigranten kunnen weer “gewoon” worden ingediend. Er is nog een grote behoefte aan goede huisvesting. Voor de omgevingsvergunning zullen de locaties van de initiatieven worden beoordeeld op het ruimtelijk afwegingskader huisvesting arbeidsmigranten. Initiatieven hebben daarnaast nog een verhuurvergunning nodig door de verhuurverordening arbeidsmigranten.

Randvoorwaarden

Woonprogramma en huisvestingsverordening
Voor het uitvoeren van onderzoeken, het begeleiden van het proces om te komen tot en het schrijven van het woonprogramma is het noodzakelijk een onafhankelijk extern bureau in te huren. Wanneer het wetsvoorstel versterking regie op de volkshuisvesting wordt aangenomen, wordt elke gemeente verplicht om een volkshuisvestingsprogramma en een urgentieregeling vast te leggen. Dit kan betekenen dat er onvoldoende capaciteit beschikbaar is bij externe bureaus.

Nieuwbouw en bestaande bouw
Onze ambities vergen intensieve samenwerking met direct betrokken partners, zoals woningcorporaties, huurdersorganisaties, zorg- en welzijnsinstellingen, makelaars, ontwikkelaars, Energiek Moerdijk, Wonen met Gemak en Inbraakproof.

Risico’s

Woonprogramma en huisvestingsverordening
Op dit moment is de Wet versterking regie op de volkshuisvesting en de onderliggende regelgeving nog niet aangenomen. Er kunnen dus nog wijzigingen plaatsvinden. Door – met het aanbieden van een woonprogramma / volkshuisvestingsprogramma en een urgentieregeling – nu al voor te sorteren op wet- en regelgeving die nog niet is aangenomen, bestaat het risico dat de producten uiteindelijk niet of niet volledig voldoen. Daarom zullen wij het woonprogramma / volkshuisvestingsprogramma en de urgentieregeling pas ter vaststelling aanbieden als de Wet versterking regie op de volkshuisvesting en de onderliggende regelgeving is aangenomen.

Woningbouw
De provincie bepaalt hoeveel woningen wij als gemeente mogen bouwen. Daartoe wordt periodiek de provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose vastgesteld. Daarnaast dienen woningbouwprojecten van 10 woningen of meer regionaal afgestemd te worden.
Aanvullend wordt een ruimtelijke onderbouwing verlangd vanuit de provincie. Het feit dat dit wordt gevraagd terwijl nog niet zeker is óf het project regionaal wordt goedgekeurd, bemoeilijkt de haalbaarheid. Er wordt immers een investering van een ontwikkelaar en of de gemeente verwacht zonder garantie dat het project daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Regelgeving/ procedures
- De gemeentelijke werkwijze geluid, tijdelijke huisvesting en geldende milieu(=geluid)contouren maken dat op sommige locaties de eerste jaren moet worden uitgegaan van een maximale bewoningsduur van 1 jaar.
  Voor de leefbaarheid van de nieuwe en huidige bewoners en het draagvlak van de corporatie, bemoeilijken deze aspecten de haalbaarheid van projecten.
- Het gemak waarmee beroep wordt aangetekend tegen een project en het tekort aan capaciteit bij de Raad van State, is een andere vertragende factor.

Huisvesting arbeidsmigranten
Naar verwachting werken er 4600 arbeidsmigranten in onze gemeente en komen er na realisatie LPM nog 1000 bij. Op dit moment hebben we ca. 600 huisvestingsplaatsen en worden voor 880 plaatsen nieuwe initiatieven uitgewerkt. Er is nog een grote behoefte aan goede short stay huisvesting. Short stay huisvesting is verantwoordelijkheid van commerciële partijen. De gemeente faciliteert alleen. Het vinden van geschikte locaties is hierin een grote uitdaging, zeker gezien de reeds grote ruimtedruk in bepaalde delen van Moerdijk.

Niet voor alle arbeidsmigranten hoeft een short stay beschikbaar te zijn. Doel is arbeidsmigranten die nodig zijn voor onze bedrijven te binden aan onze gemeente. Dit betekent dat zij voor een deel zouden moeten doorstromen naar reguliere koop- of huurwoningen in het goedkope segment. Deze

opgave is opgenomen in de woondeal waar extra aandacht is opgenomen voor goedkope huur- en koopwoningen.

Met de komst van een nieuw kabinet lijkt ook sprake van mogelijk nieuw beleid rond (arbeids)migratie. Of eventueel nieuw (arbeids)migratiebeleid gevolgen heeft voor Moerdijk houden wij nauwlettend in de gaten. Totdat sprake is van daadwerkelijke wijziging wordt ingezet op handelen naar vastgestelde wet- en regelgeving.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• Wetsvoorstel Versterking regie op de volkshuisvesting. Afhankelijk van datum inwerkingtreding: opstellen volkshuisvestingsprogramma én een urgentieregeling.	■	■		
• Om de ambities op het gebied van wonen waar te maken, wordt in alle kernen aan woningbouwprojecten gewerkt. Afronden planologie voor onder andere de locaties:				
- Groenvliet (Standdaarbuiten)		■		
- Westschans (Klundert)	■			
- Willemstad Oost (Willemstad)	■			
• Opleveren woningen				
- Fijnaart (Koningin Julianastraat)	■			
- Klundert (Mauritsweg)	■			
- Langeweg (Wethouder Trompersstraat)	■			
- Zevenbergen (Bosselaar Zuid, Van Aerschotstraat en Kerkstraat)	■			
- Zevenbergschen Hoek (Olavstraat)	■			
Alle projecten zijn te volgen via https://www.moerdijk.nl/Projecten.				
• Prestatieafspraken met Woonkwartier, huurdersvereniging Fijn Wonen, Gemeente Halderberge en zorg- en ondersteuningspartijen.	■			

Thema Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

Ambitie

De bereikbaarheid van de voorzieningen in onze dorpen en stadjes, van het Haven- en Industrieterrein en de aanpalende gemeenten blijft een nadrukkelijk aandachtspunt. Voor bedrijven is bereikbaarheid een belangrijke vestigingsvoorwaarde, onder meer voor het vinden van gekwalificeerd personeel. Voor de agrarische sector is bereikbaarheid belangrijk om hun productiemiddel (landbouwgrond) te kunnen gebruiken. Voor werk- en woningzoekenden is bereikbaarheid van de werk- en woonlocatie eveneens een zwaarwegend aspect bij de keuze voor een baan. Bereikbaarheid van voorzieningen zoals winkels en sportaccommodaties tenslotte, is belangrijk om prettig en comfortabel te kunnen wonen en ondernemen.

Strategisch doel

- Verkeersveiligheid en bereikbaarheid in een groeiend en verduurzamend Moerdijk waarborgen binnen de kaders van de Omgevingswet.
- Woningen en (noodzakelijke) voorzieningen zijn goed en veilig bereikbaar
- Werklocaties zijn goed en veilig bereikbaar voor zowel personen als goederen

Effectindicatoren

- Aantal ongevallen op onze gemeentelijke wegen.
- Aantal wegen dat voldoet aan CROW Richtlijnen en Duurzaam Veiligheidsprincipes.
- Aantal activiteiten t.b.v. gedragsverandering en bewustwording (mensgerichte Maatregelen).
- Het aantal klachten en meldingen over verkeer.

Nieuwe ontwikkelingen

Nieuwe OV concessie 2025

Vanaf juli 2025 wordt het busvervoer in West-Brabant aanzienlijk uitgebreid dankzij de nieuwe concessie van vervoersbedrijf Arriva. Dit zal resulteren in meer dan 10% extra busvervoer in de regio, wat niet enkel de bereikbaarheid, maar ook de leefbaarheid en toegang tot voorzieningen zal verbeteren in onze gemeente.

Een belangrijk onderdeel van deze uitbreiding is de betere bereikbaarheid van zowel het haven- en industrieterrein van Moerdijk als Logistiek Park Moerdijk. Dit gebied zal nu beter aangesloten zijn op en ontsloten zijn door het openbaar vervoer, wat zowel werknemers als bedrijven ten goede komt.

Aanvraag maatregelen t.b.v. verkeersveiligheid/ bereikbaarheid

Voor bereikbaarheid (en mobiliteit) op provinciale en/of (inter)regionale schaal moeten tegenwoordig afspraken gemaakt worden tussen stedelijke regio's (SR) en provincie of SR's en het Rijk. Dit kan enkel nog via zogeheten Meerjarige Multimodale Mobiliteitspakketten (MMMP's). De Regionale Mobiliteits Plannen/Pakketten (RMP's), gericht op mensgerichte maatregelen of inframaatregelen die voorheen via de RWB konden worden aangevraagd, worden in 2025 onderdeel van de MMMP's.

De RWB heeft bereikbaarheid/mobiliteit niet meer in beheer/coördinatie voor de regio vanaf 2025. De bedoeling is dat dit wordt ondergebracht bij de SR's. Wordt nog nader uitgewerkt hoe dit zich precies tot elkaar zal verhouden en hoe via de SR's een beroep kan worden gedaan op beschikbare middelen voor de RMP's.

Randvoorwaarden

Adequate personele capaciteit

We hebben de afgelopen jaren ervaren dat nadrukkelijk op het gebied van verkeerskunde de benodigde menskracht vaak ontbreekt. De gemeenteraad heeft in de basis voldoende middelen ter beschikking gesteld om medewerkers aan te nemen of in te huren, maar het aantal kundige verkeerskundigen dat vrijkomt op de arbeidsmarkt is zeer laag. Ook op de inhuurmarkt is capaciteit vaak niet beschikbaar.

Vastgestelde mobiliteitsvisie

Voor het integraal en met optimale inzet van de schaarse personele capaciteit aanpakken van de mobiliteitsvraagstukken in Moerdijk is een vastgestelde mobiliteitsvisie randvoorwaarde. Immers daar staan bepaalde leidende principes in vastgelegd die de basis vormen voor het aanpakken van knelpunten.

Risico's

Personele capaciteit

Hoewel de capaciteit op dit moment op orde is, kan dat snel veranderen. Daarom blijft er onzekerheid bestaan over het realiseren van doelen van dit thema.

Gewijzigde planningen van derden

Een deel van de in te voeren maatregelen of uit te voeren werkzaamheden wordt beïnvloed door projecten of ontwikkelingen van derden. Bijvoorbeeld als het gaat om niet voorziene vertraging of juist versnelling in een bouw- of infraproject zoals die van nutsbedrijven of projectontwikkelaars. Het gedurende de uitvoering aanpassen van de planning kent risico's zowel voor de uitvoering zelf (meerkosten of uitstel) alsook voor de inwoners (verminderd vertrouwen in nakomen planningen gemeente)

Fysieke ruimte

De toenemende ruimtedruk gaat gepaard met het risico dat er minder fysieke ruimte overblijft voor het treffen van verkeersmaatregelen. In algemene zin geldt dat de ruimte druk in Moerdijk vraagt om scherpe keuzes rondom grote opgaven, hiervoor loopt o.a. het Powerport proces.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• De weg door Noordhoek wordt in 2025 , direct na de herinrichting Kreekdijk/Weeldijk, gelijktijdig met het groot onderhoud verkeerskundig heringericht waarbij de belangen van zowel bewoners als agrariërs zoveel mogelijk in acht worden genomen. Daarbij leggen we de nadruk vooral op het accentueren van het 30km/u snelheidsregiem.	■			
• Een deel van de aangedragen maatregelen vanuit het 10 punten plan Zevenbergschen Hoek zijn in 2025 gerealiseerd of in voorbereiding.	■			
• Voor het verkeer in Willemstad en omgeving wordt voor Kadernota 2026 een verkeersonderzoek opgeleverd.	■			
• De (hoofdlijnen van de) mobiliteitsvisie en het vervolgproces worden eind 2024 aangeboden in een sessie aan college. De verdere inhoudelijke uitwerkingen c.q. programma's, afgeleid van de mobiliteitsvisie, worden in 2025 verder uitgewerkt en, waar haalbaar, vastgesteld.	■			
• In 2024 is uitwerking van een laadvisie opnieuw opgepakt. Het streven is om de nieuwe laadvisie eind 2024 vast te laten stellen door het college, begin 2025 ligt deze in de gemeenteraad	■			
• Voorbereiding afschalen N285, inclusief brug over Roode Vaart met inlaatvoorziening			■	■
• Wegonderhoud en verkeersmaatregelen worden aan elkaar gekoppeld door middel van risicoanalyses verkeersveiligheid	■	■	■	■
• Reconstructie Oude Heijningsedijk Heijningen is gereed	■			

Thema Veilige buurt

Ambitie

Tijden veranderen en integraal werken wordt de norm. Zo ook in de openbare ruimte. Waar we voorheen vanuit alle verschillende beleidsplannen en beheerplannen aan de slag gingen in de openbare ruimte, gaan we nu naar één programma Openbare ruimte. Een integraal programma openbare ruimte waardoor onze visie op de openbare ruimte op tactisch en operationeel niveau verankerd wordt. Als het ware het bindweefsel tussen de strategische plannen, zoals de paraplunota leefomgeving en de Omgevingswet, en de manier waarop we de buitenruimte concreet inrichten en beheren. Het plan wordt in 2025 aan de gemeenteraad aangeboden.

In 2024 is gewerkt aan de actualisatie van het groenbeheerplan. Deze komt tot uitvoer in 2025. Het plan geeft een totaalbeeld van het te beheren areaal op basis van de vastgestelde kwaliteitsniveaus, wordt flexibel opgesteld en de groenere kijk op beheer vanuit de vergroeningsplannen krijgt hierin een plaats. Ook de beheerplannen wegen en bruggen worden dit jaar geëvalueerd en geactualiseerd.

Iedere inwoner heeft recht op een veilige leefomgeving en moet zich ook veilig kunnen voelen in de eigen buurt. Als gemeente werken we hieraan met onze veiligheidspartners, maar ook met inwoners, ondernemers en woningbouwcorporaties, scholen en zorginstellingen. Projecten als de buurtpreventieteams, WhatsApp-groepen en de keurmerken Veilig Wonen en Veilig Ondernemen juichen we van harte toe en waar mogelijk ondersteunen we ze. Een sterke sociale cohesie draagt bij aan het veiligheidsgevoel en het gevoel van erbij horen, je thuis voelen en wat je voor je buurt wilt betekenen.

We willen criminaliteit en overlast in de verschillende kernen tegengaan en daarnaast het veiligheidsgevoel van inwoners versterken. Dit geldt ook voor het buitengebied. Hiervoor is in 2024 het programma veiligheid opgesteld en extra personele inzet vanaf 2025 beschikbaar. Toezicht en handhaving tijdens evenementen met een groter risico breiden we uit, tegelijkertijd zetten we met de bij Kadernota 2025 vastgestelde middelen ook in op extra capaciteit vanwege toename van het aantal evenementenaanvragen door vrijwillige organisatoren, Het is daarnaast van belang dat de vrijwillig georganiseerde evenementen worden gefaciliteerd door de gemeente. Dit doen we door het ‘evenementenloket’ zo dienstverlenend mogelijk in te richten. Door de inzet van de evenementencoördinator wordt het evenementenproces verder begeleidt en ondersteunt.

Strategisch doel

- We hebben veilige kernen met een sterke sociale structuur.
- De buurt is goed ingericht, schoon, heel en veilig.
- Het integrale beheer Openbare Ruimte is zichtbaar voor bewoners.

Effectindicatoren

- Tevredenheid inwoners openbare ruimte op basis van bewonerspeiling
- Tevredenheid over afhandeling van meldingen
- Aantal meldingen openbare ruimte
- Het areaal dat op het vastgesteld kwaliteitsniveau ligt

Nieuwe ontwikkelingen

Actualiseren baggerbeheerplan

Voor 2025 en de komende jaren is een nieuw baggerbeheerplan nodig. Als gemeente zijn wij verantwoordelijk voor de ontvangstplicht van baggerspecie afkomstig van watergangen in beheer en onderhoud van het waterschap. Ook hebben wij enkele watergangen in eigen beheer. In het verleden zijn keuzes gemaakt op basis van toen valide uitgangspunten. Echter nieuwe inzichten en veranderingen in wetgeving zorgen nu voor de noodzaak om het baggerbeheerplan te actualiseren.

Vergroeningsplannen

In 2024 is gestart met het opstellen van de eerste vergroeningsplannen om zo onze leefomgeving klimaat adaptief te maken. Deze worden in 2025

ter besluitvorming aan de raad aangeboden. Zie hiervoor programma 1. Het vergroenen houdt – naast dat er fysieke ruimte en budget benodigd zijn voor de aanleg – ook in dat het te beheren groenareaal toeneemt en verandert én dus ook effect heeft op de benodigde beheerbudgetten. De financiële effecten hiervan worden in beeld gebracht en in een raadsvoorstel ter vaststelling aangeboden. Los van deze kwalitatieve areaalwijziging worden de in de Kadernota 2025 opgenomen extra personele middelen voor het beheer van openbare ruimte ingezet zodat het service team meegroeit met de groei van de woningaantallen.

Sociale veiligheid
Op het gebied van jeugdoverlast, buurtpreventie en verward gedrag richt Moerdijk zich op het behoud van de lage cijfers. Onze gemeente doet het goed op dit gebied en we streven ernaar dit zo te houden en waar mogelijk te verbeteren. Ook op het gebied van sociale veiligheid is de APV een belangrijk instrument. Ergernissen van onze inwoners kunnen immers leiden tot overlast. Buurtbemiddeling en buurtpreventie zijn waar mogelijk onze tools om de sociale veiligheid op hoog niveau te houden. We versterken de samenwerking tussen het sociale- en fysieke veiligheidsdomein als het gaat om jongerenbeleid, verward gedrag en vergelijkbare maatschappelijke thema's.

Risico's

Baggeren
Toekomstige baggerprojecten zoals de vestingen, kunnen een grote claim gaan leggen op onze begroting. Recente peilingen laten forse diktes van baggerspecie zien. Noodzaak is om dit inzichtelijk te krijgen om hier op de effectieve manier mee om te gaan.

Krapte arbeidsmarkt
We zien net als voorgaande jaren een risico op personele bezetting. Voor zowel medewerkers in eigen dienst als inhuur is het moeilijk om nieuwe mensen aan te trekken met passende competenties. Ook onze aannemers krijgen ook steeds vaker te maken met krapte op de arbeidsmarkt. Bij te grote krapte lopen we een risico op stagnatie van werken, financiën en/of kwaliteit op zowel het gebied van woningbouw als onderhoud en renovatie.

Effecten klimaatveranderingen beheer openbare ruimte
We zien de effecten van de klimaatveranderingen steeds meer terug in het beheer van de openbare ruimte en worden voor het eerste geconfronteerd met de financiële gevolgen Bijvoorbeeld, de door verdroging opgetreden verzakkingsschade aan wegen op kleidijken. Met als gevolg dat veel kapitaalintensiever onderhoud nodig is dan was voorzien. Nieuwe aanplant van groen verdroogt

eerder soms nog voordat het is aangeslagen en ook het bestaande groen heeft het moeilijk. Met name bomen zijn eerder vatbaar voor aantastingen of laten blad vallen. De maatregelen die we nemen om de effecten te voorkomen, zoals bijvoorbeeld de klimaat adaptieve maatregelen staan in programma 1. De effecten van klimaatveranderingen staan in programma 2.

Energietransitie
De drukte in de ondergrond neemt toe. Naast reguliere onderhouds-en renovatiewerkzaamheden van bovengrondse infrastructuur, vindt veel van de energietransitie onder de grond plaats. De komende jaren zal bijvoorbeeld een groot deel van het elektriciteitsnet worden verzwaard. Ook worden verschillende glasvezelnetwerken in onze gemeente aangelegd. Wegen en trottoirs worden daarom regelmatig opengebroken, vaak meerdere keren achter elkaar. Hoewel coördinatie en toezicht in toenemende mate plaatsvindt om uitvoering af te stemmen en toenemende werkzaamheden in goede banen te leiden, is het risico op versnelde afschrijving van de openbare ruimte (degeneratie) nadrukkelijk aan de orde. De netbeheerders betalen een vastgelegde degeneratievergoeding die in de voorziening wegen wordt gestort om opbrengsten en kosten met elkaar te verbinden.

Randvoorwaarden
Om grip te houden op uitvoering van onze ambitieuze uitvoeringsagenda is het van belang om onze organisatie daarop in te richten. Projecten en investeringen in de openbare ruimte houden financieel rekening met de inzet van extra menskracht. We organiseren daarom deels uit projecten en investeringen extra menskracht. Hiermee voeren we projecten en investeringen uit en zorgen we, in het belang van onze ondernemers en inwoners, voor goede coördinatie om onze gemeente toegankelijk en bereikbaar te houden. Om het toegenomen areaal openbare ruimte dat is ontstaan door woningbouw goed te kunnen beheren, groeien we met het serviceteam de komende drie jaar langzaam mee met het toegenomen areaal.

Prestaties
In 2025 hebben we een vastgesteld programma Openbare Ruimte. Een gedragen programma waarmee we de komende jaren aan de slag gaan. Daarnaast voeren we ons geactualiseerde groenbeheerplan uit in combinatie met de veranderingen in het beheer vanuit de vergroeningsplannen. Ook zijn onze beheerplannen wegen en civiele kunstwerken geactualiseerd.

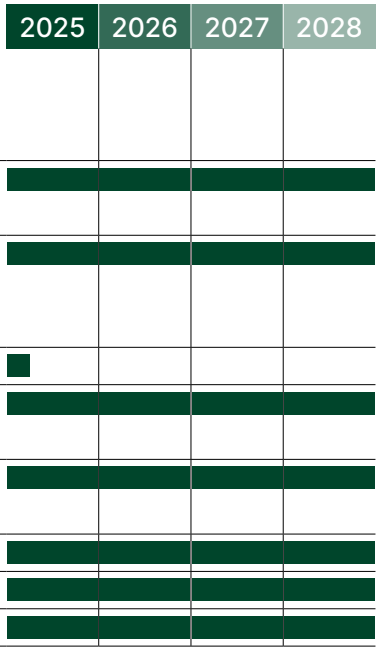

- De Oudendijk, Kreekdijk en Weeldijk is in uitvoering. Hierbij wordt de groenstructuur (essen) duurzaam vervangen. De weg wordt ingericht conform duurzaam veilig.
- Uitvoering werken die zijn opgenomen in de paragraaf kapitaalgoederen;
- Urgente gevallen van essentaksterfte (ETS) zijn aangepakt en data is op orde, diverse locaties waar bomen met ETS staan zijn gefaseerd aangepakt op basis van nieuwe data vanuit inspectie.
- Vervangen en versterken drie betonbruggen centrum Klundert
- Uitvoering beheerplan Waterbouwkundige objecten 2024-2028 inclusief onderhoud stadshaven Willemstad
- Uitvoering is gegeven aan de plannen vanuit eerste vastgestelde vergroeningsplannen
- Actualiseren beheerplan civiele kunstwerken 2025-2030
- Actualiseren beheerplan wegen 2025-2028
- Vaststellen beleidsplan integraal beheer openbare ruimte 2025-2035

Thema Accommodaties en voorzieningen

Ambitie

Maatschappelijke voorzieningen en accommodaties dragen als centrale ontmoetingsplaatsen bij aan de gemeenschapszin. Goede bereikbaarheid, multifunctioneel gebruik en een goede kwaliteit staan de komende periode centraal.

Op grond van het beleidskader Gemeenschapshuizen, ontmoetingsfunctie in de kernen (2023) streven we naar een (toekomstig) optimaal gebruik met een exploitatie die in balans is. Waar mogelijk combineren we nieuwbouw van scholen en gymaccommodaties met andere maatschappelijke voorzieningen.

We zijn trots op de meer landelijke kwaliteiten van de kleinere kernen en we kijken met realisme naar de voorzieningen in deze kleinere kernen. We blijven de voorzieningen in de kleine kernen steunen als inwoners ze gebruiken. Maar we durven ook zaken te veranderen als het gebruik te ver terugloopt of kosten onevenredig oplopen. Met deze manier van kijken voorkomen we dat ontwikkelingen ons verrassen, bijvoorbeeld ten aanzien van kleine scholen. We zien het bouwen van woningen niet als een oplossing voor verdwijnende voorzieningen.

Strategisch doel

- We faciliteren accommodaties en voorzieningen op basis van behoefte, draagvlak, kwaliteit en maatwerk
- We bieden accommodaties en voorzieningen aan op kansrijke en aantrekkelijke plekken waar duurzame en veilige instandhouding en exploitatie mogelijk is
- Er is in de accommodaties een samenhangend, zoveel mogelijk geclusterd aanbod van onderwijs, sport, cultuur en ontmoeting
- We stimuleren eigen verantwoordelijkheid van gebruikers voor instandhouding en exploitatie van sociaal-maatschappelijke voorzieningen

Nieuwe ontwikkelingen

Wetsvoorstel doelmatige aanpak onderwijshuisvesting

Het doel is dat gemeenten en schoolbesturen komen tot een meer afgestemde planmatige en doelmatige aanpak van nieuwbouw, beheer en onderhoud van schoolgebouwen in het primair en voortgezet onderwijs. De verwachte ingangsdatum is op zijn vroegst 1 augustus 2025 (gepland was 1 januari 2025).

Het investeringsverbod voor schoolbesturen wordt gedeeltelijk opgeheven voor primair onderwijs en het speciaal onderwijs. Renovatie (= levensduur verlenging van minstens 25 jaar) wordt een voorziening in de huisvesting waar de gemeente, naast nieuwbouw, verantwoordelijk voor wordt. De gemeente wordt verplicht om elke vier jaar het Integraal Huisvesting Plan (IHP) vast te stellen met de nieuwbouw- en renovatieplannen voor schoolgebouwen voor de eerste 4 jaar met een doorkijk naar de 12 jaren erna. Hierbij dient afstemming plaats te vinden met de schoolbesturen omdat zij verantwoordelijk zijn voor het onderhoud en aanpassingen aan de schoolgebouwen. Schoolbesturen worden verplicht een meerjaren onderhoudsplanning te maken van de schoolgebouwen.

Verduurzaming zwembaden

Eind 2023 heeft de gemeenteraad besloten tot nieuwbouw van De Niervaert en verduurzaming van de overige drie in gemeentelijk eigendom zijnde zwembaden. De Niervaert wordt projectmatig aangepakt, 2e helft 2024 is het startdocument aan de raad aangeboden, naar verwachting kan begin 2025 worden gestart met de aanbesteding van de opdracht om een concept uit te werken.

In 2024 heeft een gespecialiseerd bureau onderzoek gedaan naar mogelijke verduurzaming van de zwembaden. Tevens is een analyse gemaakt van de exploitatiekansen- en bedreigingen. In overleg met de gemeente en gebruikers wordt een plan van aanpak voor de verduurzaming opgesteld. In 2025 worden diverse maatregelen, als onderdeel van het reguliere vastgoed beheer- en

exploitatie, uitgevoerd. Enkele van de voorgestelde maatregelen vragen gezien een terugverdientijd buiten de exploitatiehorizon én het gemoeide investeringsbedrag om besluitvorming door de gemeenteraad, Hiervoor wordt in 2025 een raadsvoorstel aangeboden.

Randvoorwaarden

- Voor het IHP zijn diverse data (o.a. leerlingenprognoses, medegebruik en verhuur leegstand scholen en meerjaren onderhoudsplanningen schoolgebouwen) en personele capaciteit (intern/extern) nodig, die beschikbaar moeten zijn.

Risico's

Oplopende gebruikskosten

Hoewel bij accommodaties aan de voorkant een exploitatiedoorrekening wordt gemaakt kan de animo om accommodaties te gebruiken worden beïnvloed door stijgende gebruikerskosten. Bijvoorbeeld als gevolg van toenemende personeelskosten of nieuwe wet-en regelgeving

Wijziging bij inwoners qua gebruikersvoorkeuren

Bij de ontwikkeling van accommodaties is altijd enig spanningsveld tussen de vraag in het nu of de behoefte op lange termijn. In combinatie met voorgaand risico is dit een financieel risico dat deels bij de gemeente kan neerslaan wanneer sprake is van gemeentelijk eigendom, contractuele- of wettelijke verplichtingen.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• Raadsvoorstel besluitvorming Integraal Huisvesting Plan (IHP) onderwijshuisvesting o.a. vervangende nieuwbouw of renovatie van basisscholen 't Kompas in Heijningen, De Toren en De Boemerang in Zevenbergen en De Klaverhoek in Moerdijk.	■			
• Verduurzaming zwembaden. Voor de gemeentelijke zwembaden wordt in 2025 een verduurzamings- en exploitatieplan opgesteld.	■			
• Pilot accountmanagement sport Sport en bewegen is van groot belang en dat vraagt om goed contact met de sportverenigingen. De komende twee jaar onderzoeken we of een accountmanager sport, die ook operationele beslissingen neemt, een meerwaarde is voor onze verenigingen. We evalueren dit na een jaar en zullen de resultaten en aanbevelingen aan de raad voorleggen in het eerste kwartaal van 2025.	■			
• Uitvoering geven aan de implementatie van het beleidskader over de gemeenschapshuizen. Dit resulteert in actieplannen per kern.	■	■	■	■
• Nieuw digitaal sleutelsysteem gemeentelijke accommodaties gefaseerd implementeren. Pilot in 2024 succesvol afgerond, aanbesteding start in 2025	■			
• In 2024 wordt een nieuw beleid buitensport accommodaties voorgelegd aan de raad en vanaf 2025 starten we met de uitvoering van het uitvoeringsplan.	■			
• Beleidskader voor maatschappelijke accommodaties vastgesteld (met o.a. uitgangspunten voor beheer, eigendom, tarifering en facilitering)	■			
• Project Gymaccommodaties				
- Fase 1 Sporthal Zevenbergen: realisatie en oplevering bouw: 2025	■			
- Fase 2 Gymzaal bij basisschool de Regenboog: ontwerp afgerond, besluitvorming beschikbaar stellen krediet, aanbesteding aannemer: 2025, realisatie bouw: 2026	■	■		

• Zwembaden				
- Aanbesteding design & build nieuwbouw de Niervaert	■			
- Raadsbesluit ontwerp en budget, voorbeiden realisatie		■		
- Realisatie nieuwbouw Niervaert			■	■
• Scholenontwikkeling Klundert				
- Afronden afwegingsdocument en besluitvorming over voorkeurslocatie	■			
- Haalbaarheidsonderzoek (ruimtelijk, financieel, maatschappelijk)		■		
• Scholenontwikkeling Fijnaart - Afronden Initiatieffase	■			
• MFA Willemstad (incl. verplaatsing VV Kogelvangers)				
- Voetbalvereniging Kogelvangers: - Krediet aanvraag richting raad – Uitwerking/vergunningen ontwerp - Start realisatie nieuw clubgebouw - Voorbereiding realisatie velden (uitvoeringsontwerp gereed, vergunningen op orde, start aanbesteding) - Uitvoering 2026/2027		■	■	
- MFA Willemstad - Ontwerp gebouw en buitenruimte - Besluitvorming beschikbaar stellen uitvoeringskrediet - Voorbereiding planologische procedure - Opzet nieuwe beheerconstructie – Vergunningen – Uitvoering verwachting 2028				■
• MFA D'Ouwe School Noordhoek - Gerenoveerd dorpshuis in gebruik genomen, besluitvorming overname gebouw van Woonkwartier naar gemeente	■			
• Brandweerkazerne Willemstad	■	■		

Lasten en baten 2025

bedragen x € 1.000

Lasten: € 36.866

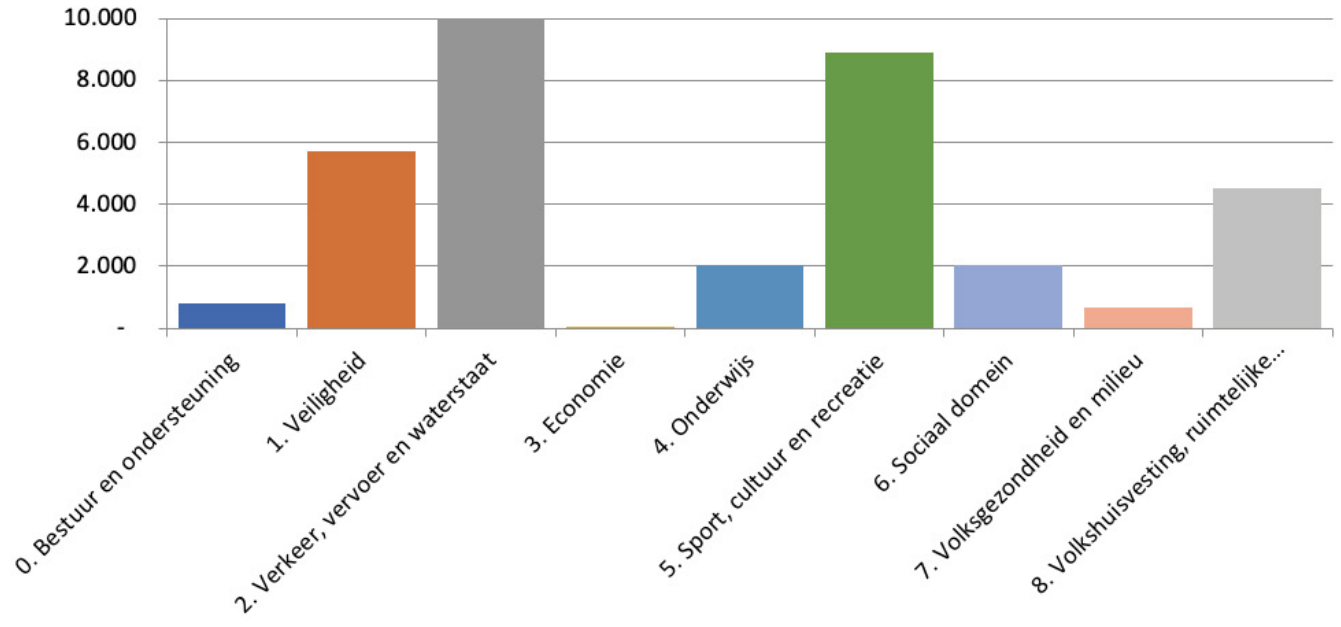

Baten: € 4.419

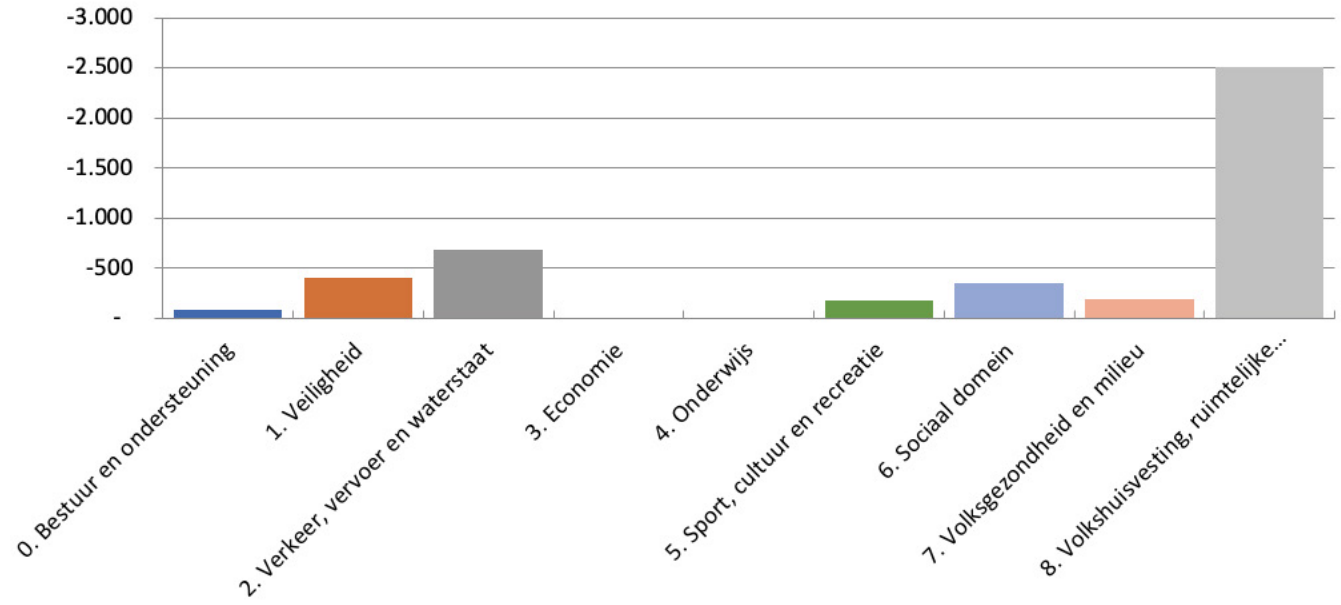

Overzicht taakvelden

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024			Begroting 2025			Meerjarenbegroting		
	Lasten 2024	Baten 2024	Saldo 2024	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Saldo 2026	Saldo 2027	Saldo 2028
0. Bestuur en ondersteuning	**1.083**	**-134**	**949**	**809**	**-82**	**727**	**725**	**723**	**723**
0.3 Beheer overige gebouw. en grond.	1.083	-134	949	809	-82	727	725	723	723
1. Veiligheid	**6.807**	**-394**	**6.413**	**5.709**	**-409**	**5.299**	**5.220**	**5.217**	**5.214**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	4.588	-19	4.569	3.260	-16	3.243	3.236	3.233	3.230
1.2 Openbare orde en veiligheid	2.219	-375	1.844	2.449	-393	2.056	1.985	1.985	1.985
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**10.563**	**-563**	**10.001**	**12.180**	**-683**	**11.498**	**12.098**	**13.528**	**14.200**
2.1 Verkeer en vervoer	10.438	-556	9.882	11.844	-674	11.170	11.772	13.180	13.854
2.2 Parkeren	92	-7	84	305	-8	297	296	318	316
2.5 Openbaar vervoer	34	-	34	31	-	31	30	30	30
3. Economie	**12**	**-**	**12**	**12**	**-**	**12**	**12**	**12**	**12**
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	12	-	12	12	-	12	12	12	12
4. Onderwijs	**2.316**	**-12**	**2.304**	**2.031**	**-12**	**2.019**	**1.932**	**1.885**	**1.838**
4.2 Onderwijshuisvesting	2.302	-8	2.294	2.017	-7	2.010	1.922	1.875	1.828
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	14	-4	10	14	-5	9	9	9	9
5. Sport, cultuur en recreatie	**9.098**	**-233**	**8.865**	**8.907**	**-179**	**8.727**	**9.190**	**9.963**	**10.001**
5.2 Sportaccommodaties	3.512	-173	3.339	3.405	-169	3.236	3.322	4.229	4.233
5.3 Cultuurpresentatie, prod., particip.	9	-	9	14	-	14	14	14	14
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recrea	5.577	-60	5.517	5.487	-10	5.477	5.854	5.720	5.753
6. Sociaal domein	**1.893**	**-383**	**1.511**	**2.048**	**-357**	**1.692**	**1.732**	**1.728**	**1.725**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.864	-370	1.494	2.048	-357	1.692	1.732	1.728	1.725
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	30	-13	17	-	-	-	-	-	-
7. Volksgezondheid en milieu	**551**	**-189**	**362**	**649**	**-191**	**458**	**409**	**398**	**387**
7.4 Milieubeheer	24	-	24	27	-	27	27	27	27
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	526	-189	338	622	-191	431	382	371	360
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	**4.137**	**-2.184**	**1.952**	**4.522**	**-2.507**	**2.015**	**1.929**	**1.462**	**1.908**
8.1 Ruimte en leefomgeving	950	-20	930	933	-50	883	873	867	867
8.3 Wonen en bouwen	3.186	-2.164	1.022	3.589	-2.457	1.132	1.056	595	1.041
Saldo baten en lasten	**36.460**	**-4.092**	**32.368**	**36.866**	**-4.419**	**32.447**	**33.247**	**34.917**	**36.009**
0.10 Mutaties reserves	27.420	-28.145	-725	2.520	-1.754	765	764	-41	-449
Resultaat na bestemming	**63.881**	**-32.237**	**31.644**	**39.386**	**-6.174**	**33.212**	**34.011**	**34.876**	**35.560**

Analyse Programma 2

Baten en Lasten Programma 2 (Cijfers x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Meerjarenbegroting 2026	2027	2028
Totaal Lasten	36.736	36.460	36.866	37.547	39.270	39.916
Totaal Baten	-6.633	-4.092	-4.419	-4.301	-4.353	-3.907
Resultaat voor bestemming	30.104	32.368	32.447	33.247	34.917	36.009
Storting in reserves	3.708	27.420	2.520	2.519	2.000	1.550
Onttrekking aan reserves	-5.353	-28.145	-1.754	-1.754	-2.041	-1.999
Resultaat na bestemming	28.459	31.644	33.212	34.011	34.876	35.560
Verschil t.o.v. 2024			1.569			

Samenvatting verschillen t.o.v. 2024

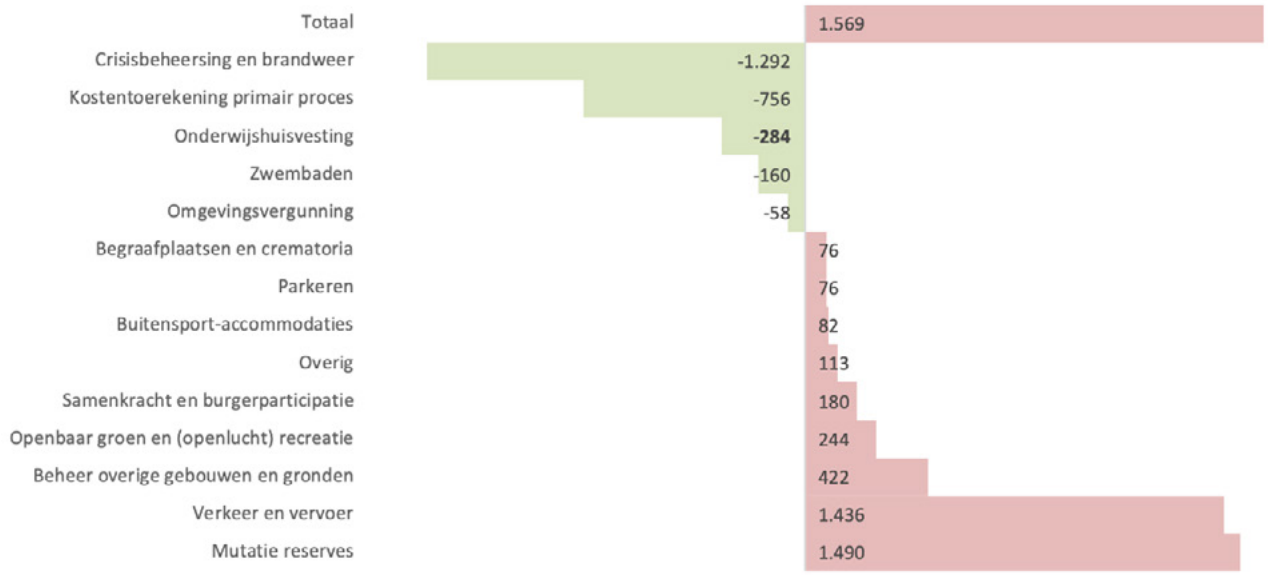

Het verschil op programma 2 tussen het begrote resultaat (na bestemming) in 2025 ten opzichte van 2024 bedraagt € 1,6 miljoen nadelig. Ten opzichte van de totale lasten binnen dit programma is dat een afwijking van ca. 0,4%.

Ten opzichte van 2024 zijn de totale lasten binnen dit programma met ca. € 0,4 miljoen gestegen en de opbrengsten met ca. € 0,3 miljoen gestegen. Verder wordt er per saldo ca. € 1,5 miljoen minder uit de reserves onttrokken.
De hogere opbrengsten zijn o.a. het gevolg van hogere leges omgevingsvergunningen. De hogere lasten zijn o.a. het gevolg van de verhoging van de renteomslag van 2% in 2024 naar 2,7% in 2025. Dit leidt tot een toename van de rentecomponent kapitaallasten. Ten opzichte van 2024 wordt er minder uit de reserve onttrokken omdat in dat jaar diverse incidentele uitgaven uit de reserves worden gedekt.

Nadere toelichting verschillen

In onderstaand overzicht is een toelichting opgenomen van de belangrijkste verschillen, waarbij:
- In de kolom V/N is aangegeven of het een voordeel of een nadeel betreft;
- In de kolom % de relatieve afwijking ten opzichte van de omvang van het betreffende budget in 2024 is weergegeven.

Onderwerp	Bedrag	%	V/N	Toelichting
Crisis-beheersing en brandweer	-1.292	-29%	V	De deelnemersbijdrage voor 2025 is begroot conform de begroting 2025 van de Veiligheidsregio, die samen met de begrotingen van de andere verbonden partijen in de commissievergadering van 22 mei 2024 en de raadsvergadering van 30 mei 2024 is behandeld. De deelnemersbijdrage valt lager uit door de aanpassing van de verdeelsleutel (€ 513.000 V). Deze verdeelsleutel wordt sinds de begroting 2023 jaarlijks gebaseerd op de laatst bekende meicirculaire. Daarnaast was in 2024 een incidenteel budget begroot voor noodzakelijke aanpassingen conform de afbeidsomstandighedenwet en groot onderhoud brandweerkazernes (€ 678.000 V). Deze uitgaven worden gedekt uit de algemene reserve (zie onderdeel ''mutatie reserves''). Verder is er bij de 1e berap in 2024 een incidenteel budget beschikbaar gesteld n.a.v. drugsdumpingen (€ 80.000 V).
Kosten-toerekening primair proces	-756	-8%	V	De loonkosten en andere indirecte kosten van de primaire afdelingen worden op basis van de verwachte urenbesteding toegerekend aan de diverse programma's en taakvelden van de gemeente. Aan programma 2 worden ten opzichte van 2024 minder primaire kosten toegerekend. Dit komt voornamelijk omdat er in 2025 minder toegerekend wordt aan taakveld beheer overige gebouwen en gronden dan in 2024. Er heeft een verschuiving in de toerekening plaatsgevonden naar programma 4. Per saldo heeft deze verdeling geen invloed op het begrotingsresultaat.
Onderwijs-huisvesting	-284	-13%	V	Op 28 september 2023 is een besluit genomen om in 2024 incidenteel budget (€ 459.000 V) beschikbaar te stellen i.v.m. de tijdeljke huisvesting van basisschool De Hoeksteen. In 2025 komt een groot deel van deze kosten te vervallen, alleen de kosten van huurvergoeding nemen toe (€ 175.000 N).
Zwembaden	-160	-35%	V	Op 14 december 2023 is een besluit genomen, raadsvoorstel Toekomst zwembaden in gemeente Moerdijk, om incidenteel budget beschikbaar te stellen voor 2024 voor de uitwerking van de verduurzamings- en exploitaitieplannen van zwembaden (€ 195.000). Deze uitgaven worden gedekt uit de algemene reserve (zie onderdeel ''mutatie reserves'').
Omgevings-vergunning	-58	-3%	V	De raming van de verwachte bouwleges voor 2025 en verder is geraamd op afgerond € 1,9 miljoen. Dat is € 60.000 hoger dan de huidige raming voor 2024, wat een gevolg is van de indexering van 3,2% conform de Kadernota 2025-2028.
Begraafplaatsen en crematoria	76	17%	N	Ten opzichte van 2024 nemen voornamelijk de onderhoudslasten met ca. € 51.000 toe. Voor 2025 is incidenteel budget nodig voor een eenmalige aanpassing van de verharding begraafplaatsen.
Parkeren	76	317%	N	De kapitaallasten nemen ten opzichte van 2024 toe. Dit komt o.a. doordat aan dit taakveld meer rente wordt toegerekend op basis van de wettelijk voorgeschreven renteomslag. De rentelasten van de gemeente worden via de zogenaamde renteomslag toegerekend aan de taakvelden en programma's van de gedane investeringen (zie ook de toelichting bij het onderdeel 'treasury' in programma 5).
Buitensport-accommodaties	82	6%	N	Sinds een aantal jaar gebruiken we geen chemische onkruidbestrijding meer op sportterreinen. De kwaliteit van velden gaat sneller achteruit door de aanwezigheid van meer onkruid dan was voorzien. Bestrijding zonder gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is intensiever waardoor meer middelen nodig zijn.
Samenkracht en burger-participatie	180	10%	N	In 2025 zijn er voor eerst lasten i.v.m. de huur van het gemeenschapshuis D'ouwe School in Noordhoek, raadbesluit d.d. 30 mei 2024 (€ 87.000 N). Verder nemen de kapitaallasten ten opzichte van 2024 toe (€ 52.000 N) als gevolg van een hogere rentetoerekening, is sprake van contractuele indexering van de huurvergoedingen van diverse gemeenschapshuizen (€ 22.000 N) en zijn er diverse kleinere nadelen ontstaan.
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	244	6%	N	Conform contractuele (CROW) indexatie en areaaluitbreiding nemen de kosten m.b.t. het bestek Groen Plus toe (€ 264.000 N). Daartegenover staat dat de kosten t.b.v. baggerwerkzaamheden in 2025 lager zijn dan in 2024 (€ 150.000 V). Tot slot nemen de kapitaallasten ten opzichte van 2024 toe (€ 143.000 N) doordat vanaf 2025 wordt afgeschreven op diverse investeringen die in 2024 naar verwachting worden afgerond en er meer rente wordt toegerekend op basis van de wettelijk voorgeschreven renteomslag. De rentelasten van de gemeente worden via de zogenaamde renteomslag (voor 2025 bedraagt deze 2,7%) toegerekend aan de taakvelden en programma's van de gedane investeringen (zie ook de toelichting bij het onderdeel 'treasury' in programma 5).

Beheer overige gebouwen en gronden	422	150%	N	De afgelopen periode zijn door de gemeente diverse strategische gronden verworven. Op basis van de wettelijk voorgeschreven renteomslag dient als gevolg daarvan in 2025 meer rente aan dit taakveld te worden toegerekend. De rentelasten van de gemeente worden via de zogenaamde renteomslag (voor 2025 bedraagt deze 2,7%) toegerekend aan de taakvelden en programma's van de gedane investeringen (zie ook de toelichting bij het onderdeel 'treasury' in programma 5).
Verkeer en vervoer	1.436	17%	N	De toename van de kosten is grotendeels toe te rekenen aan de kapitaallasten (€ 1.332.000 N), die voornamelijk m.b.t. het wegbeheer toenemen. Dit is het gevolg van diverse investeringen die in 2024 naar verwachting worden afgerond en waar vanaf 2025 op wordt afgeschreven en hogere rentelasten door een stijging van de renteomslag. De rentelasten van de gemeente worden via de zogenaamde renteomslag (voor 2025 bedraagt deze 2,7%) toegerekend aan de taakvelden en programma's van de gedane investeringen (zie ook de toelichting bij het onderdeel 'treasury' in programma 5). Verder worden op basis van contractuele (CROW) indexatie en areaaluitbreiding hogere jaarlijkse onderhoudskosten verwacht (€ 88.000 N) en is op basis van diezelfde indexering en areaaluitbreiding een hogere storting in de voorziening t.b.v. het wegbeheer nodig om deze richting toekomstige jaren op peil te houden (€ 180.000 N). Daartegenover worden ten opzichte van 2024 lagere kosten verwacht m.b.t. mobiliteit. Vanuit de jaarrekening 2023 is een incidenteel budget opnieuw beschikbaar gesteld voor 2024 t.b.t. de mobiliteitsvisie (€ 130.000 V). Tot slot zijn diverse kleinere voor-en nadelen ontstaan.
Mutatie reserves	1.490	5%	N	In 2025 wordt per saldo minder uit de reserves onttrokken. In 2024 is onder andere een eenmalige onttrekking van € 728.000 begroot voor noodzakelijke aanpassingen conform de arbeidsomstandighedenwet en groot onderhoud van branweerkazernes. Ook is er een eenmalige onttrekking van € 195.000 begroot voor de uitwerking van verduurzamings- en exploitatieplannen van zwembaden. Daarnaast is bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2023 besloten om ten behoeve van de voortgang van een aantal overlopende zaken vanuit 2023 naar 2024 diverse budgetten opnieuw beschikbaar te stellen. Binnen programma 2 betreft dit € 520.000, wat voornamelijk betrekking heeft op uitgaven m.b.t. de mobiliiteitsvisie (€ 130.000) en de baggerwerkzaamheden 2023-2024 (€ 320.000).
Overig	113	-	N	Diverse kleinere verschillen (< € 50.000).
Totaal	**1.569**	**0,4%**		

Verbonden Partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen “Prettig en veilig wonen en leven in Moerdijk” leveren de volgende verbonden partijen en bijdrage:”

- Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant

Voor een gedetailleerd overzicht verwijzen wij naar de paragraaf ‘Verbonden Partijen’.

Economie als versneller voor een vitaal Moerdijk

Onze gemeente heeft een sterke economische functie van regionale en nationale betekenis. Hierdoor ontstaat zowel werkgelegenheid voor onze eigen inwoners als voor de regio. De economische doorontwikkeling biedt kansen voor een inclusieve arbeidsmarkt en het aantrekken van nieuwe inwoners om de leefbaarheid te versterken en onze voorzieningen op peil te houden.

De economische positie van de gemeente wordt verder uitgebouwd door economische kansen te benutten. Daarbij streven we naar een beter evenwicht tussen economie en de (milieu)druk op mens en omgeving. We kijken naar wat economische ontwikkelingen kunnen bijdragen aan het realiseren van doelstellingen ten aanzien van duurzaamheid, klimaat, leefbaarheid en bereikbaarheid.

We kunnen de economische kracht van het haven- en industrieterrein waar mogelijk koppelen aan andere lokale en regionale opgaven. Er liggen kansen om de spin-off vanuit de industrie richting lokale bedrijvigheid te vergroten.

De aanwezigheid van de zeehaven van Moerdijk en ons uitgestrekte buitengebied met agrarische bedrijven en recreatieterreinen hebben helaas een aantrekkingskracht op de georganiseerde criminaliteit. Dit kan ondermijnende effecten hebben op onze samenleving.

Thema Haven- en industrieterrein

Ambitie

In de Havenstrategie Moerdijk 2030 is de gezamenlijke ambitie van gemeente, provincie en het Havenbedrijf Moerdijk omschreven: het Haven- en Industrieterrein Moerdijk is hét knooppunt in de Vlaams-Nederlandse Delta op gebied van duurzame logistiek en procesindustrie, waarbij people, planet en profit met elkaar in balans zijn. De huidige havenstrategie geeft onvoldoende houvast bij de nieuwe opgaven op gebied van de verzwaring van het elektriciteitsnet, de transitie naar een circulaire economie en de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Herijking komt aan de orde in verlengde van de Ontwerptafel Powerport en de actualisering van de bedrijfsstrategie van het Havenbedrijf. Totdat er andere afspraken zijn gemaakt blijft de Havenstrategie 2030 leidend, in combinatie met de doelstellingen uit de Omgevingsvisie:

- We zetten in op het verduurzamen van het Haven- en Industrieterrein Moerdijk.
- We hanteren een meerwaarde benadering. Hiermee borgen we dat iedere ontwikkeling aantoonbaar meerwaarde oplevert op het gebied van duurzaamheid, klimaat, bereikbaarheid en leefbaarheid voor de omgeving en inwoners en/of de bruikbaarheid en verbetering van het omliggende landschap.
- Er dient een goede balans te zijn tussen de werkgelegenheid en de beschikbare werknemers inclusief daarbij behorende huisvesting
- De positiebepaling zoals opgenomen in de omgevingsvisie vormt de leidraad voor handelen.
- We willen met rijk en provincie tot afspraken komen over een toekomstbestendige ontwikkelperspectief Powerport Moerdijk, waarbij leefbaarheid en brede welvaart zijn geborgd.

Strategisch doel

- Het Haven- en Industrieterrein ontwikkelt zich toekomstbestendig en in balans met haar omgeving (People, Planet, Profit). We benutten de economische kracht door ruimtelijk-economische ontwikkelingen bij te laten dragen aan onze doelstellingen op gebied van klimaat, duurzaamheid en leefbaarheid.

Effectindicatoren

- Strategische monitor Havenstrategie Moerdijk 2030
- Uitgegeven industrieterrein in hectares
- Scheepvaart/overslag
- Aantal treinen en % stijging/daling
- Goederenoverslag (in TEU) en % stijging/daling
- Ontwikkeling werkgelegenheid

Nieuwe ontwikkelingen

Ontwikkelperspectief Powerport regio Moerdijk

Na de technische verkenning in 2024 stellen rijk, provincie en de gemeenten Moerdijk, Drimmelen en Geertruidenberg in 2025 een integraal ontwikkelperspectief Powerport regio Moerdijk op. Dit vraagt om fundamentele keuzen omdat de ruimtevraag aan nationale, regionale en lokale opgaven veel groter is dan de beschikbare (milieu)ruimte. Het borgen van leefbaarheid en brede welvaart maakt nadrukkelijk onderdeel uit van de opgave. Bij het opstellen van het ontwikkelperspectief is ruimte voor participatie. Hoe dit vorm krijgt moet nog worden uitgewerkt. De leefbaarheidsvisie die dorp Moerdijk in oktober 2024 oplevert is een voorbereiding op dit traject. Het betrekken van de agrarische sector bij de ontwerptafel een andere. Om de gemeentelijke belangen goed te kunnen blijven bewaken wordt het bij Kadernota 2025 beschikbaar gestelde budget ingezet op extra personele capaciteit voor de strategische positionering van Moerdijk. Daarnaast wordt de organisatie rondom Powerport verstrekt voor in elk geval 2025 en 2026.

Ruimtevraag circulaire economie

Het ministerie van Klimaat en Groene Groei voert in samenwerking met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat een onderzoek uit naar de ruimtevraag voor circulaire economie in de verschillende zeehavenclusters. In het onderzoek wordt ook gekeken naar de impact op het goederenvervoer. Oplevering wordt begin 2025 verwacht. Uitkomsten vormen input voor de Ontwerptafel Powerport maar ook voor afspraken op gebied van mobiliteit die periodiek gemaakt worden tussen rijk en regio (Meerjarig Multimodaal

Mobiliteitspakket). De kans is aannemelijk dat deze ontwikkeling zal leiden tot toename van het goederenvervoer van, naar en door Moerdijk. De overhang tot een meer circulaire economie speelt ook bij de zittende industrie. Regionale inzet van Rewin en de RWB is erop gericht om deze transitie te ondersteunen. De ontwikkeling van gemeentelijk beleid ten aanzien van circulaire economie wordt in 2025 opgepakt, zie thema programma 1.

Toename vervoer gevaarlijke stoffen
Het vervoer van gevaarlijke stoffen door Moerdijk kan mogelijk gaan toenemen. Dit hangt samen met de transitie naar een circulaire economie, maar ook de intensivering van woningbouw in de spoorzones van Breda en Tilburg kan een rol gaan spelen. De extra woningbouw langs het spoor verhoudt zich slecht het vervoer van gevaarlijke stoffen. Insteek van de provincie Brabant is om een deel van het transport van gevaarlijke stoffen in de toekomst via de Deltha Rhine Corridor (DRC) te laten verlopen. In de huidige opzet van de DRC is dat niet voorzien. Indien het vervoer van gevaarlijke stoffen niet via de buis kan gaan verlopen, bestaat het risico dat voor een alternatieve route wordt gekozen, die door Zevenbergen gaat.

Samenwerking stedelijke regio's SRWBW en SRBT
In 2025 wordt een formele start van een vernieuwde governance van de stedelijke regio's voorzien. Voorstellen hiertoe zullen worden voorgelegd aan de gemeenteraad. De provincie ziet de stedelijke regio's als belangrijke partner in de aanpak van diverse ruimtelijk-economische opgaven. Anticiperend op deze ontwikkeling is door de gemeenteraad vanaf 2025 structureel extra budget beschikbaar gesteld.

Nota Ruimte
Het kabinet heeft juli 2024 het voorontwerp Nota Ruimte opgeleverd. Naar verwachting volgt in 2025 de Nota Ruimte. Inzet is om in de Nota Ruimte zowel de ruimtelijke keuzen van de Ontwerptafel Powerport als de stedelijke regio's SRBT en SRWBW te borgen.

Randvoorwaarden

- Opschalen betrokkenheid van het rijk bij de integrale afweging op de Ontwerptafel Powerport tot op niveau van de minister en verankeren van Novex status of Novex werkwijze voor dit gebied.
- Momenteel loopt het traject van de Ontwerptafel Powerport parallel aan de sectorale aanpak van de energieprojecten. Er is besluitvorming nodig om de uitkomsten van de ontwerptafel leidend te laten zijn. Als dat niet gebeurt, wordt de salamitactiek gecontinueerd: telkens een nieuwe stuk uitbreiding van het industriegebied, zonder sturing op een integraal toekomstperspectief voor het gebied.

Risico's

- Toenemende druk op de leefbaarheid in Moerdijk, Zevenbergschen Hoek, Zevenbergen en Klundert.
- Toenemende druk op de agrarische sector en gebruiksmogelijkheden van de agrarische gronden.
- Het integrale ontwikkelperspectief van de Ontwerptafel Powerport botst met lopende lokale projecten.
- De geluidsruimte op het Haven- en Industrieterrein is nagenoeg vol. Op IPM is momenteel geen geluidsruimte meer in de nacht. Vestiging van bedrijven die 24/7 geluidsruimte nodig hebben is op dit moment niet mogelijk. De beoogde energie-infrastructuur projecten vragen ook 24/7 geluidsruimte. Naast geluidsruimte is het nog steeds ook niet mogelijk om een milieuvergunning te krijgen indien sprake is van stikstofuitstoot. De commerciële doorontwikkeling van het haven en industrieterrein staat hiermee onder druk.
- Als gevolg van de vertraging in het Project Waterfront Moerdijk is er onzekerheid of de uitvoering van het project binnen de gestelde financiële kaders kan plaatsvinden.
- Tekort aan goede huisvesting arbeidsmigranten, waardoor arbeidsmigranten niet meer willen komen werken

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
- LPM fase 1-4: realisatie en oplevering.	■	■	■	
- Gebiedsgericht ontwikkelperspectief Powerport	■			
- Afspraken rijk regio n.a.v. ontwikkelperspectief Powerport	■	■		
- Afspraken over herijking havenstrategie (na ontwerptafel)		■		
- Besluitvorming gebiedsinvesteringen	■	■		
• Moerdijk Meer Mogelijk projecten:				
- Waterfront: 2025 beoogde start aanpak haven, 2026 beoogde afronding aanpak haven, 2027 start woningbouw westzijde, 2028 oplevering woningbouw westzijde.	■	■	■	■
- Oplevering randweg Zevenbergen.			■	
• Evaluatie kredietovereenkomst Havenschap Moerdijk. Op basis van de kredietovereenkomst tussen Havenschap Moerdijk en Havenbedrijf Moerdijk geldt dat elke 4 jaar een evaluatie van deze kredietovereenkomst moet plaatsvinden. De vorige evaluatie is begin 2021 gehouden wat betekent dat er in 2025 weer een evaluatie moet plaatsvinden.	■			

Thema Vitale centra

Ambitie

We hebben 'vitale centra' in de kernen Zevenbergen, Fijnaart, Klundert en Willemstad, voor (toekomstige) inwoners van de gemeente Moerdijk en voor bezoekers (recreatief en zakelijk). De omliggende kleinere kernen hebben baat bij dit bereikbare voorzieningenaanbod, waarmee vitale centra een impuls geven aan de leefbaarheid van Moerdijk als geheel.

Strategisch doel

- Zevenbergen, Fijnaart, Klundert en Willemstad hebben een bereikbaar, compact winkelhart dat uitnodigt als ontmoetingsplaats, met een aantrekkelijk aanbod van detailhandel, horeca, culturele en recreatieve functies en evenementen.

Effectindicatoren

- Ontwikkeling leegstand (in verkooppunten en m2 winkelverkoopvloeroppervlak (wvo)) per vitaal centrumgebied
- Ontwikkeling aantal commerciële verkooppunten (detailhandel, horeca en dienstverlening) per vitaal centrumgebied
- Ontwikkeling omvang commercieel aanbod (detailhandel, horeca en dienstverlening) in m2 wvo per vitaal centrumgebied
- Meer bezoekers.
- Langere verblijfsduur bezoekers.
- Meer bestedingen.
- Meer koopkrachtbinding.
- Verhogen waardering inwoners.
- Verhoging waardering ondernemers.

Nieuwe ontwikkelingen

Dorpenstrategie/brede welvaart

De Ontwikkelstrategie SRBT schetst de wens en noodzaak om perspectief te bieden voor de ontwikkeling van steden én dorpen. Leefbaarheid van onze dorpen is een belangrijk goed. Er wordt ingezet op het ontwikkelen van dorpenstrategieën bestaande uit (gezamenlijke) juridische, financiële, programmatische, methodische en ruimtelijke instrumenten die dienen ter ondersteuning van locatie specifieke opgaven.

In veel van onze dorpen zijn er zorgen over het draagvlak voor voorzieningen. Zorgen over de basisschool, het winkelaanbod, het zorgaanbod, de mogelijke mobiliteitsarmoede (ontbreken van goed OV en veilige fietsverbindingen) en draagvlak voor het verenigingsleven. Schaalvergroting, online winkelen, demografische ontwikkelingen en andere maatschappelijke ontwikkelingen (zoals individualisering) dragen daaraan bij. Bovendien spelen ook in de dorpen (in toenemende mate) opgaven met betrekking tot energie (elektrificatie, verduurzaming), klimaat (inrichting van de straat en buurt) en verbinding met het omliggende landschap.

Visie Willemstad

Voor Willemstad focust het programma vitale centra zich op het toeristische/recreatieve aspect van de vesting in Willemstad. In de andere centrumgebieden ligt de focus op het voorzieningenniveau en voor Willemstad zouden we graag onderzoeken of we een visie op deze beide aspecten kunnen maken mede gezien de ontwikkelingen aan de oostkant van Willemstad.

Randvoorwaarden

Deze ambitie vergt een focus op de genoemde vier kernen, met aandacht voor behoud van bestaande voorzieningen in de kleinere kernen. Het realiseren van vitaliteit vraagt om betrokkenheid van ondernemers, maatschappelijke organisaties en inwoners.

Risico's

Vanuit vitale centra worden diverse ingrepen beoogd waarvoor ook investeringen door marktpartijen nodig zullen zijn. Het is zaak om partijen te verbinden aan onze doelen en te bezien tot welke afspraken voor het realiseren van projecten gekomen kan worden. Zonder het commitment van marktpartijen kunnen niet alle doelen behaald worden.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
- Oplevering herinrichting openbare ruimte centrum Klundert (fase 2 centrumplan)	■			
- Start realisatie deelgebied Stoofstraat Zevenbergen	■	■		
- Realisatie deelprojecten centrumvisie Fijnaart	■	■	■	■
- Realisatie uitvoeringsprogramma vitaal centrum Willemstad	■	■	■	
- Definitie deelprojecten centrum Klundert	■	■	■	■
- Centrumvisie Willemstad	■	■	■	■

Thema Toerisme

Ambitie

We willen de toeristische potentie van onze kernen benutten om meer bezoekers aan te trekken en hen meer van onze gemeente te laten zien. We willen dat het ontwikkelen van onze toeristische potentie positieve spin-off genereert voor lokale ondernemers en meerwaarde toevoegt aan het gebied. Daarnaast vinden we het belangrijk dat ook onze eigen inwoners profijt hebben van een breder aanbod van toeristische voorzieningen.

Strategisch doel

- Het gemeentelijk aandeel in het toeristisch product Moerdijk is en blijft op orde.
- Ondernemers versterken en dragen bij aan de doorontwikkeling van het toeristisch product Moerdijk.
- We brengen samen met ondernemers het toeristisch product Moerdijk op een effectieve en inspirerende manier onder de aandacht van inwoners en bezoekers.

Effectindicatoren

In 2024 is een (regionale) toeristische monitor uitgevoerd waarbij inzicht wordt gegeven in een aantal belangrijke bezoekersstromen. Door deze monitor om het jaar te herhalen, krijgen we een beter inzicht in de effecten van onze ontwikkelingen.

Daarnaast monitoren we:
- Aantal passagiers vaarverbindingen
- Aantal bezoekers Mauritshuis
- Aantal bezoekers toeristische website
- Resultaten marketingcampagnes Visit Moerdijk

Nieuwe ontwikkelingen

Doorzetten werkwijze ondernemers

In 2023 is een nieuwe werkwijze gestart waarbij de ondernemers uitgedaagd worden om met initiatieven te komen die het toeristisch product Moerdijk versterken. Zij hebben zelf een stem in welke initiatieven uitgevoerd worden. Deze werkwijze slaat goed aan, de insteek is om deze werkwijze in 2025 door te zetten. De ondernemers zijn en voelen zich direct betrokken waardoor de samenwerking tussen gemeente en ondernemers versterkt en tegelijkertijd toeristische ontwikkelingen in gang worden gezet die bijdragen aan een sterker toeristisch product.

Ontwikkelstrategie regio op basis van inzichten toeristische monitor en regionale verkenning

In 2024 is een toeristische monitor voor gemeente Moerdijk en een regionale verkenning West Brabant West uitgevoerd. Met de resultaten van beide onderzoeken wordt gekeken welke (regionale) kansen er zijn die we kunnen benutten. In samenwerking met de regio wordt een ontwikkelstrategie opgesteld om deze kansen om te zetten naar ontwikkelingen.

Randvoorwaarden

Er moet sprake zijn van een gebalanceerde toeristische ontwikkeling in relatie tot het wonen in een kern. In het bijzonder voor Willemstad verdient dit de aandacht. De agrarische sector (verbrede landbouw, nieuwe verdienmodellen) heeft veel potentie om een bijdrage aan het toeristisch product te leveren.

Risico's

Bij het doorontwikkelen van het toeristisch product Moerdijk versterken we de verbinding met lokale en regionale partners. Hierdoor zijn we nog steeds zelf aan zet, maar stellen we ons ook afhankelijker op naar derden. Dit kan versterkend werken voor de sector, maar brengt ook risico's met zich mee. Door samenwerkingen te intensiveren zijn we ook meer afhankelijk van onze partners in realisatie, planning en financiën. Een voorbeeld van deze afhankelijkheid is het operationeel hebben en houden van de beoogde waterverbindingen.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• Realisatie permanente steiger nabij Fort Sabina (2025).	■			
• Actualiseren kaders voor toeristische ontwikkelingen (programma toerisme).	■			
• Toeristisch bebordingsplan Willemstad en omgeving is gerealiseerd.	■			
• Opstarten toeristisch bebordingsplan Klundert.	■			
• Aanbesteding voor een nieuwe exploitant Fort de Hel is opgestart.	■			
• Herijking visie Zuiderwaterlinie en Stelling van Willemstad.	■			
• Verkenning doortrekken Roode Vaart		■		

Thema Arbeidsmarkt

Ambitie

We willen bijdragen aan een gezonde arbeidsmarkt met voldoende en goed geschoold personeel voor ons bedrijfsleven inclusief de agrarische sector. Het is dan wel belangrijk dat we goed inzicht hebben in de huidige arbeidsvraag en de vraag van de toekomst. Zo kunnen we inspelen op de krapte en overige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt (waaronder digitalisering). Hiervoor moeten we samenwerken met ondernemers, onderwijs en overheid (3 O's).

Strategisch doel

- Er is voldoende en goed gekwalificeerd personeel voor nieuwe en bestaande bedrijven.

Effectindicatoren

Hieronder volgt een overzicht van de werkloosheidscijfers voor 2024, evenals de verdeling van sectoren waarin werkzoekenden actief zijn in de gemeente Moerdijk, West-Brabant en Nederland. Ook wordt een verwachting voor de komende jaren gegeven.

Werkloosheidspercentage

Regio	*2024*
Gemeente Moerdijk	3.3%
West-Brabant	3.5%
Nederland	3.7%

Verdeling van Werkzoekenden naar Sectoren in 2023 en 2024

Gemeente Moerdijk

Sector	*2024*
Industrie en Energie	25%
Handel en Horeca	20%
Gezondheidszorg en Welzijn	18%
Onderwijs	15%
Financiële en Zakelijke Dienstverlening	10%
Overige Sectoren	12%

Verwachting voor de komende jaren

Voor de komende jaren wordt verwacht dat de werkloosheid geleidelijk zal dalen, afhankelijk van economische omstandigheden en overheidsbeleid. Sectoren zoals technologie, zorg en welzijn, en duurzame energie worden naar verwachting belangrijke groeigebieden met toenemende vraag naar arbeidskrachten (Werkloosheid per provincie) (Arbeidsdeelname regionale indeling 2023) (Nieuwe regionale data arbeidsdeelname 2023 verschenen) (Werkloosheidspercentage).

Nieuwe ontwikkelingen

- De subsidie van het Just Transition Fund (JTF) maakt het mogelijk om een beroep te doen op steun voor o.a. arbeidsmarkt projecten (spoor 3). In het laatste kwartaal van 2024 onderzoeken we met de partijen in NXT Moerdijk of het haalbaar is om het arbeidsmarkt programma t/m 2026 te versnellen via een JTF aanvraag.
- De Human Capital Agenda gefaciliteerd door het RWB buigt zich over de vraag: Hoe ziet de huidige arbeidsmarkt eruit in West-Brabant en hoe zou deze zich moeten en kunnen ontwikkelen om de ambitie naar de nieuwe economie mogelijk te kunnen maken? RWB creëert een regiegroep om plannen voor een regionale Human Capital Agenda te concretiseren. Het doel is om voldoende gekwalificeerd personeel op te leiden en aan te trekken naar de regio.
- Arbeidsmarkt en Sectoren
  De vraag naar werknemers in de technologie- en duurzame sector zal naar verwachting toenemen door de investeringen en innovaties in deze sectoren. Dit omvat banen in de installatie en onderhoud van hernieuwbare energie-installaties, ontwikkeling van nieuwe technologieën, en projectmanagement voor verduurzamingsprojecten (routekaart voor duurzame toekomst). Om de transitie te ondersteunen, investeert de overheid in scholings- en omscholingsprogramma's om de arbeidskrachten voor te bereiden op nieuwe technologieën en duurzame praktijken (hoofdlijnenbrief arbeidsmarkt). Binnen de agrarische sector is toenemende automatisering te verwachten. Het werk wordt hierdoor enerzijds complexer maar anderzijds ook ‘eentoniger’. Het vraagt in ieder geval om een ander type werknemer/arbeidsmigrant.

Randvoorwaarden

- Voor hybride leren is het noodzakelijk dat onderwijs meebeweegt met de behoeften van ondernemers, en andersom. De bereidheid om flexibel onderwijs aan te bieden is hierbij cruciaal. De bereidheid om kritisch naar eigen manier van werken te kijken en te veranderen is nodig om succesvol samen te werken.
- De toekenning van een JTF-subsidie heeft impact op de ontwikkelmogelijkheid van NXT Moerdijk. Eind 2024 wordt duidelijk of de subsidie toegekend wordt en te gebruiken is voor de plannen t/m 2026.

Risico's

- Samenwerking met de 3 O's is noodzakelijk om een succesvolle lerende omgeving te creëren voor de arbeidsmarkt in Moerdijk. Gezien de lange termijn impact is langdurige betrokkenheid cruciaal. Het blijft de vraag of partijen deze betrokkenheid kunnen blijven waarborgen en of de nut & noodzaak voldoende inzichtelijk blijft.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• Versterken van het Migratie Informatiepunt Arbeidsmigranten zijn in veel bedrijven nodig, maar het is lastig voor arbeidsmigranten om eerlijke informatie te krijgen over wonen, werken en leven in Nederland. Hiervoor is het regionaal Migratie Informatiepunt op 11 juni 2024 officieel geopend. Dit informatiepunt is fysiek gevestigd bij het RNI loket in Breda, waar arbeidsmigranten zich registreren om te kunnen werken in Nederland. (RNI = Registratie Niet Ingezetenen). Onderdeel van dit informatiepunt is een mobiel team dat door de regio gaat. In onze gemeente hebben we als enige gemeente in de regio al een contactpersoon en spreekuur voor arbeidsmigranten. Het mobiel team van het informatiepunt kan extra capaciteit leveren bij bezoeken op locatie. Daarnaast zorgt het informatiepunt voor meer herkenbaarheid. De komende tijd zal de digitale functie van het informatiepunt verder worden uitgebreid met bijvoorbeeld een chatfunctie.	■			
• Aanjagen gebruik en doorontwikkelen NXT Moerdijk app De NXT Moerdijk app. (fase 1) is ontwikkeld voor bedrijven gevestigd op het Haven- en Industriegebied Moerdijk. De app. toont bedrijven, vacatures, stages en opleiders voor werkzoekenden. De komende jaren zal de app. actief onder de aandacht worden gebracht bij studenten en werkzoekenden via loopbaanoriëntatie (LOB) evenementen. Het aantal deelnemende bedrijven is in het afgelopen half jaar gestegen van 14 naar 40, wat de basis vormt voor verdere groei. Feedback van gebruikers zal worden verzameld om de app. continu te verbeteren. We willen de NXT Moerdijk app. in 2025/2026 door ontwikkelen van loopbaan oriëntatie tool naar digitale hybride leeromgeving.	■	■		
• De NXT Moerdijk activiteitenkalender (fase 2) is in gebruik genomen. Deze kalender communiceert arbeidsmarktactiviteiten, bijeenkomsten en evenementen, georganiseerd in samenwerking met de drie O's. Op deze manier willen we in 2025 en 2026 de samenwerking met de drie O's versterken en vraag en aanbod op het Haven- en Industriegebied Moerdijk beter op elkaar afstemmen.	■	■		

Thema Vestigingsklimaat

Ambitie

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat is van groot belang om onze bovenregionale economische positie te behouden en te versterken en in te zetten ter verbetering van de leefbaarheid in Moerdijk. De komende jaren zetten we ons actief in om te komen tot toekomstbestendige bedrijventerreinen met efficiënt ruimtegebruik en voldoende ontwikkelruimte die op een toegankelijke en duurzame en manier te bereiken zijn. Zowel voor personenvervoer als voor goederenvervoer. Daarnaast bieden we goede ondernemersdienstverlening (online en offline) waarbij we gericht verbinden op het realiseren van economische en maatschappelijke meerwaarde. Bij goederenvervoer per spoor is ruimtelijke impact een aandachtspunt.

Strategisch doel

- We beschikken over schone, veilige en duurzame bedrijventerreinen met voldoende ruimte voor ontwikkeling.
- Onze bedrijventerreinen zijn goed en op een duurzame wijze te bereiken voor zowel het personenvervoer (fiets, deelmobiliteit, (deels) OV en auto) als het goederenvervoer (spoor, buis, water en weg).
- We faciliteren ondernemers in aansluiting op hun behoeften en stimuleren het realiseren van economische en maatschappelijke meerwaarde en samenwerking tussen ondernemers onderling.
- We zoeken een goede balans tussen het type werkgelegenheid en het aanbod van beschikbare werknemers inclusief daarbij behorende huisvesting en aantrekkelijke leefomgeving.

Effectindicatoren

- Uitgegeven hectares bedrijventerrein (meerjarig perspectief)
- Nog uitgeefbare hectares bedrijventerrein
- Ontwikkelingen aantal bedrijfsvestigingen
- Engagement rate versus benchmark (online betrokkenheid van volgers t.o.v. gemiddeld bij gemeenten) social: doorlikken op links social media
- Ontwikkeling van het aantal volgers Facebook – LinkedIn-gemeente
- Ontwikkeling online bereik van de doelgroep lokale ondernemers

Nieuwe ontwikkelingen

Bedrijventerrein De Koekoek 2

Aan de noordzijde van Zevenbergen wordt, naast het al bestaande bedrijventerrein Schansdijk/de Koekoek 1, een uitbreiding van het bedrijventerrein voorbereid: Bedrijventerrein De Koekoek 2. Het is de ambitie een efficiënt en duurzaam bedrijventerrein in te richten, waarbij klimaatadaptatie en het tegengaan van hittestress mede een stempel op het terrein zal drukken.

De eisen, waaraan bedrijven die zich op het nieuwe terrein willen vestigen, moeten voldoen, zijn opgenomen in een Beeldkwaliteits-, klimaat- en duurzaamheidsplan. Het ontwerp hiervan wordt tegelijk met het ontwerp van de wijziging omgevingsplan ter visie gelegd.

Verbetering van Busvervoer in West-Brabant

Vanaf juli 2025 wordt het busvervoer in West-Brabant aanzienlijk uitgebreid dankzij de nieuwe concessie van vervoersbedrijf Arriva. Dit zal resulteren in meer dan 10% extra busvervoer in de regio, wat niet enkel de bereikbaarheid, maar ook de leefbaarheid en toegang tot voorzieningen zal verbeteren in onze gemeente.

Een belangrijk onderdeel van deze uitbreiding is de betere bereikbaarheid van zowel het haven- en industrieterrein van Moerdijk als Logistiek Park Moerdijk. Dit gebied zal nu beter aangesloten zijn op en ontsloten zijn door het openbaar vervoer, wat zowel werknemers als bedrijven ten goede komt.

Op bredere schaal moet de toenemende ontwikkeling in het OV ook zorgen voor een uitgebreidere (inter)regionaal ontsluitend mobiliteitssysteem, gericht op diverse stedelijke regio's waarin de gemeente Moerdijk zich bevindt (SRBT en SRWBW). Zo moet de uitbreiding van het OV i.c.m. de ontwikkeling van de versnellingslocatie van en rondom station Zevenbergen bijdragen

aan de optimalisering van 2 diverse Daily Urban Systems (DUS): Enerzijds het DUS Tilburg-Breda-Zevenbergen-(Haven)Moerdijk i.c.m. ontsluiting randstad via station Lage Zwaluwe. Anderzijds DUS Bergen op Zoom-Roosendaal-Zevenbergen-(haven) Moerdijk- ontsluiting richting randstad.

Randvoorwaarden

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat creëren we niet alleen. Dit is het product van samenwerking met het bedrijfsleven, onderwijs, inwoners en regionale partners. Met onze acquisitie zoeken we naar bedrijven die een toegevoegde waarde bieden voor onze gemeente en de regio.

- Goede bereikbaarheid is een randvoorwaarde voor een goed vestigingsklimaat.
- Een goed functionerende arbeidsmarkt waar vraag en aanbod op elkaar aansluiten is een randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat.
- Bedrijven hebben hier d.m.v. samenwerking invloed op door hun rol te pakken om arbeidspotentieel op te leiden.
- Organisatiegraad van ondernemers is in veel gevallen rand voorwaardelijk om zaken in samenwerking met ondernemers te verbeteren.

Risico's

De schaarste op het elektriciteitsnet en de stikstofproblematiek vormen een belemmering voor de nieuwvestiging van bedrijven en de doorontwikkeling en verduurzaming van zittende bedrijven.

Een ander risico is de schaarste aan lokale werknemers en aan huisvestingsmogelijkheden voor internationale werknemers. Voor nieuwvestigers op het havenindustriegebied Moerdijk is ook schaarste aan 24/7 geluidsruimte een belemmerende factor.

Het ontbreken van organisatiegraad van ondernemers op onze bedrijventerreinen is een risico voor het behalen van de doelstellingen op het gebied van verduurzaming en circulaire economie.

De bereikbaarheid van onze gemeente en ons haven- en industrieterrein staat de komende jaren onder druk door werkzaamheden aan onder andere rijkswegen. Een aantal grote civieltechnische kunstwerken zijn uit dezelfde bouwperiode als de Haringvlietbrug en gaan achtereenvolgens om onderhoud vragen. Denk aan de Van Brienenoordbrug (2026-2028), het vaste deel van de Haringvlietbrug en de Moerdijkbrug (na 2030). Daarnaast wordt de komende jaren de A27 verbreed en knooppunt Hooipolder aangepakt. Dit gaat zorgen voor overlast in onze gemeente.

Prestaties

- Uitvoeren actiepunten uit de in 2024 opgeleverde visie en werkagenda voor de Moerdijkse bedrijventerreinen tot 2040.
- Opwaardering fietsroute Breda- Prinsenbeek-Zevenbergen door Provincie Noord-Brabant
- Realisatie OV op en rondom Havengebied Moerdijk + LPM
- Afspraken met Provincie (en Arriva?) over opwaardering buslijn 119 Breda-Zevenbergen tot HOV-verbinding
- Start uitgifte fase 1 bedrijventerreinen ontwikkeling Zevenbergen Noord
- Inventarisatie in hoeverre aanbod deelmobiliteit van en naar station Lage Zwaluwe rendabel is. Dit gekoppeld aan de ontwikkeling van bedrijventerreinen Bedrijvenpoort West-Brabant, LPM en HiM alsook mogelijke recreatiedoeleinden zoals De Biesbosch.

Thema Veiligheid

Ambitie

We willen criminaliteit en overlast in de verschillende kernen tegengaan en daarnaast de veiligheid van en voor inwoners versterken. We willen een extra slag maken op het gebied van fysieke veiligheid en ondermijnende criminaliteit, waarbij we de regierol van en de positie in het veiligheidsnetwerk van de gemeente versterken.

Strategisch doel

- We bestrijden integraal veiligheidsrisico's en georganiseerde criminaliteit.

Effectindicatoren

In programma 2 onder thema Veilige Buurt zijn indicatoren voor veiligheid opgenomen. Op het vlak van fysieke veiligheid en aanpak ondermijning zijn tot op heden geen effectindicatoren vastgesteld.

Nieuwe ontwikkelingen

Programma Veiligheid

Met de invulling van vacante posities op veiligheid en ondermijning in de loop van 2024, uitbreiding van het cluster veiligheid naar 2025 en het nieuwe programma Veiligheid Moerdijk werken we in 2025 toe naar een bestendige aanpak.

We willen de komende jaren weer koploper worden als het gaat om fysieke veiligheid. Het haven- en industriegebied met één van de grootste chemische clusters van Europa, een infrastructuur van spoor, water, weg en buisleidingen en een historie op het gebied van incidenten, vormen elementen die een vooruitstrevende risicobeperking noodzakelijk maken. Op het gebied van fysieke veiligheid en bevolkingszorg neemt Moerdijk een voorbeeldfunctie op zich. Dit betekent:

- Doorontwikkeling crisisbeheersing en bevolkingszorg (organiseren, oefenen en afstemmen passend bij risicogebied Moerdijk)
- Kennen en gekend worden door risico relevante bedrijven en partners
- Structurele aansluiting op regionale en landelijke overleggen op fysieke- haven- en omgevingsveiligheid

De aanpak op ondermijnende activiteiten verdient een flinke intensivering. Dit betekent dat we inzetten op:

- Het opstellen en onderhouden van gemeente brede en havenspecifieke ondermijningsbeelden inclusief het landelijk gebied van de gemeente
- Opzet van een gemeentelijk haventeam voor de gemeenten Moerdijk, Vlissingen, Borsele, Terneuzen binnen de Mainportaanpak
- Opzetten en beheren informatieknooppunt
- Beleid op diverse terreinen
- Coördinatie integrale actiedagen, regie bij gemeente
- Borging van structurele afstemming partners
- Awareness organisatie, samenleving, bedrijfsleven en agrarische sector
- Casuïstiek aanpakken

Randvoorwaarden

De aanwezigheid van de vierde zeehaven van Nederland in onze gemeente en ons uitgestrekte buitengebied met agrarische bedrijven en recreatieterreinen hebben aantrekkingskracht op criminele ondernemers. De integrale aanpak van veiligheid en samenwerking met de vele ketenpartners is daarom van groot belang. Het is nodig om hierin te blijven investeren en aansluiting te houden bij een gezamenlijke aanpak.

Risico's

Prestaties kunnen mogelijk niet tijdig behaald worden indien er onverhoopte incidenten/ crises plaatsvinden met een langdurige nasleep.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• Doorontwikkeling Moerdijk Veilig	■			
• Brandveiligheid en aanvullend te nemen veiligheidsmaatregelen industrieterrein Koekoeksedijk	■			
• Doorontwikkeling haven veiligheidsstrategie in samenhang met de uitrol van maatregelen, en het opzetten van een gemeentelijk haventeam, binnen de Mainport aanpak Zeehavens Zeeland-West Brabant	■			
• Een stabiele en getrainde crisisorganisatie met blijvende aandacht voor zowel mono- als multidisciplinaire oefeningen	■			
• Ontwikkelen aanpak ondermijnende activiteiten	■			
• Inzet op awareness	■			
• Uitvoering geven aan de doorontwikkeling van Moerdijk Veilig		■	■	■
• Concretisering aanpak ondermijning		■	■	■
• Inzet op awareness		■	■	■

Lasten en baten 2025

bedragen x € 1.000

Lasten: € 11.138

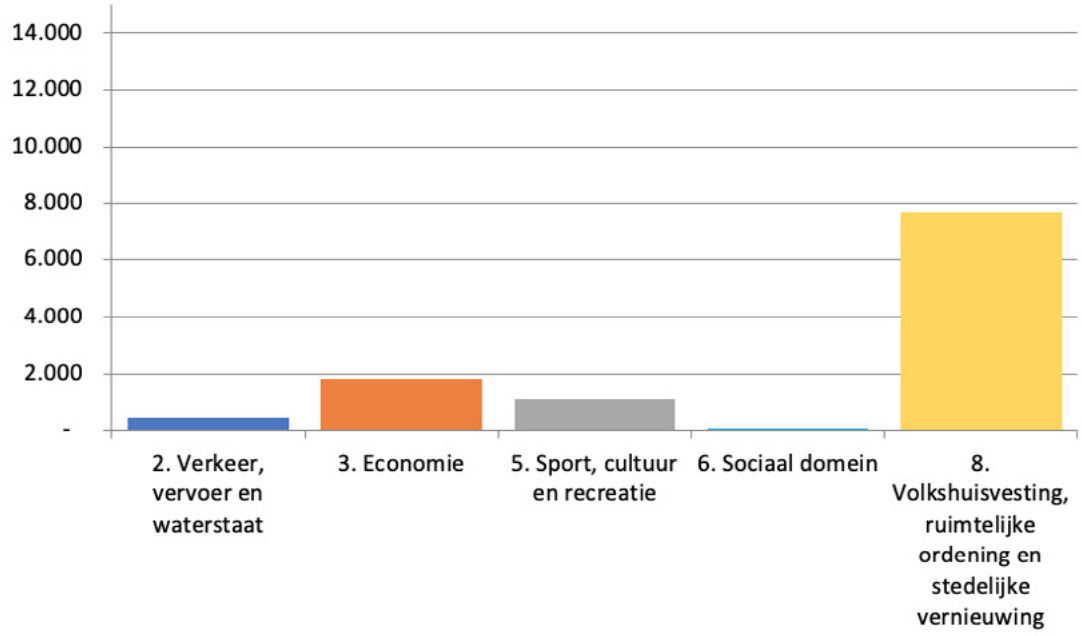

Baten: € 9.561

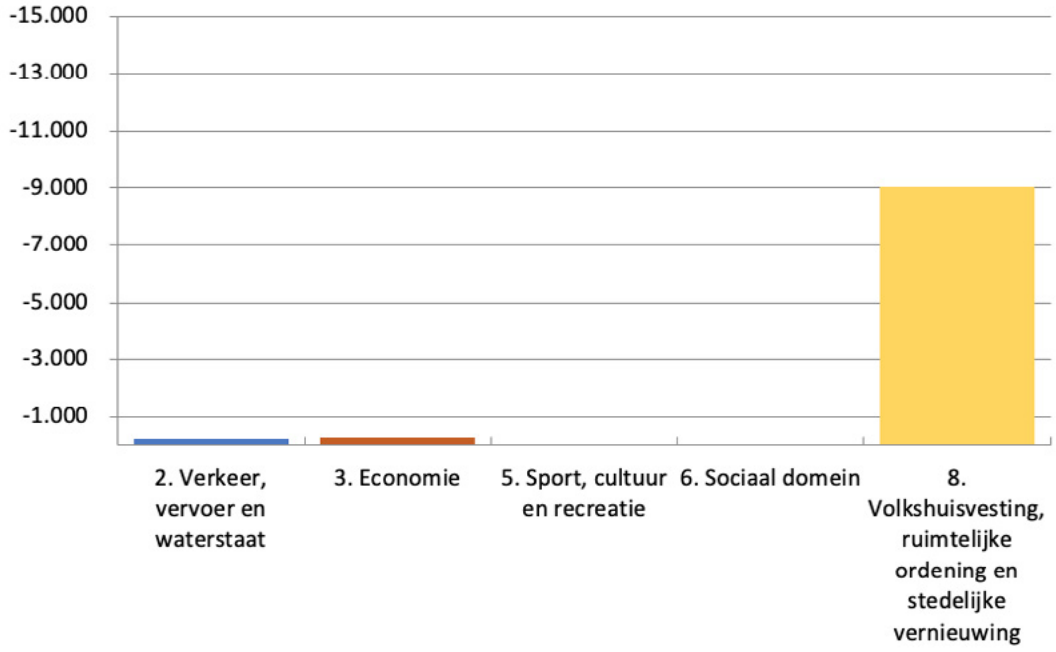

Overzicht taakvelden

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024			Begroting 2025			Meerjarenbegroting		
	Lasten 2024	Baten 2024	Saldo 2024	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Saldo 2026	Saldo 2027	Saldo 2028
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**294**	**-237**	**57**	**445**	**-231**	**214**	**166**	**616**	**608**
2.3 Recreatieve havens	193	-205	-12	216	-205	11	-15	-16	-17
2.4 Economische havens en waterwegen	101	-32	69	229	-26	203	181	632	625
3. Economie	**1.518**	**-271**	**1.247**	**1.845**	**-281**	**1.563**	**1.689**	**1.679**	**1.682**
3.1 Economische ontwikkeling	839	-	839	1.106	-	1.106	1.092	1.086	1.092
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	34	-	34	52	-	52	195	192	189
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	221	-33	189	207	-33	173	171	169	169
3.4 Economische promotie	423	-238	185	480	-248	232	232	232	232
5. Sport, cultuur en recreatie	**745**	**-19**	**726**	**1.082**	**-20**	**1.063**	**997**	**993**	**989**
5.4 Musea	30	-	30	35	-	35	35	35	35
5.5 Cultureelerfgoed	715	-19	696	1.048	-20	1.028	962	958	954
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recrea	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Sociaal domein	**1.619**	**-1.468**	**151**	**41**	**-5**	**36**	**36**	**36**	**36**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	23	-5	18	23	-5	18	18	18	18
6.5 Arbeidsparticipatie	1.596	-1.463	133	18	-	18	18	18	18
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	**15.235**	**-16.607**	**-1.372**	**7.724**	**-9.024**	**-1.300**	**223**	**575**	**432**
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerr)	15.235	-16.607	-1.372	7.724	-9.024	-1.300	223	575	432
Saldo baten en lasten	**19.410**	**-18.602**	**809**	**11.138**	**-9.561**	**1.577**	**3.112**	**3.899**	**3.747**
0.10 Mutaties reserves	5.080	-3.191	1.889	755	-19	736	185	-218	-75
Resultaat na bestemming	**24.490**	**-21.793**	**2.698**	**11.893**	**-9.580**	**2.313**	**3.297**	**3.681**	**3.672**

Analyse Programma 3

Baten en Lasten Programma 3 (Cijfers x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Meerjarenbegroting 2026	2027	2028
Totaal Lasten	4.687	19.410	11.138	17.934	28.135	35.785
Totaal Baten	-2.931	-18.602	-9.561	-14.823	-24.236	-32.037
Resultaat voor bestemming	1.755	809	1.577	3.112	3.899	3.747
Storting in reserves	2.499	5.080	755	204	0	143
Onttrekking aan reserves	-954	-3.191	-19	-19	-218	-218
Resultaat na bestemming	3.300	2.698	2.313	3.297	3.681	3.672
Verschil t.o.v. 2024			-385			

Samenvatting verschillen t.o.v. 2024

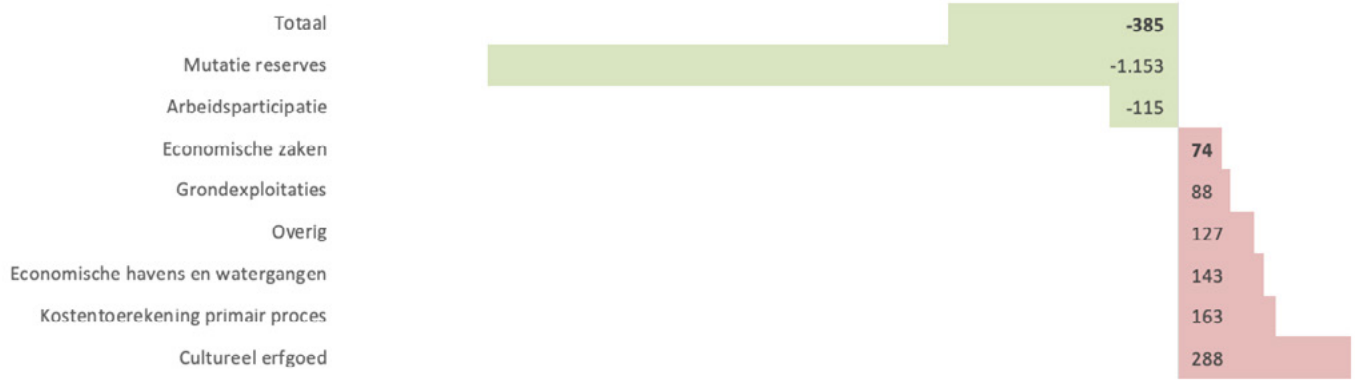

Het verschil op programma 3 tussen het begrote resultaat (na bestemming) in 2025 ten opzichte van 2024 bedraagt € 385.000 voordelig. Ten opzichte van de totale lasten binnen dit programma is dat een afwijking van 0,2%.

Ten opzichte van 2024 zijn de totale lasten binnen dit programma met ca. € 8,2 miljoen gedaald terwijl de opbrengsten met ca. € 9 miljoen zijn gedaald. Verder wordt per saldo ca. € 1 miljoen minder in de reserves gestort.
De per saldo lagere storting in de reserves is voornamelijk het gevolg de incidentele storting in 2024 in de reserve strategische verwerving onroerend goed.

Nadere toelichting verschillen

In onderstaand overzicht is een toelichting opgenomen van de belangrijkste verschillen, waarbij:
- In de kolom V/N is aangegeven of het een voordeel of een nadeel betreft;
- In de kolom % de relatieve afwijking ten opzichte van de omvang van het betreffende budget in 2024 is weergegeven.

Onderwerp	Bedrag	%	V/N	Toelichting
Mutatie reserves	-1.153	-23%	V	In 2025 wordt per saldo minder in de reserves gestort. Dit is voornamelijk het gevolg van een lagere storting in de reserve strategische verwerving onroerend goed (€ 2 miljoen V). In 2023 en 2024 is deze reserve incidenteel gevoed vanuit de exploitatie. Verder wordt ten opzichte van 2024 meer in de reserves bovenwijks (€ 492.000 N) en ruimtelijke ontwikkeling (€ 92.000 N) gestort en minder uit de algemene reserve (€ 50.000 N) en rekeningresultaat (€ 140.000 N) onttrokken.
Arbeids-participatie	-115	-86%	V	Ten opzichte van 2024 vallen de lasten lager uit doordat in 2024 met de 1e begrotingswijziging incidenteel budget beschikbaar is gesteld t.b.v. de integrale aanpak van arbeidsmigratie (€ 60.000 V). Verder is er met de resultaatbestemming jaarrekening 2023 een budget opnieuw beschikbaar gesteld voor 2024 (€ 55.000 V).
Economische zaken	74	21%	N	De deelnemersbijdrage aan de GR RWB stijgt ten opzichte van 2024. De hogere deelnemersbijdrage is conform de begroting 2025 van de RWB, die (samen met de begrotingen van de andere verbonden partijen) in de commissievergadering van 22 mei 2024 en de raadsvergadering van 30 mei 2024 is behandeld.
Grond-exploitaties	88	1%	N	Diverse ontwikkelingen binnen de grondexploitatie leiden per saldo tot meer uitgaven t.o.v. 2024. Hierbij moet worden opgemerkt dat het resultaat van de grondexploitaties in een bepaald jaar niet altijd een accuraat beeld geeft van de totale winstgevendheid van een grondexploitatie over de volledige looptijd. Tussentijdse winstnemingen hebben bijvoorbeeld een effect op het huidige jaar maar dat hoeft niet te betekenen dat de totale resultaten daarmee ook direct wijzigen. Voor een nader inzicht in de totale (verwachte) resultaten per grondexploitatie wordt daarom verwezen naar de paragraaf grondbeleid.
Economische havens en watergangen	143	340%	N	De kapitaallasten nemen ten opzichte van 2024 toe. Dit komt o.a. doordat aan dit taakveld meer rente wordt toegerekend op basis van de wettelijk voorgeschreven renteomslag. De rentelasten van de gemeente worden via de zogenaamde renteomslag toegerekend aan de taakvelden en programma's van de gedane investeringen (zie ook de toelichting bij het onderdeel 'treasury' in programma 5).
Kosten-toerekening primair proces	163	13%	N	De loonkosten en andere indirecte kosten van de primaire afdelingen worden op basis van de verwachte urenbesteding toegerekend aan de diverse programma's en taakvelden van de gemeente. Per saldo heeft deze verdeling geen invloed op het begrotingsresultaat. Aan programma 3 worden ten opzichte van 2024 meer primaire kosten toegerekend.
Cultureel erfgoed	288	229%	N	De toename in de kosten is bijna geheel toe te rekenen aan de kapitaallasten. In 2024 is de verwachting dat de investeringen Bastion Groningen en de gevelrestauratie Fort Sabina afgerond worden en daardoor in 2025 afschrijvingslasten berekend worden. Verder wordt aan dit taakveld meer rente toegerekend op basis van de wettelijk voorgeschreven renteomslag. De rentelasten van de gemeente worden via de zogenaamde renteomslag toegerekend aan de taakvelden en programma's van de gedane investeringen (zie ook de toelichting bij het onderdeel 'treasury' in programma 5).
Overig	127	-	N	Diverse kleinere verschillen (< € 50.000).
Totaal	**-385**	**-0,2%**		

Verbonden Partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen “Economie als versneller voor een vitaal Moerdijk” leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage:

- Havenschap Moerdijk
- Werkvoorzieningsschap West Noord-Brabant (WVS-groep)
- Werkplein Hart van West-Brabant
- NV REWIN West-Brabant
- NV Havenbedrijf Moerdijk

Voor een gedetailleerd overzicht verwijzen wij naar de paragraaf ‘Verbonden Partijen’.

Ondersteuning voor mensen die het écht nodig hebben

Ambitie

Gemeente Moerdijk staat voor goede, betaalbare en beschikbare zorg en ondersteuning voor de kinderen, jongeren, volwassenen en senioren die het écht nodig hebben. Soms is dat een duwtje in de rug, soms intensieve hulp. Wij bieden onze inwoners hulp op de leefgebieden opvoeden en opgroeien, onderwijs, gezondheid, werk, veiligheid, dagelijks leven, financiën, wonen, mobiliteit en sociale participatie.

Gemeente Moerdijk wil een inclusieve gemeente zijn waar iedereen meedoet, ongeacht culturele achtergrond, gender, leeftijd of beperkingen.

Het vertrekpunt bij onze ondersteuning is altijd 'licht waar mogelijk, zwaar waar nodig'. Lichte hulp is niet zo ingrijpend voor mensen, het normale leven gaat zoveel mogelijk gewoon door en de kosten voor deze ondersteuning zijn geringer. De gespecialiseerde ondersteuning voor mensen die dat echt nodig hebben, moeten we kunnen blijven leveren en kunnen blijven betalen.

Prioriteiten sociaal domein

De doorontwikkeling van het Sociaal Domein, op grond van de uitgangspunten en alle inzichten en kansen zoals geformuleerd in de Scan Mens en Maatschappij, krijgt in 2025 vorm via het Programma Mens & Maatschappij. Naast preventie zijn integraliteit, vindbaarheid, een stevige sociale structuur en zoveel mogelijk het 'normale' leven met het gezin, in heldere taal voor alle betrokkenen sleutelwoorden.

Preventie is noodzakelijk

Preventie is noodzakelijk om de gespecialiseerde hulp en ondersteuning te kunnen blijven bieden en heeft dan ook onze prioriteit. Het is zaak waar lichte hulp kan, ook lichte hulp te bieden. Preventie is tweeledig. Enerzijds gaat het over het voorkomen (van erger). Anderzijds gaat het om het bevorderen van kansen zodat een inwoner zo veel mogelijk op eigen kracht kan voorzien in de bestaanscondities.

Om de druk op zorg en ondersteuning te verminderen én een gezonde generatie per 2040 te realiseren geven we vorm aan afgesproken activiteiten in West-Brabant op het gebied van IZA (Integraal Zorgakkoord) en binnen het lokale plan van aanpak GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) 'positief gezond Moerdijk'. Voor de uitvoering hiervan ontvangen we Rijksmiddelen. Vanuit de Specifieke Uitkering GALA ontvangen we middelen voor enerzijds sport, bewegen en cultuur en anderzijds gezondheid en sociale basis tot en met 2026.

Basisdienstverlening op peil houden

Terwijl we toewerken naar preventie, moet de dagelijkse basisdienstverlening in het sociaal domein op peil blijven. Ondersteuning moet waar nodig geboden worden. Dit lijkt vanzelfsprekend maar vraagt veel aandacht.

Actieplan Jeugdhulp

De kosten voor jeugdhulp zijn in 2023 en 2024 enorm gestegen. Voor 2025 vragen we € 2 miljoen extra. Het in 2024 opgestelde Actieplan Jeugd wordt in 2025 verder uitgevoerd. Er wordt ingezet op:

- Verbetering van de kwaliteit van de intake
- Caseload, dossiercontrole en financiële analyses
- Kortere termijn tussen aanmelding en intake
- Analyse van zorgpaden
- Evaluatie koppeling huisartsen aan het sociaal domein
- Andere werkwijze voor 18-/18+, om een aansluitend zorgaanbod te realiseren
- Onderzoek naar het effect van inzet van een mediator naast de jeugdprofessional bij complexe scheidingscasuistiek
- Steviger sturen op analyse

Naar draagkrachtige wijken
We richten ons op een leefomgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien in een veilige omgeving en waar inwoners en betrokken informele en formele samenwerkingspartners hun eigen verantwoordelijkheid nemen om zelfredzaam en samenredzaam te zijn en te blijven. We maken hierbij een beweging van individuele naar collectieve preventie, met een stevige sociale basis. Niet opgelegd door de gemeente, maar samen met de inwoners. Een wijkgerichte aanpak, dicht bij de inwoners zelf georganiseerd en zo normaal mogelijk. We werken toe naar draagkrachtige wijken. Ook het buitengebied heeft hierbij de aandacht. Dat is het uitgangspunt. In 2025 gaan we aan de slag op twee pilotlocaties.

Hulp en ondersteuning is vindbaar
We willen ervoor zorgen dat hulp en ondersteuning door de gemeente en de verschillende samenwerkingspartners duidelijk vindbaar, toegankelijk en bereikbaar is. De zorg en ondersteuning die we als gemeente bieden binnen de tien leefgebieden is op elkaar afgestemd en gericht op het verbeteren van de bestaanscondities van onze inwoners.

Integrale toegang en sterke lokale teams
Een stevig lokaal team is toegankelijk en stevig verankerd in de leefwereld van kinderen en volwassen. Ze bieden zelf jeugdhulp en ondersteuning, maar halen ook andere hulp op maat erbij.

De landelijke Hervormingsagenda jeugd vraagt dat we met ingang van januari 2026 stevige lokale teams vormen die zelf hulp bieden. Daarbij krijgen de lokale teams de komende jaren ook een grotere rol bij het begeleiden en bijstaan van gezinnen en huishoudens die te maken hebben met onveiligheid (o.a. huiselijk geweld en kindermishandeling). Zoals geschetst in het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. De leidraad ‘werken aan veiligheid’ van VNG vormt hierbij het kader. Aan de hand van de zelfscan van het sociaal domein Moerdijk (uitgevoerd in 2024) wordt nader onderzocht welke ontwikkelingen in omliggende/landelijke gemeenten succesvol zijn en passen bij gemeente Moerdijk. Vervolgens wordt het lokale plan van aanpak in 2025 vastgesteld. Daarnaast wordt in 2025 een gemeentelijke visie op “veiligheid in afhankelijkheidsrelaties” opgesteld.

Visie op vergrijzing inwoners Moerdijk: voorbereiden op zelfredzaamheid
Er is een visie op volwassenen nodig, met name voorbereiden op blijvende zelfredzaamheid. De vergrijzing is enorm. In 2040 zijn er in Nederland 4.4 miljoen mensen boven de 65, en daarvan 1/3 is 80+. Dat betekent 1 op de 4 moet in de zorg en ondersteuning werken. Dit thema krijgt aandacht in het IZA/GALA.

Programmatische aanpak Nieuwkomers
Onze beleidskaders zijn leidend voor alle inwoners van de gemeente, ook voor nieuwkomers. Om te zorgen dat nieuwe inwoners vanuit diverse achtergronden zelfredzaam worden, is het vaak nodig om voor sommige groepen nieuwkomers extra voorzieningen te treffen, ondersteuning te bieden, of informatie te verstrekken. Om goede afspraken te kunnen maken over de inzet voor nieuwkomers, gaan we uit van de volgende vijf leidende principes:
- Gelijke kansen
- Aansluiten bij bestaande infrastructuur
- Eigen verantwoordelijkheid
- Zelfredzaamheid
- Normaliseren zodra het kan

In 2025 zal vooral aandacht zijn voor de doelgroep asielzoekers. Op alle leefgebieden zal uitgewerkt wordt, wat geregeld moet worden, en zullen afspraken gemaakt worden over de rollen die de verschillende stakeholders innemen, waaronder uiteraard het COA. Voorzien wordt dat de opvanglocatie medio 2025 in gebruik wordt genomen.

Onduidelijk is nog hoe lang de opvang voor Oekraïners nog voortduurt. De tijdelijke Richtlijn Bescherming is verlengd tot maart 2026. De verschillende werkprocessen op de opvanglocatie zijn en worden verder uitgewerkt met het oog op langdurig verblijf. De regeling met betrekking tot de verstrekking van het leefgeld is volledig geïmplementeerd en de inning van de eigen bijdrage wordt voorbereid.

De opgave voor huisvesting en inburgering van statushouders is fors en naar verwachting blijft dit de komende jaren zo. Evenals het verscherpte toezicht door de provincie hierop. Daarnaast willen we als gemeente zorgen voor een ordentelijke huisvesting en integratie van arbeidsmigranten. Deze opgave krijgt in 2025 verder vorm in het Programma Nieuwkomers.

De middelen die we ontvangen voor een specifieke doelgroep, worden besteed aan de kosten die samenhangen met de inzet voor deze doelgroep en indien mogelijk toegevoegd aan de reserve Nieuwkomers. Deze reserve is reeds met het besluit over de tijdelijke huisvesting aan de Schansdijk gevormd en wordt gevoed met het surplus van enerzijds de rijksbijdrage en anderzijds de gemaakte kosten. Door bestedingsvoorstellen vanuit deze reserve borgen we de personele capaciteit en de financiële ruimte voor doorontwikkeling. De programma-aanpak is nu vooralsnog voor het grootste gedeelte gestoeld op tijdelijke inzet. Dit betekent een zekere kwetsbaarheid in de duurzame aanpak. In 2025 beogen we zicht te krijgen op de benodigde duurzame inzet voor nieuwkomers en de verbinding met de reguliere werkzaamheden.

Moerdijkse inzet voor Nieuwkomers
- Huisvesting en opvang 300 Oekraïners (reeds gerealiseerd)
- Huisvesting 200 asielzoekers (in 2025)
- Huisvesting en opvang 100 statushouders per jaar
- Huisvesting 1500 arbeidsmigranten

Actuele ontwikkelingen

Financiële middelen en arbeidskrapte in de hele sector zijn de komende jaren belemmerende factoren. We zullen middelen anders moeten inzetten, extra mensen en middelen zijn steeds minder voor handen. Ook efficiënter werken in de toekomst is nadrukkelijk aan de orde.
Deze ontwikkeling kan ervoor zorgen dat er druk komt te staan op het investeren in preventie, terwijl die juist nodig is om hoge kosten in de toekomst te dempen. We zien dit momenteel al terug binnen de regionale samenwerking, waarbij gemeenten noodgedwongen minder investeren in preventie.

Prestaties Sociaal domein breed

	2025	2026	2027	2028
• Er is een lokale woon-zorgvisie opgesteld als onderdeel van zowel het Woonprogramma als het Wmo beleidsplan. Dit in navolging van de regionale woon-zorgvisie die begin 2025 wordt vastgesteld. Zie ook programma 2	■			
• Het Actieplan Jeugd is in het 4e kwartaal van 2024 vastgesteld. Diverse acties en ontwikkelingen lopen van 2024 door in 2025. In 2025 zijn alle acties uitgevoerd en geborgd in bedrijfsvoering, capaciteit en werkwijze van team Jeugd	■			
• In 2025 wordt het onderzoek naar één integrale toegang uitgevoerd; We onderzoeken hierin de kansen en beperkingen voor het realiseren van één integrale toegang voor het sociaal domein. Resultaten worden eind 2025 voorgelegd aan College en Raad.	■			
• We leveren in 2025 een plan van aanpak op voor het vormgeven van een “Sterk Lokaal Team”. Dit sluit aan op regionale ontwikkelingen.	■			
• Voor inwoners is het netwerk van ondersteuners in de omgeving zichtbaar en vindbaar in beeld gebracht. Inwoners weten waar ze moeten zijn voor hulp en ondersteuning	■	■		
• Het netwerk van ondersteuners kent elkaar en weet de inwoner met een hulpvraag op de juiste wijze door te verwijzen (o.a. Welzijn op recept)	■			
• Er ligt een visie op anticiperen op vergrijzing		■		

Programma Nieuwkomers				
• Er zijn bestuurlijke afspraken en uitvoeringsafspraken over nieuwkomersonderwijs gemaakt.	■			
• Er is een werkgeversaanpak nieuwkomers geformuleerd, gericht op beter benutten van het arbeidspotentieel van nieuwkomers en het stimuleren en ondersteunen van werkgevers.	■			
• Er is een transitie gemaakt van crisisgerichte aanpak naar duurzame aanpak voor de opvang van Oekraïense ontheemden, door inrichting van werkprocessen zoals innen van leefgeld, ontwikkeling van beleid en uitvoering van hogere wet-en regelgeving.	■	■		
• Er is inzicht in de behoefte aan inzet op mentale gezondheidszorg voor (trauma, verslaving, psychische nood) met daaraan gekoppeld een plan van aanpak voor de realisatie hiervan.	■			
• De COA-locatie is gerealiseerd, inclusief contractuele afspraken. Er ligt een plan van aanpak voor verbindingen met de lokale samenleving (onderwijs, sport, cultuur, welzijn, (vrijwilligers)werk etc).	■	■		
• Er zijn afspraken met Woonkwartier over het realiseren van de taakstelling statushouders en bestuurlijke borging hiervan	■			
• Er zijn alternatieve huisvestingsvormen geformuleerd en hierin zijn keuzes gemaakt	■	■		
• De Wet Inburgering 2021 is geëvalueerd door Werkplein en De6 gemeenten	■			
• Er is een plan van aanpak handhaving voor illegale huisvesting arbeidsmigranten	■			
• Sociaal-maatschappelijke aanpak arbeidsmigratie is bestendigd (o.a. verbeteren bereik en doorverwijzing, meer grip op registratie, opleidingsmogelijkheden in kaart brengen)	■	■		
• Goede initiatieven voor de huisvesting van arbeidsmigranten worden gefaciliteerd.	■	■	■	■

Thema Meedoen en preventie

Ambitie

Gemeente Moerdijk zet in op 'meedoen' en preventie. Moerdijkers doen zoveel mogelijk mee aan de samenleving. Meedoen is gericht op sociale participatie. Een actieve deelname aan de samenleving levert een belangrijke bijdrage aan een goede mentale en fysieke gezondheid, het hebben van sociale contacten, persoonlijke (talent)ontwikkeling en identiteit en zinvolle vrijetijdsbesteding. Moerdijkers kunnen ook rekenen op een stevige sociale basis, ofwel een netwerk bestaande uit het geheel van informele sociale verbanden (buurten, groepen, verenigingen, netwerken, gezinnen) aangevuld en ondersteund vanuit de lokale overheid, organisaties, diensten en voorzieningen.

Meedoen vormt daar een belangrijke basis voor en heeft een preventieve werking op andere leefgebieden, zoals Gezondheid en Opvoeden en Opgroeien.

In het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is landelijk vastgelegd hoe het preventief gezondheidsbeleid kan worden versterkt en duurzaam kan worden geborgd. In 2025 gaan we, net als in 2024, verder met de uitvoering van het Moerdijkse plan van aanpak. Dit doen we in samenhang met de regionale uitvoering in van het Integraal Zorgakkoord (IZA).

Binnen het IZA zijn twee geldstromen: enerzijds transformatiegelden die door het zorgkantoor worden beheerd en alleen met bestuurlijke instemming van alle partijen kan worden ingezet. Daarnaast zijn er vanuit IZA regiomiddelen beschikbaar, hiervan is gemeente Breda mandaat houdende IZA-gemeente voor de regio West-Brabant.

Strategisch doel

Meedoen

- Jeugd en jongeren groeien op in een veilige omgeving waarin zij zich zo optimaal mogelijk kunnen ontwikkelen en kunnen meedoen.
- De volwassenen zijn zoveel mogelijk zelfredzaam en kunnen participeren in de samenleving.
- Er is divers en betaalbaar sport-, cultuur- en ander vrijetijdsaanbod, ook voor meer kwetsbare doelgroepen.
- Ondersteunen van de sociale basis, door inzet op sociaaleconomische zekerheid, sociale inclusie, sociale cohesie en sociale empowerment.

Preventie

- Met samenwerkingspartners een beweging. maken van zorg naar gezondheid en preventie
- Versterken van de sociale basis; bevorderen van zelfredzaamheid op individueel niveau naar samenredzaamheid binnen een gemeenschap.
- Verminderen mentale klachten, zoals eenzaamheid en depressie door middel van het inzetten van sport en cultuur.
- Inzet van sport of cultuur bij de jeugd om groepsdynamische processen te doorbreken, zoals bij pestgedrag.

Effectindicatoren

- Het (voorlopige) percentage 1,8% voortijdig schoolverlaters (jongeren zonder startkwalificatie schooljaar 2022-2023) is verlaagd.

Nieuwe ontwikkelingen

Preventief jeugdbeleid en Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)

Het preventief jeugdbeleid is opgenomen in het bestuursakkoord. In 2023 kwam de Brede SPUK regeling en zijn we aan de slag gegaan met een meerjarenplan voor het Gezond Actief Leven Akkoord (GALA). Het preventief jeugdbeleid maakt hier onderdeel van uit en is verweven in het plan van aanpak GALA. In januari 2025 gaan we als gemeente Moerdijk starten met het 4-jarig implementatietraject van Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO).

Via de werkwijze van OKO werken we als gemeente eraan om jongeren gelukkiger en gezonder op te laten groeien en te voorkomen dat jongeren gaan drinken, roken of drugs gaan gebruiken. De aanpak is wetenschappelijk onderbouwd en gebaseerd op het succesvolle IJslande preventiemodel.
Er wordt onderzocht hoe het met de jongeren in de gemeente gaat en welke onderwerpen extra aandacht verdienen. Met dit 4-jarig implementatietraject wordt duurzaam gewerkt aan een positieve, gezonde en veilige leefomgeving voor jongeren.

Doorontwikkeling Regionaal Bureau Leren West-Brabant (RBL)
Onderdeel van de doorontwikkeling van de zeven deelnemende gemeenten is de herijking van de governance van het RBL in 2025. Halverwege 2025 wordt naar verwachting de nieuwe wet "Van school naar duurzaam werk" van kracht. De doelgroep voortijdig schoolverlaters wordt uitgebreid naar jongeren tot 27 jaar in plaats van nu tot 23 jaar.

Nieuw regionaal VSV-programma
Voor het RBL heeft het creëren van een sluitend regionaal vangnet prioriteit in de aanpak van voortijdig schoolverlaten. Verbinding wordt gelegd tussen onderwijs, zorg en arbeid. Met het regionaal vangnet en de ketenaanpak wordt geïnvesteerd in de toekomst van jongeren.

Nieuw regionaal plan laaggeletterdheid
De verwachting is dat er in 2025 een nieuw gezamenlijk regionaal plan voor de aanpak van laaggeletterdheid wordt opgesteld en er ook een nieuw lokaal uitvoeringsplan wordt opgesteld.
De regie is in handen van de gemeente Breda. Zij ontvangen de WEB gelden en verdelen deze onder de andere gemeenten. Het ministerie van SZW stelt in 2025 10 miljoen extra beschikbaar voor de WEB. Het ministerie van OCW (Tel mee met Taal) bereidt zich op dit moment voor op een nieuwe visie op het verbeteren van de basisvaardigheden voor de jaren 2025-2028.

Wijziging Bibliotheekwet (Wet stelsel openbare bibliotheekvoorziening)
Vanaf 2027 wordt de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) aangepast. Iedere inwoner moet binnen een redelijke afstand toegang hebben tot een volwaardige openbare bibliotheek. Het Rijk stelt hiervoor extra middelen beschikbaar vanaf 2025 van ca. €115.000 per jaar. Vanaf 2027 – als de wet daadwerkelijk van kracht is – voegt het Rijk dit bedrag toe aan het gemeentefonds.

De bibliotheekvoorziening in Moerdijk voldoet al redelijk aan bovengenoemde zorgplicht, zodat dat er nauwelijks aanpassingen worden verwacht. Daar staat tegenover dat de Bibliotheek West-Brabant te kampen heeft met financiële tekorten. Samen met de bibliotheek willen wij de extra middelen vanuit het Rijk zodanig inzetten dat de huidige dienstverlening in stand kan blijven. Omdat bij het schrijven van de begrotingstekst de decentralisatie uitkering voor 2025 nog niet formeel is toegewezen door het Rijk, is dit bedrag van ca. €115.000 nog niet in de begroting verwerkt.

Cultuureducatie met Kwaliteit
In de cultuur- en erfgoednota 2024-2027 is opgenomen dat we het huidige aanbod voor cultuur- en erfgoededucatie continueren, omdat het bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling en mentale gezondheid van onze jeugd en jongeren. Eén van de belangrijkste instrumenten hiervoor is het programma Cultuureducatie met Kwaliteit.

Randvoorwaarden

- Inzet op preventie betekent een investering in tijd en middelen. Dit vraagt focus en capaciteit bij zowel gemeente als samenwerkingspartners.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
Leefgebied Onderwijs				
• De governance van het RBL West-Brabant is herijkt.	■	■		
• Er is een nieuw regionaal programma VSV 2025-2029 vastgesteld.		■		
• Via uitvoering van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) is de samenwerking met onderwijs en betrokken partners versterkt. Via verbreding van de doelgroep definitie is eerder een aanbod voor het bestrijden en voorkomen van onderwijsachterstanden beschikbaar gekomen.	■	■		
Leefgebied Sociale participatie				
• Er is een subsidieregeling Kunst, Cultuur en Erfgoed opgesteld waarin zowel de huidige begrotings- als budgetsubsidies van de culturele - en erfgoedinstellingen in onze gemeente zijn ondergebracht.	■			
Leefgebied Gezondheid				
• Uitvoering Plan van aanpak GALA 2024-2026;				
- Er is een subsidieregeling voor sport, cultuur en jongerenwerk opgesteld.	■	■		
- Welzijn op Recept is naar meerdere huisartsenpraktijken uitgerold.	■	■		
- Een aanpak gericht op een gecombineerde leefstijlinterventie voor volwassenen is vastgesteld	■	■		
- Uitvoering geven aan de visie sociale basis die in 2024 is vastgesteld: met daarin onder andere aandacht voor de ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers en bestrijding van eenzaamheid.	■	■		
• Het aanbestedingstraject Jeugd Gezondheidszorg 0-4 jaar is afgerond, zodat er een nieuwe overeenkomst is vastgesteld vanaf 2026	■			
Leefgebied Opvoeden en Opgroeien				
• Het vierjarig implementatietraject Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) is gestart	■	■	■	■
Leefgebied Financiële ondersteuning				
• Er is geïnvesteerd in voorlichting aan jongeren op school over het belang van een gezonde financiële situatie	■			
• Er is geïnvesteerd in ondersteuning aan ondernemers	■	■		
• Er is geïnvesteerd in voorlichting over de inkomensondersteunende mogelijkheden bij de doelgroepen	■			

Thema Lichte ondersteuning waar mogelijk

Ambitie

Inwoners die onze ondersteuning nodig hebben, bieden we een passend aanbod dat bij voorkeur zo licht en zo snel mogelijk wordt ingezet. Lichte hulp wordt gestimuleerd en zorg en welzijn gaan hierbij hand in hand. Lichte hulp is alle niet-geïndiceerde ondersteuning en zorg die door de gemeente wordt geboden. Eigen kracht en het eigen, gewone leven zijn het continue streven. Voorbeelden hiervan zijn de buurtkamers als niet-geïndiceerde dagbesteding en de inlooppunten voor inwoners met een psychische kwetsbaarheid.

Lichte ondersteuning is gericht op zelfredzaamheid, waarbij inwoners (18+) zelf de weg (weer) weten te vinden naar hulp en ondersteuning, wanneer zij niet zelf kunnen voldoen in een of meerdere van de bestaanscondities inkomen, wonen, activiteiten, relaties of gezondheid.

Strategisch doel

- Inwoners weten de weg naar de lichte ondersteuning te vinden en samenwerkingspartners hanteren ook de visie ‘lichte ondersteuning waar mogelijk’. Zorg en welzijn werken nauw samen. Signalen worden vroegtijdig opgepakt om tijdig te kunnen anticiperen, bijsturen en waar nodig ondersteunen.

Nieuwe ontwikkelingen

Integrale hulpvraagverduidelijking

Vaak is ouderproblematiek de oorzaak en de jeugdhulpvraag een symptoom. De bredere triage methode om oorzaak van de hulpvraag eerder boven tafel te krijgen zal voor zowel jeugd als volwassenen verder worden uitgebreid. Dit is onderdeel van het toekomstscenario jeugd en gezinsbescherming.

Randvoorwaarden

- Een goede samenwerking met de informele en professionele partners.

Risico's

- Onvoldoende personele capaciteit in de hele zorg- en ondersteuningssector.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
Leefgebied Opvoeden en opgroeien				
• Het CJG is aangesloten op het zorgdomein van de huisartsen om verwijzing naar CJG te vereenvoudigen.	■			
• De doorlooptijd van aanmelding tot intake bij CJG is teruggebracht naar 6-8 weken.	■			
• De uitgangspunten normaliseren en normeren/ grenzen aan de jeugdzorg (jeugdhulp kan niet alles oplossen, ouders wijzen op eigen verantwoordelijkheid, niet alles is maakbaar) is toegepast in het dagelijks werk.	■	■		
• Acties uit Aanpak Jeugd (in samenhang met regionale aanpak 'Grip op verandering') zijn geïmplementeerd binnen het sociaal domein/CJG.	■	■		
Leefgebied Onderwijs				
• Op grond van een nieuw Regionaal Plan Laaggeletterdheid 2025 e.v. is een lokaal uitvoeringsplan 2025 opgesteld.	■			
Leefgebied Sociale participatie				
• Via uitwerking van de visie op de sociale basis is er meer samenhang tussen de verschillende ontmoetingsmogelijkheden en kan ontmoeting gerichter ingezet worden voor o.a. kwetsbare groepen.	■	■	■	

Thema Gespecialiseerde, individuele hulp waar nodig

Ambitie

Iedere inwoner in de gemeente Moerdijk heeft de mogelijkheid tot een bestaanszeker leven, het zelf kunnen voorzien in de bestaanscondities inkomen, wonen, activiteiten, relaties of gezondheid. We ondersteunen onze inwoners waar nodig met individuele gespecialiseerde niet-vrij toegankelijke hulp als eigen kracht, eigen verantwoordelijkheid en inzet van het sociaal netwerk niet voldoende zijn. Het is onze ambitie om deze hulp en ondersteuning beschikbaar en betaalbaar te houden. Daarvoor zijn we kritisch op de inzet van hulp en normeren en normaliseren zoveel als mogelijk.

Strategisch doel

- Stevige lokale teams met voldoende kennis en expertise, en in goede verbinding met huisartsen, specialistische zorg en andere lokale voorzieningen, verlenen toegang tot jeugdhulp en bieden waar nodig zelf lichte ondersteuning en hulp, gericht op het versterken van het gewone leven en de veerkracht van gezinnen en jongeren.
- Kinderen en volwassenen wordt betere en passende hulp en ondersteuning geboden, zodat er een duurzaam veilige thuissituatie ontstaat en er geen inwoners tussen wal en schip vallen. Ze voelen zich beter gezien en gehoord, waardoor er minder juridische maatregelen nodig zijn.
- Jongeren en hun ouders hebben regie over hun eigen leven en lossen zoveel mogelijk zelf én samen met hun netwerk op.
- We verzachten waar mogelijk de negatieve effecten van armoede of verbetering van inkomenspositie. Inwoners met schulden zijn zo snel mogelijk schuldenvrij.

Effectindicatoren

- Het aantal huisartsverwijzingen naar gespecialiseerde zorg is verder afgenomen. Het CJG is primaire verwijzer naar jeugdhulp, huisarts verwijst alleen naar enkelvoudige jeugdhulp (bijvoorbeeld diagnostiek).
- De doorlooptijden voor jeugdhulp vallen binnen de vastgestelde termijn.
- De inzet van specialistische jeugdhulp is aanvullend op de vrij toegankelijke hulp en de hulp door de jeugdprofessionals. Overlap neemt af. Met het GRIP dashboard is inzicht in deze cijfers.
- In 2024 heeft de politie minder (herhaalde) E33-meldingen (overlast personen met verward gedrag) ontvangen dan in 2023. Dit is zichtbaar vanuit rapportages van de politie.

Nieuwe ontwikkelingen

Houdbaarheid Wmo

De maatregelen die nodig zijn voor de financiële houdbaarheid van de Wmo op de lange termijn (waaronder de (her)invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage Wmo) zijn door de val van het Kabinet in juli 2023 op de lange baan geschoven. De eigen bijdrage Wmo van € 20,60 blijft hierdoor voorlopig in stand waardoor een eventuele terugloop van aanvragen langer uit zal blijven

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

De wijze waarop hulp, ondersteuning en bescherming aan zowel kinderen als volwassenen is georganiseerd, vertoont tekortkomingen. We slagen er onvoldoende in om met de geboden hulp, ondersteuning en bescherming de veiligheid in gezinnen structureel te verbeteren. Landelijk is om die reden het toekomstscenario voor kind- en gezinsbescherming ontwikkeld, waarbij de focus ligt op een andere benadering van het bieden van hulp, ondersteuning en bescherming, door een integraal mens- en gezinsgerichte aanpak. Verdere ontschotting tussen wetgeving en organisaties draagt bij aan de integrale samenwerking en integrale oplossingen

Ontwikkeling sterke lokale teams

Vanuit het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en de Hervormingsagenda jeugd ligt de opgave tot het optuigen van een sterk lokaal team. Enkele essentiële kenmerken van het sterke lokale team zijn:

- Het team past qua omvang en expertise bij de vragen in de gemeente;
- Het team is zichtbaar aanwezig op belangrijke plekken in de leefwereld van huishoudens en gezinnen die we willen bereiken, zoals

op school, de huisarts, inlooppunten, sport, bewonersinitiatieven en online;
- Het team kent de mogelijkheden van de sociale basis (formeel en informeel) in de gemeente en de wijken, werkt actief met deze partijen samen en betrekt hen bij oplossingen voor vragen van huishoudens en gezinnen;
- Het team sluit aan bij de mogelijkheden en wensen van huishoudens en gezinnen;
- Het team biedt zelf ondersteuning aan huishoudens en gezinnen waar zorgen zijn over veiligheid en/of ernstige ontwikkelachterstanden;
- Het team kijkt breed en handelt door brede vraagverkenning op maat en ondersteuning in te zetten op diverse leefgebieden als de problematiek daarom vraagt;
- Het team kan aanvullende ondersteuning of consultatie inroepen, zowel specialistische hulp als de hulp van het veiligheidsteam.

Regionale aanpak: innovatieprogramma jeugdstelsel

De afgelopen jaren hebben we, binnen de regionale samenwerking jeugd, gemerkt dat de vraagstukken en de uitdagingen in de jeugdhulp steeds ingewikkelder zijn geworden. Het lukt onvoldoende om de opgaven uit de Regiovisie (2022-2025) op te pakken. De vraagstukken zijn complex en voorheen goede oplossingen hebben niet meer hetzelfde effect. De vraagstukken omvatten niet alleen het domein jeugd, maar hangen nauw samen met onderwijs, participatie en WMO. In 2025 gaan we aan de slag met aangescherpte ambities en de randvoorwaarden voor een meerjarige aanpak.

Vloeiend verloop van de overgang van jeugdigen naar 18+

Diverse acties zijn in 2025 aan de orde om de overgang van ‘18- naar 18+’ beter te laten verlopen

Aanbesteding jeugdprofessionals/ toegangsmedewerker
Met ingang van 2027 wordt de nieuwe jeugdprofessional/ toegangsprofessional aanbesteed. In 2025 wordt met negen gemeenten gezamenlijk de kaders bepaald en het functieprofiel van de professional samengesteld. Hierin wordt de koers vanuit hervormingsagenda en het toekomstscenario meegenomen.

Afbouw gesloten jeugdzorg, lokaal inzet mogelijk bijv. stimuleren gezinshuizen
Gemeenten hebben een landelijke opdracht gekregen (Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028) om de JeugdzorgPlus af- en om te bouwen. Deze opdracht sluit aan bij de kernwaarde 'ieder kind verdient een thuis' uit de regiovisie Jeugdhulp West-Brabant West 2022-2025.

Samen met de jeugdhulpaanbieders werken we naar zo veel mogelijk thuis opgroeien. Het kind volgt niet de zorg, maar de zorg volgt de woonplek van het kind. Als een kind niet langer thuis kan blijven, moet verblijf zoveel als mogelijk op de reguliere gezinssituatie lijken en zo tijdelijk mogelijk.

Met Stichting Almata (JZplus aanbieder) en de jeugdhulpregio's West-Brabant West, West-Brabant Oost en Zeeland hebben we gekeken naar hoe we invulling kunnen gaan geven aan deze transformatie. Alle jeugdzorgaanbieders waarbij het wonen onderdeel is van de zorg worden geacht mee te denken in kleinschalige alternatieven. Pleegzorg en gezinshuiszorg zijn al woonvormen die een gezinsvervangende setting vormen. Deze vormen van zorg kunnen we als gemeente stimuleren en mogelijk maken om zo bij te dragen aan de beweging naar nul gesloten plaatsingen.

Intensivering Ketensamenwerking WVS, Werkplein, ISD
De ketensamenwerking is een samenwerking tussen de WVS, het Werkplein en de ISD Brabantse Wal. Aan de gemeenschappelijke regeling WVS nemen De9 gemeenten deel (alle gemeenten die deelnemen aan ofwel de GR WVS ofwel ISD). Het Werkplein en de ISD werkten nog niet erg nauw samen. Inmiddels is er een opdrachtformulering vastgesteld door de gezamenlijke bestuursvergadering en is er een kernteam opgericht om uitvoering te geven aan de opdracht om intensivering van de ketensamenwerking nader te verkennen.

Randvoorwaarden
- Goede samenwerking tussen de samenwerkende gemeenten in D9, De6 en Gemeenschappelijke Regelingen.
- Commitment op interne samenwerking vanuit de verschillende teams/domeinen.

Risico's
- Toename van Wmo cliënten met meervoudige complexe problematiek waardoor casus en procesregie steeds vaker noodzakelijk is.
- Personele capaciteit bij gemeente, zorgaanbieders, partners en veiligheidsketen. Na indicatie kan uitvoering lastig worden (bijvoorbeeld door gebrek aan chauffeurs bij leerlingenvervoer of het niet kunnen starten van de huishoudelijke ondersteuning door het gebrek aan hulpen).
- Afnemend vertrouwen in de overheid.
- Onzekerheid doorvoering wetgeving vanwege vorming nieuw kabinet na verkiezingen. Bijvoorbeeld de inkomen en vermogensafhankelijke bijdrage.
- Door wijzigingen in de financiële administratie (IV3) heeft impact op de betrouwbaarheid van onze data. Aanpassing van het prognosemodel is noodzakelijk om dit als sturingstool te kunnen gebruiken.
- Wachtlijsten bij specialistische zorg leggen druk op de doorlooptijden bij de toegang.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
Leefgebied Algemeen dagelijks leven en huishouden				
• Het nieuwe beleidsplan WMO is vastgesteld en er is een start gemaakt met de uitvoering ervan.	■	■		
Leefgebied Opvoeden en Opgroeien				
• De doorstroom binnen het CJG is bevorderd via structurele verbetering van kwaliteit en processen.	■	■		
• Grip op financiën door analyse zorgpaden en herstel prognosemodel.	■			
• Doorlopende zorgpaden 18- / 18+ geïmplementeerd.		■		
• Het jeugdhulpstelsel van West-Brabant West is geëvalueerd (GRIP op verandering).	■			
• Er is onderzoek gedaan naar optimalisatie aanpak scheidingscasuistiek	■			
• Er is duidelijkheid over de rol en functieprofiel van de toegangsprofessional (momenteel jeugdprofessional) vanaf 2027.	■			
Leefgebied Sociale veiligheid				
• Er is een integrale visie op sociale veiligheid opgesteld.	■			
• Het verbeteren van de overdracht tussen Veilig Thuis, CJG en Maatschappelijk werk.	■			
• Evaluatie en hernieuwde afspraken over triagering Veilig Thuis.	■			
• Het onderdeel bewustwording uit het uitvoeringsplan mensenhandel van district De Markiezaten is samen met Veiligheid opgepakt.	■			
Leefgebied Wonen				
• De Ethos-telling heeft een realistisch beeld gegeven van de dak- en thuislozen in de gemeente Moerdijk. Er wordt onderzoek gedaan naar een (woon)oplossing.	■	■		
Sociaal domein breed				
• Er is een nieuwe adviesraad sociaal domein opgezet.	■			
• De doorstroom van specifieke casuïstiek naar passende zorg en/ of overgang naar ander wettelijk kader verloopt beter (voorbeeld: Wmo-cliënten waarvoor toeleiding naar de Wet Langdurige zorg van toepassing is).		■		
• De samenwerkingsafspraken voor de Levensloopcliënten zijn regionaal afgestemd.	■			
• Het oprichten van een sterk lokaal team en de formulering van een duidelijke opdracht, zodat dit per 1 januari 2026 operationeel is.	■			
• De uitgangspunten eigen kracht/ eigen verantwoordelijkheid, re-ablement, normeren en normaliseren zijn doorvertaald naar de verschillende leefgebieden.	■	■		

Lasten en baten 2025

bedragen x € 1.000

Lasten: € 60.621

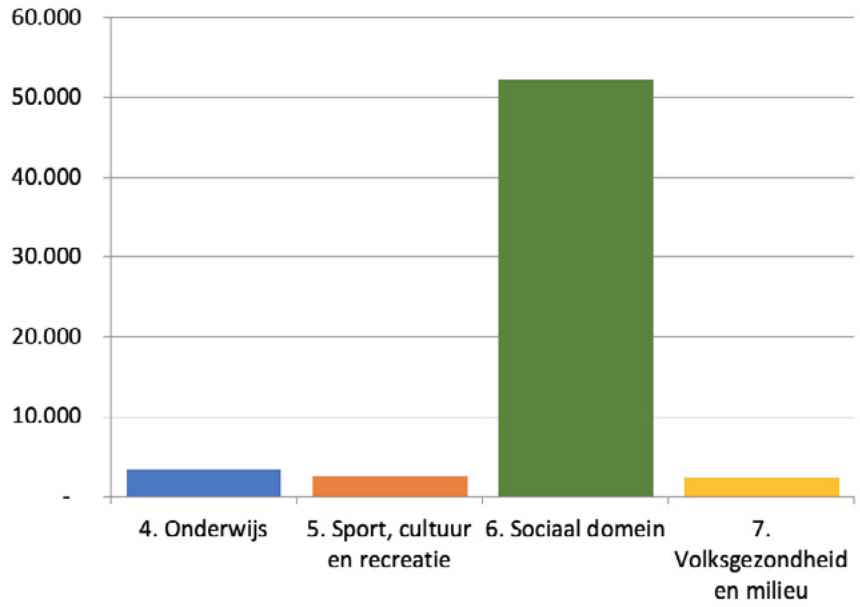

Baten: € 19.853

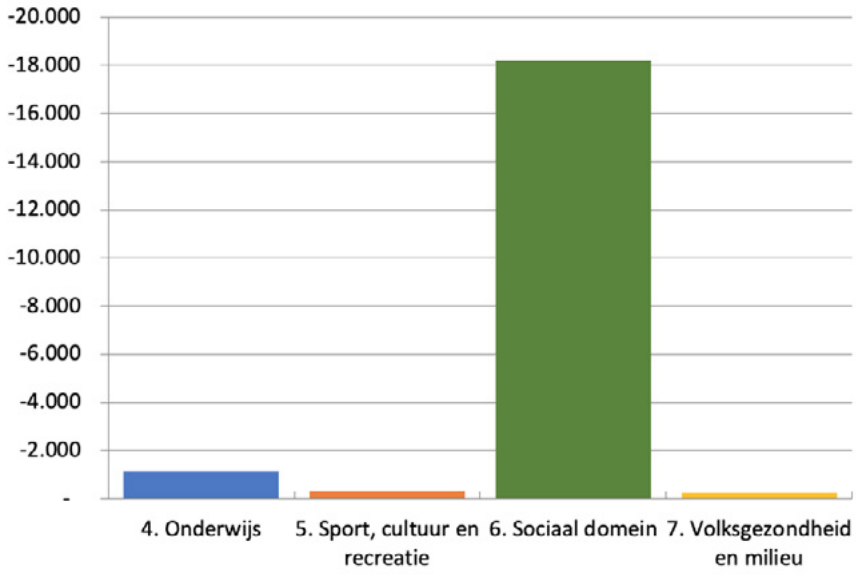

Overzicht taakvelden

Vanaf begrotingsjaar 2025 heeft er vanuit de wetgeving een wijziging plaatsgevonden in de taakveldindeling voor o.a. Jeugd en Wmo. Deze wijziging heeft tot gevolg dat bij diverse taakvelden wel bedragen voor 2024 zijn opgenomen, maar niet voor 2025 (en andersom).

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024			Begroting 2025			Meerjarenbegroting		
	Lasten 2024	Baten 2024	Saldo 2024	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Saldo 2026	Saldo 2027	Saldo 2028
4. Onderwijs	**3.156**	**-1.309**	**1.847**	**3.455**	**-1.129**	**2.326**	**2.316**	**2.292**	**2.292**
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.156	-1.309	1.847	3.455	-1.129	2.326	2.316	2.292	2.292
5. Sport, cultuur en recreatie	**2.163**	**-305**	**1.858**	**2.603**	**-308**	**2.295**	**2.317**	**2.319**	**2.319**
5.1 Sportbeleid en activering	650	-216	433	993	-248	745	756	756	756
5.3 Cultuurpresentatie, prod., particip.	694	-52	642	625	-23	602	613	615	615
5.6 Media	820	-37	783	985	-37	948	948	948	948
6. Sociaal domein	**50.645**	**-17.200**	**33.445**	**52.178**	**-18.200**	**33.978**	**34.116**	**33.876**	**33.896**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	7.868	-7.761	108	8.534	-7.908	627	401	387	391
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	3.704	-	3.704	-	-	-	-	-	-
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	-	-	-	529	-	529	529	529	529
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen jeugd	-	-	-	2.087	-	2.087	2.106	1.956	1.956
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen integraal	-	-	-	1.000	-	1.000	979	979	979
6.3 Inkomensregelingen	13.913	-9.202	4.711	15.145	-10.008	5.137	5.132	5.119	5.121
6.4 WSW en beschut werk	2.850	-	2.850	2.992	-	2.992	2.902	2.771	2.674
6.5 Arbeidsparticipatie	619	-	619	757	-	757	764	777	788
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	3.384	-	3.384	-	-	-	-	-	-
6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	-	-	-	2.046	-14	2.032	2.030	2.015	2.015
6.71A Huishoudelijke hulp (WMO)	3.766	-237	3.529	-	-	-	-	-	-
6.71B Begeleiding (WMO)	2.836	-	2.836	-	-	-	-	-	-
6.72A Jeugdhulp begeleiding	495	-	495	-	-	-	-	-	-
6.72B Jeugdhulp behandeling	1.850	-	1.850	-	-	-	-	-	-
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	1.200	-	1.200	-	-	-	-	-	-
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	950	-	950	-	-	-	-	-	-
6.73A Pleegzorg	638	-	638	-	-	-	-	-	-
6.73B Gezinsgericht	3.012	-	3.012	-	-	-	-	-	-
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	1.700	-	1.700	-	-	-	-	-	-
6.74A Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	114	-	114	-	-	-	-	-	-
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ verblijf	580	-	580	0	-	0	0	0	0
6.74C Gesloten plaatsing	442	-	442	-	-	-	-	-	-
6.81A Beschermd wonen (WMO)	-465	-	-465	-	-	-	-	-	-
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	109	-	109	-	-	-	-	-	-
6.82A Jeugdbescherming	1.009	-	1.009	-	-	-	-	-	-
6.82B Jeugdreclassering	70	-	70	-	-	-	-	-	-
6711 Huishoudelijke hulp (Wmo)	-	-	-	4.321	-270	4.051	4.216	4.302	4.402
6712 Begeleiding (Wmo)	-	-	-	3.390	-	3.390	3.390	3.372	3.372
6713 Dagbesteding (Wmo)	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024			Begroting 2025			Meerjarenbegroting		
	Lasten 2024	Baten 2024	Saldo 2024	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Saldo 2026	Saldo 2027	Saldo 2028
6714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-	-	-	638	-	638	638	638	638
6752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-	-	-	7.193	-	7.193	7.191	7.191	7.191
6753 Jeugdhulp ambulant landelijk	-	-	-	350	-	350	350	350	350
6761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-	-	-	2.383	-	2.383	2.382	2.382	2.382
6763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6811 Beschermd wonen (Wmo)	-	-	-	-569	-	-569	-272	-272	-272
6812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	-	-	-	55	-	55	54	54	54
6821 Jeugdbescherming	-	-	-	750	-	750	748	748	748
6822 Jeugdreclassering	-	-	-	92	-	92	91	91	91
6791 PGB Wmo	-	-	-	227	-	227	227	227	227
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6792 PGB jeugd	-	-	-	258	-	258	258	258	258
6.92 Coördinatie en beleid jeugd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7. Volksgezondheid en milieu	**2.295**	**-217**	**2.078**	**2.386**	**-217**	**2.169**	**2.162**	**2.161**	**2.161**
7.1 Volksgezondheid	2.295	-217	2.078	2.386	-217	2.169	2.162	2.161	2.161
Saldo baten en lasten	**58.259**	**-19.031**	**39.228**	**60.621**	**-19.853**	**40.768**	**40.910**	**40.647**	**40.667**
0.10 Mutaties reserves	5.653	-3.876	1.777	3.110	-482	2.629	2.816	2.972	2.967
Resultaat na bestemming	**63.912**	**-22.908**	**41.004**	**63.732**	**-20.335**	**43.397**	**43.726**	**43.619**	**43.635**
0.10 Mutaties reserves	5.653	-3.876	1.777	3.110	-482	2.629	2.816	2.972	2.967
Resultaat na bestemming	**63.912**	**-22.908**	**41.004**	**63.732**	**-20.335**	**43.397**	**43.726**	**43.619**	**43.635**

Analyse Programma 4

Baten en Lasten Programma 4 (Cijfers x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Meerjarenbegroting 2026	2027	2028
Totaal Lasten	55.214	58.259	60.621	60.610	60.192	60.198
Totaal Baten	-17.603	-19.031	-19.853	-19.700	-19.545	-19.530
Resultaat voor bestemming	37.612	39.228	40.768	40.910	40.647	40.667
Storting in reserves	2.594	5.653	3.110	3.112	3.080	3.080
Onttrekking aan reserves	-1.879	-3.876	-482	-295	-108	-113
Resultaat na bestemming	38.326	41.004	43.397	43.726	43.619	43.635
Verschil t.o.v. 2024			2.392			

Samenvatting verschillen t.o.v. 2024

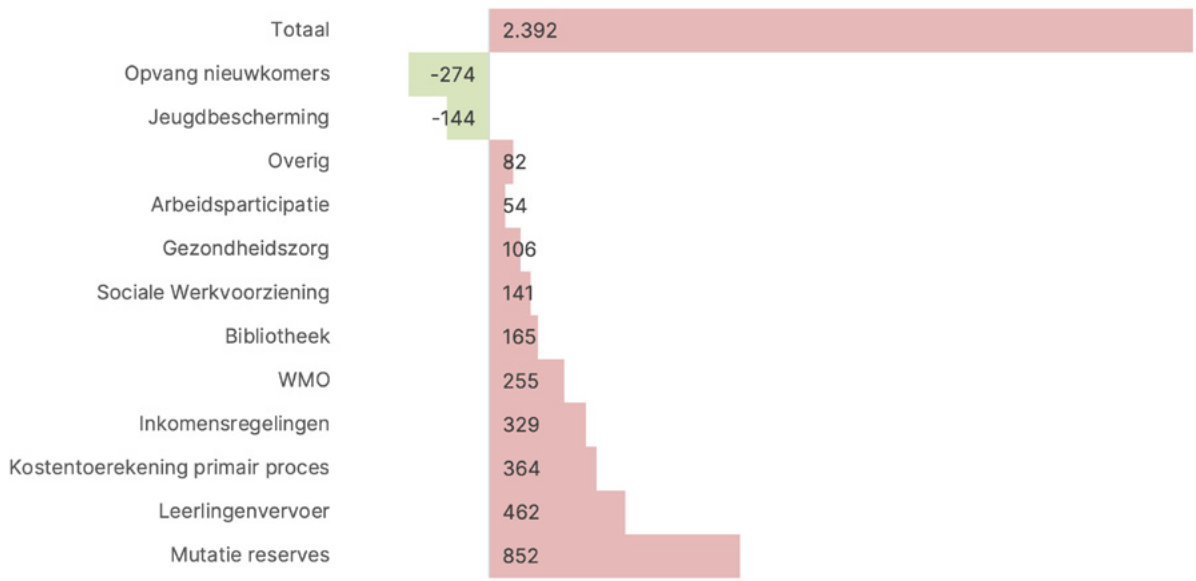

Het verschil op programma 4 tussen het begrote resultaat (na bestemming) in 2025 ten opzichte van 2024 bedraagt € 2,4 miljoen nadelig. Ten opzichte van de totale lasten binnen dit programma is dat een afwijking van 0,04%.

Ten opzichte van 2024 zijn de totale lasten binnen dit programma met ca. € 2,3 miljoen gestegen terwijl de opbrengsten met ca. € 0,8 miljoen zijn gestegen. Verder wordt per saldo ca. € 0,8 miljoen minder in de reserves gestort.

Hogere lasten doen zich vooral voor binnen de Wmo, sportbeleid, inkomensregelingen en leerlingenvervoer. Ook m.b.t. de opvang van nieuwkomers worden voor 2025 hogere lasten begroot. Die worden echter meer dan gecompenseerd vanuit het Rijk. Het positieve saldo wordt gestort in de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve, wat zich in bovenstaande tabel uit in een hogere storting in de reserves.

Nadere toelichting verschillen

In onderstaand overzicht is een toelichting opgenomen van de belangrijkste verschillen, waarbij:
- In de kolom V/N is aangegeven of het een voordeel of een nadeel betreft;
- In de kolom % de relatieve afwijking ten opzichte van de omvang van het betreffende budget in 2024 is weergegeven.

Onderwerp	Bedrag	%	V/N	Toelichting
Opvang nieuwkomers	-274	-7%	V	Het saldo van alle kosten en opbrengsten in het kader van de opvang van nieuwkomers wordt verrekend met de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve. Deze opbrengsten bestaan vooral uit een bijdrage vanuit het Rijk voor de opvang van Oekraïense ontheemden. Het saldo van de kosten (€ 3,9 miljoen) en opbrengsten (€ 6,8 miljoen) wordt voor 2025 begroot op ca. € 2,9 miljoen voordelig.
Jeugdbescherming	-144	-17%	V	In 2023 is er in het tweede halfjaar een flinke stijging in de zorgkosten geweest die in 2024 doorlopen. Hierdoor is er in 2024 een incidenteel bedrag bijgeraamd t.o.v. van de oorspronkelijke prognose.
Arbeidsparticipatie	54	9%	N	De deelnemersbijdrage aan de GR Werkplein stijgt ten opzichte van 2024. De hogere deelnemersbijdrage is conform de begroting 2025 van het Werkplein, die (samen met de begrotingen van de andere verbonden partijen) in de commissievergadering van 22 mei 2024 en de raadsvergadering van 30 mei 2024 is behandeld.
Gezondheidszorg	106	5%	N	De deelnemersbijdrage aan de GR GGD stijgt ten opzichte van 2024. De hogere deelnemersbijdrage is conform de begroting 2025 van de GGD, die (samen met de begrotingen van de andere verbonden partijen) in de commissievergadering van 22 mei 2024 en de raadsvergadering van 30 mei 2024 is behandeld.
Sociale Werkvoorziening	141	5%	N	De bijdrage aan de GR WVS neemt ten opzichte van 2024 toe met ca. € 141.000. Deze stijging betreft echter grotendeels een verwachte hogere Rijksbijdrage m.b.t. de Wsw die de gemeente Moerdijk doorbetaald aan de WVS. De corresponderende Rijksbijdrage wordt verantwoord in programma 5, waardoor dit per saldo geen effect heeft op het begrotingsresultaat.
Bibliotheek	165	20%	N	De budgetsubsidie neemt toe ten opzichte van 2024. Dit komt voornamelijk doordat de Bibliotheek West-Brabant de kosten voor instandhouding van de bibliotheekvoorziening, zoals vastgelegd in het regionale convenant de afgelopen jaren te laag begroot heeft en daarom wordt het basisbedrag per inwoner verhoogd met € 3. Dit houdt voor de gemeente Moerdijk in dat het basisbedrag vanaf 2025 verhoogd wordt met € 3 per inwoner van € 8,88 naar € 11,88. Dit heeft tot gevolg dat de subsidie aan de bibliotheek toeneemt met circa € 115.000 per jaar. Verder wordt de stijging in de lasten veroorzaakt door indexering.
WMO	255	3%	N	De uitgaven m.b.t. beschermd wonen (waarvan centrumgemeente Breda de uitvoering doet) vallen voornamelijk lager uit doordat de rijksbijdrage voor beschermd wonen naar boven in bijgesteld (€ 104.000 V). Verder dalen de kosten voor collectief vervoer, als gevolg van de Europese aanbesteding van het deeltaxivervoer (€ 199.000 V), conform de begroting van de GR RWB, die (samen met de begrotingen van de andere verbonden partijen) in de commissievergadering van 22 mei 2024 en de raadsvergadering van 30 mei 2024 is behandeld. Daar staat tegenover dat in 2025 hoger uitgaven voor huishoudelijke hulp (€ 480.000 N) en begeleiding (€ 112.000 N) worden verwacht. Er is rekening gehouden met een stijging van de indicaties voor huishoudelijke hulp en stijging in de kosten voor begeleiding. Daarnaast wordt een kostenbesparing gerealiseerd door een andere mix van type indicaties. Dat drukt de kosten. Aan de andere kant wordt dat teniet gedaan door de jaarlijks indexeringen van de tarieven die wij aan de zorgaanbieders moeten betalen. Gemeenten zijn hierbij gebonden aan de AMVB Reële tarieven.
Inkomensregelingen	329	2%	N	Per saldo ontstaan ten opzichte van 2024 hogere lasten. De deelnemersbijdrage aan de GR Werkplein stijgt ten opzichte van 2024 (€ 962.000 N). De hogere deelnemersbijdrage is conform de begroting 2025 van het Werkplein, die (samen met de begrotingen van de andere verbonden partijen) in de commissievergadering van 22 mei 2024 en de raadsvergadering van 30 mei 2024 is behandeld. Daarnaast is er een toename van lasten op het gebied van schuldhulpverlening (€ 129.000 N). Deze lasten nemen voornamelijk toe door schuldhulpverlening aan specifieke doelgroepen (ondernemers). Daar staan een hogere Rijksbijdrage tegenover (€ 804.000 V). Dit betreft een extra bijdrage i.v.m. inschatting van de ontwikkeling van het BUIG-budget.

Kostentoere-kening primair proces	364	11%	N	De loonkosten en andere indirecte kosten van de primaire afdelingen worden op basis van de verwachte urenbesteding toegerekend aan de diverse programma's en taakvelden van de gemeente. Aan programma 4 worden ten opzichte van 2024 meer primaire kosten toegerekend. Dit komt voornamelijk omdat er in 2025 meer toegerekend wordt aan taakveld samenkracht en burgerparticipatie dan in 2024. Er heeft een verschuiving in de toerekening plaatsgevonden vanuit programma 2. Per saldo heeft deze verdeling geen invloed op het begrotingsresultaat.
Leerlingenver-voer	462	35%	N	Er is een Europese aanbesteding voor schooljaar 2024-2025 e.v. gedaan. De uitkomst van de aanbesteding heeft tot gevolg dat de lasten voor leerlingenvervoer toenemen t.o.v. 2025.
Mutatie reser-ves	852	15%	N	Het saldo van alle kosten en opbrengsten in het kader van de opvang van nieuwkomers wordt verrekend met de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve. Doordat er in 2025 meer opbrengsten worden verwacht dan kosten (zie ook toelichting bij "opvang Nieuwkomers") wordt naar verwachting ca. € 2,9 miljoen in de reserve gestort. Dat is ten opzichte van de begrote storting in 2024 een stijging van ca. € 0,2 miljoen. Daarnaast wordt ten opzichte van 2024 minder onttrokken uit de reserves. Bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2023 is besloten om ten behoeve van de voortgang van een aantal overlopende zaken vanuit 2023 naar 2024 diverse budgetten opnieuw beschikbaar te stellen. Binnen programma 4 betreft dit € 547,000, wat voornamelijk betrekking heeft op uitgaven m.b.t. de uitgifte en uitvoering van de energietoeslag (€ 300.000) en de uitvoering van de scan naar inclusiviteit (€ 92.000). Tot slot wordt ten opzichte van 2024 € 668.500 minder onttrokken uit de reserve sociaal domein doordat in dat jaar diverse incidentele uitgaven uit die reserve worden gedekt.
Overig	82		N	Diverse kleinere verschillen (< € 50.000).
Totaal	**2.392**	**0%**		

Verbonden Partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen “Ondersteuning voor mensen die het nodig hebben” leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage:
- Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)
- Openbare Gezondheidszorg West-Brabant (GGD)
- Stichting Openbare Onderwijs West-Brabant
- Leerplicht en Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdig Schoolverlaten regio West-Brabant.

Voor een gedetailleerd overzicht verwijzen wij naar de paragraaf ‘Verbonden Partijen’.

Partnerschap in een veranderende samenleving

We streven naar een samenleving die zo is ingericht dat inwoners zich comfortabel, prettig en veilig voelen. We werken daarbij steeds meer en hechter samen met inwoners, partners en ondernemers.

Wij geloven dat samenwerken door participatie en gebiedsgericht werken bijdraagt aan betere democratische besluitvorming. Moerdijk wil een luisterende, aanspreekbare, responsieve en samenwerkende gemeente zijn. Dit vraagt om een blijvende investering en om hierbij steeds de juiste vorm te kiezen.

Bij alles wat we doen, hebben we extra aandacht voor dienstverlening en digitalisering & informatisering. De manier waarop we invulling geven aan deze onderwerpen bepaalt voor een belangrijk deel hoe onze inwoners naar de gemeente kijken.

Thema Regionale samenwerking

Ambitie
Moerdijk stelt de opgaven centraal en werkt regionaal samen om haar doelstellingen te realiseren. In deze samenwerkingen zijn wij een betrouwbare partner en transparant over onze doelen en inzet. Samenwerken doen wij op basis van vertrouwen waarbij we oog hebben voor de belangen van onze samenwerkingspartners.

Strategisch doel
- Effectief vormgeven en professionaliseren van de regionale samenwerking om onze maatschappelijke opgaven en ambities te realiseren.
- We hebben grip op onze verbonden partijen.
- Adequate inrichting van de stedelijke regio's Breda-Tilburg en West Brabant West en soepele overdracht van taken van de RWB naar de stedelijke regio's

Effectindicatoren
- Opgeleverde procesbeschrijvingen voor P&C-cyclus verbonden partijen.
- College en/of raadsbesluiten over governance SRBT/Baronie en SRWBW.

Nieuwe ontwikkelingen
De Stedelijke Regio Breda Tilburg (SRBT) en Stedelijke Regio West Brabant West (SRWBW) blijven de komende jaren een belangrijke schaal van samenwerken voor het fysiek domein. Vanuit de focus op ons Daily Urban System zijn dit logische schalen van organiseren. Concreet betekent dit dat we in 2025 steeds vaste samenwerkingsafspraken en de governancestructuren zullen gaan optuigen. Deze afspraken komen boven op de De6/De9-samenwerking. De samenwerkingen SRBT/Baronie en SRWBW zijn gericht op strategie maar vooral ook op uitvoeringskracht om uitvoering te kunnen geven aan de verstedelijkingsagenda. In de focus op SRBT/Baronie en SRWBW komt de Moerdijkse tweezijdige oriëntatie goed naar boven.

In het verlengde van de samenwerking in de stedelijke regio's zal in 2025 aandacht gegeven worden aan het overhevelen van taken van de RWB naar deze stedelijke regio's. Het meest actueel is hierbij het thema mobiliteit.

Ten aanzien van onze gemeenschappelijke regelingen geldt dat 2025 het eerste jaar is waarin de nieuwe gemeenschappelijke regelingen gelden en de nieuwe nota verbonden partijen van toepassing is.

Op het gebied van informatievoorziening is een samenwerking ontstaan tussen de ICT WBW gemeenten om vanuit concrete projecten de samenwerking op het gebeid van informatievoorziening te verkennen en waar mogelijk door te ontwikkelen.

Randvoorwaarden

We constateren dat we voor het realiseren van onze doelstellingen steeds meer afhankelijk zijn van wisselende netwerken. Dit vraagt professionaliteit van bestuur en ambtelijke organisatie ten aanzien van samenwerken, flexibiliteit en schakelkracht om kansen te zien én te benutten. Gezien onze tweebenige oriëntatie ten aanzien van de stedelijke regio's is goede en strategische inzet en afstemming van de inzet van beschikbare capaciteit van groot belang.

Risico's

In regionale samenwerking zijn we altijd afhankelijk van anderen. Of we onze doelstellingen bereiken is afhankelijk van de mate waarin we andere gemeenten kunnen overtuigen van onze standpunten.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• Geactualiseerde procesbeschrijvingen voor de routing van de P&C-documenten van de verbonden partijen	■			
• Tot stand gebrachte samenwerkingsafspraken rond de SRBT/Baronie en SRWBW	■			
• Implementatie van de nieuwe Nota Verbonden Partijen	■			
• 4-tal projecten vanuit de regionale samenwerking informatievoorziening (zie thema informatisering)				

Thema Participatie

Ambitie

Op basis van de ervaringen met gebiedsgericht werken, participatie en de aanbevelingen van de Quick Scan Lokale Democratie is in 2023 het Actieplan 'Samenwerken en participatie in Moerdijk' vastgesteld; dit document vormt de basis voor de verdere doorontwikkeling van participatie en gebiedsgericht werken in Moerdijk. De Omgevingswet is de katalysator voor deze ontwikkeling. Participatie is een verplichting binnen deze nieuwe wet. Dit geldt ook voor de Wet versterking participatie op decentraal niveau. Het Stappenplan Participatie zetten we actief in als behulpzaam instrument om passende vormen van participatie per opgave te bepalen.

Strategisch doel

- Participatie is verankerd in de werkwijze van de gemeente door het uitvoeren van het 'Actieplan samenwerken en participatie'.
- We werken gebiedsgericht samen aan vragen en opgaven. We kennen de gebieden, de netwerken daar en de behoeften van onze inwoners.
- Participatie en samenwerking leidt tot democratische legitimering, draagvlak en uiteindelijk een prettige en fijne woon- en leefomgeving voor de inwoners van Moerdijk.

Indicatoren

- Meten en monitoren van de gemeentelijke score op gebied van samenwerken vanuit de burgerpeiling en www.waarstaatjegemeente.nl.
- Waardering alle inspanningen van de gemeente
- Waardering samenwerking met de inwoners.
- Tevredenheid over participatietrajecten (nog te ontwikkelen onderdeel van het actieplan samenwerken en participatie)
- Kwalitatief oordeel over het functioneren van de gebiedstafels door de tafels zelf en de gemeente (in 2022 is 0-meting gedaan middels een evaluatie en in 2025 volgt weer evaluatie).

Nieuwe ontwikkelingen

De Wet versterking participatie op decentraal niveau gaat in per 1 januari 2025. De wet schrijft voor dat alle gemeenten voor 1 januari 2027 over een participatieverordening moeten beschikken.

Eind 2024 zijn nieuwe afspraken gemaakt met de gebiedstafels over het samenwerken met de gemeente. De besturen van de gebiedstafels gaan in de samenwerking met de stads- en dorpstafel een faciliterende rol op het gebied van participatie vervullen. In 2025 werken we dit in gezamenlijkheid verder uit.

Om de ambities op het gebied van samenwerken, participatie en gebiedsgericht werken uit het bestuursakkoord de laatste twee jaar van de bestuursperiode verder te brengen, is in de begroting een incidentele investering opgenomen om met name de strategische denkkracht aan te kunnen trekken die nodig is om gebiedsgericht werken verder te ontwikkelen, zowel intern als extern, en om een duidelijke koers voor de toekomst te bepalen. Stevig relatiebeheer met de besturen is nodig, intern vraagt gebiedsgericht werken nog nadere uitwerking en onderlinge samenwerking. Binnen het sociaal domein is steeds meer een beweging om hulp en ondersteuning dicht bij de mensen in de wijk te brengen. Ook dat vraagt stevige visievorming.

In 2024 hebben we het gebruik van het initiatievenloket geëvalueerd. In 2025 zullen de geformuleerde verbeteringen concretiseren en oppakken.

Randvoorwaarden

Als het over samenwerken en participatie gaat is het belangrijk dit te blijven vernieuwen en door te ontwikkelen in samenwerking met onze inwoners en onze maatschappelijke partners. Dit betekent dat we als gemeente de samenleving willen uitnodigen/uitdagen, ondersteunen en faciliteren om samen rond de tafel te komen. Hierbij gaan we op zoek naar middelen en instrumenten die aansluiten bij de leefwereld van onze inwoners en maatschappelijke partners. Ook willen we op het gebied van communicatie zorgen dat we de taal van onze inwoners spreken om mogelijke drempels voor samenwerken en participatie zo laag mogelijk te houden. We vinden het belangrijk dat iedereen mee kan doen.

Samenwerken en participatie gaat ook over het teruggeven van invloed en het initiatief bij de inwoner laten. Hiertoe moet de organisatie daadwerkelijk bereid zijn. Ook als na een mooi participatieproces de inhoud die op tafel ligt mogelijk anders is dan verwacht. Ten slotte is voor een goede samenwerking en participatie randvoorwaardelijk dat de gemeente helder, duidelijk, open, transparant en betrouwbaar is.

Risico's

- Samenwerken en participatie gaat over mensen en relaties. Inwoners hebben behoefte aan een vast aanspreekpunt per gebied, daarom zijn voor het gebiedsgericht werken personele wisselingen bij de gebiedscoördinatoren een risico.
- Een ander risico is verhouding tussen de professionals van de gemeente en de betrokken vrijwilligers die namens inwoners aan tafel zitten. Rollen moeten duidelijk zijn, als ook de veiligheid voor het geven en ontvangen van feedback.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• Samen met de griffie starten we dit jaar in lijn met onze wettelijke taak het proces op om te komen tot een participatieverordening.	■			
• Uitwerking van de hernieuwde afspraken met de stads- dorps- en gebiedstafels in een concreet plan van aanpak.	■			
• Om te voorzien in verbinding en samenwerking worden de besturen van de gebiedstafels minimaal 2x uitgenodigd voor overleg/informeel samen zijn.	■	■	■	■

Thema Informatisering

Ambitie

Om onze inhoudelijke doelen te kunnen blijven bereiken is investeren in digitalisering en informatisering belangrijker dan ooit. We blijven ons hierbij inzetten voor digitale toegankelijkheid, begrijpelijkheid en gebruiksvriendelijkheid. Op deze manier dragen we bij aan een inclusieve digitale samenleving. Belangrijke keuzes vragen om meer inzicht. Door het op orde houden van de informatiehuishouding en de juiste inzet van data kunnen we maatschappelijke vraagstukken beter oplossen en onze dienstverlening verbeteren. De gemeente Moerdijk wil een toekomstbestendige organisatie zijn op het gebied van informatisering en automatisering

Strategisch doel

- We werken toe naar een goed (digitaal) informatiebeheer.
- We zetten in op het verbeteren van de regionale samenwerking op het gebied van automatisering met ICTWBW en informatisering met de gemeenten Tholen, Roosendaal, Etten-Leur en het Werkplein.
- We gaan het datagedreven werken verder professionaliseren en o.a. meer inzetten op data-governance, infrastructuur en kwaliteit.
- We (her)gebruiken data voor bestuurlijke en beleidsmatige keuzes zodat er efficiënter en effectiever gewerkt kan worden.
- Door middel van risicoafweging vergroten we de digitale weerbaarheid, hierbij zoeken we steeds de balans tussen informatieveiligheid en privacy enerzijds en het doel van ons handelen anderzijds.
- We werken toe naar digitale toegankelijkheid van de gemeentelijke websites en mobiele apps.

Indicatoren

- Door het vergroten van de digitale weerbaarheid streven we naar een afname van het aantal datalekken en informatiebeveiligingsincidenten.
- Door het vergroten van het informatiebeveiligingsbewustzijn onder de medewerkers vergroten we de meldingsbereidheid van zaken welke kunnen leiden tot informatiebeveiligingsincidenten zoals spam/phishing berichten.
- Door het samenwerken op informatievoorziening kunnen we sneller handelen op nieuwe ontwikkelingen, verminderen we de kwetsbaarheid door delen van kennis en middelen, minder meerkosten door gezamenlijke advisering en uitvoering van projecten.
- Door het aanbieden van applicaties worden als Software as a Service (SaaS) voor 2026, is hierdoor geen eigen onderliggende infrastructuur meer nodig
- Het aantal processen waarvoor dashboards/ indicatoren beschikbaar zijn, zal als gevolg van het programma datagedreven werken toenemen.

Nieuwe ontwikkelingen

We zien meer en meer dat ontwikkelingen met elkaar te maken hebben en aan elkaar gerelateerd zijn. Ontwikkelingen (wettelijke eisen en lokale ambities) op het gebied van digitalisering en dienstverlening staan niet los van elkaar. Dit vraagt om goede afstemming, focus en prioritering.
Om de ambitie van de gemeente te realiseren en invulling te geven aan de strategische doelen gaan we vanaf 2025 werken we vanuit een projectenportfolio. Het projecten portfolio is opgebouwd rondom de volgende thema's:

- Informatiebeveiliging, gegevensbescherming en privacy;
- Data gedreven werken
- Informatie- en archiefbeheer
- Digitale dienstverlening
- Data-integratie, standaarden en opendata
- Regionale samenwerking;

Per thema geven we een korte toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen voor 2025 en 2026. Het projectenportfolio stellen we samen in samenspraak met de vakafdelingen. Op deze manier dragen we optimaal bij aan de opgaven en dienstverleningsdoelstellingen van de gemeente.

Informatiebeveiliging, gegevensbescherming en privacy

Cyberbeveiligingswet

Om de digitale weerbaarheid van organisaties in de Europese Unie te Versterken heeft de Europese Unie eind 2022 de Network and Information Security Directive (NIS2-richtlijn) aangenomen als opvolger van NIS1. Deze richtlijn focust zich op risico's die een bedreiging kunnen zijn voor netwerk- en informatiesystemen die worden gebruikt voor het leveren van diensten. In Nederland wordt de NIS2-richtlijn geïmplementeerd in de vorm van de Cyberbeveiligingswet. De Rijksoverheid werkt sinds 2023 aan deze wet en zal in 2025 van kracht worden. Hiermee wordt de huidige Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen (Wbni) vervangen. En zal de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) zal worden aangepast naar de BIO2 of BIO2.0.

Data gedreven werken

Algemeen

Het programma datagedreven werken blijft doorlopen maar is ook toe aan een nieuwe fase van volwassenwording. Thema's als datagovernance, infrastructuur en kwaliteit behoeven meer aandacht en een concreet plan tot vastlegging en borging.

Algoritmeregister

In het verlengde van datagedreven werken liggen ook algoritmes. Een algoritme is een set van regels en instructies die een computer geautomatiseerd volgt bij het maken van berekeningen om een probleem op te lossen of een vraag te beantwoorden (bron: algemene rekenkamer). Het algoritmeregister wil de gebruikte impactvolle algoritmes zichtbaar en controleerbaar maken. Als gemeente Moerdijk gaan we hier uiteraard ook op aansluiten en algoritmes, die bijvoorbeeld in softwarepakketten zijn opgenomen transparant maken voor onze inwoners.

Informatie- en archiefbeheer

We willen informatie duurzaam digitaal toegankelijk maken. Dit betekent dat het vindbaar, beschikbaar, leesbaar, interpreteerbaar en betrouwbaar moet zijn voor de mensen die er recht op hebben. In het 'Verbeterplan informatie- en archiefbeheer 2023-2026' geven we aan hoe we dit willen realiseren en borgen binnen de organisatie. Een hoog kwaliteitsniveau van onze informatie is belangrijk. Hoe we de kwaliteit van onze informatie blijven borgen beschrijven we in het verbeterplan.

Ook geeft het plan inzicht en prioriteit in opgaven, wetten en ontwikkelingen zodat we weten hoe we hiermee om moeten gaan en hierop tijdig kunnen anticiperen. Daarnaast vormt het verbeterplan de basis voor de verplichte archiefinspectie. Het West-Brabants Archief heeft op basis van de tweejaarlijkse inspectie aanbevelingen gedaan die we hebben verwerkt in het verbeterplan. Zo leggen we verantwoording af aan de gemeenteraad en informeren we het Interbestuurlijk Toezicht van de provincie Noord-Brabant over de voortgang van ons informatie- en archiefbeheer.

Regionale samenwerking

Samenwerking op de Informatievoorziening

De deelnemers van het samenwerkingsverband ICT WBW hebben besloten om intensiever te gaan samenwerken op het gebied van informatievoorziening om beschikbare kennis en middelen efficiënter in te kunnen zetten.

Het doel is om te komen tot een toekomstbestendige regionale samenwerking op het gebied van informatiemanagement en automatisering, beleidsmatig uitgevoerd door regionale functies op het gebied van strategisch informatiemanagement, architectuur, informatiebeveiliging, functioneel beheer etc.

In de periode 2024/2025 zijn we dan ook samen stappen aan het zetten om met meer wendbaarheid, capaciteit en kennis te komen tot een toekomstbestendige dienstverlening op informatievoorziening.

Moderne werkplek

We werken toe naar een gestandaardiseerde (mobiele) werkplek die het voor onze medewerkers mogelijk maakt om tijd- en locatieonafhankelijk (samen) te werken, volgens de veiligheidsnormen die we binnen onze gemeente stellen.

Randvoorwaarden

- Bij een Digitale Overheid hoort een organisatie waarin digitale vaardigheden en digitale weerbaarheid onderdeel zijn van ieders takenpakket

- Commitment van de organisatie om voldoende capaciteit beschikbaar te hebben om met nieuwe ontwikkelingen en kansen (o.a. op gebied van data gedreven werken) aan de slag te gaan
- Prioritering van projecten moet aansluiten bij capaciteit, motivatie en gelegenheid van de organisatie en de medewerkers.
- Het ht vergroten van de digitale weerbaarheid vraagt om aandacht en eigenaarschap voor informatiebeveiliging bij informatie- en proceseigenaren binnen de organisatie.

Risico's

- De waan van de dag vraagt zoveel tijd, dat dit ten koste gaat van de tijd die nodig is om goed voor te bereiden op steeds meer digitalisering en het beheer en kennis wat daarbij komt kijken.
- De komst van de cyberbeveiligingswet zal resulteren in een intensivering van werkzaamheden en verdere verantwoording. Hiernaast blijft de dreiging van cybercriminaliteit onverminderd aanwezig. Deze ontwikkelingen zullen resulteren in een verdere uitbereiding van het takenpakket van de CISO.
- Technische beperking in de transitie naar de Cloud werkplek (ofwel 'Moderne werkplek')
- Nieuwe manier van werken vraagt wat van de veranderbereidheid van onze medewerkers en nadrukkelijk sturen hierop door het management.

Prestaties

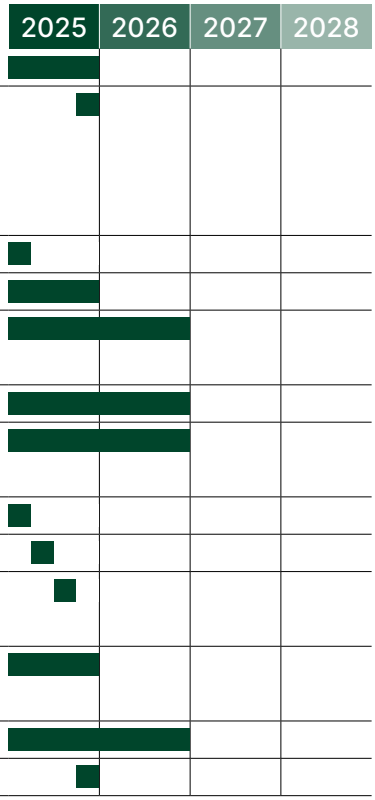

Thema Toekomstbestendige organisatie

Ambitie

Om onze ambities te bereiken is een goed draaiende ambtelijke organisatie nodig. De ontwikkelingen in de samenleving gaan snel en er is krapte op de arbeidsmarkt. Daarom moeten wij, misschien nog wel meer dan ooit, blijven investeren in goede medewerkers en hun ontwikkeling. We zijn als Moerdijk een interessante werkgever. En dat willen we graag blijven. De komende jaren blijven we werken aan het versterken van de samenwerking tussen bestuur en ambtelijke organisatie. We contracteren in de vorm van duidelijke en realistische werkafspraken, waarbij we continu aandacht hebben voor evenwicht in bestuurlijke ambities en ambtelijke draagkracht.

We werken aan een toekomstbestendige moderne organisatie, waar nieuwe en bestaande talenten de kans krijgen om aan de opgaven van Moerdijk te werken. Dat vraagt wendbaarheid en flexibiliteit, ondernemend werknemerschap, voortdurend ontwikkelen, financieel bewust zijn en integer handelen.

De gemeente Moerdijk is financieel gezond. Ons financiële beleid is erop gericht om Moerdijk ook voor de toekomst financieel gezond te houden.

Strategisch doel

- Onze gemeentelijke organisatie is een flexibele organisatie die adequaat anticipeert op ontwikkelingen en reageert op initiatieven en regie vanuit de samenleving.

Indicatoren

- Oordeel provincie in het kader van interbestuurlijk toezicht
- Verklaring accountant over de getrouwheid
- Afgeven rechtmatigheidsverklaring door college
- De mate waarin we zelf, dus zonder inzet van W&S bureaus, vacatures kunnen invullen en de doorlooptijd daarvan geven zicht op hoe we als werkgever op de arbeidsmarkt presteren.
- Personeelsverloop + doorstroomcijfers geven een indicatie in hoeverre we in staat zijn talent aan ons te blijven binden.
- Ziekteverzuim
  - Verlaging ziekteverzuimpercentage; waarbij het streven is te komen onder de 6%.
  - Verzuimfrequentie van 1 of lager.

Nieuwe ontwikkelingen

Gemeentefonds

Gemeenten zijn in grote mate afhankelijk van de inkomsten van het Rijk. De belangrijkste inkomstenstroom is de algemene uitkering. Voor de gemeente Moerdijk gaat het hierbij om ca. € 75 miljoen.

Voor 2026 en verder heerst veel onzekerheid over de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Onder andere een gewijzigde (landelijke) systematiek waarmee de algemene uitkering wordt geïndexeerd voor loon-, prijs- en volumeontwikkelingen en grote onzekerheid over de opschalingskorting (die tot en met 2025 was geschrapt, maar voor de jaren vanaf 2026 nog was gehandhaafd), leidde tot een forse daling van het gemeentefonds vanaf 2026. Als gevolg hiervan was berekend dat gemeenten hierdoor gezamenlijk geconfronteerd werden met een korting op het budget uit het gemeentefonds van ongeveer € 3 miljard in 2026 (ook wel het "ravijnjaar" genoemd), wat in de jaren daarna met ca. € 0,7 miljard per jaar toenam. Dit had tot gevolg dat begrotingen van gemeenten onder druk zijn komen te staan. Voor de gemeente Moerdijk ging het om een bedrag van ca. € 5,5 miljoen in 2026 dat opliep tot een bedrag van € 9,5 miljoen in 2029.

Inmiddels is er vanuit het Rijk wat meer duidelijkheid en middelen beschikbaar gekomen. Zoals in de Voorjaarsnota 2024 al was aangekondigd is o.a. de opschalingskorting geschrapt en is besloten om de nieuwe financieringssystematiek al vanaf 2024 in te voeren. In de nieuwe systematiek wordt het gemeentefonds geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product. Gemeenten worden gecompenseerd voor de effecten hiervan. Dit met uitzondering van 2025, waarin het gemeentefonds landelijk eenmalig € 675 miljoen lager is vastgesteld.

De in de Voorjaarsnota 2024 aangekondigde maatregelen zijn financieel verwerkt in de meicirculaire 2024. Conform het vastgestelde uitgangspunt in de Kadernota 2025-2028 (raadsvergadering 27 juni 2024), zijn in deze begroting 2025-2028 de opbrengsten uit het gemeentefonds gebaseerd op deze meicirculaire. Zoals reeds tekstueel was toegelicht in de Kadernota 2025-2028 heeft vooral het schrappen van de opschalingskorting vanaf 2026 een voordelig effect van ca. € 1,3 miljoen.

Desondanks is het landelijke financiële probleem van gemeenten nog niet opgelost. Ook na het uitkomen van de Voorjaarsnota 2024 en de presentatie van het Hoofdlijnenakkoord zijn er landelijk nog onzekerheden m.b.t. het gemeentefonds. Zoals in het begrotingsadvies van de VNG is verwoord:
"We moeten vaststellen dat taken, middelen en ambities vanaf 2026 uit balans zijn gebracht door eerdere besluiten." " Om taken en middelen vanaf 2026 weer in balans te brengen, is er nog veel werk te verzetten. In het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet zijn stappen in het herstellen van deze balans nog niet zichtbaar. Zoals in het akkoord te lezen is, zal het nieuwe kabinet met ons in gesprek moeten treden voor verdere uitwerking van het akkoord. Tot die tijd blijft de financiële toekomst voor gemeenten ongewis."

Ook de motie "Wend het ravijn af: compensatie voor 2026 en 2027" die tijdens de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de VNG met 99% is aangenomen, onderstreept het belang dat gemeenten voldoende vergoed worden voor de uitvoering van de taken die zij moeten uitvoeren.

Financieel beeld op de lange termijn
Landelijk is het beeld dat veel gemeenten vanaf 2026 (ook wel het "ravijnjaar" genoemd) geconfronteerd worden met tekorten als gevolg van de sterke terugval van de belangrijkste inkomstenbron van gemeenten. De forse (landelijke) daling van het gemeentefonds vanaf 2026 en de aanblijvende onzekerheden zijn ook van invloed op de financiële positie van de gemeente Moerdijk.

Zoals in de Kadernota 2025-2028 was geschetst wordt in 2025 nog een structureel positief resultaat verwacht. Vanaf 2026 slaat dat beeld om en worden negatieve resultaten verwacht.

Bovenstaande ontwikkelingen leiden op korte termijn nog niet tot zorg maar betekenen wel dat we als college de komende periode doorgaan met het al aangekondigde proces om te onderzoeken hoe de begrotingsruimte voor de komende jaren structureel vergroot kan worden.
Niet alleen vanwege de onzekerheden m.b.t. het gemeentefonds, maar vooral ook met het oog op de (middel)lange termijneffecten van een aantal voorziene ontwikkelingen waar op dit moment al aan gewerkt wordt en waarvan duidelijk is dat deze in de toekomst investeringslasten met zich zullen brengen. Het betreft ambities en investeringen die zich pas voordoen na de laatste jaarschijf in de meerjarenbegroting en die na 2028 tot toenemende (kapitaal)lasten zullen leiden. In de aanbiedingsnota bij deze begroting is een zo actueel mogelijk beeld opgenomen van deze investeringen en de potentiële effecten die dit heeft op de financiële positie van de gemeente Moerdijk.

Accountantscontrole
Optimaliseren proces
Na negen intensieve weken van controle heeft de accountant op 12 juli 2024 het definitieve accountantsverslag 2023 opgeleverd en een goedkeurende controleverklaring voor getrouwheid afgegeven over de jaarrekening 2023. Inmiddels heeft een eerste evaluatiemoment plaatsgevonden over het verloop van het proces met een afvaardiging van de gemeente (organisatie, college, griffie en auditcommissie) en de accountant.
Onze focus ligt op het realiseren van een effectief, efficiënt en werkbaar controleproces waarin de rol van zowel de organisatie, het bestuur als de gemeenteraad tot zijn recht komt.

Voor de controle over 2024 (zowel de interim-controle als de jaarrekeningcontrole) leggen wij extra nadruk op een adequate procesbewaking. Daarnaast zal naar verwachting extra inzet vanuit de organisatie nodig zijn om de opgelopen achterstanden op zowel de werkzaamheden voor de interim-controle als de voorbereidende werkzaamheden op de jaarrekeningcontrole, die het gevolg zijn van de controle over 2023, op te kunnen lossen.

Rechtmatigheidsverklaring
Vanaf het verantwoordingsjaar 2023 moet het college in de jaarrekening verantwoording afleggen over het rechtmatig handelen aan de gemeenteraad. In de rechtmatigheidsverklaring in de jaarrekening 2023 heeft het college geoordeeld dat de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten én balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de door de raad gestelde kaders. Dit was een landelijk beeld en had te maken met de recente uitbreiding van de reikwijdte van het begrotingscriterium door de commissie BBV. Deze ontwikkeling heeft ons inziens geleid tot een devaluatie van het begrip 'rechtmatigheid'. Tijdens het VNG-congres is de motie Heemstede aangenomen waarin aangegeven wordt dat de rechtmatigheidsverklaring het voor gemeenteraden juist transparanter moet maken.

Het belangrijkste verschil is dat álle overschrijdingen op niveau van de lasten van raadsprogramma's moeten worden meegenomen bij het oordeel op de rechtmatigheid. Vervolgens wordt in de toelichting aangegeven welke van de overschrijdingen volgens afspraken met de raad in de financiële verordening als acceptabel worden aangemerkt. In voorgaande jaren werden de acceptabele overschrijdingen door de accountant niet meegenomen in het oordeel op de (begrotings)rechtmatigheid. Daarnaast moeten ook onderschrijdingen van de lasten en afwijkingen (zowel overschrijdingen als onderschrijdingen) op de baten beoordeeld worden bij het begrotingscriterium. Uitgangspunt is dat deze afwijkingen rechtmatig zijn (op zichzelf niet onrechtmatig), tenzij ze niet tijdig aan de gemeenteraad zijn gemeld. Met het vaststellen van de jaarrekening door de gemeenteraad is aan de voorwaarde van tijdige melding voldaan, op voorwaarde dat dit in de financiële verordening is vastgelegd. Onze financiële verordening, die is opgesteld op basis van de modelverordening van de VNG, bevat zo'n bepaling echter nog niet.

In 2025 zullen wij met een voorstel komen om de financiële verordening aan te passen waarbij rekening wordt gehouden met bovenstaande wijzigingen in het begrotingscriterium.

Procesgericht werken
In 2023 zijn we organisatiebreed aan de slag gegaan met processen en heeft het verbeteren van processen en het procesgericht werken een plaats gekregen in de concernagenda en in de teamplannen. De eerste stap was het opstellen van een procesarchitectuur, een totaaloverzicht van alle processen binnen onze organisatie. We gebruiken hiervoor de applicatie Blue Dolphin wat ons helpt om inzicht te krijgen in onze processen en de applicaties die we hierbij benutten.

De opdracht procesgericht werken bestaat uit 3 sporen.
Spoor 1 is gericht op de organisatie van procesgericht werken en het zorgdragen voor een goede verankering hiervan in onze organisatie.
Spoor 2 richt zich op leren en ontwikkelen en het zorgdragen voor de juiste kennis en vaardigheden. Een en ander moet landen in een Moerdijks opleidingsprogramma procesgericht werken.
Spoor 3 is gericht op de organisatie en het beheer van de optimaliseringsslag ten aanzien van processen, d.w.z. het daadwerkelijk aan de slag gaan met het beschrijven en/of optimaliseren van processen die prioriteit hebben vanwege risico's, gewijzigde wetgeving, inefficiency e.d. Deze werkwijze is in 2024 ingezet en zal in 2025 zijn vervolg krijgen.

Aan de hand deze aanpak kunnen we ervoor zorgen dat procesgericht werken vanaf 2025 e.v. een vanzelfsprekendheid wordt hetgeen de dienstverlening naar onze inwoners ten goede komt.

Implementatie modern personeelsinformatie en salarissysteem
Als gevolg van het geldende inkoopbeleid is de aanschaf van een nieuw systeem vereist. Het jaar 2025 staat in het teken van het implementeren van dit nieuwe systeem. Het is regionaal aanbesteed in samenwerking met het Mobiliteitscentrum regio West-Brabant. In 2026 gaat nieuw Personeels- en informatiesysteem live.

Strategische personeelsplanning (SPP) – van analyse naar doorvertaling
Wij zijn in 2024 gestart met SPP om het volgende te bereiken:
- Een personeelsbestand dat past bij onze opgaven en cultuur
- Een goede balans tussen hoeveelheid werk en beschikbaar personeel
- Tevreden, gelukkige medewerkers die plezier hebben in het werk
- Perspectief bieden aan talent

In de eerste helft van 2024 heeft de analysefase op teamniveau plaatsgevonden de inzichten die hieruit uitkomen vormen de basis voor het plan van aanpak voor de periode vanaf 2025.
De uitkomsten uit SPP zullen logischerwijs ook input geven voor de lopende projecten zoals arbeidsmarktcommunicatie en duurzame inzetbaarheid.

Doorloop vanuit 2024
- *Arbeidsmarktstrategie*
  In 2023 zijn we gestart met de uitrol van de arbeidsmarktstrategie. Krapte op arbeidsmarkt vraagt om optimaal inzetten van beschikbare menskracht. Dit betekent een noodzakelijke doorontwikkeling van beleid op zowel instroom, doorstroom als uitstroom zodat we Moerdijk als aantrekkelijke werkgever onder de aandacht houden waarbij behoud en waardering voor de medewerker centraal staat.
  In 2025 vindt een doorontwikkeling plaats van het W&S proces en het arbeidsmarktcommunicatiebeleid.

- *Duurzame inzetbaarheid*
  Gezonde medewerkers vergroten de inzet die wij nodig hebben om de opgaven tot een goed einde te brengen. De komende periode met name de onderwerpen vitaliteit, activiteit gericht werken, duurzame IKB en ziekteverzuim centraal.
  - *Vitaliteit*
    Er is gedurende de afgelopen jaren al veel op het gebied van vitaliteit geïntroduceerd. De eerstvolgende stap is het samenbrengen van de reeds bestaande regelingen en mogelijkheden om zo te komen tot een logische onderlinge verbinding welke aansluit op de koers van Moerdijk. Op basis hiervan zal vervolgens gekomen worden tot een plan van aanpak hoe dit optimaal verder vorm te geven.
  - *Activiteitgericht werken*
    De afgelopen periode is er fasegewijs

verbouwd. De eerste verdiepingen zijn medio 2024 opgeleverd. De verwachting is dat de verbouwing begin 2025 zal zijn afgerond. Dat maakt dat de focus binnen de visie op werken in 2025 steeds meer naar het activiteitgericht werken verlegd zal worden.
In 2025 zal de juiste begeleiding en aansturen van deze manier van werken centraal staan (leiderschap / eigenaarschap / vaardigheden / gedrag / materialen / systemen). Met als doel een verbeterende dienstverlening, tevreden klanten en medewerkers die werken met plezier. Aandacht voor onze medewerkers om zicht te houden hoe hiermee wordt omgegaan wordt is essentieel.

- *Duurzame IKB*
  Het IKB wordt tot op heden enkel voor de standaarddoelen ingezet. Echter het IKB kan ook gebruikt worden als een instrument om duurzaamheid te bevorderen en daarmee optimaal aansluiten bij de doelstelling van Moerdijk op het gebied van duurzame inzetbaarheid en duurzaamheid.
  Met een duurzaam IKB creëren we onderscheidende arbeidsvoorwaarden, financieel voordeel voor de medewerker, goed werkgeverschap en pakken we onze maatschappelijk verantwoording. We geven daarmee invulling aan de toekomstbestendige en aantrekkelijke werkgever die we willen zijn.
- *Ziekteverzuim*
  Verzuim is de tweede helft 2024 speerpunt geweest. Een concreet plan van aanpak volgt eind 2024 met aandacht voor registratie, data-analyse, goede uitvoering van bestaande verzuimbeleid en optimale rolverdeling en rolbenutting zowel in preventie als bij verzuimbegeleiding. Een uitbreiding van de formatie hiervoor is in deze begroting opgenomen. Ook staat voor 2025 een evaluatie gepland van de Arbodienstverlening en zal een nieuwe aanbesteding hiervoor worden oppakt.

Organisatieontwikkeling in algemene zin
De gemeente Moerdijk is een groeigemeente. We hebben een flinke woningbouwopgave maar ook ontwikkelingen rond powerport illustreren de ambitie die we hebben. Om sturing op de opgaven te houden is in 2024 de keuze gemaakt om met een directeur gebiedsontwikkeling te gaan werken. Met deze keuze is ook de keuze gemaakt om meer opgavegericht te gaan werken en daarmee werken we steeds meer in een matrix, waarbij een directeur verantwoordelijk is voor de opgave en een andere voor het leveren van personeel. Deze manier van werken hebben we aangemerkt als een organische verandering en zullen we in 2025 de aandacht moeten geven die het nodig heeft.

Randvoorwaarden

Het werk verandert door verdergaande digitalisering, samenwerken met inwoners, nieuwe wetgeving en nieuwe aandachtspunten vanuit de samenleving. Het is van belang continu de doorvertaling te blijven maken naar wat dit betekent voor onze organisatie en ons personeel.

Onboarding van steeds meer goede mensen van buiten (een gemeentelijke organisatie) vraagt meer tijd en aandacht en in nodig om mensen goed in te kunnen laten voegen in de organisatie en optimaal nieuwe kennis en ervaring te kunnen benutten.

De gespannen arbeidsmarkt maakt ook dat we meer moeten investeren in het talent dat we in huis hebben. Dit betekent dat interne mobiliteit, oftewel de doorstroming naar een andere functie binnen de organisatie, belangrijker wordt. Dit vraagt om andere facilitering om tot een succes te leiden.

Risico's

- De gemeentelijke bezetting staat onder druk door de krapte op de arbeidsmarkt.
- Het kost meer tijd en geld om vacatures in te vullen en de juiste mensen te vinden en te houden op de arbeidsmarkt.
- Teams die in omvang toenemen en onvoldoende onboarding van nieuwe mensen die soms van buiten gemeentelijke organisaties komen en daarom meer ondersteuning nodig hebben bij het invoegen.
- De borging van procesgericht werken is niet meteen na afronding van de opdracht procesgericht werken (eind 2024) gerealiseerd. We blijven daarom in 2025 e.v. inzetten op (verdere) verankering ervan binnen de organisatie.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• Een duidelijke beschrijving van het werving en selectieproces waarin o.a. de rol en inzet van recruiter is beschreven.	■			
• Een optimale weergave voor managers en medewerkers wat er beschikbaar is m.b.t. duurzame inzetbaarheid. Het oppakken van de stappen die in het plan van aanpak zijn afgestemd.	■			
• Het activiteitgericht werken is geïntegreerd, waarbij medewerkers in de mogelijkheid zijn hun wijze van werken optimaal aan te passen op hetgeen waar de activiteit om vraagt. Daarbij is optimaal rekening gehouden met samenwerken, vitaliteit, eigenaarschap, informatieveiligheid en digivaardigheid.	■			
• Het nieuwe personeelsinformatie en salarissysteem staat klaar om met ingang van 2026 live te gaan waarbij het bestaande niveau van digitaal werken verder wordt uitgebouwd.	■			
• Gedurende de 2e helft van 2024 zal het nieuwe IKB proces waarin duurzaamheid is geïntegreerd verder worden vormgegeven. Dit zal vervolgens in het tweede kwartaal 2025 worden geïmplementeerd.	■			
• Uitvoeren van de acties die eind 2024 vanuit SPP worden benoemd.	■			
• Start (verdere) borging van procesgericht werken aan de hand van de basis die is neergelegd in de eind 2024 op te leveren opdracht procesgericht werken.	■			
• Trainingen procesgericht werken zijn opgenomen in de Moerdijkacademie.	■			■
• (vervolgen) beschrijven en/of optimaliseren van processen die prioriteit hebben vanwege risico's, gewijzigde wetgeving e.d.	■	■	■	■
• Actualisering waarderings- en afschrijvingsbeleid.			■	
• Actualisering beleid reserves en voorzieningen.			■	

Thema Dienstverlening

Ambitie

Dienstverlening aan onze inwoners is een kerntaak van onze gemeente en moet ook zo ervaren worden. Inwoners moeten kunnen vertrouwen op onze reactietermijnen en de wijze waarop we onze dienstverlening uitvoeren: persoonlijk, meedenkend, betrouwbaar, volledige antwoorden en in duidelijke taal.

De digitale transformatie is een kans om te investeren in de kwaliteit van onze dienstverlening. Inwoners worden gestimuleerd om het antwoord op vragen eerst online te zoeken of producten zelf online aan te vragen. Lukt het niet, dan is telefonisch contact mogelijk. Is dat onvoldoende, dan volgt het persoonlijk contact. Het doel van dit ‘click-call-face principe’ is dat we meer tijd en aandacht kunnen besteden aan complexere vragen en de minder zelfredzame inwoner die telefonisch of persoonlijk geholpen moet worden. We bouwen zo verder aan een stabiele, gedigitaliseerde organisatie.

We sturen op het toekomstbestendig maken van de dienstverlening, het borgen van de dienstverleningsprincipes en het behalen van reactietermijnen.

Strategisch doel

- Inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties voelen zich op een prettige manier door ons gefaciliteerd en ondersteund.

Indicatoren

- Waardering inwoners voor gemeentelijke dienstverlening in het algemeen
- Waardering inwoners voor gemeentelijk dienstverlening via digitale faciliteiten
- Waardering ondernemers voor gemeentelijke dienstverlening in het algemeen
- Waardering ondernemers voor gemeentelijke dienstverlening via digitale faciliteiten
- Waardering inwoners & ondernemers voor de afhandeling van meldingen woon- en leefomgeving
- Waardering inwoners & ondernemers vanuit de continu lopende klanttevredenheidsonderzoeken voor verschillende producten en diensten
- Aangepaste beleidsregels over begraven
- Gestelde servicenorm voor aanvraag reisdocument wordt gehaald; wachttijden lopen niet (structureel) verder op
- Afname van aantal terugbelverzoeken in de organisatie

Nieuwe ontwikkelingen

Opstellen Programma dienstverlening

Dienstverlening pakken we programmatisch op waardoor dienstverlening een thema wordt waar we steeds meer zaken onder kunnen brengen. In 2024 stelden we daarom het programma dienstverlening op die we in 2025 in uitvoering nemen. Bij de ontwikkeling en invoering van het 'click-call-face'-principe komen digitalisering, proces- en activiteitengericht werken en wettelijke verplichtingen zoals de Wmebv samen. In het programma is aandacht voor de digitaliseringsprojecten, projecten die bijdragen aan het vergroten van de klantgerichtheid en kwaliteit van onze service. Enkele belangrijke onderwerpen in het programma zijn:

- De vernieuwing van de gemeentelijke website en verbetering van digitale toegankelijkheid;
- Proces- en activiteitengericht werken in relatie tot het optimaliseren van onze dienstverleningsprocessen;
- Meetbaar maken van de waardering van onze inwoners door data gestuurd werken en de ontwikkeling van een dashboard voor dienstverlening (Feedback en Verbetering);
- Ontwikkeling van onze dienstverleningskanalen en web-redactie;
- Integratie van verschillende gemeentelijke systemen voor een naadloze gegevensuitwisseling (Eén loket);
- Innovatie en toepassing van nieuwe technologieën.

Met deze aanpak verbinden we lopende en nieuwe projecten en nieuwe ontwikkelingen slim met elkaar. We zorgen dat we de kansen van digitalisering en informatisering benutten en aandacht hebben voor dienstverlening. Dit betekent niet per se nieuwe

initiatieven maar wel dat we initiatieven nog meer in samenhang uitvoeren.

Digitale dienstverlening
Digitale dienstverlening is een integraal onderdeel van het programma dienstverlening. Met de komst van een adviseur digitale dienstverlening wordt, zoals in het bestuursakkoord is aangegeven meer ingezet op digitale toegankelijkheid, begrijpelijkheid en gebruiksvriendelijkheid.

Onderdeel hiervan is afronding implementatie van een nieuwe gemeentewebsite volgens de geldende normen op het gebied van regelgeving en techniek. We gaan steeds meer informatie zenden naar dienstverlening. Met het oog op digitale dienstverlening en optimalisatie van het gebruiksgemak voor de inwoner en ondernemer van Moerdijk. Op basis van het Open Web Concept waarbij gemeenten onderling samenwerken in het bouwen en beheren van websites en digitale dienstverlening.

Communicatie is een onderwerp dat we vanaf 2025 onder het thema dienstverlening scharen. We actualiseren in 2025 het social mediabeleid. Het beleid moet antwoord geven op vragen als: Wat zijn onze doelen met social media? Op welke kanalen zijn we aanwezig? Voor welke doelgroepen zetten we welk kanaal in met welke content? Wat is de tone of voice? Aanvullend op het social mediabeleid actualiseren we in 2025 ons strategische communicatiebeleid dat in 2021 is opgesteld.

Onderzoek cluster publiekszaken
In 2024 is een advies uitgebracht over wat er moet gebeuren om het cluster publiekszaken toekomst bestendig te maken. In stappen werken we toe naar het toekomstbestendige niveau: klantprocessen inrichten in klantreizen, nieuwe telefoonomgeving, digitale dienstverlening verder vormgeven en zorgen dat medewerkers digitaalvaardig zijn, werken met servicenormen, medewerkers begeleiden en laten groeien naar een nog professionelere houding & gedrag en investeren in kennis. In 2024 hebben we een start gemaakt door het invullen van de functie van coördinator en het actualiseren bereikbaarheidsconcept. De overige onderwerpen nemen we op in het programma dienstverlening en vindt zijn vervolg in 2025.

Aangescherpte eisen voor functiescheiding
De Paspoortuitvoeringsregelingen worden gewijzigd. De wijzigingen zijn om een eerste stap te zetten naar live enrolment. Dit is het opnemen van biometrische gegevens van de inwoner op de locatie van de aanvraag. Fysieke verschijning aan de balie is vereist zodat met zekerheid kan worden vastgesteld dat de biometrische gegevens bij de aanvrager horen en dat de gegevens niet zijn bewerkt. Door de inzet van live enrolment wordt de integriteit en kwaliteit van de gezichtsopname, ten tijde van de aanvraag geborgd. Daarnaast komen er aangescherpte eisen voor functiescheiding, VOG en certificering. Dit kan gevolgen hebben voor hoe het cluster publiekszaken is ingericht qua functies.

Regionale samenwerking Informatiemanagement: burgerzaken
De gemeenten Etten-Leur, Moerdijk, Roosendaal, Tholen en het Werkplein Hart van West-Brabant hebben besloten intensiever te gaan samenwerken op het gebied van informatievoorziening om beschikbare kennis en middelen efficiënter in te kunnen zetten. Er is een viertal projecten geselecteerd die onder regie van het programma zullen worden uitgevoerd. Eén van deze projecten is ‘Leren en ontdekken binnen de regionale I-samenwerking Burgerzaken’. Enkele aangedragen kansen vanuit de deelnemers worden uitgewerkt:
- Inzichtelijk maken ICT-landschap om te komen tot een gelijk ICT-landschap
- Digitaliseren van dienstverlening, die bij een deel van de gemeente nog niet digitaal zijn
- Vernieuwing van informatievoorziening voor klantgeleiding en betalen
- Gezamenlijk beheer ‘elkaar kunnen vervangen’
- Vernieuwen overeenkomst met de leverancier

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv)
Per 1 januari 2025 treedt de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) in werking. Deze regelt dat burgers en bedrijven hun zaken met de overheid digitaal kunnen afhandelen. Zij krijgen daarmee het recht om officiële (schriftelijke) berichten, zoals aanvragen voor vergunningen en bezwaarschriften, elektronisch aan het bestuursorgaan te zenden. Dit betekent dat we als gemeente verplicht worden om voor ieder product of cluster van producten een digitaal kanaal aan te

wijzen dat inwoners en bedrijven kunnen gebruiken. Daarnaast moeten we ervoor (gaan) zorgen dat deze kanalen gebruiksvriendelijk zijn en voldoen aan de Wmebv-eisen die erop zijn gericht om de indiener van berichten meer rechtsbescherming te bieden.

De Wmebv bevat tevens een zorgplicht voor ondersteuning bij alle communicatie met de overheid (ook voor niet elektronische communicatie). Deze zorgplicht is al per 1 januari 2024 ingegaan. In dit kader faciliteren we al een aantal voorzieningen om inwoners meer (digitaal) vaardig te maken en/of hen hierbij te ondersteunen, bijvoorbeeld het Digi-Taalhuis en het Informatiepunt Digitale overheid in de bibliotheek.

De implementatie van de Wmebv is een forse opgave voor de gemeente die meerdere jaren zal bestrijken, tegelijkertijd biedt dit ook mogelijkheden en kansen om de (digitale) dienstverlening te verbeteren. Het actieplan voor de invoering van de Wmebv nemen we op in het programma dienstverlening.

Nieuw klantgeleidingssysteem
Wij zijn een onderzoek gestart om te kijken naar een nieuw klantgeleidingssysteem. Een klantbegeleidingssysteem begeleidt de inwoners vanaf het maken van een afspraak voor bijvoorbeeld het klant contactcentrum, WMO etc. tot het daadwerkelijk bezoek op locatie. De aanschaf van een nieuw klantgeleidingssysteem doen we in samenwerking met de regio (ICT-WBW) vanuit de samenwerking op de I. Met de invoering van een nieuw klantgeleidingssysteem willen we een gebruiksvriendelijkere applicatie verkrijgen voor inwoners en medewerkers.

Uitvoering geven aan visie op begraven en aanpassing van bestaand beleid
Eind 2023 is onderzoek gedaan naar het beheer van de algemene begraafplaatsen in de gemeente Moerdijk. Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek stellen we een geactualiseerd beleid op. Dit zal in 2025 gereed zijn.

Afronding verbouwing gemeentehuis en multi tenant
Het jaar 2025 staat in het teken van de afronding van de verbouwing. Bij ingebruikname van de werkplek ontstaan naast alle goede ervaringen ook vragen of verzoeken om (kleine) aanpassingen. Dat gebeurde ook al in 2024. Een nieuwe omgeving

vraagt ook aandacht voor het aanpassen van sommige processen die door de nieuwe omgeving niet meer soepel lopen. Ook het goed verhuurder zijn voor de partners die een plaats krijgen in het gemeentehuis vraagt zorgvuldige aandacht.

- De visie op eten en drinken en het daarbij behorende cateringconcept draagt bij aan verbinden, ontmoeten en aantrekkelijk werkgeverschap.
- In relatie tot de MVOI worden er gelijk belangrijke stappen gezet bij alle nieuwe aanbestedingen rondom de verbouwing (warme dranken, interieur beplanting, catering, schoonmaak, afvalverwerking, vast en los meubilair, audiovisuele middelen).
- In 2025 verbreden wij onze rol als verhuurder met meer huurders binnen het multi tenant concept. Verhuur gebeurt op basis van “fair use” waarbij er een goede balans is tussen gemeente Moerdijk als verhuurder en de huurder. Vanuit interne dienstverlening is het ons doel om te ontzorgen van onze pand gebruikers zodat iedereen zich er prettig voelt en fijn kan werken.

Ontwikkeling Servicepunt

Het gemeentehuis wordt een plek voor ontmoeten en verbinden. Dat vraagt om een facilitaire ondersteuning die daar ook op gericht is. Een plek waar mensen verbinding maken, productief kunnen zijn in hun eigen werk en waarin ze goed gefaciliteerd worden. Niet alleen catering en correctief onderhoud, maar ook gericht op het creëren van de omstandigheden waarin medewerkers optimaal kunnen presteren en gasten in het gemeentehuis zich welkom voelen. Het afgelopen jaar is ervoor gekozen om de versnipperde facilitaire taken te concentreren binnen het Servicepunt. Deze ontwikkeling is dit jaar nog steeds in volle gang en gaat met het afronden van de verbouwing en het uitbreiden van het aantal huurders een steeds belangrijkere rol vervullen. Het servicepunt blijft ontwikkelen en gaat een steeds grotere rol vervullen in de organisatie.

Doorloop vanuit 2024

Reisdocumentenpiek

In 2014 werd de geldigheidsduur van reisdocumenten voor volwassenen verlengd van vijf jaar naar tien jaar. Voor de reisdocumentendip die destijds ontstond is toen een rekenmodel ontwikkeld die gemeenten hielp bij het in beeld brengen van de verwachtte aantallen aanvragen. Wij zijn in een vroeg stadium de effecten voor ons als organisatie en begroting gaan berekenen. Door inzet van extra medewerkers, ruimte creëren voor een extra balie die geopend kan worden voor de aanvraag en afhalen van reisdocumenten. De reisdocumentenpiek is gestart in 2024 en naar verwachting duurt de piek tot en met 2028.

Randvoorwaarden

Dienstverlening

Belangrijk is dat iedereen bewust wordt van het belang van onze dienstverlening. We werken allemaal voor onze inwoners in de gemeente Moerdijk. Een randvoorwaarde is dan ook dat iedereen (dus ook binnen de organisatie) werkt volgens de dienstverleningsprincipes. Je houdt je aan de reactietermijnen, geeft terugkoppeling, je denkt mee en bent een betrouwbare ambtenaar en collega.

Risico’s

Servicenormen aanvragen reisdocumenten kan langer duren dan verwacht door de reisdocumentenpiek.

Veranderende dienstverlening naar meer digitaal en mogelijk minder telefonische bereikbaarheid kan door (een deel van onze) inwoners als minder prettig worden ervaren. Door dit te monitoren middels klanttevredenheidsonderzoeken en het aantal klachten houden we vinger aan de pols.

Samenhang van de ontwikkelingen en projecten. Kunnen elkaar versterken maar kunnen elkaar ook gevangenhouden.

Voor (het tempo van) de implementatie van de Wmebv zijn we voor wat betreft het aanpassen van processen en systemen afhankelijk van de beschikbare capaciteit en technische mogelijkheden. We richten ons in eerste instantie op de quick wins voor (meer) gebruiksvriendelijkheid, maar het kan wel wat langer duren eer dat de digitale voorkeurskanalen volledig voldoen aan de Wmebv-vereisten.

Prestaties

	2025	2026	2027	2028
• Identificeren van meetbare dienstverleningsindicatoren zoals succesratio's van onze online formulieren, waardering voor onze online, fysieke en telefonische dienstverleningskanalen.	■			
• Er is een samenhangend programma waarlangs we de dienstverlening in de komende jaren kunnen ontwikkelen.	■			
• Er is een vernieuwde gemeentelijke website.	■			
• Interne bewustwording voor het belang van onze professionele dienstverlening is vergroot bij bestaande en nieuwe medewerkers via bijeenkomsten en diverse communicatie-uitingen.	■			
• Er is voor ieder product of cluster van producten een digitaal voorkeurskanaal voor de inwoner.	■			
• De 10 meest verstuurde standaard brieven van VVTH, Openbare Ruimte, Jeugd, MO, KCC zijn herschreven in begrijpelijke taal.	■			
• De werkprocessen reisdocument, rijbewijs en huwelijken zijn geactualiseerd en zoveel mogelijk gedigitaliseerd en ingericht als klantreis.	■			
• De verordening en beleidsregels begraven zijn vastgesteld.	■			
• De verbouwing van het gemeentehuis is afgerond.	■			
• De cateringvoorziening is gereed.	■			
• De huurders zijn ingetrokken.	■			

Lasten en baten 2025

bedragen x € 1.000

Lasten: € 28.228

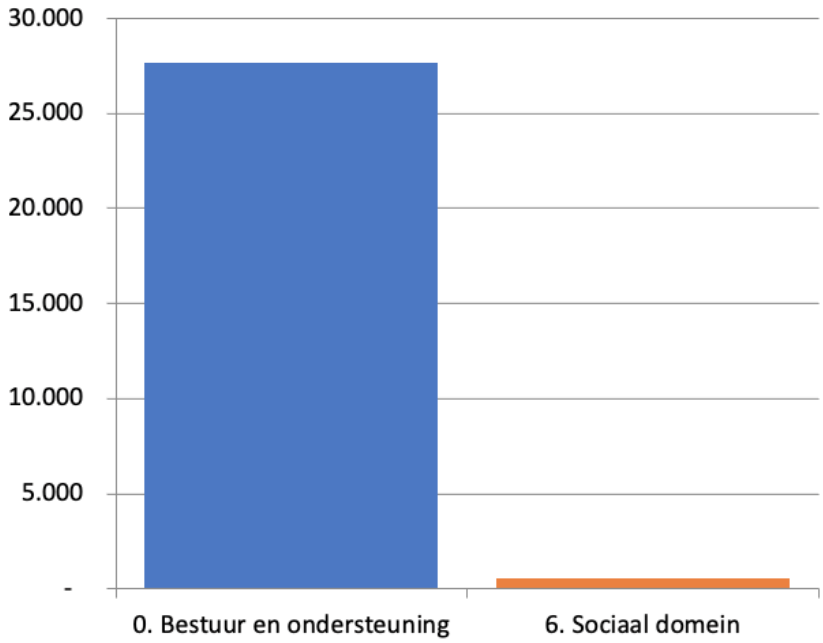

Baten: € 108.017

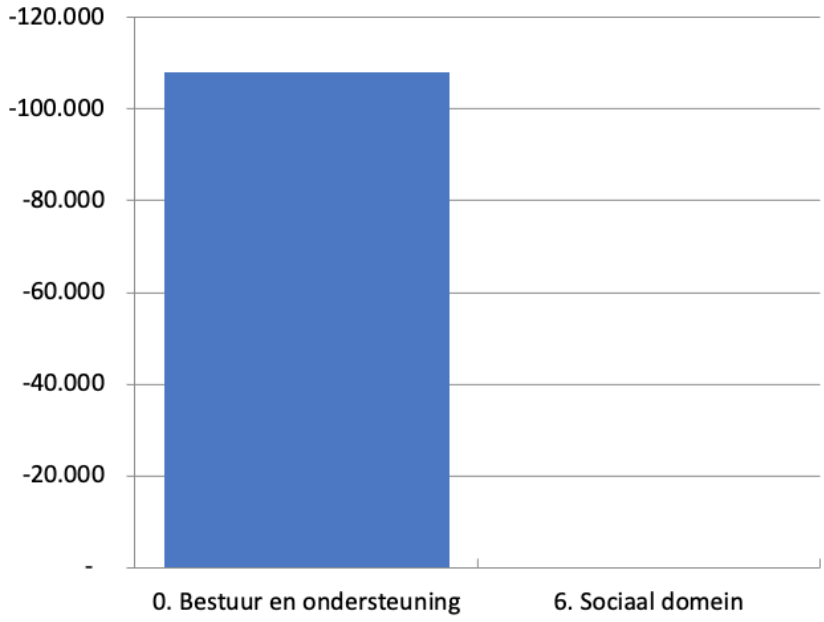

Overzicht taakvelden

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024			Begroting 2025			Meerjarenbegroting		
	Lasten 2024	Baten 2024	Saldo 2024	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Saldo 2026	Saldo 2027	Saldo 2028
0. Bestuur en ondersteuning	**23.157**	**-99.852**	**-76.695**	**27.653**	**-108.017**	**-80.363**	**-78.146**	**-81.564**	**-83.517**
0.1 Bestuur	2.162	-75	2.087	2.367	-2	2.365	2.397	2.371	2.355
0.2 Burgerzaken	1.713	-786	928	1.630	-885	745	820	783	813
0.4 Overhead	17.365	-453	16.911	18.119	-608	17.510	17.187	17.275	17.283
0.5 Treasury	-119	-2.111	-2.230	-320	-3.646	-3.966	-4.182	-5.139	-5.586
0.61 OZB woningen	550	-4.461	-3.911	555	-4.669	-4.114	-4.170	-4.234	-4.311
0.62 OZB niet-woningen	457	-18.654	-18.197	462	-19.900	-19.438	-20.413	-21.388	-22.362
0.64 Belastingen overig	18	-60	-42	17	-35	-18	-18	-18	-18
0.7 Alg.uitk. en overig uitk.gem.fnd.	-	-72.634	-72.634	-	-77.282	-77.282	-72.473	-73.351	-74.198
0.8 Overige baten en lasten	971	-618	353	4.784	-990	3.794	2.667	2.096	2.467
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	40	-	40	40	-	40	40	40	40
6. Sociaal domein	**710**	**-**	**710**	**575**	**-**	**575**	**566**	**488**	**488**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	710	-	710	575	-	575	566	488	488
Saldo baten en lasten	**23.867**	**-99.852**	**-75.984**	**28.228**	**-108.017**	**-79.789**	**-77.580**	**-81.076**	**-83.029**
0.10 Mutaties reserves	1.555	-2.210	-655	-	-118	-118	-98	-98	-98
Resultaat na bestemming	**25.422**	**-102.062**	**-76.640**	**28.228**	**-108.134**	**-79.906**	**-77.678**	**-81.174**	**-83.127**

Analyse Programma 5

Baten en Lasten Programma 5 (Cijfers x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Meerjarenbegroting 2026	2027	2028
Totaal Lasten	22.222	23.867	28.228	26.797	25.149	25.116
Totaal Baten	-95.540	-99.852	-108.017	-104.377	-106.225	-108.145
Resultaat voor bestemming	-73.318	-75.984	-79.789	-77.580	-81.076	-83.029
Storting in reserves	148	1.555	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	-672	-2.210	-118	-98	-98	-98
Resultaat na bestemming	-73.842	-76.640	-79.906	-77.678	-81.174	-83.127
Verschil t.o.v. 2024			-3.267			

Samenvatting verschillen t.o.v. 2024

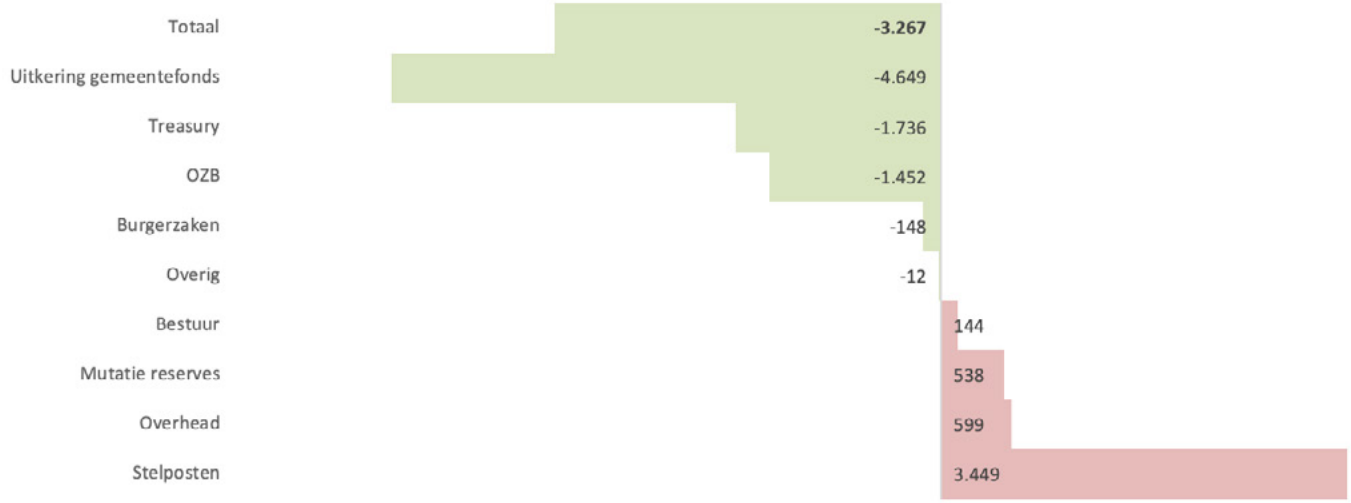

Het verschil op programma 5 tussen het begrote resultaat (na bestemming) in 2025 ten opzichte van 2024 bedraagt € 3,3 miljoen voordelig. Ten opzichte van de totale baten binnen dit programma is dat een afwijking van 1,4%.

Ten opzichte van 2024 zijn de totale lasten binnen dit programma met ca. € 4,3 miljoen gestegen terwijl de opbrengsten met ca. € 8,2 miljoen zijn gestegen. Verder wordt er per saldo ca. € 0,5 miljoen minder onttrokken uit de reserves.
De toegenomen opbrengsten zijn voornamelijk het gevolg van een hogere uitkering uit het gemeentefonds en hogere OZB opbrengsten. De lasten zijn voornamelijk gestegen doordat de middelen t.b.v. nieuwe beleidsdoelen in eerste instantie binnen dit programma begroot worden op de stelpost nieuw beleid, in afwachting van een (afzonderlijk) raadsvoorstel voor het daadwerkelijk beschikbaar stellen van deze middelen. Tot slot wordt ten opzichte van 2024 per saldo minder onttrokken uit de reserves omdat in 2024 diverse incidentele uitgaven uit de reserves worden gedekt.

Nadere toelichting verschillen

In onderstaand overzicht is een toelichting opgenomen van de belangrijkste verschillen, waarbij:
- In de kolom V/N is aangegeven of het een voordeel of een nadeel betreft;
- In de kolom % de relatieve afwijking ten opzichte van de omvang van het betreffende budget in 2024 is weergegeven.

Onderwerp	Bedrag	%	V/N	Toelichting
Uitkering gemeentefonds	-4.649	-6%	V	De uitkeringen uit het gemeentefonds hebben met een omvang van ruim € 75 miljoen een groot aandeel in de totale inkomsten van de gemeente. Als gevolg daarvan hebben ontwikkelingen binnen dat onderdeel ook een grote impact op het jaarlijkse begrotingsresultaat. Periodiek worden de gemeenten via circulaires geïnformeerd over de verwachte inkomsten vanuit het gemeentefonds. De raming van de uitkering gemeentefonds in deze begroting is - volgens een bestendige richtlijn – gebaseerd op de meicirculaire 2024 waarmee we op dit punt voldoen aan de begrotingsrichtlijnen van de provincie als financieel toezichthouder. In de beleidstekst van programma 5 wordt nader inzicht gegeven in de actuele ontwikkelingen rondom het gemeentefonds.
Treasury	-1.736	-65%	V	De rentelasten van de gemeente worden via de wettelijk voorgeschreven renteomslag (voor 2025 bedraagt deze 2,7%) toegerekend aan de taakvelden en programma's van de gedane investeringen. Ten opzichte van 2024 wordt er aan de diverse taakvelden en programma's in 2025 ca. € 1,6 miljoen meer rente toegerekend. Deze stijging komt nagenoeg volledig voort uit het feit dat er conform de financiële verordening bij de berekening van de renteomslag rekening wordt gehouden met zogenaamde “bespaarde rente”. Dit betreft een fictieve rente die gemeenten mogen doorberekenen over de eigen interne financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen). Doordat zowel de omvang van de reserves en voorzieningen en het toe te passen rentepercentage toenemen, wordt er ten opzichte van 2024 ca. € 1,5 miljoen meer ''bespaarde rente'' toegerekend aan de diverse taakvelden en programma's. Hierbij dient te worden opgemerkt dat dit per saldo geen nadelig effect heeft op het begrotingsresultaat. Tegenover de hogere rentetoerekening aan de diverse programma's staat namelijk een voordeel binnen programma 5. Voor een nadere toelichting over deze systematiek wordt verwezen naar de paragraaf financiering.
OZB	-1.452	-6%	V	Conform de kadernota 2025-2028 zijn de tarieven voor 2025 op basis van prognoses van het CPB met 3,2% geïndexeerd. Hierdoor worden ten opzichte van 2024 hogere OZB opbrengsten m.b.t. woningen verwacht (€ 200.000 V). Daarnaast is er een toename in opbrengsten voor de niet-woningen (€ 1,25 miljoen V). Een nadere toelichting is terug te vinden in de paragraaf lokale heffingen.
Burgerzaken	-148	-29%	V	Dit betreft o.a. een meeropbrengst aan leges voor reisdocumenten. Verder zijn er in 2025 geen verkiezingen waardoor een voordeel ontstaat van € 94.000.
Bestuur	144	7%	N	Ten opzichte van 2024 stijgen de lasten voornamelijk door een toename van de salarislasten.
Mutatie reserves	538	35%	N	Bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2023 is besloten om ten behoeve van de voortgang van een aantal overlopende zaken diverse budgetten opnieuw beschikbaar te stellen voor 2024. Binnen programma 5 betreft dit € 531.000, wat voornamelijk betrekking heeft op uitgaven m.b.t. verbetering van de werkprocessen (€ 189.000) en het bewerken en digitaliseren van archieven (€ 120.000).
Overhead	599	3,4%	N	Alle personeel dat niet in het primaire proces meedraait wordt beschouwd als overhead, dit betreft de leidinggevende functies en de ondersteunende teams. Hun kosten worden op de centrale post overhead verantwoord en niet toegerekend aan de verschillende taakvelden, zoals dit wel gebeurt bij de medewerkers in het primaire proces. Ook de kosten van huisvesting en automatisering/ informatisering worden beschouwd als overheadkosten. Totaal gaat het om een budget van € 17,5 miljoen. Hoewel de overheadkosten op totaalniveau nagenoeg gelijk zijn gebleven, stijgen o.a. de kosten voor het gemeentehuis (€ 859.000 N). Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename van de kapitaaallasten. Daar staat tegenover dat er in 2024 o.a. diverse eenmalige budgetten beschikbaar zijn gesteld t.b.v. de verbetering van de werkprocessen (€ 189.000 V), versnelling woningbouwopgave (€ 115.000 V), vernieuwing website (€ 100.000 V).

Stelposten	3.449	363%	N	De stelpost nieuw beleid bedraagt voor 2025 ca. € 3,8 miljoen, wat een forse verhoging is t.o.v. 2024. Voor een deel omdat de raming 2024 inmiddels is verlaagd door raadsbesluiten om de middelen in te zetten voor diverse taakvelden. De raming voor 2025 en verder bestaat uit de middelen voor alle nieuwe beleidsdoelen die zijn opgenomen in de kadernota 2025-2028 (€ 2,1 miljoen). Het restant betreft onderwerpen uit vorige jaren die al langer deel uitmaken van de stelpost, maar waarvoor nog geen concreet raadsvoorstel is voorgelegd. De middelen op de stelpost nieuw beleid kunnen alleen voor besteding beschikbaar komen, via een (afzonderlijk) raadsvoorstel waarin wordt toegelicht hoe de middelen worden ingezet. Verder is voor 2025 een stelpost begroot voor verwachte loonkostenontwikkeling. De huidige cao loopt tot en met 31 maart 2025. Voor 2025 en verder is er op dit moment niets bekend. Conform de kadernota 2025 wordt uitgegaan van een loonontwikkeling voor 2025 van 3,3%. Op basis van de personeelsbegroting resulteert dit in een stelpost van € 953.000.
Overig	-12	-	V	Diverse kleinere verschillen (< € 50.000).
Totaal	**-3.267**	**-1,4%**		

Verbonden Partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen “Partnerschap in een veranderende samenleving” leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage:”

- Regio West-Brabant
- West-Brabants Archief(WBA)
- Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)
- ICT-samenwerking West-Brabant West
- BNG Bank N.V.
- Brabant Water NV
- Stichting Inkoopbureau West-Brabant

Voor een gedetailleerd overzicht verwijzen wij naar de paragraaf ‘Verbonden Partijen’.

Financiële positie 2025-2028

Algemeen

Voor u ligt de begroting 2025-2028. De begroting is een belangrijk document binnen de planning – en control (P&C) cyclus van gemeenten. In de begroting stelt de gemeenteraad de na te streven effecten en doelen voor het komende jaar vast en worden de daarvoor benodigde middelen beschikbaar gesteld.

In de kadernota 2025-2028 (raadsvergadering 27 juni 2024) heeft de gemeenteraad de kaders en uitgangspunten vastgesteld die als basis hebben gediend voor deze begroting 2025-2028. Na vaststelling van de Kadernota 2025-2028 heeft een verdere uitwerking plaatsgevonden van de diverse budgetten, hetgeen nu resulteert in deze meerjarenbegroting.

De begroting moet na vaststelling door de gemeenteraad worden aangeboden aan de provincie. De provincie beoordeelt de begroting en bepaalt op basis van haar onderzoek het toezichtsregime voor het komende jaar. De provincie kan hierbij kiezen uit preventief toezicht en repressief toezicht.

Bij preventief toezicht kan pas uitvoering gegeven worden aan de begroting en aan in de loop van 2025 optredende wijzigingen van de begroting op basis van een raadsbesluit, nadat de provincie deze getoetst heeft en haar goedkeuring hieraan geeft. Bij repressief toezicht hoeven wijzigingen van de begroting slechts ter kennisname te worden ingestuurd en kan gelijk met de uitvoering gestart worden.

Om in aanmerking te komen voor repressief toezicht door de provincie moet minimaal voldaan worden aan de volgende voorwaarden:

- de meerjarenbegroting 2025-2028 is reëel sluitend, dan wel de begroting 2025 is minimaal reëel sluitend;
- de begroting wordt vóór 15 november van het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar vastgesteld en toegezonden aan Gedeputeerde Staten;
- de jaarrekening 2023 is sluitend of heeft een positief resultaat;
- de jaarrekening van het jaar 2023 is tijdig vastgesteld aangeboden aan Gedeputeerde Staten.

Reëel sluitend houdt in dat de begroting structureel in evenwicht is. Dit betekent dat jaarlijks terugkerende lasten moeten worden gedekt door jaarlijks terugkerende baten. Éénmalige ruimte binnen de begroting (o.a. vanuit de grondexploitatie) kan ingezet worden om éénmalige uitgaven te bekostigen. De provincie kijkt verder kritisch naar opgenomen stelposten om de begroting sluitend te krijgen. Wil de provincie een dergelijke stelpost accepteren binnen de toets van een reëel sluitende begroting, dan moet deze voldoen aan een aantal eisen (waaronder een voldoende concrete onderbouwing).

Wij zijn van menig dat wij met het aanbieden van de meerjarenbegroting 2025-2028 voldoen aan de eisen om in aanmerking te komen voor het repressieve toezicht.

In dit onderdeel van de programmabegroting wordt ingezoomd op de belangrijkste (financiële) onderwerpen van de begroting 2025 en de meerjarenbegroting 2026-2028. Ingegaan wordt op de volgende onderwerpen:

- kadernota 2025-2028
- begrotingspositie 2025-2028
- structureel begrotingssaldo
- taakstellingen en stelposten
- rentebeleid
- belastingen/retributies
- algemene dekkingsmiddelen
- reserves en voorzieningen
- vervangingsinvesteringen
- grondslagen begroting 2025

Kadernota 2025-2028

Het College heeft voor het opstellen van de meerjarenbegroting 2025-2028 de uitgangspunten gehanteerd, zoals deze door de gemeenteraad zijn vastgesteld in de kadernota 2025-2028.

In de kadernota was rekening gehouden met diverse budgetaanpassingen die binnen reeds bestaande budgetten werden voorzien en de verwachte nieuwe ontwikkelingen voor 2025 e.v. De beleidsdoelen en nieuwe ontwikkelingen uit de kadernota zijn verwerkt in de stelpost nieuw beleid. De hierin gereserveerde middelen komen pas beschikbaar als hierover een raadsbesluit is genomen op basis van een raadsvoorstel met toelichting en onderbouwing van de in te zetten middelen. Voor 2025 gaat dit om een bedrag van € 3,2 miljoen; een specificatie hiervan is als bijlage opgenomen in de begrotingsstukken voor de raadsvergadering van 7 november 2024. Hierin zijn ook de financiële effecten verwerkt van de twee kadervoorstellen die bij de vaststelling van de kadernota door de raad zijn aangenomen. Dit betreft structureel € 10.000 ten behoeve van de bestrijding van de Aziatische Hoornaar en € 50.000 ten behoeve van de ondersteuning van verenigingen en vrijwilligersorganisaties voor vergunningaanvragen en andere zaken.

Op basis van de kadernota 2025-2028 werden onderstaande begrotingsresultaten verwacht.

(bedragen x € 1.000) (-/- = nadeel)	2025	2026	2027	2028
Verwacht begrotingsresultaat Kadernota 2025-2028	**1.113**	**-5.248**	**-2.823**	**-1.460**
Waarvan structureel	3.843	-2.559	-2.593	-1.500
Waarvan incidenteel	-2.730	-2.688	-229	40

Begrotingspositie 2025-2028

Na de vaststelling van de kadernota is verder gewerkt aan het opstellen van de meerjarenbegroting.
De ramingen in de meerjarenbegroting zijn opgesteld op basis van de volgende uitgangspunten:

- benodigde middelen voor nieuwe ontwikkelingen zijn verwerkt zoals opgenomen in de kadernota 2025-2028.
- rente- en afschrijvingslasten, voortvloeiend uit reeds beschikbaar gestelde kredieten en de vervangingsinvesteringen voor de jaren 2025 t/m 2028;
- gemeentefondsuitkeringen gebaseerd op de meicirculaire 2024;
- overige uitgangspunten en aantallen eenheden zoals die in de kadernota 2025-2028 zijn opgenomen in hoofdstuk 1.

Naast de in de kadernota vermelde grote budgetaanpassingen zijn ook de overige budgetaanpassingen verwerkt en doorgerekend in de cijfers. De belangrijkste budgetaanpassingen die na de kadernota in de jaarsaldi zijn verwerkt zijn opgenomen in onderstaande tabel.

(bedragen x € 1.000) (-/- = nadeel)

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Verwacht begrotingsresultaat kadernota 2025-2028	**1.113**	**-5.248**	**-2.823**	**-1.460**
Meicirculaire 2024 gemeentefonds	-190	2.092	2.032	1.993
Bijdragen gemeenschappelijke regelingen	502	65	-12	-12
Leerlingenvervoer	-451	-451	-451	-451
Kapitaallasten	335	297	396	199
Urentoerekening investeringen	223	86	33	20
Digitalisering archieven	-180	-	-	-
Informatisering (softwarekosten)	-112	-107	-107	-107
1e bestuursrapportage 2024 (RV 4-7-2024)	116	-18	68	64
Grondexploitaties	-31	-7	-131	-131
Personeelskosten	-75	-18	-20	-20
Overig	-978	-768	-710	-569
Verwacht begrotingsresultaat primitieve begroting 2025-2028	**272**	**-4.076**	**-1.725**	**-475**

De verschillen in de bovenstaande tabel kunnen als volgt worden toegelicht:

Meicirculaire gemeentefonds
Bij de ramingen in de kadernota is rekening gehouden met de uitgangspunten in de september- en decembercirculaire 2023. Ten tijde van het opstellen van de kadernota was de meicirculaire 2024 nog niet uitgekomen waardoor de financiële effecten daarvan ook nog niet waren verwerkt in de cijfers. De effecten van de meicirculaire 2025 waren wel reeds tekstueel benoemd in het raadsvoorstel van de kadernota: "Op basis van de meicirculaire 2024 wordt ten opzichte van bovenstaande cijfers voor het jaar 2025 per saldo nagenoeg geen effect verwacht. Vanaf 2026 wordt een positief effect verwacht van ca. € 2 miljoen."

Het voordeel wat vanaf 2026 ontstaat komt voornamelijk voort uit:
- De afschaffing van de opschalingskorting, wat vanaf 2026 tot een structureel voordeel leidt van ca. € 1,3 miljoen.
- Het resterende voordeel kan grotendeels verklaard worden als gevolg van de ontwikkeling van de uitkeringsbasis (landelijk en lokaal). Dit betreft (landelijke) ontwikkelingen waarbij de diverse maatstaven op basis waarvan het gemeentefonds over gemeenten wordt verdeeld geactualiseerd worden. Gezien de totale omvang van de uitkering die wij vanuit het gemeentefonds ontvangen (€ 75 miljoen) is dit relatief gezien geen significante afwijking.

In 2025 is er geen sprake van een voordeel. Zoals tekstueel in de kadernota 2025-2028 was toegelicht, komt dit voornamelijk door de reeds in de voorjaarsnota 2024 aangekondigde eenmalige korting die in de meicirculaire 2024 door het Rijk is verwerkt in het gemeentefonds.

Bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen:
In de kadernota was al voor diverse GR-en een verhoging van de bijdrage voor 2025 en verder voorzien. Daarna hebben nog enkele GR-en de bijdrage voor 2025 neerwaarts bijgesteld. Zo is de bijdrage aan Beschermd wonen in 2025 met € 244.000 verlaagd. Dit betreft voornamelijk een teruggave doordat in de meicirculaire 2024 een hogere rijksbijdrage voor beschermd wonen is opgenomen dan was verwacht. Daarnaast valt de deelnemersbijdrage aan de OMWB in 2025 ca. € 101.000 lager uit doordat de incidentele extra bijdrage die ten tijde van de kadernota 2025-2028 nog werd verwacht geen € 120.000 maar € 19.000 bedraagt. Tot slot valt de bijdrage aan de RWB lager uit als gevolg van de uitkomsten van de Europese aanbesteding van het deeltaxivervoer.

Leerlingenvervoer
Voor het leerlingenvervoer liepen de huidige contracten met de drie vervoerders af op 1 augustus 2024 en moest een nieuwe Europese aanbesteding worden doorlopen. Op basis van de doorlopen aanbesteding voor de zes percelen (eindbestemmingen waar de scholen zijn gelegen) vallen de kosten ca. € 451.000 hoger uit. Ten tijde van het opstellen van de kadernota waren de inschrijvingen op de Europese aanbesteding voor de schooljaren 2024-2025 t/m 2028-2029 nog niet binnen. Door één van de partijen was een ongeldige inschrijving ingediend, waardoor de opdracht (na inwinning van extern juridisch advies) aan de enige overgebleven 2e (duurdere) inschrijver moest worden gegund in drie van de zes percelen. Nieuwe contracten zijn afgesloten met twee vervoerders.

Kapitaallasten
De kapitaallasten m.b.t. investeringen worden jaarlijks opnieuw berekend. De kapitaallasten hoeven pas geraamd te worden met ingang van het jaar na afronding van de werkzaamheden. Jaarlijks wordt bij de jaarrekening opnieuw bezien in welk jaar de afronding wordt verwacht. In een aantal gevallen betekent dit dat de afronding wordt doorgeschoven. Ten opzichte van het vorige begrotingsjaar betekent dit dan een voordeel. Daarnaast geldt dat als gevolg van wijzigende BBV wetgeving vanaf 2025 de wijze waarop rente aan grondexploitaties moet worden toegerekend wijzigt. Doordat er meer rente moet worden toegerekend aan de grondexploitaties, ontstaat een voordelig effect op het begrotingsresultaat (zie hiervoor ook de toelichting bij het onderdeel grondexploitaties). Daar staat tegenover dat er ook meer rentekosten worden verwacht.

Urentoerekening investeringen
Conform BBV wetgeving is het verplicht om directe personeelskosten toe te rekenen aan investeringen. Toerekening van ambtelijke uren levert in het betreffende jaar een voordeel op binnen de jaarlijkse budgetten (exploitatie) met daartegenover op termijn hogere kapitaallasten (die voortkomen uit hogere investeringen). De ramingen hiervan zijn op basis van de actuele investeringsverwachtingen geactualiseerd.

Digitalisering archieven
In 2024 is € 210.000 aan incidenteel budget beschikbaar voor het digitaliseren van (oude) archiefstukken. De verwachting is dat ca. € 180.000 hiervan niet in 2024 maar in 2025 zal worden benut. Tegenover de ophoging in 2025, staat dus dat dit budget via de 2e bestuursrapportage 2024 met hetzelfde bedrag verlaagd zal worden, waardoor dit over de jaren heen geen effect heeft.

Informatisering (softwarekosten)
Zoals in de jaarrekening 2023 is toegelicht hebben zich reeds in 2023 kostenstijgingen voorgedaan m.b.t. software. Deze kostenstijgingen komen voort uit een combinatie van prijsverhogingen, aanschaf van nieuwe software en benodigde upgrades van bestaande software. Een andere factor zijn de extra kosten met name in 2023 door het “verSaaSen” van de bestaande en nieuwe software. Hierdoor worden de applicaties overgezet naar de cloud, waardoor de opslagkosten en risico's bij de leveranciers komen te liggen. Dit lijkt in eerste instantie duurder, maar het voordeel van “verSaaSen” is dat de organisatie minder kosten heeft i.v.m. de opslag van de diverse applicaties. Op termijn moet dat terug te zien zijn in een lagere deelnemersbijdrage aan de GR ICT-WBW, doordat we besparen op eigen hardware en applicatiebeheer niet meer(minder) noodzakelijk is.

Meerjarige effecten 1e bestuursrapportage 2024
Na het opstellen van de kadernota is in de raadsvergadering van 27 juni de 1e bestuursrapportage 2024 vastgesteld. De meerjarige effecten die hieruit voortkwamen zijn verwerkt in de begroting 2025-2028.

Grondexploitaties
Als gevolg van wijzigende BBV wetgeving verandert vanaf 2025 de wijze waarop rente aan grondexploitaties moet worden toegerekend. De rentetoerekening aan actieve grondexploitaties wordt vereenvoudigd door toe te staan dat de in een gemeente reeds gehanteerde omslagrente ook wordt toegepast bij actieve grondexploitaties. Concreet betekent dit dat vanaf 2025 dezelfde systematiek geldt als voor investeringskredieten, waarbij de rente wordt toegerekend op basis van de berekende renteomslag (2,7%). Dit terwijl in het verleden het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen moest worden gehanteerd (wat in 2024 uitkwam op 0,76%).

Door de hogere rentetoerekening nemen de lasten binnen de grondexploitaties toe, met als gevolg dat winstnemingen die in de jaren 2027 en 2028 waren geraamd zijn ingetrokken. Daarnaast heeft dit gevolgen voor de benodigde stand van de verliesvoorzieningen. Indien binnen een grondexploitatie een negatief resultaat wordt verwacht, dient voor dat verlies op het moment van constateren een voorziening te worden gevormd. In dit geval geldt dat de gevolgen van de (wettelijk voorgeschreven) hogere rentetoerekening in 2024 zijn geconstateerd waardoor ook in dat jaar een actualisatie moet plaatsvinden van de benodigde stand van de (reeds bestaande) verliesvoorziening. Deze effecten zullen verwerkt worden in de 2e bestuursrapportage 2024. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

Personeelskosten
In de kadernota was een stelpost opgenomen voor de verwachte loonontwikkeling. Inmiddels zijn de loonkosten op basis van de t/m maart 2025 geldende cao doorgerekend en resteert de stelpost die in de kadernota al was opgenomen voor de verwachte loonontwikkeling in het restant van 2025. Deze werkwijze is conform uitgangspunt 7 van de kadernota.

Wel worden m.b.t. de personeelskosten onderstaande voor-en nadelen verwacht die elkaar grotendeels opheffen:
- Zoals in de jaarrekening 2023 is toegelicht bedroegen de totale inhuurkosten bij ziekte over 2023 € 750.000. In 2023 was sprake van een aantal langdurig zieke medewerkers en hadden we te maken met oplopende inhuurtarieven. Op basis van de realisatiecijfers 2023 en 2024 is het reel om ook de komende jaren rekening te houden met hogere inhuurkosten. In deze begroting is de raming vanaf 2025 daarom verhoogd van € 150.000 naar € 300.000. Dit komt overeen met ca. 1 % van de totale loonsom.
- Daarnaast worden op basis van realisatiecijfers van de afgelopen jaren ook in 2027 (€ 181.000) en vanaf 2028 (€ 125.000) meer kosten verwacht t.b.v. voormalig personeel (WW, WGA, ZW- uitkering etc.).
- Tegenover deze kostenstijgingen staat dat ca. € 256.000 aan personeelskosten ten laste wordt gebracht van de regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE). Gemeenten en provincies spelen een belangrijke rol in de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid. Vanuit het Rijk worden hier middelen voor beschikbaar gesteld. De meerjarige regeling CDOKE heeft als doel om de capaciteit te vergroten bij decentrale overheden voor de uitvoering van klimaat- en energiebeleid. Doordat deze personeelslasten ten laste van deze specifieke uitkering worden gebracht komen deze niet (meer) ten laste van het begrotingsresultaat.

Overig
De overige voor- en nadelen betreft het effect van de doorrekening en actualisatie van de budgetten binnen de begroting. In totaal gaat het om ca. 160 (sub)budgetten met een gemiddelde kostenstijging van ca. € 5.000.

Structureel begrotingssaldo

In de onderstaande tabel is de berekening van het structurele begrotingssaldo meerjarig weergegeven.

(bedragen x € 1.000) (-/- = nadeel)	2025	2026	2027	2028
Saldo baten en lasten	4.284	- 408	890	1.870
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-4.012	-3.668	-2.616	- 2.345
Begrotingssaldo na bestemming	**272**	**-4.076**	**-1.725**	**-475**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-2.504	-2.684	-563	0
Structureel begrotingssaldo	2.776	-1.392	-1.162	-475

Zoals in de kadernota 2025-2028 al werd verwacht is het jaar 2025 met een structureel verwacht begrotingsresultaat van ca. € 2,8 miljoen nog ruimschoots reëel sluitend (meer structurele baten dan lasten) en slaat dat beeld vanaf 2026 om. Vanaf 2026 wordt een structureel tekort verwacht van € 1,4 miljoen (2026), € 1,2 miljoen (2027) en € 0,5 miljoen (2028). Zoals in de kadernota was toegelicht is deze grote terugval voornamelijk het gevolg van een forse daling van het gemeentefonds. Dit is een landelijk beeld waar veel gemeenten vanaf 2026 (ook wel het “ravijnjaar” genoemd) mee geconfronteerd worden door de sterke terugval van de belangrijkste inkomstenbron van gemeenten (de algemene uitkering). In de beleidstekst van programma 5 en de aanbiedingsnota die gelijktijdig met deze begroting wordt aangeboden wordt nader ingegaan op de actuele ontwikkelingen.

Uit bovenstaande tabel blijkt tevens dat voor 2025 t/m 2027 de incidentele lasten de incidentele baten overstijgen. In de aanbiedingsnota/raadsvoorstel zal worden ingegaan op de wijze waarop we voorstellen om hiermee om te gaan. Een specificatie van de incidentele baten en lasten is als bijlage opgenomen in deze begroting.

Tot slot dient opgemerkt te worden dat bij het interpreteren van de cijfers van de meerjarenbegroting bedacht moet worden dat deze naarmate het jaar verder af komt te liggen van het begrotingsjaar steeds ‘zachter’ worden. Het is daarom niet goed om aan deze cijfers absolute waarde toe te kennen. Het betreft niet meer dan een indicatie voor de toekomst.

Taakstellingen en stelposten

In de hierboven gepresenteerde verwachte begrotingssaldi zijn diverse taakstellingen en stelposten opgenomen. Meerjarig kan de volgende specificatie worden gegeven. In totaal gaat dit per saldo om een nadeel van € 3.699.000 in het begrotingsjaar 2025, wat voornamelijk betrekking heeft op de nieuwe ontwikkelingen die op basis van (eerdere) kadernota's zijn verwerkt in de stelpost nieuw beleid. De hierin gereserveerde middelen komen pas beschikbaar als hierover een raadsbesluit is genomen met toelichting en onderbouwing van de in te zetten middelen.

(bedragen x € 1.000) (-/- = nadeel)	2025	2026	2027	2028
Taakstellingen				
Organisatie i.v.m. nieuw werkplekconcept	200	200	200	200
Organisatie i.v.m. invoering Wkb	0	50	100	100
Verlaging uitgaven jeugdzorg (richtlijn provincie)	0	957	978	978
Subtotaal taakstellingen	**200**	**1.207**	**1.278**	**1.278**
Stelposten				
Nieuw beleid / nieuwe ontwikkelingen	-3.218	- 3.551	-2.900	- 3.408
Loonontwikkeling en periodieke salarisaanpassingen	- 959	-1.081	-1.189	- 1.289
Taakmutaties algemene uitkering	- 552	- 136	- 39	124
Algemene uitkering: BCF-ruimte onder plafond	830	350	350	350
Algemene uitkering: extra middelen jeugd	-	544	404	478
Subtotaal taakstellingen	**-3.899**	**-3.874**	**-3.374**	**-3.745**
Totaal	**-3.699**	**-2.667**	**-2.096**	**-2.467**

Rentebeleid

Onderstaand de belangrijkste uitgangspunten die gehanteerd zijn met betrekking tot het rentebeleid:

- In de berekening van de totale rentekosten wordt (conform de financiële verordening) rekening gehouden met het berekenen van zgn. bespaarde rente over de reserves en voorzieningen.
- Ingevolge de afspraken in het kader van het zgn. schatkistbankieren moet de gemeente overtollige middelen aanhouden in de rijkskas. Hierover wordt een rentevergoeding ontvangen.
- Het rente-omslagpercentage voor 2025 komt uit op 2,68% (afgerond op 2,7%).
- Over alle investeringen en grondexploitaties wordt (conform BBV wetgeving) het omslagpercentage van 2,7% berekend.

In de paragraaf financiering wordt nader ingegaan op dit onderwerp.

Belastingen/retributies

Met betrekking tot de belastingen en retributies zijn voor 2025 de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- er is rekening gehouden met autonome ontwikkelingen, zoals nieuwbouw en verbouw;
- tarieven worden verhoogd met een prijsindexpercentage van 3,2%;
- de leges voor een omgevingsvergunning ook te indexeren met 3,2% waarmee de kostendekkendheid uitkomt op ca. 92%. Hierbij wordt enige marge aangehouden vanwege de onduidelijkheid van de effecten van de invoering van de Wet Kwaliteitsborging Bouw op de legesopbrengsten. Dit rekening houdend met de maximaal 100% kostendekkendheid.
- kostendekkendheid afvalstoffenheffing en rioolrechten op basis van het huidige beleid; dit houdt in 100% kostendekkendheid waarbij de overheadkosten volledig worden toegerekend. Voor de tarieven afvalstoffenheffing betekent dit een verhoging met 5,7% en voor de tarieven rioolrechten een verhoging met 3,2%.
- de lokale lastendruk voor een meerpersoonshuishouden (het totaalbedrag dat betaald moet worden aan OZB, afvalstoffenheffing en rioolrechten) komt in 2025 uit op een bedrag van € 969,61. Ten opzichte van 2024 (€ 930,31) een stijging van de lokale lastendruk met 4,16%. In deze berekening is uitgegaan van een (gemiddelde) koopwoning met een waarde van € 344.000.

In de paragraaf lokale heffingen wordt nader ingegaan op dit onderwerp.

Algemene dekkingsmiddelen

De gemeente kent een aantal algemene dekkingsmiddelen die ingezet kunnen worden op diverse beleidsterreinen. De gemeente mag die middelen naar eigen inzicht besteden. Voor een deel zijn de algemene dekkingsmiddelen niet beïnvloedbaar. U moet daarbij denken aan de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Voor een deel kan de gemeente de omvang van haar algemene dekkingsmiddelen zelf bepalen. Dit gedeelte wordt afgebakend door het eigen belastinggebied (zie ook de paragraaf lokale heffingen).

(bedragen x € 1.000) (-/- = nadeel)	Begroting 2024	Begroting 2025
Belastingen	23.337	24.797
Algemene uitkering (incl. Integratie- en decentralisatie uitkeringen)	72.301	77.282
Dividenden / winstuitkeringen	68	60
Saldo financieringsfunctie	1.910	3.377
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**97.616**	**105.516**

Belastingen

De toelichting op de belastingen is vermeld in de paragraaf lokale heffingen.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De algemene uitkering 2025 uit het gemeentefonds stijgt ten opzichte van 2024 met ca. 7%. Bij de berekening is uitgegaan van de meicirculaire gemeentefonds 2024. De meeropbrengst werd grotendeels al voorzien in de Kadernota 2025-2028 en is een gevolg van bijstellingen van het accres (bestaande uit een volume- en prijsdeel) waarbij het gemeentefonds jaarlijks wordt geïndexeerd. Daarnaast is uitgegaan van de meest recente ontwikkeling van de uitkeringsbasis (landelijk en lokaal). Dit betreft (landelijke) ontwikkelingen waarbij de diverse verdeelmaatstaven geactualiseerd worden. Deze maatstaven betreffen onder andere het aantal huishoudens met een laag inkomen, laag opleidingsniveau, landelijke en regionale centrumfunctie, omgevingsadressendichtheid, en het aantal bijstandontvangers.

Dividenden / winstuitkeringen
Onze gemeente ontvangt jaarlijks de volgende dividenden en winstuitkeringen:
- Uit het aandelenbezit Bank Nederlandse Gemeenten. Voor 2025 is een dividend van € 60.000 geraamd (over 2023 was € 68.000 geraamd). Dit is gebaseerd op de werkelijke dividenduitkering over 2023 in het voorjaar van 2024.

Saldo financieringsfunctie
Vanwege de regel dat in de berekening van het omslagpercentage de rente over eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) kan worden opgenomen, wordt de bespaarde rente ter grootte van € 3.377.000 verantwoord in de exploitatie. Voor de berekening is uitgegaan van een rentepercentage van 2,60%. In 2024 was de opbrengst van de bespaarde rente in de exploitatie € 1.910.000, waarbij is uitgegaan van een rentepercentage van 1,52%.

Reserves en voorzieningen

Algemene reserve
De omvang van de algemene reserve per 1 januari 2024 bedraagt afgerond € 30,4 miljoen. Dit is de stand zoals opgenomen in de jaarrekening 2023.

Genoemd bedrag is echter niet de reële stand op dit moment. Zo zijn vóór 1 januari 2024 besluiten genomen waarbij de algemene reserve is ingezet voor de dekking van uitgaven. Dit zelfde geldt voor besluiten in 2024. Verder zijn er in 2024 ook besluiten genomen waarbij middelen zijn toegevoegd aan de algemene reserve.

Op basis van de nu bekende gegevens en de raadsbesluiten die tot en met 12 september 2024 zijn genomen kan de volgende prognose worden gegeven van het vrij besteedbare deel van de algemene reserve:

(bedragen x € 1.000)		
Stand algemene reserve per 31-12-2023 (jaarrekening 2023)		**30.394**
Genomen raadsbesluiten t/m 2023		**-1.038**
Versnelling woningbouwopgave (raad 3-2-2022)	-40	
Start/versnelling planologie Zevenbergen Oost (raad 02-03-2023)	-25	
Ontwikkeling bedrijventerreinenvisie (raad 02-11-2023)	-50	
Aanpassingen Arbo en groot onderhoud brandweerkazernes (raad 14-12-2023)	-728	
Toekomst zwembaden in gemeente Moerdijk (raad 14-12-2023)	-195	
Genomen raadsbesluiten 2024		**2.828**
Nota reserves en voorzieningen 2024 (raad 01-02-2024)	1.463	
Woningbouwontwikkeling Willemstad Oost (raad 14-03-2024)	-54	
Bestemming jaarrekeningresultaat 2023 (raad 04-07-2024)	1.419	
Prognose stand algemene reserve per 1-1-2025		**32.184**
Aan te houden weerstandsvermogen (conform paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing)		**18.300**
Prognose vrij te besteden ruimte per 1-1-2025		**13.884**

Bestemmingsreserves
Naast de algemene reserve beschikt de gemeente over diverse bestemmingsreserves. Deze middelen zijn afgezonderd van de algemene reserve ten behoeve van bepaalde afgesproken activiteiten. Alleen op basis van een raadsbesluit kan aan deze afgezonderde gelden een andere bestemming worden gegeven.
De omvang van de bestemmingsreserves bedraagt per 1 januari 2023 € 50 miljoen. In 2023 zullen naar verwachting de toevoegingen € 2 miljoen hoger zijn dan de onttrekkingen aan de bestemmingsreserves. Dit betekent per 1 januari 2024 een totaal van € 52 miljoen.

Voorzieningen
Tot slot beschikt de gemeente over een aantal voorzieningen. Voorzieningen worden aangehouden ter afdekking van kwantificeerbare onzekerheden, b.v. verliesverwachtingen grondexploitatie en om een gelijkmatige verdeling van kosten over een aantal begrotingsjaren te krijgen, zoals voorziening wegen en voorziening riolering. De omvang van deze voorzieningen bedraagt per 1 januari 2024 € 48,1 miljoen.

Vervangingsinvesteringen

In de begroting 2024 en volgende jaren is rekening gehouden met de lasten van de vervangingsinvesteringen. Hiervan kan het volgende overzicht gegeven worden:

(bedragen x € 1.000)	Investeringen 2025-2028 *	Jaarlast 2025	Jaarlast 2026	Jaarlast 2027	Jaarlast 2028
Omschrijving					
tractie	347	-	10	28	38
afvalinzameling	156	-	7	13	19
bewegwijzering	150	-	12	11	11
sportaccommodaties	1.364	-	40	66	104
beheerplannen	27.940	-	564	1.089	1.465
rioleringen	13.381	-	-	-	-
IT-investeringen	1.309	-	88	176	263
Telefoons	300	-	22	64	84
Totaal	**44.947**	**-**	**741**	**1.447**	**1.985**

** Dit betreft het totale verwachte vervangingsinvesteringen in de periode 2025-2028*

Voor 2025 zal bij de vaststelling van de begroting voorgesteld worden onderstaande investeringsbedragen beschikbaar te stellen. Dit betreft alleen de investeringen die gepland staan voor 2025:

(bedragen x € 1.000)	Investering 2025
Omschrijving	
tractie	80
afvalinzameling	52
bewegwijzering	150
sportaccommodaties	423
beheerplannen	8.317
rioleringen	3.988
IT-investeringen	318
Telefoons	60
Totaal	**13.388**

De jaarlasten voor 2025-2028 zijn verwerkt in de voorliggende begroting, conform de voorschriften
De vervangingsinvesteringen riolering worden niet geactiveerd, maar kunnen gedekt worden uit de

voorziening riolering, uit de middelen die hiervoor (conform de uitgangspunten uit het GWP) ‘gespaard’ zijn via de jaarlijkse rioolheffing.

Grondslagen begroting 2025

Bij de samenstelling van de begroting 2025 is uitgegaan van de volgende grondslagen:

Financiële structuur	
-salarissen en sociale lasten:	o.b.v. cao 2024
-norm opleidingen, vorming en training	2,00% v.d. loonsom
-norm vervangingen wegens ziekte	1,00% v.d. loonsom
-percentage loonontwikkeling (stelpost)	3,30%
-kostenontwikkeling (m.u.v. beheerplannen)	0,00%
-kostenontwikkeling beheerplannen	4,83%
-inflatiecorrectie lokale heffingen	3,20%
-rente eigen financieringsmiddelen	2,60%
-rente-omslagpercentage	2,70%
-basis raming uitkering gemeentefonds	meicirculaire 2024
Fysieke structuur	
-woonruimten (woningen, wooneenheden)	17.175
-oppervlakte in land (in ha.)	15.918
-oppervlakte binnenwater (in ha.)	2.484
Sociale structuur	
-inwoners	38.271
-inwoners jonger dan 18 jaar	6.729
-inwoners ouder dan 75 jaar	4.338

Staat van baten en lasten 2025

(bedragen x € 1.000)

Nummer	Programma	Ramingen begroting 2025		
		Baten	Lasten	Saldo
1	**Samen aan de slag voor het klimaat in Moerdijk**	**-17.154**	**17.867**	**713**
2	**Prettig en veilig wonen en leven in Moerdijk**	**-4.419**	**36.866**	**32.447**
3	**Economie als versneller voor een vitaal Moerdijk**	**-9.341**	**11.138**	**1.796**
4	**Ondersteuning voor mensen die het echt nodig hebben**	**-19.853**	**60.621**	**40.768**
5	**Partnerschap in een veranderende samenleving**	**-2.122**	**10.069**	**7.947**
	Algemene dekkingsmiddelen	-105.507	16	-105.491
	Overhead	-608	18.119	17.510
	Heffing vennootschapsbelasting	0	25	25
	Bedrag onvoorzien	0	0	0
	Overige onderdelen	**-106.115**	**18.160**	**-87.955**
	Saldo van baten en lasten	**-159.005**	**154.721**	**-4.284**
	Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves			
1	Samen aan de slag voor het klimaat in Moerdijk	0	0	0
2	Prettig en veilig wonen en leven in Moerdijk	-1.754	2.520	765
3	Economie als versneller voor een vitaal Moerdijk	-19	755	736
4	Ondersteuning voor mensen die het echt nodig hebben	-482	3.110	2.629
5	Partnerschap in een veranderende samenleving	-118	0	-118
	Subtotaal mutaties reserves	**-2.373**	**6.385**	**4.012**
	Resultaat na bestemming	**-161.377**	**161.106**	**-271**

Paragrafen

Meerjarenbegroting 2025-2028

MOERDIJK

Paragraaf Lokale heffingen

Lokale heffingen

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen en rechten. Naast de onroerende-zaakbelastingen (OZB) zijn de afvalstoffenheffing, de reinigingsrechten en de rioolheffing van groot belang voor het totaalbeeld van de lokale lasten. In dit onderdeel van de paragraaf wordt een beeld gegeven van de geraamde opbrengsten 2024 en 2025 van de diverse gemeentelijke belastingen/rechten, de kwijtschelding gemeentelijke belastingen en de gevolgen voor de lastendruk gezinsgebonden belastingen. Deze inkomsten geven de huidige situatie weer zoals in de begroting 2025 is opgenomen.

Overzicht lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft weer welke inkomsten uit lokale heffingen worden geraamd als dekkingsmiddel in de begroting 2025. Ten opzichte van 2024 zullen deze inkomsten met 6,50% stijgen.

(Bedragen x € 1.000)	Begro-ting	Begro-ting	Mutatie nominaal	Mutatie in %
Product	**2024**	**2025**		
Onroerendezaakbelastingen (OZB)	23.065	24.519	1.454	6,30%
Toeristenbelasting	213	220	7	3,29%
Afvalstoffenheffing/ reinigingsrecht	5.435	5.848	413	7,60%
Rioolheffing Moerdijk	5.055	5.423	368	7,28%
Rioolheffing Havenbedrijf	1.733	1.733	-	0,00%
Leges	2.783	3.038	255	9,16%
Marktgelden	24	28	4	16,67%
Begraaf- en onderhoudsrechten	138	139	1	0,83%
Reclamebelasting	58	58	-	0,00%
Totaal lokale heffingen	**38.504**	**41.006**	**2.502**	**6,50%**

Tariefbeleid

Zoals afgesproken in de kadernota wordt voor 2025 een prijsindex gehanteerd van 3,2%. Voor de jaren 2026, 2027 en 2028 wordt de nullijn gehanteerd.
Voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing geldt het uitgangspunt van 100% kostendekkendheid. De tariefdifferentiaties, zoals tussen één- en meerpersoonshuishoudens bij de afvalstoffenheffing en de rioolheffing, blijven gehandhaafd.
Naast de tariefsaanpassingen is rekening gehouden met autonome ontwikkelingen, zoals nieuwbouw en verbouw.

Toelichting per heffing

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

De opbrengsten m.b.t. onroerende-zaakbelastingen gelden als een algemeen dekkingsmiddel. Als zodanig zou de OZB gebruikt kunnen worden als sluitpost van de begroting.

Met ingang van 2025 gelden weer nieuwe vastgestelde taxatiewaarden naar een waardepeildatum van 1 januari 2024. De nieuwe taxatiewaarden zijn pas in het najaar van 2024 bekend. In de begroting is vooralsnog uitgegaan van de economische waarden naar de oude waardepeildatum 1 januari 2023 en een aanpassing van de huidige tarieven met het prijsindexcijfer van 3,2%.

De OZB-tarieven voor 2025 worden definitief vastgesteld in de belastingverordening, die de raad in december 2024 ter vaststelling krijgt aangeboden. In deze voorstellen wordt uitgegaan van de nieuwe taxatiewaarden. Uitgangspunt daarbij blijft dat bij een stijging van de totale economische waarden de tarieven zullen dalen, terwijl bij een daling van de waarden de tarieven zullen stijgen. Dit kan overigens wel betekenen dat in individuele gevallen de aanslag OZB hoger of lager zal zijn. Dit wordt dan veroorzaakt door een afwijking van de nieuwe taxatiewaarde t.o.v. de gemiddelde ontwikkeling. Ten opzichte van 2024 wordt wel rekening gehouden met een meeropbrengst op basis van autonome ontwikkelingen (nieuwbouw en verbouw).

Voor de berekening van de OZB-tarieven 2025 wordt rekening gehouden met:
- Nieuwe taxatie-uitkomsten;
- Autonome ontwikkelingen (nieuwbouw/verbouw/objecten in aanbouw);
- Kwijtschelding € 400;
- Oninbare vorderingen € 16.000.

Van de tarieven en opbrengsten voor de jaren 2023, 2024 en 2025 kan het volgende overzicht worden gegeven (bedragen x 1000):

Omschrijving	Tarieven 2025	Werkelijk 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Eigenaar woningen	0,0774%	€ 4.004	€ 4.439	€ 4.645
Eigenaar niet-woningen	0,3605%	€ 9.942	€ 10.865	€ 11.571
Gebruik niet-woningen	0,2894%	€ 7.024	€ 7.761	€ 8.303
Totaal OZB	**0,7273%**	**€ 20.970**	**€ 23.065**	**€ 24.519**

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De Financiële Verhoudingswet regelt onder meer de verdeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds over de gemeenten. De algemene uitkering wordt verdeeld met behulp van verdeelmaatstaven die de verschillen in kosten weerspiegelen, maar ook de verschillen in belastingcapaciteit.

De belastingcapaciteit is een afgeleide van de totale waarde van alle onroerende zaken binnen de gemeente. Van de waarde van woningen wordt 80% meegerekend, van de waarde van niet-woningen 70% waarbij het rekenbedrag wordt gelimiteerd op € 35.000 per inwoner. Op deze herrekende waarden worden zogenaamde rekentarieven toegepast. In de meicirculaire 2024 is het rekentarief voor eigenaren woningen op 0,0914% bepaald, voor eigenaren niet-woningen op 0,3079% en voor gebruikers niet-woningen op 0,2342%. De uitkomsten hiervan worden gekort op de algemene uitkering van de gemeente.

De aftrek in de algemene uitkering 2025 bedraagt voor eigenaren woningen ca. € 4,3 miljoen, voor eigenaren niet-woningen ca. € 2,9 miljoen en voor gebruikers niet-woningen ca. € 2,2 miljoen. Totaal is dit

ca. € 9,4 miljoen. Hierbij is rekening gehouden met de waardepeildatum 1 januari 2023 en de rekentarieven voor 2024. Aan de hand van de nieuwe taxatiewaarden met de waardepeildatum 1 januari 2024, die pas in het najaar van 2024 bekend zijn, kunnen de kortingsbedragen voor 2025 definitief worden berekend. Het OZB-tarief dat de gemeente hanteert, heeft geen effect op de aftrekpost in de algemene uitkering. Alleen de WOZ-waarden hebben invloed op de algemene uitkering.

Afvalstoffenheffing/reinigingsrecht

Verwachte kosten

De gemeente heeft een wettelijke inzamelplicht voor het afval van huishoudens. Daarnaast biedt de gemeente de gelegenheid aan kleine ondernemers hun bedrijfsafval af te voeren. In totaal verwacht de gemeente voor deze plicht en dienst het komende jaar € 5,8 miljoen aan kosten te zullen maken.
Om de kosten transparant te maken, splitsen wij eerst uit binnen welke programma's deze kosten gemaakt zullen worden. Vervolgens wordt ingegaan op de herkomst van de middelen voor het financieren van deze taken.

Verdeling van de kosten
Uit onderstaande grafiek blijkt dat veruit het grootste deel van de gemeentelijke kosten komt van programma 1 (€ 4,5 miljoen). De kosten zitten vooral in het daadwerkelijk inzamelen en verwerken van bedrijf- en huishoudelijk afval, het scheiden en recyclen van afval en de kosten die worden gemaakt voor de heffing en invordering van belastingen (BWB). Daarnaast is € 203.000 geraamd binnen programma 4. Dit zijn kosten die worden gemaakt voor kwijtschelding. Naar verwachting zal er € 702.000 aan BTW kunnen worden meegenomen als kostencomponent voor de berekening van de tarieven en € 407.000 aan overhead. Binnen programma 1 is een bedrag van € 10.000 aan oninbaar als kosten geraamd.

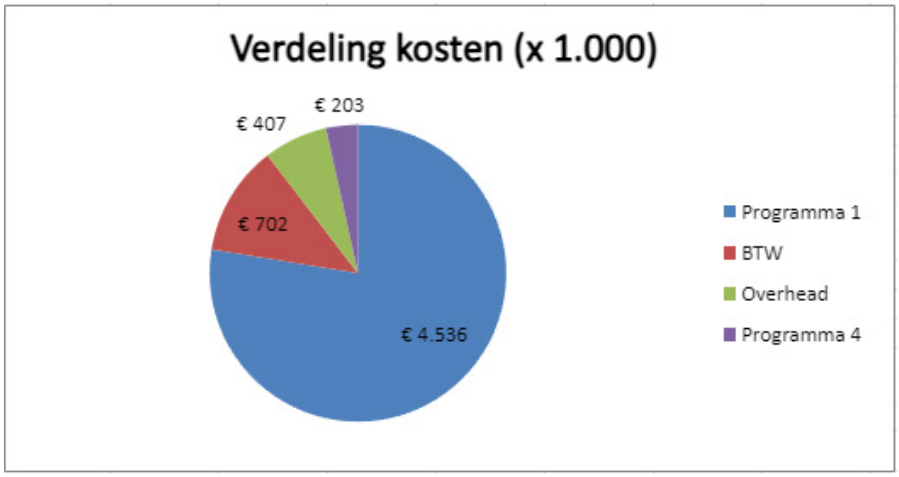

Herkomst middelen

Gemeenten mogen op grond van artikel 15.33 van de Wet milieubeheer voor de inzameling van het afval van huishoudens een afvalstoffenheffing invoeren. Uitgangspunt is dat de totale kosten van afvalverwijdering worden gedekt door de afvalstoffenheffing/reinigingsrechten. De tarieven afvalstoffenheffing voor 2025 worden op basis van deze uitgangspunten met 5,7% verhoogd. Dit is hoger dan de 2,5% die was voorzien in de kadernota. De toename van het tarief wordt bijna volledig veroorzaakt door de toerekening van de primaire salarislasten en inhuur/vervanging en de stijging van overheadkosten. Deze toename wordt veroorzaakt doordat in de capaciteitsplanning het percentage wat aan taakveld afval moet worden toegerekend van de buitendienstmedewerkers van 25% naar 30% is verhoogd.

Voor de begrotingsraming van de afvalstoffenheffing is rekening gehouden met:
• 100% kostendekkendheid;
• Conform artikel 229b Gemeentewet wordt bij de berekening van het kostendekkingspercentage de

compensabele BTW meegenomen als kostencomponent;
- Toerekening van de uitvoeringskosten (kosten heffing en invordering);
- Handhaving tariefdifferentiatie alleenstaanden en meerpersoonshuishoudens, waarbij eenpersoonshuishoudens 75% van het tarief van meerpersoonshuishoudens betalen;
- 11.582 meerpersoonshuishoudens en 5.010 éénpersoonshuishoudens;
- Kwijtschelding € 203.000 en oninbare vorderingen € 10.000.

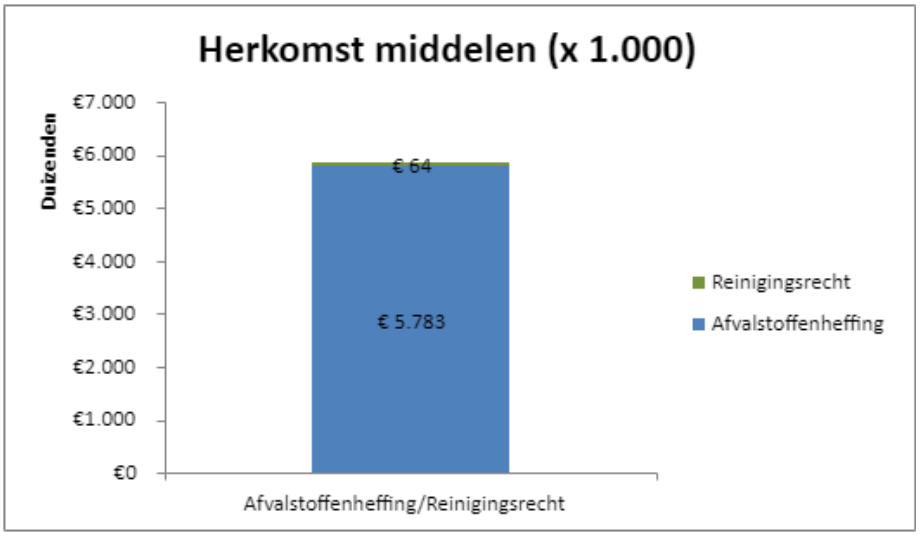

Berekening kostendekkendheid:
Voor de berekening van het percentage kostendekkendheid zijn alle mogelijk toe te rekenen kosten van het product Afval meegenomen.

Berekening kostendekkendheid Afvalstoffenheffing/Reinigingsrecht (bedragen x € 1.000)	
Kosten taakveld(en), incl. (omslag) rente	€ 5.096
Inkomsten taakveld(en), excl hefingen	€ -623
Netto kosten taakveld	€ 4.473
Toe te rekenen kosten	€ 213
Overhead incl. (omslag) rente	€ 460
BTW	€ 702
Totale kosten	€ 5.848
Opbrengst heffingen	€ 5.848
Dekkingspercentage	100,00%

Van de tarieven en de opbrengst met betrekking tot de jaren 2023, 2024 en 2025 kan het volgende overzicht worden gegeven:

Tarieven	2023	2024	2025
Afvalstoffenheffing eenpersoonshuishouden	€ 254,06	€ 267,53	€ 282,77
Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden	€ 338,74	€ 356,70	€ 377,02
Reinigingsrecht per duobak (excl. btw)	€ 338,74	€ 356,70	€ 377,02

Baten/lasten (* 1.000)	Werkelijk 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Baten	€ 5.161	€ 5.435	€ 5.848
Lasten	€ 5.161	€ 5.435	€ 5.848

Rioolheffing

In de raadsvergadering van 2 november 2023 is het Gemeentelijk Waterplan (GWP) vastgesteld. Conform de vastgestelde kadernota 2025-2028 worden de tarieven met het percentage van de kostenontwikkeling (3,2%) verhoogd.

Verwachte kosten

De gemeente is wettelijk verplicht om haar zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater na te komen. Vanuit het GWP verwachten we in totaal het komende jaar € 5,4 miljoen aan kosten te maken om deze zorgplichten na te komen. Om deze kosten transparant te maken splitsen wij eerst uit binnen welke programma's deze kosten zullen worden gemaakt. Vervolgens wordt ingegaan op de herkomst van de middelen voor het financieren van deze taken.

Verdeling van de kosten

Uit onderstaande grafiek blijkt dat veruit het grootste deel van de gemeentelijke kosten komt van het programma 1 (€ 4,2 miljoen incl. storting). De kosten zitten vooral in het daadwerkelijk nakomen van onze gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater.

Daarnaast is € 166.000 begroot binnen programma 4. Dit zijn kosten die worden gemaakt voor kwijtschelding. Naar verwachting zal er € 337.000 aan BTW kunnen worden meegenomen als kostencomponent voor de berekening van de tarieven en € 532.000 aan overhead. Binnen programma 1 is een bedrag van € 16.000 aan oninbaar als kosten geraamd. Het bedrag van het verschil in opbrengst en kosten (€ 840.000) is als storting in de voorziening opgenomen. Dit om fluctuaties in de tarieven en om toekomstige vervangingen op te vangen. Verder wordt in programma 2 (watertaken en straatreiniging) een bedrag van € 199.000 aan kosten meegenomen.

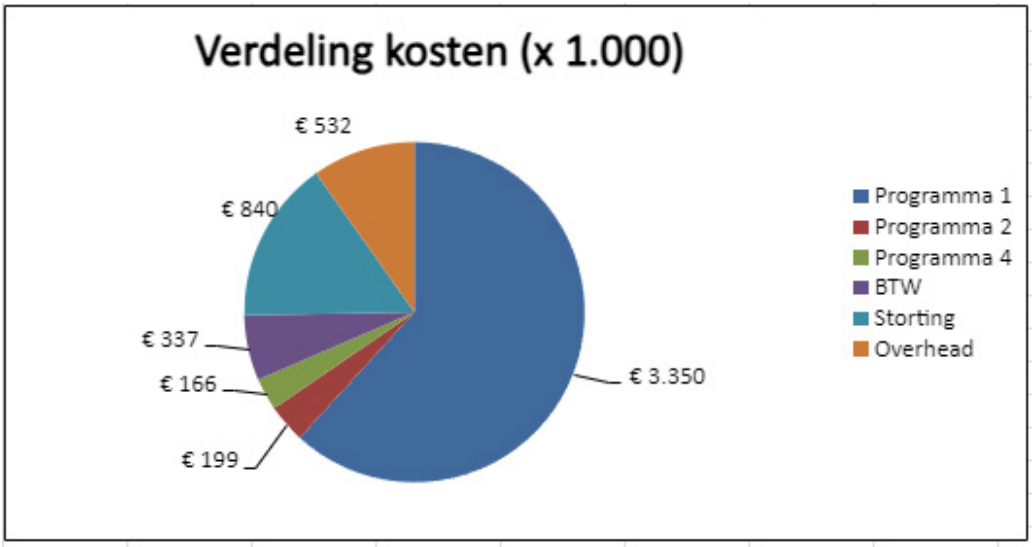

Herkomst middelen

Gemeenten mogen op grond van artikel 228a van de Gemeentewet een rioolheffing invoeren.

Voor de begrotingsraming van de rioolheffing is rekening gehouden met:
- 100% kostendekkendheid;
- Toerekening van de uitvoeringskosten (kosten heffing en invordering);
- Handhaving tariefdifferentiatie woningen, bedrijven, bejaardenhuizen en overige gebouwen;
- Handhaving tariefdifferentiatie eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens, waarbij

eenpersoonshuishoudens 75% van het tarief van meerpersoonshuishoudens betalen;
- 11.401 meerpersoonshuishoudens en 4.976 eenpersoonshuishoudens;
- Conform artikel 229b Gemeentewet wordt bij de berekening van het kostendekkingspercentage de compensabele BTW meegenomen als kostencomponent;
- Kwijtschelding € 166.000 en oninbare vorderingen € 16.000.

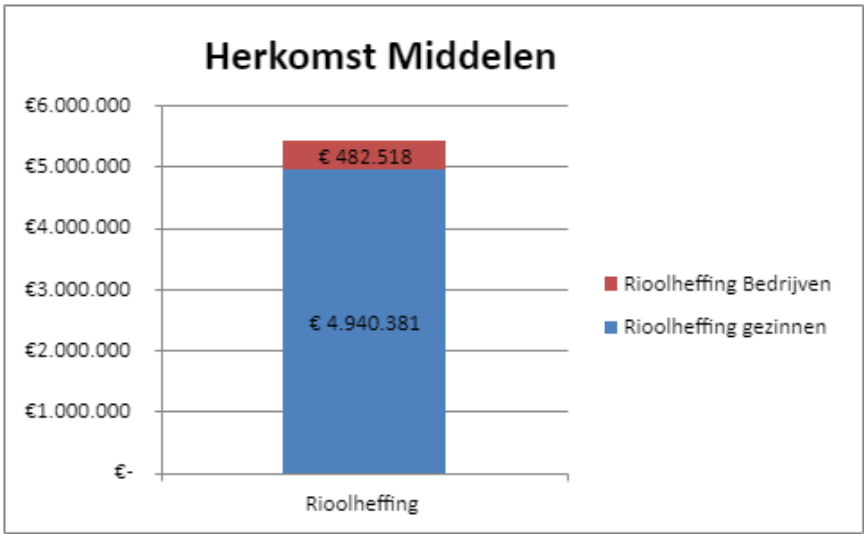

Berekening kostendekkendheid

Voor de berekening van het percentage kostendekkendheid zijn alle mogelijk toe te rekenen kosten van product Riolering meegenomen in de berekening

Berekening kostendekkendheid Rioolheffing (bedragen x € 1.000)	
Kosten taakveld(en), incl. (omslag)rente	€ 4.373
Inkomsten taakveld(en), excl heffingen	€ -
Netto kosten taakveld	€ 4.373
Toe te rekenen kosten	€ 182
Overhead incl. (omslag)rente	€ 532
BTW	€ 337
Totale kosten	€ 5.423
Opbrengst heffingen	€ 5.423
Dekkingspercentage	100,00%

Van de tarieven en de opbrengst met betrekking tot de jaren 2023, 2024 en 2025 kan het volgende overzicht worden gegeven:

Tarieven	2023	2024	2025
rioolheffing eenpersoons huishouden	€ 216,38	€ 237,16	€ 244,75
rioolheffing meerpersoons huishouden	€ 288,51	€ 316,21	€ 326,33
perceel niet in hoofdzaak woning	€ 288,51	€ 316,21	€ 326,33
woning 501m3 of meer	€ 178,29	€ 195,41	€ 201,66
Niet woning, recreatieterrein, verzorgings- verpleegtehuizen 501m³ tot en met 1.000m³	€ 178,29	€ 195,41	€ 201,66
Niet woning, recreatieterrein, verzorgings- verpleegtehuizen 1.001 of meer per m³	€ 0,65	€ 0,71	€ 0,73

Rioolheffing	Werkelijk	Begroot	Begroot
(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025
Baten	€ 4.546	€ 5.055	€ 5.423
Lasten	€ 4.546	€ 5.055	€ 5.423

Rioolheffing Havenschap

In de raadsvergadering van 24 september 2020 is het nieuwe verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) Moerdijk 2021-2024 door uw raad vastgesteld.
Nieuw binnen het vGRP 2021-2024 is de riolering van het beheergebied haven- en industrieterrein Moerdijk. De riolering van het beheergebied maakte sinds de verzelfstandiging van het Havenbedrijf in 2017 al onderdeel uit van de gemeentelijke rioleringszorg. Nu is het Assetmanagementplan Riolering en Water van Havenbedrijf als onderlegger in de bijlage van het vGRP Moerdijk 2021-2024 opgenomen. Conform de vastgestelde Kadernota 2025-2028 worden de tarieven geïndexeerd met het inflatiepercentage van 3,2%.

De totale geraamde opbrengst voor 2025 bedraagt € 1.733.000 (2024: € 1.733.000). Ook voor de rioolheffing Havenschap geldt dat een gedeelte van de opbrengst gestort wordt in de voorziening om fluctuaties van de tarieven te voorkomen.

Marktgelden

Verwachte kosten

De gemeente biedt marktkooplui de mogelijkheid om in de kernen Zevenbergen, Klundert, Willemstad en Fijnaart hun koopwaar op de markten aan de inwoners aan te bieden.

Verdeling van de kosten van de weekmarkten

De kosten worden verdeeld in Weekmarkt, overhead en BTW.

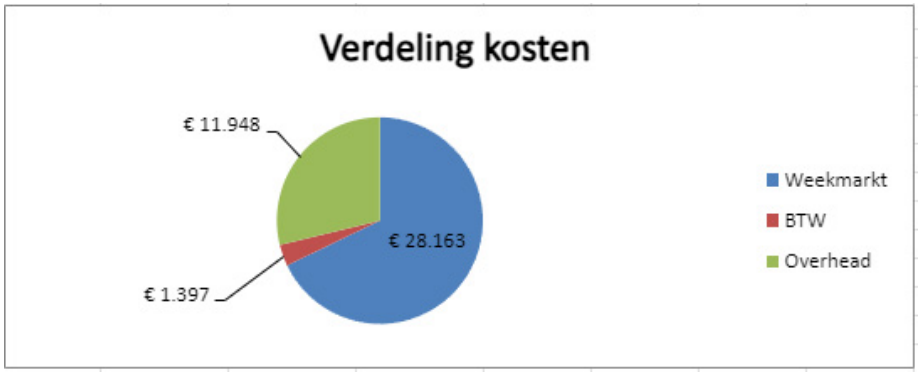

Herkomst van de middelen

Gemeenten mogen op grond van artikel 229 eerste lid, aanhef en onderdelen a en b van de Gemeentewet de gemaakte kosten verhalen. De geraamde marktgelden voor de begroting 2025 bedragen € 28.000 (2024 € 24.000). Onderstaande grafiek geeft de herkomst van de middelen van de weekmarkt weer.

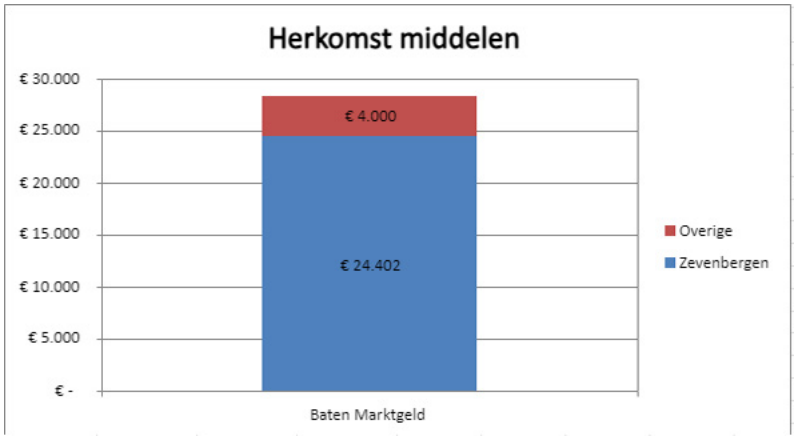

Berekening kostendekkendheid

Voor de berekening van het percentage kostendekkendheid zijn alle mogelijk toe te rekenen kosten van product Weekmarkten meegenomen:

Berekening kostendekkendheid Marktgeld (bedragen x € 1.000)	
Kosten taakveld(en), incl. (omslag)rente	€ 28
Inkomsten taakveld(en), excl heffingen	€ -
Netto kosten taakveld	€ 28
Toe te rekenen kosten	
Overhead incl. (omslag) rente	€ 12
BTW	€ 1
Totale kosten	€ 42
Opbrengst heffingen	€ 28
Dekkingspercentage	68,43%

Leges

Er worden leges geheven voor onder andere bouw- en sloopvergunningen, reisdocumenten, burgerlijke stand en APV.

Voor de begrotingsraming 2025 is voor de leges rekening gehouden met:
- Wettelijke kaders (bijv. maximum tarief paspoorten);
- Autonome ontwikkelingen (aantal bouwvergunningen, aantal reisdocumenten, enz.).

Baten en lasten leges

In het onderstaande overzicht staan de verwachte baten en lasten van de legesverordening over 2025 vermeld. Daarbij zijn de verwachte baten en lasten onderverdeeld naar de titels in de tarieventabel.

	Lasten 2025			**Baten 2025**		***Kostendekkendheid***
1.	Algemene dienstverlening	€ 2.485.597	1.	Algemene dienstverlening	€ 1.076.163,50	43,30%
2.	Omgevingsvergunningen	€ 2.097.355	2.	Omgevingsvergunningen	€ 1.926.437,50	91,85%
3.	Europese dienstenrichtlijn:	€ 1.219.909	3.	Europese dienstenrichtlijn:	€ 35.596,50	2,92%
	Totaal	**€ 5.802.860**		**Totaal**	**€ 3.038.198**	**52,36%**

Kosten die verbonden zijn aan de leges
In de lasten die zijn opgenomen in bovenstaand overzicht bevinden zich alleen de directe kosten met overhead die verbonden zijn aan de betreffende leges. Dit betreft met name het personeel dat de dienst verleent.

Binnen de titel Algemene dienstverlening is er sprake van een kostendekking van 43,3%. Het belangrijkste aandeel binnen deze titel zijn de reisdocumenten, ID-kaarten en de rijbewijzen. De tarieven voor deze documenten zijn gelimiteerd. Hierdoor zijn er weinig tot geen mogelijkheden om de kostendekkendheid binnen deze titel te verhogen.

Binnen de titel Omgevingsvergunningen is voor het begrotingsjaar 2025 sprake van een kostendekking van 91,85%. De belangrijkste baten binnen deze titel zijn de leges voor de omgevingsvergunningen en de leges voor de procedures Ruimtelijke Ordening. Op basis van de verwachte kosten, de doorberekende uren en raming van de leges is de kostendekkendheid berekend. Het aantal vergunningen en de leges (op basis van de bouwsom) fluctueren jaarlijks.
De hoogte van de leges dient te worden bezien in relatie tot de hoogte van de leges in de regio. Een verhoging van de leges kan met name effect hebben op het vestigingsklimaat voor bedrijven. Ook kunnen voor particulieren de leges naar verhouding te hoog worden.

Binnen de titel Europese dienstenrichtlijn is de kostendekking 2,92%. Binnen deze titel vallen de diverse APV-vergunningen en vergunningen op basis van de Drank- en horecawet.

Lijkbezorgingsrechten

Verwachte kosten

De Wet op de lijkbezorging geeft regels voor een zorgvuldige omgang met het stoffelijk overschot tot en met de begrafenis of crematie, voor de asbestemming en voor het ruimen van graven. Daarnaast bevatten de wet- en regelgeving onder meer voorschriften voor begraafplaatsen en crematoria. De kosten die hiermee verband houden kunnen op grond van artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b van de Gemeentewet worden verhaald.
In de huidige begroting is uitgegaan van het raadsbesluit van december 2019 om de 100% kostendekkendheid voor de lijkbezorgingsrechten voorlopig los te laten en de tarieven jaarlijks met de vastgestelde prijsindex te verhogen totdat er meer duidelijkheid is over de exploitatiecijfers van de nieuwe begraafplaats.

Verdeling van de kosten

De kosten kunnen worden verdeeld in: Begraafplaatsen algemeen, overhead (conform afspraak wordt 50% overhead verantwoord op product) en extra overhead.

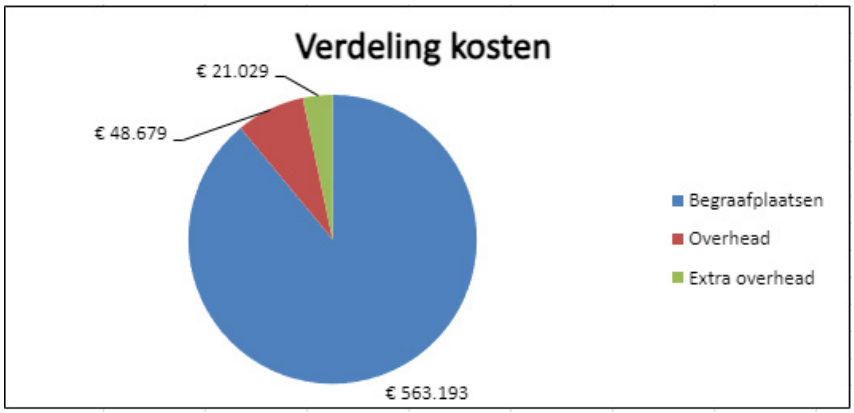

Herkomst van de middelen

De geraamde lijkbezorgingsrechten voor 2025 bedragen in totaal € 139.000 (2024 € 138.000).

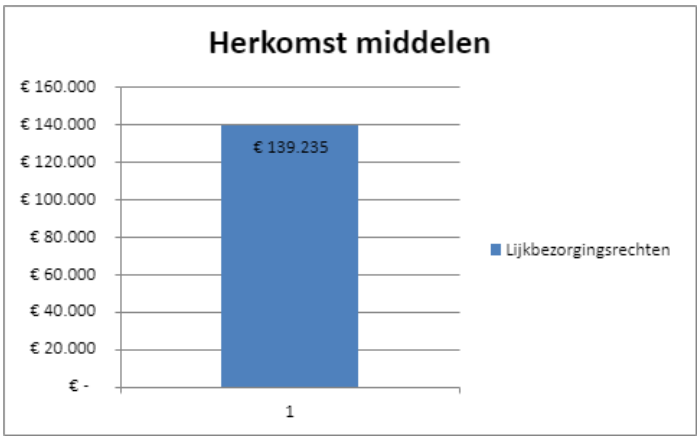

Berekening kostendekkendheid

Berekening kostendekkendheid Lijkbezorgingsrechten (bedragen x € 1.000)	
Kosten taakveld(en), incl. (omslag)rente	€ 563
Inkomsten taakveld(en), excl heffingen	€ -
Netto kosten taakveld	€ 563
Toe te rekenen kosten	€ -
Overhead incl. (omslag)rente	€ 70
BTW (opgenomen in kosten)	€ -
Totale kosten	€ 633
Opbrengst heffingen	€ 139
Dekkingspercentage	22,00%

Toeristenbelasting

Deze belasting geldt als een algemeen dekkingsmiddel en wordt geheven van degene die gelegenheid biedt tot verblijf met overnachten binnen de gemeente.

Voor de begrotingsraming van de toeristenbelasting is rekening gehouden met:
• Autonome ontwikkelingen.

Het tarief voor 2025 bedraagt per persoon, per overnachting € 1,57 (was € 1,52). De geraamde opbrengst bedraagt voor 2025 € 219.800 (2024: € 212.800).

Reclamebelasting

Vanaf 2020 is er voor de kernen Zevenbergen, Fijnaart en Klundert een reclamebelasting geïntroduceerd om te komen tot een ondernemersfonds. De ondernemersverenigingen zien de oprichting van een ondernemersfonds als een manier om tot meer gezamenlijke investeringen in de centra te komen en om de onderlinge samenhang tussen ondernemers te versterken.

De geraamde opbrengst bedraagt voor 2025 € 58.000 (2024 € 58.000).

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Kwijtschelding kan in principe voor elke gemeentelijke belasting worden verleend. Uitgangspunt bij het verlenen van kwijtschelding is het ontbreken van draagkracht. Die draagkracht moet steeds individueel worden beoordeeld. Bij de beoordeling van de draagkracht kan worden aangesloten bij het rijksbeleid (90% bijstandsnorm). Gemeenten kunnen er voor kiezen die kwijtscheldingsnorm te verruimen tot maximaal 100% van de bijstandsnorm.

In de gemeente Moerdijk wordt met ingang van 2005 kwijtschelding verleend voor de onroerendezaakbelastingen (OZB), de rioolheffing en de afvalstoffenheffing, **met toepassing van maximaal toegestane 100%** van de bijstandsnorm. In 2007 is gestart met het verstrekken van automatische kwijtschelding aan bijstandsgerechtigden.
Vanaf 2013 is het ook mogelijk voor natuurlijke personen die een bedrijf of zelfstandig een beroep uitoefenen kwijtschelding toe te passen voor hun privé-belastingen. Ook worden met ingang van 2013 de netto kosten van kinderopvang als uitgaven bij de berekening van het netto besteedbaar inkomen meegenomen. De norm voor de kosten van bestaan voor 65-plussers is verhoogd tot 100% van de toepasselijke netto AOW bedragen.
Met ingang van 2024 is de vermogensnorm met € 2.000 verhoogd. Huishoudens met een laag inkomen kunnen hiermee beter sparen voor tegenvallers en daarmee schulden voorkomen, zonder dat dit de kwijtschelding in de weg staat.
Het geraamde kwijtscheldingsbedrag voor 2025 bedraagt € 320.000 (2024: € 320.000).

Lokale Lastendruk

Gevolgen lastendruk gezinsgebonden belastingen

	Werkelijk	Begroot		
Omschrijving	**2023**	**2024**	**2025**	**%**
Gemiddelde WOZ waarde	€ 325.000	€ 344.000	€ 344.000	
OZB-eigenaar	€ 235,95	€ 258,00	€ 266,26	3,20%
Afvalstoffenheffing	€ 338,74	€ 356,70	€ 377,02	5,70%
Rioolheffing	€ 288,51	€ 316,21	€ 326,33	3,20%
Totaal	**€ 863,20**	**€ 930,91**	**€ 969,61**	4,16%

De gemiddelde waarde 2025 zal na hertaxatie nog worden aangepast waarbij het gemiddelde aanslagbedrag (behoudens de indexatie) gelijk zal blijven.

Toelichting

Dit betekent een stijging van de belastingdruk ten opzichte van 2024 met 4,16%.

Woonlasten per gemeente*

(OZB, rioolheffing en renigingsheffing: woning met een gemiddelde waarde; euro per jaar per huishouden)

		2023			2024				
		Woonlasten 1 persoons-huishouden	Woonlasten meer persoons-huishouden	rangnummer** meer persoons-huishouden in Nederland	Woonlasten 1 persoons-huishouden	Woonlasten meer persoons-huishouden	rangnummer** meer persoons-huishouden in Nederland	Woonlasten 1 persoons-huishouden verschil in%	Woonlasten meer persoons-huishouden verschil in%
1	Gilze en Rijen	€ 708	€ 736	8	€ 733	€ 763	9	3%	4%
2	Etten-Leur	€ 749	€ 778	21	€ 756	€ 783	12	1%	1%
3	Tholen	€ 715	€ 802	34	€ 742	€ 832	28	4%	4%
4	Breda	€ 715	€ 833	58	€ 736	€ 861	48	3%	3%
5	Rucphen	€ 780	€ 852	69	€ 817	€ 894	71	5%	5%
6	Halderberge	€ 776	€ 900	129	€ 797	€ 920	89	3%	2%
7	Baarle-Nassau	€ 663	€ 814	42	€ 771	€ 923	95	14%	12%
8	Woensdrecht	€ 790	€ 888	114	€ 833	€ 933	103	5%	5%
9	Steenbergen	€ 787	€ 913	140	€ 810	€ 938	108	3%	3%
10	Dongen	€ 857	€ 978	220	€ 823	€ 938	109	-4%	-4%
11	Geertruidenberg	€ 790	€ 894	124	€ 837	€ 950	128	6%	6%
12	Oosterhout	€ 784	€ 860	72	€ 882	€ 951	129	11%	10%
13	Altena	€ 865	€ 919	150	€ 901	€ 955	140	4%	4%
14	Roosendaal	€ 903	€ 932	167	€ 922	€ 957	141	2%	3%
15	Moerdijk	€ 751	€ 908	133	€ 809	€ 977	169	7%	7%
16	Drimmelen	€ 769	€ 865	78	€ 918	€ 1.012	202	16%	15%
17	Bergen op Zoom	€ 856	€ 1.003	249	€ 982	€ 1.030	225	13%	3%
18	Alphen-Chaam	€ 959	€ 1.062	291	€ 995	€ 1.100	273	4%	3%
19	Zundert	€ 1.071	€ 1.124	320	€ 1.100	€ 1.245	321	3%	10%
	Totaal Noord-Brabant	€ 801	€ 877		€ 829	€ 908		3%	3%

* Bron Coelo

** Nr 1 heeft de laagste woonlasten

Paragraaf Financiering

Kaders en beleid

De paragraaf Financiering geeft aan hoe invulling wordt gegeven aan het treasurybeleid van de gemeente Moerdijk, zoals dat is vastgelegd in het Treasurystatuut. Het nieuwe Treasurystatuut is met terugwerkende kracht per 1 januari 2023 vastgesteld. De kaderstellende uitgangspunten van het Treasurystatuut zijn vastgelegd in de financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet). Dit is gebaseerd op de bepalingen in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). De intentie van de wet is gericht op het bevorderen van de kredietwaardigheid en transparantie van het financieringsbeleid. Voor de beheersing daarvan is een aantal instrumenten geformuleerd zoals:

- Het stellen van een kwantitatieve kasgeldlimiet en renterisiconorm voor de begroting;
- Het verplichten van een Treasurystatuut, met onder meer het stellen van kwalitatieve en duurzame uitgangspunten voor uitzettingen en rente-instrumenten.

De Treasury houdt zich bezig met alle toekomstige kasstromen en daarmee samenhangende risico's. Deze risico's komen zowel voort uit de financieringsbehoefte als uit de wijzigingen in de bestaande leningenportefeuilles, onder meer door vervroegde aflossingen, herfinanciering, herbeleggingen en renteaanpassingen. Het treasurybeleid is primair gericht op het waarborgen van financiële continuïteit door maatregelen te treffen zodat de organisatie financierbaar blijft. Voor de renterisico's en risico's uit financiële posities treffen we beheersmaatregelen (vermijden, spreiden). We gaan in de uitwerking verder dan de wettelijke kaders. In principe zijn de uitgangspunten als volgt:

- zorgdragen voor voldoende financierbaarheid op korte en lange termijn;
- bewerkstelligen van passende financieringslasten;
- beheersen van wettelijke en feitelijke rente- en of financieringsrisico's;
- risicomijdend uitzetten van gelden en afgeven van garanties;
- zorgdragen voor een effectief, veilig en efficiënt betalingsverkeer;
- actief onderhouden van contacten met marktpartijen om toegang tot de financiële markten open te houden.

Deze uitgangspunten leiden tot het zo nauwkeurig mogelijk toepassen van de matching tussen opgenomen en uitgezette gelden. Dit principe zetten we ook in de komende periode door. Voorts maken we actief gebruik van de wettelijke mogelijkheden om passende financieringslasten te bewerkstelligen. Dit resulteert onder meer in het maximaal benutten van de kasgeldlimiet bij financieringsbeslissingen. In geen geval wordt de limiet onnodig overschreden.

Expliciet zijn de doelstellingen gericht op het versterken van de financierings- en vermogenspositie. Door de te betalen rente op de opgenomen leningen terug te dringen, trachten wij de rentekosten van de totale portefeuille te minimaliseren. Hierbij mag de renterisiconorm niet worden overschreden, wordt het gebruik van kortlopende leningen beperkt tot de kasgeldnorm en moet de match tussen opgenomen gelden (o/g) en uitgezette gelden (u/g) niet in gevaar worden gebracht. De genoemde doelstellingen wijken niet af van vorige jaren.

Rentebeleid

De behoefte aan inzicht in de kosten op de taakvelden en de behoefte om de wijze van verantwoorden van rente in de begroting en jaarrekening te harmoniseren is opgenomen conform de BBV. De rentekosten worden aan de desbetreffende taakvelden toegerekend met behulp van de renteomslag.

Onderstaand de belangrijkste uitgangspunten die gehanteerd zijn met betrekking tot het rentebeleid van de gemeente Moerdijk:

1. In de berekening van de totale rentekosten wordt rekening gehouden met het berekenen van zgn. bespaarde rente over de reserves en voorzieningen. Het percentage bedraagt 2,60%, dit is het gemiddelde percentage van de rente van aangegane langlopende leningen.
2. Ingevolge de afspraken in het kader van het zgn. Schatkistbankieren moeten de overtollige middelen aangehouden worden in de rijkskas.
3. De rentetoerekening aan de complexen van de grondexploitatie (bouwgrond in exploitatie) is conform de voorschriften bepaald. Met ingang van de begroting 2025 vindt dit conform de gewijzigde voorschriften plaats met behulp van de renteomslag.
4. De Moerdijkregeling wordt beschouwd als een project en derhalve worden de spelregels met betrekking tot projectfinanciering toegepast. In dit kader is van de provincie een bedrag ontvangen van € 10 miljoen. In 2022 is er € 3,6 miljoen afgelost op deze lening. Over de resterende vergoeding wordt 0,52% rente berekend. Voor de boekwaarde van de regeling boven de € 10 miljoen voorziet de gemeente Moerdijk in de financiering. Ook aan dit bedrag wordt een vaste vergoeding verstrekt van 2,5% tot en met 2020 en vanaf 1 januari 2021 0,52%.

Renteschema en renteresultaat

Conform het advies van de commissie BBV is een overzicht opgenomen waarmee we transparant inzicht bieden in de rentelasten en -baten en de wijze van rentetoerekening aan grondexploitaties, projectfinanciering en taakvelden (programma's). De rentetoerekening moet worden toegerekend met behulp van een rente-omslagpercentage.

	Renteschema	
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	836.000
b.	De externe rentebaten	199.000
	Saldo rentelasten en rentebaten	**637.000**
c1.	De rente die aan de facilitaire grondexploitatie **moet** worden doorberekend	0
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	0
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een	
	Aan taakvelden toe te rekenen rente	**637.000**
d1.	Rente over eigen vermogen	2.304.338
d2.	Rente over voorzieningen	1.072.370
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	**4.013.708**
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	4.532.984
f.	**Resultaat op taakveld treasury**	**519.276**

Het rente-omslagpercentage voor 2025 komt uit op 2,70% (begroting 2024: 2,00%). De renteomslag wordt conform de financiële verordening Artikel 12 lid 4 berekend en wordt als volgt toegelicht. Het percentage van de omslagrente voor de toerekening van rente voor de financiering van de in gebruik zijnde activa en voorraad gronden, bedoeld in het eerste lid, wordt jaarlijks met de begroting vastgesteld. Het percentage van deze omslagrente wordt bepaald uit het gewogen gemiddelde van het bij de begroting geraamde rentepercentage van de rentekosten op de opgenomen langlopende en kortlopende geldleningen en het

rentepercentage van de rentevergoeding over de reserves en voorzieningen.
Indien de werkelijke rentelasten die over een jaar aan taakvelden hadden moeten worden doorbelast afwijken van de rentelasten die op basis van de voor gecalculeerde renteomslag zijn toegerekend, dan kan de gemeente besluiten tot correctie. Correctie wordt verplicht gesteld indien deze afwijking groter is dan 25%.

Renterisico

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximale bedrag waarmee een financieringstekort met een kortlopende lening gefinancierd mag worden. De omvang van de kasgeldlimiet is bepaald in de Wet fido en wordt via ministeriële regeling vastgesteld. Op dit moment is de limiet vastgesteld op 8,5% van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. In absolute zin komt dit voor 2025 neer op een bedrag van afgerond € 13 miljoen. Onderstaande tabel geeft de kasgeldlimiet voor de komende jaren weer.

Kasgeldlimiet	2025	2026	2027	2028
Totale lasten volgens de begroting	154.721	160.838	170.292	177.768
Toegestane kasgeldlimiet (8,5%)	13.151	13.671	14.475	15.110

Renterisiconorm

Het doel van de renterisiconorm is het beperken van de gevolgen van een stijgende kapitaalmarktrente op de rentelasten van de organisatie. Dit wordt bereikt door een limiet te stellen aan dat deel van de vaste schuld waarover het rentepercentage in een bepaald jaar moet worden aangepast aan de op dat moment geldende markttarieven. De jaarlijkse aflossingen en wijzigingen in de rente (bijvoorbeeld bij een rentevast periode) mogen niet meer dan 20% van het begrotingstotaal zijn. Onderstaande tabel geeft de renterisiconorm voor de komende jaren weer.

Renterisiconorm	2025	2026	2027	2028
begrotingstotaal	154.721	160.838	170.292	177.768
renterisiconorm 20%	**30.944**	**32.168**	**34.058**	**35.554**
Berekening renterisico				
renteherzieningen	0	0	0	0
aflossingen	587	1.242	1.248	1.253
renterisico	**587**	**1.242**	**1.248**	**1.253**
ruimte onder renterisiconorm	**30.357**	**30.925**	**32.811**	**34.301**

De gemeente Moerdijk heeft naar verhouding weinig leningen en overschrijding van de kasgeldlimiet en renterisiconorm wordt niet verwacht. Bij de genoemde leningen is geen sprake van een renteherziening gedurende de looptijd van de leningen. Het renterisico is derhalve beperkt.
Voor de komende jaren heeft de gemeente een investeringsopgave. Deze investeringsopgave wordt gedaan op basis van prognoses en inschattingen in zowel geld als planning. En hierbij is dus sprake van bepaalde onzekerheid. Door het continu monitoren richting de komende jaren wordt een bepaalde mate van zekerheid verkregen en wordt duidelijk wat dit betekent voor de middelen uitgezet in Rijks Schatkist bankieren en het eventueel aantrekken van kort- of langvermogen. De verwachting is dat er in 2025 middelen worden aangetrokken om de investeringen te kunnen doen. Hierdoor is er een stijging te zien in de aflossingen vanaf 2026. De ontwikkelingen worden bijgehouden in de paragraaf financiering bij de begroting en jaarrekening.

Vaste schulden

De gemeente heeft op dit moment 2 vaste geldleningen en de verwachting is om in 2025 een nieuwe lening aan te trekken om in de financieringsbehoefte te voorzien. Als ondersteunende maatregel om de leefbaarheid in de kern Moerdijk te verbeteren is er in 2015 een waarborgregeling “Moerdijkregeling” tot stand gebracht, hiervoor is een bedrag ad € 10 miljoen geleend van de provincie Noord-Brabant. Van deze lening resteert nog € 6,4 miljoen af te lossen. Volgens het afsprakenkader tussen gemeente, provincie en Havenbedrijf dekt het Havenbedrijf het financiële resultaat van de Moerdijkregeling in 2030.

Opgenomen langlopende geldleningen							
Omschrijving	Geldgever	Saldo 01-01-2025	opname 2025	aflossingen 2025	Saldo 31-12-2025	rente-percentage	laaste jaar aflossing
40.109.450	BNG	4.888.575	0	287.309	4.601.266	1,775	2039
164.412	AG Insurance	5.100.000	0	300.000	4.800.000	1,280	2041
Nieuwe lening	Nieuw	0	20.000.000	0	20.000.000	3,140	2055
		9.988.575	20.000.000	587.309	29.401.266		
Moerdijkregeling	Provincie N-B	6.400.000	0	0	6.400.000		2030
		16.388.575	20.000.000	587.309	35.801.266		

Verstrekte geldleningen

In het Treasurystatuut staat vermeld dat de gemeente alleen leningen of garanties uit hoofde van de publieke taak mag verstrekken. Met het verstrekken van nieuwe leningen aan stichtingen, instellingen e.d. wordt zeer terughoudend omgegaan, aangezien dit niet tot de kerntaken van de gemeente behoort. In deze paragraaf zijn alle leningen en regelingen opgenomen die bij het opstellen van deze paragraaf (augustus 2024) formeel waren geregeld.

Naar verwachting zullen in 2025 de volgende regelingen en leningen actueel zijn:
- Hypothecaire leningen ambtelijke personeel;
- Moerdijk Restauratie fonds;
- Moerdijkregeling met het Havenbedrijf;
- Fondsen via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVN) voor:
  - Startersleningen
  - Duurzaamheidsleningen
  - Stimuleringsleningen.

Garanties en borgstellingen

In het verleden heeft de gemeente garanties verstrekt. De gemeente hanteert een terughoudend beleid ten aanzien van het verstrekken van gemeentegaranties. Het verstrekken van garanties is wel mogelijk, maar alleen uit hoofde van de publieke taak en onder vastgestelde voorwaarden.

Momenteel lopen garanties en borgstellingen voor de volgende kredieten:
1. Kredietfaciliteit van maximaal € 2 mln. van de BNG Bank aan het Werkplein Hart van West-Brabant. De gemeente staat borg voor het aandeel van de gemeente in de gemeenschappelijk regeling. In 2023 bedroeg dit 13,59% x € 2 mln. € 272.000.
2. Door de BNG is een lening verstrekt aan Stichting Surplus Zorg met een hoofdsom van € 969.533. Het schuldrestant per eind 2023 bedraagt € 58.513. Het gehele bedrag is door de gemeente geborgd.
3. De gemeente Moerdijk had in het verleden een achtervangovereenkomst met het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) en momenteel nog met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). De overeenkomst met het WEW is in 2010 veranderd. In dat jaar heeft het Rijk in overleg met de VNG besloten per 1 januari 2011 de achtervang van alle nieuwe hypotheken voor 100% op zich te nemen. De rol van de gemeente in de garantieregeling voor hypotheken is hierdoor beëindigd. Voor alle reeds verstrekte hypotheken tot 31 december 2010 blijft de gemeente wel garant staan. Dat duurt totdat de

laatste lening is afgelost. Op 1 januari 2023 liepen er in de gemeente Moerdijk nog 827 leningen met Nationale Hypotheekgarantie die voor 2011 waren afgesloten met een totaal gegarandeerd bedrag van € 135 mln. Het jaar daarvoor waren dat 901 leningen voor € 148 mln.

4. Het aan de gemeente Moerdijk toerekenbare deel van het schuldrestant van de leningen waarvoor de gemeente Moerdijk een achtervangpositie bij het WSW inneemt bedraagt eind 2023 ca. € 169 mln. De achtervangpositie houdt in dat de gemeente Moerdijk borg staat voor ongeveer 25% van de leningen. Dit is 25% x € 169 mln. = ca. € 42,3 mln. Het risico voor de gemeente bestaat uit het verstrekken van renteloze leningen.
5. Als ondersteunende maatregel om de leefbaarheid in de kern Moerdijk te verbeteren is er een waarborgregeling tot stand gebracht. De gemeente staat voor 50% garant van de lening van € 6,4 mln. inzake de Moerdijkregeling.

De achtervangregeling met het WSW betreft de sociale woningbouw. Hierbij staat het WSW borg voor geldleningen van woningcorporaties, zodat zij tegen betere tarieven geldleningen aan kunnen trekken op de kapitaalmarkt. Voorwaarde hierbij is dat de gemeente als “achtervang” fungeert. Dit houdt in dat als de woningcorporatie niet meer aan zijn verplichtingen kan voldoen en het WSW ook geen mogelijkheden meer heeft, de deelnemende gemeenten (en het Rijk, ieder voor 50%) zullen worden aangesproken om renteloze leningen te verstrekken aan het WSW.

De borgstellingen op achtervangleningen zijn uit praktische overwegingen gewaardeerd op 25% van de leningen. Echter, indien er een beroep gedaan zou moeten worden op de borgstelling door de gemeente, vindt er een berekening plaats op grond van de gelaagde en gedeelde zekerheidsstructuur van het WSW. De werkelijke borgstelling kan dan afwijken van deze 25%. Zie voor meer informatie over de zekerheidsstructuur de website van het WSW.

In maart 2024 is een nieuwe achtervangovereenkomst aangegaan. In de nieuwe overeenkomst zijn de aangekondigde wijzigingen beschreven en geactualiseerd. Geldleningen die volgens de nieuwe achtervangovereenkomst worden afgesloten, worden niet meer aan één gemeente toegerekend. Deze leningen worden verhoudingsgewijs toegerekend aan alle gemeenten waar een corporatie actief is. Als verhouding geldt de waarde van de sociale huurwoningen in de deelnemende gemeenten, het zogenaamde DAEB bezit (DAEB staat voor Diensten van Algemeen Economisch Belang). Leningen die volgens de oude achtervangovereenkomsten zijn afgesloten, worden nog wel geheel aan één gemeente toegerekend.

Ontwikkelingen

Renteontwikkelingen

De ECB verlaagde de depositorente stapsgewijs tot deze op een nul rente kwam te staan in juli 2012. Elf maanden later, in juni 2013 verlaagde de ECB de rente tot onder nul en vanaf die tijd tot eind juli 2022 hadden spaarders, investeerders en huiseigenaren met een hypotheek te maken met negatieve rentes. Dit hield in dat geld lenen spotgoedkoop was en spaarders weinig tot geen rente op hun spaargeld ontvingen en in sommige gevallen zelfs geld toe moesten leggen.

Door de hoge inflatie in 2022, besloot de ECB de rente te verhogen. Binnen een jaar wist de ECB de rente in negen significante stappen te verhogen van 0% tot 4,00% in september 2023. Deze rente bleef maandenlang gelden, tot begin juni 2024. Op 6 juni 2024 kondigde de ECB de eerste rentedaling sinds 2019 aan. De depositorente, de belangrijkste rente van de ECB, daalde met 0,25% van 4,00% naar 3,75%. Die rente geldt eind augustus nog steeds.

Verdere renteverlagingen lijken in 2024 niet onwaarschijnlijk. Analisten verwachten dat de ECB-depositorente in de volgende vergadering in september 2024 nogmaals met 0,25% zal worden verlaagd. Ook na 2024 is de prognose dat er meer renteverlagingen worden doorgevoerd. De verwachting is dat de

ECB- rente in december 2025 op 2,25% uitkomt.

Impact van renteontwikkelingen
De beslissingen van de Europese Centrale Bank (ECB) over de rentetarieven hebben een directe invloed op de Euribor, een belangrijke referentierente voor het bepalen van de lening rentes in Nederland. Wanneer de ECB de rente verhoogt, stijgt doorgaans ook de Euribor en dit leidt tot hogere rentes, aangezien banken de hogere kosten doorberekenen aan klanten.

De verhogingen zorgen ervoor dat de rente voor het aangaan van leningen is gestegen van nihil naar 3% á 4%. Dit betreft zowel de rente voor zgn. kort geld, als lang geld. Eventuele nieuwe leningen die door de gemeente moeten worden aangegaan, wordt afgestemd op de bestaande financiële positie en liquiditeitenplanning. De rente typische looptijd en het renteniveau van de leningen wordt zoveel mogelijk afgestemd op de actuele rentestand en de rentevisie.

De verwachtingen voor wat betreft de economische ontwikkeling en rentevisie worden door ons gehaald uit de publicaties van diverse grote banken en financiële instellingen. Maandelijks worden deze ontwikkelingen gevolgd. Voorts worden wij door onze contactpersonen regelmatig op de hoogte gehouden van actuele belangrijke ontwikkelingen.

Financieringsbehoefte

De gemeente Moerdijk kent diverse inkomstenbronnen om uitgaven te financieren. De belangrijkste inkomstenbronnen op een rij:
- Uitkeringen uit het gemeentefonds (algemene uitkering, integratie- en decentralisatie uitkeringen);
- Gemeentelijke heffingen (belastingen);
- Specifieke uitkeringen van het Rijk en andere overheden (provincies).

Met deze zogeheten lopende (= jaarlijkse terugkerende) inkomsten kunnen niet alle uitgaven gedaan worden. De lopende inkomsten dienen in beginsel de lopende uitgaven te dekken. Omdat het tijdstip waarop inkomsten worden ontvangen niet altijd gelijkloopt met het tijdstip waarop de uitgaven worden gedaan, ontstaat er behoefte aan financieringsmiddelen. Een andere oorzaak voor het ontstaan van financieringsbehoefte zijn (grote) investeringen en rente- en aflossingsverplichtingen van al opgenomen geldleningen.

Regelmatig kijken we -binnen de wettelijke kaders- naar de optimale verhouding tussen lang- en kortlopende leningen. De gemeente beperkt haar interne liquiditeitsrisico’s door haar treasury activiteiten te baseren op een liquiditeitsplanning.

EMU-saldo

Het EMU-saldo heeft betrekking op het vorderingensaldo van de gemeente op transactiebasis. Het geeft het saldo weer van de inkomsten en uitgaven op de lopende rekening en kapitaalrekening. De veranderingen in de vorderingen en schulden op de financiële balans van de gemeente geven inzicht in de wijze waarop de gemeente (per saldo) een tekort heeft gefinancierd. Hieronder de berekening van het EMU-saldo van het vorige begrotingsjaar, het begrotingsjaar en de drie daaropvolgende begrotingsjaren:

Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028
1. Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	2.796.000	4.284.000	-408.000	890.000	1.870.000
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	20.790.272	26.320.235	19.919.035	23.363.608	21.879.939
3. Mutatie voorzieningen	-1.070.554	-20.926	1.838.071	1.557.375	2.248.051
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-333.538	5.396.861	3.137.584	-1.988.877	4.441.837
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	**-18.731.287**	**-27.454.022**	**-21.626.548**	**-18.927.356**	**-22.203.725**

Zoals blijkt uit bovenstaand overzicht is het EMU-saldo sterk afhankelijk van de omvang van de investeringen in enig jaar en de mutatie op de bouwgronden in exploitatie. De berekende saldi zijn zodanig van omvang dat van enige beïnvloeding op nationaal niveau geen sprake is.

Schatkistbankieren

Gemeenten hebben allemaal een rekening-courantverhouding met het Rijk gekregen en dienen daar de overtollige middelen te stallen. Om het cashmanagement van een gemeente niet al te veel te verstoren heeft het Rijk bepaalde middelen uitgezonderd, waaronder het drempelbedrag. Dit drempelbedrag bedraagt 2% van het begrotingstotaal met een minimum van € 1.000.000. Voor Moerdijk komt dit neer op een bedrag van afgerond € 3 miljoen. Voor de middelen die moeten worden aangehouden bij het Rijk wordt een vergoeding ontvangen op basis van een dagrente (EuroSTR).

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt ingegaan op de vraag in hoeverre de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen. Om dat te kunnen beoordelen is inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de aanwezige risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit.

Het doel van risicomanagement is drieledig:

1. Het maken van verantwoorde keuzes t.a.v. het al dan niet aanvaarden van risico's;
2. Ervoor zorgen, dat het optreden van risico's zo weinig mogelijk effect heeft op de te behalen (beleids) doelen en de voorzieningen;
3. Het minimaliseren van financiële, juridische, imago-en vertragingsgevolgen van ontstane risico's.

In het kader van het risicomanagement worden periodiek de belangrijkste risico's geïnventariseerd.
We zijn voortdurend bezig om het risicomanagement in de organisatie verder te optimaliseren. Stappen die daarin al zijn ondernomen betreffen het duidelijker beleggen van de verantwoordelijkheid van goed risicomanagement bij het management en het vergroten van de kennis op het gebied van risicomanagement bij de teamleiders en medewerkers. Voorts besteden we op aangeven van de accountant op een meer gestructureerde wijze aandacht aan frauderisico's.

Weerstandsvermogen en weerstandsratio

Het weerstandsvermogen van de gemeente Moerdijk is de mate waarin de gemeente in staat is niet begrote, substantiële financiële tegenvallers op te vangen met het doel de gemeentelijke taken te kunnen voortzetten. Het weerstandsvermogen geeft de robuustheid van de financiële huishouding weer.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de berekende benodigde weerstandscapaciteit. Deze verhouding wordt uitgedrukt in de zogenaamde weerstandsratio, die door de gemeenteraad wordt vastgesteld. De weerstandsratio is de factor hoeveel keer de risico's financieel zijn afgedekt in het weerstandsvermogen.

De raad heeft aangegeven dat de weerstandsratio minimaal 1,0 moet bedragen. Het bedrag van het benodigde weerstandsvermogen wordt binnen de algemene reserve afgezonderd, zodat dit derhalve niet vrij meer inzetbaar is voor andere investeringen e.d.

Benodigde weerstandscapaciteit

De geïnventariseerde risico's met daarbij het ingeschatte maximum schadebedrag en de inschatting van de kans dat het risico zich zal voordoen, leveren tezamen de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit op. Het totaal van de geïnventariseerde risico's bedraagt ca. € 50 miljoen, maar rekening houdend met de kans dat de risico's zich gaan voordoen komt de benodigde weerstandscapaciteit uit op € 18.300.000.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit komt overeen met de verwachte stand van de algemene reserve per 01-01-2025 van € 32.184.000.

Berekening weerstandsratio

De ratio van het weerstandsvermogen = de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde

weerstandscapaciteit = € 32.184.000 : € 18.300.000 = 1,8 (1,0 is voldoende en 2,0 is uitstekend). De weerstandsratio dient volgens het gemeentelijk beleid minimaal 1,0 te zijn.

Ontwikkeling weerstandsvermogen	Begroting 2025	Rekening 2023	Begroting 2024
Benodigd weerstandsvermogen	€ 18.300.000	€ 17.700.000	€ 13.200.000
Beschikbaar weerstandsvermogen	€ 29.300.000	€ 25.400.000	€ 24.172.000
(algemene reserve)	€ 32.184.000	€ 30.400.000	€ 29.300.000
Weerstandsratio	1,8	1,7	2,2

De weerstandsratio is licht gestegen ten opzichte van de jaarrekening 2023. De risico's met betrekking tot projecten en bedrijfsvoering (hogere inschatting impact risico informatieveiligheid) worden hoger ingeschat, maar het beschikbare weerstandsvermogen (algemene reserve) is ook gestegen.

Top 10 risico's

De belangrijkste risico's en de daaraan gerelateerde bedragen in het weerstandsvermogen zijn:

	Raads-progr.	Risicogebied	Risicobedrag begroting 2025	Risicobedrag rekening 2023	Risicobedrag begroting 2024
1	alg.	Kostenstijgingen (incidenteel/structureel)	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000
2	3-4	Vluchtelingen (incidenteel/structureel)	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000
3	2	Kapitaalgoederen (incidenteel/structureel)	€ 500.000	€ 400.000	€ 400.000
4	3	Projecten (incidenteel)	€ 9.800.000	€ 9.500.000	€ 5.000.000
5	3	Externe veiligheid (incidenteel)	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000
6	3-4	Sociaal domein (incidenteel/structureel)	€ 800.000	€ 800.000	€ 700.000
7	5	Algemene uitkering (incidenteel/ structureel)	€ 1.400.000	€ 1.300.000	€ 1.300.000
8	5	Bedrijfsvoering (incidenteel/structureel)	€ 2.000.000	€ 1.800.000	€ 1.800.000
9	5	Juridische claims (incidenteel)	€ 1.600.000	€ 1.700.000	€ 1.700.000
10	5	Samenwerkingsverbanden (inc./ structureel)	€ 200.000	€ 200.000	€ 300.000
		Overige risico's (incidenteel/structureel)	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000
		Totaal	**€ 18.300.000**	**€ 17.700.000**	**€ 13.200.000**

Incidentele risico's zijn eenmaal meegerekend in het weerstandsvermogen, structurele risico's tweemaal. De gedachte hierachter is dat de gemeente in staat moet worden geacht om structurele risico's in twee jaar tijd in een sluitende meerjarenbegroting te kunnen verwerken.

1. Kostenstijgingen (incidenteel/structureel)

Als gevolg van de diverse crises, zoals de oorlog in Oekraïne en schaarste van grondstoffen en krapte op de arbeidsmarkt zijn de prijzen van energie, brandstoffen, grondstoffen en lonen de afgelopen jaren sterk gestegen. Het ergste lijkt achter de rug en in de begroting wordt zo goed mogelijk rekening gehouden met de actuele prijsontwikkelingen. De reële prijsontwikkelingen in de markt gaan echter zo snel dat het risico van budgetoverschrijdingen in de exploitatiebegroting en bij (voorgenomen) investeringen nog steeds aanwezig is. Gemeenten worden via de algemene uitkering in principe gecompenseerd voor loon- en prijsontwikkelingen. Deze compensatie hoeft echter geen gelijke pas te lopen met de werkelijke kostenstijging van onze gemeente.

In het weerstandsvermogen is een bedrag van € 400.000 meegenomen.

2. Huisvesting, opvang en begeleiding vluchtelingen (incidenteel/structureel)

De gemeente vangt sinds maart 2022 Oekraïense ontheemden op en heeft met het COA afspraken gemaakt

over de realisatie van een asielopvanglocatie. Met betrekking tot de locatie is de gemeente eigenaar van de gronden, verhuurt de gemeente deze aan Kafra, die er opstallen op heeft geplaatst en huurt de gemeente de units van Kafra om opvangplekken aan de ontheemden te bieden. De afgelopen jaren was de rijksbijdrage ruimschoots toereikend om de kosten te dekken. Het overgebleven budget is voor een gedeelte toegevoegd aan de reserve nieuwkomers. De rijksbijdrage is inmiddels verlaagd, om beter in overeenstemming te zijn met de reële kosten. De middelen blijven echter toereikend om de kosten te dekken. Bovendien kan bij hogere reële kosten dan de rijksbijdrage dekt alsnog aanvullende vergoeding worden aangevraagd om de kosten te dekken. Hoewel de behoefte aan opvangplekken voor Oekraïense ontheemden hoog blijft en er voorlopig geen zicht is op een daling, bestaat de kans dat in de toekomst opvangplekken onbezet blijven, en er voor deze leegstaande opvangplekken dus ook geen rijksbijdrage meer is. Er zullen dan afspraken moeten worden gemaakt met Kafra als eigenaar van de units om andere doelgroepen in te huisvesten.

In december 2023 is een omgevingsvergunning aangevraagd voor de realisatie van een asielopvanglocatie aan de Schansdijk. De gemeenteraad had eerder (juli 2023) ingestemd met de kaders hiervoor. Ook de bestuurlijke afspraken zijn in december 2023 gemaakt. De asielopvanglocatie wordt gerealiseerd door en onder verantwoordelijkheid van het COA en zal ook door het COA worden geëxploiteerd. Op de beoogde locatie is nader onderzoek nodig naar mogelijke bodemvervuiling. Dit heeft vanwege de hoge grondwaterstand nog niet kunnen plaatsvinden. Er zijn beheersmaatregelen ingezet om eventuele effecten van vervuiling te beheersen. Er is een (gering) risico op extra kosten ingeval de beheersmaatregelen alsnog onvoldoende waarborgen blijken te bieden.

Voor beide doelgroepen is de gemeente verantwoordelijk voor het bieden van (de mogelijkheid) tot onderwijs en jeugdhulp. Bij eventuele aanvullende onderwijshuisvestingskosten kan overigens zonodig een beroep worden gedaan op de Regeling Onderwijshuisvestingsbudgetten asielzoekers (OHBA). Binnen de programma-aanpak nieuwkomers werkt de gemeente aan een integrale aanpak om nieuwkomers te ondersteunen en toe te leiden tot zelfredzaamheid; deze aanpak wordt voor het aandeel wat niet de Oekraïense doelgroep betreft, na instemming van de gemeenteraad gefinancierd vanuit de reserve nieuwkomers.

In het weerstandsvermogen is een bedrag van € 600.000 meegenomen.

3. Kapitaalgoederen (incidenteel/structureel)

De gemeente Moerdijk heeft diverse kapitaalgoederen, waaronder een groot areaal aan wegen, openbare verlichting, openbaar groen, rioleringen, civiele objecten en verschillende soorten vastgoedobjecten. De aanleg, het beheer en het onderhoud van deze kapitaalgoederen maken een groot onderdeel uit van onze gemeentebegroting. De wettelijke verplichtingen die uit onze rol als beheerder voortkomen zijn aanzienlijk. (Letsel)schade en kapitaalvernietiging, veroorzaakt door achterstallig onderhoud moeten altijd voorkomen worden. Voor de kapitaalintensieve en/of risicovolle onderdelen van de kapitaalgoederen worden daarom meerjarige beheerplannen opgesteld. Deze zijn financieel vertaald naar de meerjarenbegroting. We houden terugkerende inspecties om de onderhoudsstaat te controleren en passen zo nodig de meerjarenplannen en de meerjarenbegroting daarop aan.

Met de vaststelling van de beheerplannen rioleringen (2023), wegen (2021), civiele kunstwerken onderdeel bruggen (2020), openbare verlichting en het beheerplan civiele kunstwerken, waterbouwkundige objecten (2023) hebben we de risico's in de openbare ruimte voor een groot deel beheerst, in ieder geval voor hetgeen waar we zelf invloed op hebben.

In 2022 hebben we echter voor het eerst een nieuw fenomeen waargenomen. Namelijk dat door de droogte verschillende kleidijken in die mate zijn ingeklonken, dat we in 2024 veel zwaardere en duurdere

maatregelen moeten treffen om deze veilig te houden. Dit effect van klimaatverandering is, voor zover we dit in konden schatten, opgenomen in deze begroting en daarmee is het risico vooralsnog ondervangen, maar er is nog te weinig ervaring met deze extreme droogte of andere klimatologische omstandigheden, om een goede inschatting te kunnen maken van kosten.

De financiële risico's voor de nog te actualiseren beheerplannen zijn in het weerstandsvermogen zo goed mogelijk ingeschat. Binnen het vakgebied stedelijk water is de onduidelijkheid over de staat van riolering onder particuliere percelen en opstallen een risico dat we steeds beter in beeld krijgen. Daar kunnen onverwachte kosten uit voortkomen. Stedelijk water (rioolbeheer) heeft een gesloten financiering en daarom blijft het risico voor de meerjarenbegroting laag. Het beheerplan Groen was voldoende actueel om deze met twee jaar te verlengen. In 2024 wordt dit geactualiseerd. Ook het beheerplan buitensportaccommodaties zal ter besluitvorming worden voorgelegd in 2024.

In 2023 hebben we helaas een nieuw uitvoeringsrisico moeten vaststellen dat zich in de jaren hierna steeds meer zal manifesteren. Nutspartijen kampen met grote opgaven. Enerzijds op het gebied van grootschalige renovaties van netwerken die aan het einde van de levensduur zijn en anderzijds is er een grote opgave op het gebied van de energietransitie, dat een verzwaring van het huidige elektriciteitsnet met zich meebrengt in heel Nederland en dus ook in onze gemeente. De schaarste van het personeel dat de nutspartijen kunnen inzetten zal mogelijk in grote mate bepalend worden voor onze uitvoeringsplanning. In welke mate dat precies is onderzoeken we in 2024. Uitstel van ons werk kan bijvoorbeeld tot gevolg hebben dat onze beheerkosten voor (klein) onderhoud oplopen vanwege uitstel van renovaties. Ook zal het toezicht op kabels en leidingen geïntensiveerd moeten worden, omdat er grootschaliger gewerkt gaat worden, in combinatie met een hoge tijdsdruk en met schaarse menskracht en middelen. Vanaf 2025 is structureel rekening gehouden met extra toezicht in de begroting, maar dat betekent niet direct dat deze specialistische toezichthouders ook beschikbaar zijn op de arbeidsmarkt.

Verder is er in de openbare ruimte altijd een risico aanwezig op onvoorziene zaken zoals o.a. bodemverontreiniging, archeologie, niet gesprongen explosieven, niet ontplofte oorlogsresten, onbekende objecten, onbekende kabels en leidingen, calamiteiten et cetera.

Naast de openbare ruimte heeft de gemeente veel verschillende soorten vastgoed in bezit om zowel haar strategische positie te behouden of te verstevigen als om beleidsdoelen te realiseren. Binnen het gemeentelijk vastgoed worden diverse risico's onderkend, zoals hogere exploitatiekosten of hoge onderhouds- en vervangingskosten van bijvoorbeeld vestingwerken.

In 2023 is het beheerplan gemeentelijk vastgoed inclusief de bijbehorende onderhoudsplannen vastgesteld. Het risico wordt verder verkleind door het uitvoeren van driejaarlijkse inspecties van al onze panden. Daarnaast wordt jaarlijks een indexatie toegepast om o.a. de stijging van de bouwkosten en personeelskosten op te vangen.

Vervolgens vormt de wijze van het realiseren van beleidsdoelen door middel van het beschikbaar stellen van vastgoed een potentieel financieel risico. Het bezit en onderhoud van vastgoed betekent dat moet worden voldaan aan toenemende wettelijke eisen, zoals brandveiligheid, asbestverwijdering en het duurzaam maken en houden van het vastgoed. Door middel van het project verduurzaming is dit risico deels ondervangen. Om het risico verder te verkleinen is de afgelopen periode het deel van het gemeentelijk vastgoed waar personen verblijven geïnspecteerd op brandveiligheid en de oudere gebouwen ook op de aanwezigheid van asbest. Naar aanleiding van deze inspecties zijn er bouwkundige aanpassingen gedaan en voldoen al deze gebouwen nu aan de brandveiligheidseisen. Ook is er op diverse plaatsen asbest gesaneerd zodat ook dat risico kleiner is geworden. Er bevinden zich in de strategische portefeuille nog een aantal gebouwen met asbest daken maar deze zijn bij het cluster Vastgoed in beeld. Er wordt nu bekeken of

deze daken al dan niet moeten worden gesaneerd.
Een bijzondere categorie panden en objecten binnen het gemeentelijk vastgoed betreft de gemeentelijke monumenten, zoals het Mauritshuis, het stadhuis Klundert en de vestingwerken in Willemstad en Klundert. Dit zijn kwetsbare gebouwen/objecten die hoge onderhoudslasten met zich meebrengen.

Het zelf beheren van vastgoed ten behoeve van beleidsdoelen vraagt extra ambtelijke capaciteit (die weer schaars aan het worden is). Het op andere wijze realiseren van beleidsdoelen door het beschikbaar stellen van subsidies aan maatschappelijke instanties in plaats van het beschikbaar stellen van vastgoed kunnen de (financiële) risico's worden gereduceerd en de politieke sturingskracht van de gemeentelijke organisatie worden bevorderd. Om dit te bereiken is een herstructurering van de vastgoedportefeuille noodzakelijk. Vanwege de beperkte financiële middelen in de begroting is in eerste instantie gefocust op de twee groepen waarbij we het meeste financiële risico lopen, namelijk de zwembaden en multifunctionele accommodaties.
De gemeente Moerdijk heeft een groot scala aan maatschappelijke accommodaties waar zij middelen aan besteden. De afgelopen jaren hebben diverse ontwikkelingen plaatsgevonden die impact hebben (gehad) op deze accommodaties, zoals o.a. verduurzamingseisen. Hierdoor is de behoefte toegenomen naar visie en kaders hoe Moerdijk in de toekomst wil omgaan met deze accommodaties. Deze visie en kaders worden vastgelegd in het maatschappelijk accommodatiebeleid. Als er nieuwe ontwikkelingen plaatsvinden, zoals een vraag vanuit de samenleving of nieuwbouw van een accommodatie, kan dit in de toekomst getoetst worden aan de visie en kaders beschreven in het maatschappelijk accommodatiebeleid. De verwachting is dat het beleid in 2025 ter besluitvorming kan worden voorgelegd aan de gemeenteraad.
In 2024 is het grootste deel van de vastgoedportefeuille getaxeerd voor de opstalverzekering. Hierbij is de herbouwwaarde van de gebouwen -en waar van toepassing de waarde van de inventaris- vastgesteld. Op deze manier is het eventuele risico van onderverzekering ondervangen.

Ten aanzien van het in stand houden van de diverse kapitaalgoederen worden de schaarste aan grondstoffen, energie en personeel en daarmee sterk stijgende kosten in de markt een steeds groter risico. Nieuwe aanbestedingen, die periodiek plaatsvinden, leiden zeer waarschijnlijk tot hogere kosten. De sterk fluctuerende energieprijzen hebben met name impact op openbare verlichting, vastgoed en mechanische riolering.

In het weerstandsvermogen is een bedrag van € 500.000 meegenomen (risico kostenstijging is meegenomen bij onderdeel 1).

4. Ruimtelijke projecten / grondexploitaties (incidenteel)

Algemeen
Na de lichte gemiddelde prijsdaling van woningen in 2023 zijn de woningprijzen begin 2024 wederom aan het stijgen. Waar eerst geschat werd dat deze stijgingen zeer licht zouden zijn, hebben grote banken hun verwachting voor de rest van het jaar en 2025 sterk naar boven bijgesteld. Het gevolg hiervan is dat het aantal verkopen in de woningmarkt op een laag niveau ligt. Dit is ook deels te wijten aan de stabiele en relatief hoge hypotheekrente die voorlopig niet significant lijkt te gaan dalen.

Deze trend legt voor de nabije toekomst nog meer de nadruk op nieuwbouw om te voorzien in het woningaanbod, aangezien de bestaande markt steeds krapper wordt. De nieuwbouwsector ligt echter niet op schema om te voorzien in deze vraag. Zoals in de afgelopen jaren al te zien was, blijven de hoge kwaliteit- en betaalbaarheidseisen voor nieuwbouw een negatief effect hebben op de haalbaarheid van projecten, wat een rem zet op de bouwsnelheid. Daarnaast wordt de haalbaarheid ook belemmerd door de blijvende grondspeculatie en daarmee (veel) te hoge inbrengwaarde voor bouwgronden. Dit probleem verergert naarmate projecten worden uitgesteld en rente op de inbrengwaarde oploopt. Dit vormt wellicht nog een groter risico voor toekomstige opgaven.

Gezien deze ontwikkelingen heeft de gemeente Moerdijk zich verder gericht op een actieve grondstrategie. Hierdoor wordt de problematiek op de grondmarkt gemitigeerd, maar daar staat wel tegenover dat de gemeente een financieel risico loopt op de verworven gronden. Voor het terugverdienen van deze investeringen is zij niet alleen afhankelijk van ontwikkelaars, die door de overige obstakels in de markt nog steeds moeite zullen hebben met het haalbaar maken van projecten, maar ook van planologische zaken zoals steeds langer durende procedures bij de Raad van State. Gezien deze omstandigheden is er specifieke aandacht vereist voor de grondposities die de gemeente in handen heeft en de waardering daarvan als gevolg van conjunctuur-schommelingen. Daarnaast ligt daarmee ook een aandachtspunt bij reeds actieve grondexploitaties waarin de grondverkopen nog niet zijn gerealiseerd, en dus nog onzeker zijn.

Gronden voormalig Caldic-terrein
In het kader van het project Logistiek Park Moerdijk (LPM) zijn in 2009 afspraken gemaakt omtrent de verplaatsing van Caldic Chemie Zevenbergen. De totale grondoppervlakte bedraagt ca. 60.000m2. De totale grondwaarde bedroeg per 1 september 2009 € 6 miljoen. In het weerstandsvermogen was een bedrag van € 5 miljoen gereserveerd in verband met het risico van afwaardering van deze locatie als gevolg van wijziging van de bestemmingsmogelijkheden. In 2024 is een deel van het perceel ter grootte van ca. 6.000 m2 verkocht aan de naastgelegen ondernemer, waardoor de reservering met € 0,5 miljoen kan worden verlaagd.

Haven Zevenbergen
De werkzaamheden aan de haven in Zevenbergen zijn fysiek gereed, het water stroomt vanaf eind 2020 door de haven. Er is nog een aantal issues met de Bouwcombinatie. Totale afronding hangt af van de resultaten van de procedure bij de Raad van Arbitrage die eind 2024 wordt verwacht. Inmiddels is een deel van het vonnis van de Raad van Arbitrage beschikbaar. In de actuele scenario's zijn er binnen het project onvoldoende middelen beschikbaar om de kosten en tegenvallers te dekken. Voor het aspect planschade, wat een volledig gemeentelijke risicopost is, is een bedrag meegenomen in de risicoberekening bij het onderdeel juridische claims. Dit zal nog enkele jaren als reservering moeten worden gehandhaafd.

Diverse projecten
Ten behoeve van een aantal projecten is er bewust voor gekozen om als gemeente zelf actief de grondexploitatie uit te voeren. Hier zitten ook de grootste risico's aan verbonden. Projecten waar de gemeente primair aan de lat staat zijn bijvoorbeeld het Waterfront in de kern Moerdijk, de Stoofstraat in Zevenbergen, de bedrijventerreinontwikkeling in Zevenbergen Noord en de Westschans in Klundert. In deze projecten is er sprake van allerhande soorten risico's die lopende de verschillende fases van een project voor tegenvallers kunnen zorgen. Risicofactoren waaraan kan worden gedacht zijn in het bijzonder de verwervingsrisico's, bodemrisico's, afzetrisico's en vertraging als gevolg van bijvoorbeeld een gebrek aan aansluitingen vanwege netschaarste. Herkennen en beheersen hiervan is en blijft cruciaal.

Zevenbergen Oost
Het betreft hier een omvangrijke gebiedsontwikkeling met een voor Moerdijkse begrippen zeer grootschalige woningbouwopgave (minimaal 1.000 woningen) alsmede een forse infrastructurele opgave waaronder een gebiedsontsluitingsweg en 2 spoortunnels. De ontwikkeling zal geschieden in meerdere fases en de gemeente acteert hier vanuit verschillende rollen zowel faciliterend als actief. De 1e fase (ca. 450 woningen, vanaf 2023) Hier is sprake van een faciliterende rol voor de realisatie van 350 woningen, waarbij de gemeente aan de lat staat voor de planologie en de ontwikkelaar zowel de grondexploitatie voert als de verdere ontwikkel- en afzetrisico's op zich neemt. Voor ca. 100 woningen (binnen datzelfde Bestemmingsplan) heeft de gemeente medio 2023 (strategisch) grond aangekocht en zal deze waarschijnlijk middels een tender gaan vermarkten of wellicht zelf de grondexploitatie voeren (bouw en

woonrijp maken).

De gecontracteerde, maar bovenal toekomstig geraamde afdrachten (inkomsten/dekking voor de gemeente) van de nu nog niet concrete vervolgfases (Markvelden Zuid, Zwaneveld en De Hil) zijn een risico. Immers daar zit een marktonzekerheid. Het gaat hierbij dan in totaal om 550 woningen met een gedachte afdracht per te realiseren wooneenheid over de jaren vanaf 2027. Daarentegen biedt het projectgebied ruimte voor de ontwikkeling van meer dan 1.000 woningen waar vooralsnog geen rekening mee is gehouden. Tevens zitten er risico's aan een actieve rol in de ontwikkeling zoals die nu is voorzien voor in elk geval Markvelden Midden (geheel in eigendom gemeente), Markvelden Zuid (geheel in eigendom gemeente) en Stationsgebied/De Hil (deels in eigendom gemeente).

Verder zijn de spoortunnels (met name De Verlengde Zuidrandtunnel en in deze fase in mindere mate de Stationstunnel) qua kostenomvang een risico. Een kleine stijging van kosten heeft grote effecten. Echter deze onzekerheden zijn al meegenomen in de externe kostenramingen en voorziene kostenstijgingen in het krediet dat op 28 september 2023 hiervoor beschikbaar is gesteld. Het gaat te ver om hier nu nog aanvullend bedrag weerstandsvermogen voor op te nemen. Mocht er desondanks op enig moment toch sprake zijn van forse afwijkingen naar boven ontstaat er een nieuw afwegingsmoment. Hetzelfde geldt voor de toegekende subsidies. De WBI (5e tranche) voorziet in een forse bijdrage. Dit is echter toegekend op basis van de huidige plannen en inzichten. Projectontwikkeling is dynamisch en dat kan betekenen dat plannen wijzigen. Dit heeft dan mogelijk ook gevolgen voor de toegekende subsidie.

Moerdijkregeling
Als ondersteunende maatregel om de leefbaarheid in de kern Moerdijk te verbeteren is er een waarborgregeling tot stand gebracht met als doel een deel van de (financiële) onzekerheid over de consequenties van de havenstrategie bij inwoners met een eigen woning weg te nemen. In totaal gaat het hierbij om ca. 300 woningen. Volgens het afsprakenkader tussen gemeente, provincie en Havenbedrijf dekt het Havenbedrijf het financiële resultaat van de Moerdijkregeling af in 2030, zodat er voor de gemeente geen direct financieel risico aan de regeling is verbonden. Er zijn bij de start van de regeling 3 scenario's in beeld gebracht, te weten een best case, base case en worst case, waarvan de prognoses uiteenliepen van € 1 miljoen negatief tot € 19 miljoen negatief in 2030. De resultaten uit 2023 en de nieuwe prognoses voor 2024 en verder zorgen voor een lichte verslechtering van de voorspelde eindwaarde van de base case van -€ 6,4 miljoen naar -€ 6,8 miljoen, prijspeil 2030. Dit kan binnen het weerstandsvermogen van het Havenbedrijf worden afgedekt. Jaarlijks wordt dit bij de jaarrekening van het Havenbedrijf beoordeeld. Om de werking en de financiële gevolgen van de regeling te monitoren is een administratiemodel opgezet dat is beoordeeld door de accountant. Jaarlijks wordt op basis van dit model geëvalueerd en gerapporteerd.

In het weerstandsvermogen is een bedrag van € 9.800.000 meegenomen (risico kostenstijging is meegenomen bij onderdeel 1).

5. Externe veiligheid (incidenteel)
De branden bij Chemie-Pack en de asbestbrand aan de Huizersdijk hebben laten zien dat het risico van grootschalige incidenten en rampen voor de gemeente Moerdijk niet denkbeeldig is en de financiële gevolgen hoog kunnen zijn. De financiële impact van het risico wordt ingeschat op
€ 5 miljoen. De kans op een incident met een dergelijke impact wordt ingeschat op eens in de 10 jaar.

In het weerstandsvermogen is een bedrag van € 500.000 meegenomen.

6. Sociaal domein (incidenteel/structureel)
De kosten van jeugdhulp en Wmo zijn de afgelopen jaren flink gestegen. Vrijwel alle gemeenten in Nederland kampen met een tekort op het sociaal domein.

Jeugdzorg
Binnen de gemeentelijke organisatie wordt met behulp van de extra beschikbaar gestelde rijksmiddelen ingezet op een nieuwe werkwijze ten behoeve van vroegtijdige ondersteuning en kostenreductie.
Het relatief grote aandeel aan intensieve en hoogcomplexe jeugdzorg is teruggedrongen. Ook in de aankomende jaren blijft hier de focus op liggen (Programma M&M). Dit draagt bij aan het beheersbaar krijgen/houden van de uitgaven op dit terrein. Vanwege de verzwaring in casuïstiek en vertraagde doorstroom (wachtlijstproblematiek toegang, zorgaanbieders en jeugdbeschermingsketen) staat de inzet op lichte hulp onder druk. We zien de hoog complexe zorg en (duurdere maatwerkvoorzieningen (o.a. woonzorg) weer toenemen, deze ontwikkeling is inhoudelijk in lijn van zwaar naar licht volgt, maar brengt financieel hogere kosten met zich mee.

De verwijzingen via de huisarts, kinderarts, specialisten en gecertificeerde instelling is een recht in Nederland. Dit geldt dus ook in de Jeugdwet. Ouders kunnen een verwijzing krijgen via artsen/specialisten. De gemeente is echter wel de betaler van deze hulp. Er is maar beperkt invloed op deze instroom. Verstevigen van de afspraken en samenwerking met huisartsen en specialisten blijft nodig, willen we op de inzet naar specialistische zorg zelf meer regie hebben.
In 2024 starten we met een koppeling aan zorgdomein (huisarts-sociaal domein), een voorzieningenwijzer (armoede/shv) en welzijn op recept (huisarts-voorliggend veld). Allen interventies om de inwoners zo vroeg mogelijk bij de juiste ondersteuning te krijgen en tevens de druk op de huisartsen te verminderen.

Moerdijk neemt deel aan een van de landelijke proeftuinen voor kind- en gezinsbescherming die worden gefinancierd door het rijk. Door de val van het kabinet is de continuïteit van deze rijksmiddelen niet meer gegarandeerd.

Wmo
De inzet van niet vrij toegankelijke ondersteuning (maatwerkvoorzieningen en PGB's) vanuit de Wmo is de afgelopen jaren gegroeid. Bij de huishoudelijke ondersteuning zagen we de groei in aantallen doorzetten, zij het met een kleine demping op de eerder verwachte groei. Bij begeleiding zien we een stabilisatie van de aantallen. Het is nu het tweede jaar dat we deze ontwikkelingen zien, daardoor kunnen we nog niet zeggen of dit een tijdelijke of structurele ontwikkeling is. Wel zien we de complexiteit van de cliënten die begeleiding ontvangen toenemen. Door deze complexiteit kan het nodig zijn om meer en duurdere ondersteuning in te zetten. De toekenningen van voorzieningen op grond van de Wmo is een open-einde-regeling. Het risico is mede dat de komende jaren de vraag om individuele voorzieningen blijft toenemen door:
a. De vergrijzing van de inwoners in Moerdijk
b. Het landelijk afbouwbeleid van intramurale zorg
c. De doordecentralisatie beschermd wonen

Door al deze ontwikkelingen blijven inwoners langer thuis wonen of komen weer (terug) in de wijk wonen. Daarnaast hebben we ten aanzien van de tarieven aan de aanbieders te maken met de AMvB reële kostprijs Wmo, die gemeente verplicht de CAO-ontwikkelingen te volgen. Deze CAO-ontwikkelingen zijn op dit moment heel grillig en leiden vaak tot hoge indexaties.
Tenslotte is de uitdaging om de ondersteuning voor de cliënten die het echt nodig hebben in stand te houden in tijden van krapte op de arbeidsmarkt. Dit vereist meer inzet op preventie en investeringen ten aanzien van de vrij toegankelijke voorzieningen.

Participatie/Werk en Inkomen
In de macro-economische verkenningen 2024 (september 2023) geeft het CPB in haar vooruitblik naar 2024 de verwachting af dat het bijstandsvolume zal stijgen naar 346.000 uitkeringen. De meest recente

raming van het CPB voor 2025 is nog niet beschikbaar.
In de raming van het CEP (februari 2024) zijn de prognoses voor 2024 en 2025 gelijkgesteld op 360.000 bijstandsuitkeringen. Het beeld is t.o.v. 2024 geen wijziging in het bijstandsbestand. In de laatste prognose van het CEP is de stijging van het bijstandsbestand 2024 gesteld op 2% naar 360.000 uitkeringen. Voor 2025 is de prognose 360.000 uitkeringen (0%).
De risico's voor de gemeente zijn vooral verbonden aan de grilligheid van de economische ontwikkeling en het uitkeringsgerechtigdenbestand alsmede de ontwikkelingen met betrekking tot het BUIG-budget (rijksbudget). Bij negatieve ontwikkelingen kan de vangnetuitkering gemeenten financiële compensatie bieden. Hieraan zijn voorwaarden verbonden.

In het weerstandsvermogen is een bedrag van € 800.000 meegenomen ten aanzien van het sociaal domein.

7. Algemene uitkering Gemeentefonds (incidenteel/structureel)
Gemeenten zijn in grote mate afhankelijk van de inkomsten van het Rijk. De belangrijkste inkomstenstroom is de algemene uitkering, die vaak een grillig verloop kent met soms forse bijstellingen achteraf.

Voor 2026 en verder heerst veel onzekerheid over de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Onder andere een gewijzigde (landelijke) systematiek waarmee de algemene uitkering wordt geïndexeerd voor loon-, prijs- en volumeontwikkelingen en grote onzekerheid over de opschalingskorting (die tot en met 2025 was geschrapt, maar voor de jaren vanaf 2026 nog was gehandhaafd), leidde tot een forse daling van het gemeentefonds vanaf 2026. Als gevolg hiervan is berekend dat gemeenten hierdoor gezamenlijk geconfronteerd werden met een korting op het budget uit het gemeentefonds van ongeveer € 3 miljard in 2026 (ook wel het "ravijnjaar" genoemd), wat in de jaren daarna met ca. 0,7 miljard per jaar toenam. Dit heeft tot gevolg dat begrotingen van gemeenten onder druk zijn komen te staan. Voor de gemeente Moerdijk ging het om een bedrag van ca. € 5,5 miljoen in 2026 dat opliep tot een bedrag van 9,5 miljoen in 2029.

Inmiddels is er vanuit het Rijk wat meer duidelijkheid en middelen beschikbaar gekomen. Zoals in de Voorjaarsnota 2024 al was aangekondigd is o.a. de opschalingskorting geschrapt en is besloten om de nieuwe financieringssystematiek al vanaf 2024 in te voeren. In de nieuwe systematiek wordt het gemeentefonds geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product. Gemeenten worden gecompenseerd voor de effecten hiervan. Dit met uitzondering van 2025, waarin het gemeentefonds landelijk eenmalig € 675 miljoen lager is vastgesteld.

De in de Voorjaarsnota 2024 aangekondigde maatregelen zijn financieel verwerkt in de meicirculaire 2024. Conform het vastgestelde uitgangspunt in de Kadernota 2025-2028 (raadsvergadering 27 juni 2024), zijn in deze begroting 2025-2028 de opbrengsten uit het gemeentefonds gebaseerd op deze meicirculaire. Zoals reeds tekstueel was toegelicht in de Kadernota 2025-2028 heeft vooral het schrappen van de opschalingskorting vanaf 2026 een voordelig effect van ca. € 1,3 miljoen.

Desondanks is het landelijke financiële probleem van gemeenten nog niet opgelost. Ook na het uitkomen van de Voorjaarsnota 2024 en de presentatie van het Hoofdlijnenakkoord zijn er landelijk nog onzekerheden m.b.t. het gemeentefonds. Zoals in het begrotingsadvies van de VNG is verwoord: "We moeten vaststellen dat taken, middelen en ambities vanaf 2026 uit balans zijn gebracht door eerdere besluiten." "Om taken en middelen vanaf 2026 weer in balans te brengen, is er nog veel werk te verzetten. In het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet zijn stappen in het herstellen van deze balans nog niet zichtbaar. Zoals in het akkoord te lezen is, zal het nieuwe kabinet met ons in gesprek moeten treden voor verdere uitwerking van het akkoord. Tot die tijd blijft de financiële toekomst voor gemeenten ongewis.'Ook de motie "Wend het ravijn af: compensatie voor 2026 en 2027" die tijdens de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de VNG met 99% is aangenomen, onderstreept het belang dat gemeenten voldoende vergoed worden voor de

uitvoering van de taken die zij moeten uitvoeren.

We blijven de ontwikkelingen nauwgezet volgen en zullen daarover rapporteren in de toekomstige P&C documenten (kadernota, begroting, bestuursrapportages).

Vanwege de grilligheid van de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, zoals positieve of negatieve bijstellingen achteraf, is in het weerstandsvermogen een bedrag meegenomen van € 1.400.000.

8. Bedrijfsvoering risico's (incidenteel/structureel)

Binnen de gemeentelijke bedrijfsvoering wordt een aantal risico's onderkend op het gebied van ICT, personeel, financiën, inkoop en aanbesteding, huisvesting, fiscaliteit, het betalingsverkeer en rentekosten. Voor zover deze risico's niet zijn te vermijden, te mitigeren of te verzekeren zijn ze meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

Krapte arbeidsmarkt

Een belangrijk risico dat zich de afgelopen jaren steeds sterker is gaan manifesteren is de krapte op de arbeidsmarkt. Dit heeft een stevige impact op de gemeentelijke organisatie en het tijdig en binnen de kostenramingen kunnen realiseren van de gemeentelijke doelen. Het is daarbij niet alleen een kwestie van geld. De krapte op de arbeidsmarkt heeft ook gevolgen voor de mogelijkheden om tijdelijk personeel in te kunnen huren. Het vacaturerisico stijgt naarmate er taken en ambities bijkomen.

Digitale veiligheid & weerbaarheid

Digitalisering is cruciaal voor de samenleving en wordt steeds meer ondersteund door ICT, slimme applicaties, slimme apparaten, algoritmes en innovaties. Dit brengt echter risico's met zich mee voor de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie(systemen). Gemeenten erkennen hun verantwoordelijkheid in de digitale samenleving en streven naar een verhoogde digitale weerbaarheid. Dit betekent dat permanent aandacht besteed wordt aan digitale veiligheid bij bestuur, gemeenteraadsleden, management en ambtenaren, zoals online-trainingen en het nemen van eigenaarschap van informatieveiligheid binnen de eigen processen.

Ondanks alle inspanningen kunnen we nog steeds getroffen worden door incidenten, aangezien 100% veiligheid niet bestaat. De gevolgen kunnen variëren van een volledige stilstand van de organisatie tot het niet kunnen werken van een individuele medewerker. De bedrijfsrisico's zijn moeilijk te kwantificeren en kunnen leiden tot extra kosten, waaronder eigen uren, lagere productie, slechtere dienstverlening, externe expertise voor forensisch onderzoek, herstel- en vervangingskosten en imagoschade.

Gegevensbescherming

De gemeente moet zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens en (vertrouwelijke) informatie. De gemeente verwerkt bij de uitoefening van haar taken veel informatie, zoals persoonlijke informatie van eigen inwoners en van andere burgers, medewerkers, externen en zakenrelaties.
Onze inwoners moeten en mogen ervanuit gaan dat hun gegevens bij ons veilig en vertrouwd worden verwerkt. Daarom zetten we in op informatieveiligheid op onze systemen en leren we onze medewerkers om bewust, veilig en zorgvuldig met (persoons)-gegevens om te gaan. Hierdoor wordt de kans op een inbreuk op gegevens- en informatieverwerkingen verkleind, toch blijft de kans op een inbreuk, zoals een datalek, aanwezig. De impact van een inbreuk kan zowel voor de personen die het betreft als voor de gemeente heel hoog zijn, omdat wij als gemeente veel van de meest gevoelige gegevens van personen verwerken, zoals financiële gegevens, BSN, gezondheidsgegevens en andere bijzondere en/of gevoelige persoonsgegevens. Daarnaast kan het niet naleven van de voorgeschreven wettelijke kaders resulteren in juridische sancties,

zoals boetes en financieel verantwoordelijk zijn voor de kosten en mogelijke compensatie aan getroffen personen.

In het weerstandsvermogen is voor de diverse bedrijfsvoering risico's een bedrag meegenomen van € 2.000.000.

9. Juridische claims (incidenteel)

Het maximaal verzekerde bedrag inzake juridische claims bedraagt € 2,5 miljoen. Eventuele juridische kosten vallen niet onder de verzekering. Er is een risico van (plan)schadeclaims met betrekking tot het project centrumplan Zevenbergen en wijziging van bestemmingsplannen.

In het weerstandsvermogen is voor bovenstaande juridische risico's een bedrag meegenomen van € 1.600.000.

10. Samenwerkingsverbanden (incidenteel/structureel)

Gemeenten bevinden zich in een voortdurend veranderende omgeving. Daarom wordt steeds gezocht naar een meer efficiënte en effectievere uitvoering van taken en activiteiten. Daar waar mogelijk wordt hierbij ingezet op samenwerking met andere gemeenten en private partijen. In de praktijk blijkt de kaderstelling en de controle ten aanzien van verbonden partijen en in het verlengde hiervan risicobeheersing complex te zijn. Met het oog op het versterken van de grip op verbonden partijen is in regionaal verband een zestal richtlijnen vastgesteld ten aanzien van onder andere de kaderstelling door de raden en de wijze van verantwoording door de verbonden partijen. Naast het toezien op het toepassen van deze richtlijnen wordt daarbij ingezet op het maken van duidelijke prestatieafspraken (bijvoorbeeld door middel van dienstverlenings-overeenkomsten) en het goed monitoren van de uitvoering hiervan. Tot slot is in de regio een quickscan ontwikkeld gericht op een zevental risicovolle regelingen (o.a. BWB, OMWB, Veiligheidsregio, RWB en GGD). Op basis van deze scan kan besloten worden om een diepgaandere evaluatie uit te voeren.

Een aantal gemeenschappelijke regelingen, zoals bijvoorbeeld de Veiligheidsregio en het Werkvoorzieningsschap (WVS), houdt op basis van besluiten van het algemeen bestuur zelf geen of een beperkt weerstandsvermogen aan. Dat betekent dat de samenwerkende gemeenten het resterende risico dragen. In die gevallen zullen de deelnemende gemeenten zelf dienen zorg te dragen voor voldoende weerstandsvermogen.

Jaarlijks neemt de gemeentelijke bijdrage per geplaatste deelnemer (SW-er) bij de WVS toe. Ieder jaar worden er voorspellingen gedaan over de uitstroom uit de Sociale Werkvoorziening, die bepalen wat de rijksbijdrage per SW wordt. De afgelopen jaren bleek de uitstroom telkens hoger dan voorspeld. Dit leidt in principe tot een positiever exploitatieresultaat. In de toekomst bestaat het risico dat de uitstroom uit de SW achterblijft op de prognoses vanuit het rijk, waardoor de gemeentelijke bijdrage voor de deelnemende gemeenten toeneemt.

In het weerstandsvermogen is derhalve een bedrag van € 200.000 meegenomen.

Kengetallen weerstandsvermogen en risicobeheersing

In het Besluit Begroting en Verantwoording gemeente en provincies (BBV) is bepaald dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing vijf kengetallen worden opgenomen.
Deze kengetallen drukken de verhouding uit tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie.
De kengetallen hebben geen functie als normeringsinstrument, maar zijn juist bedoeld om de gemeentelijke financiële positie voor raadsleden inzichtelijker te maken en de onderlinge vergelijkbaarheid tussen gemeenten te vergroten.

Signaleringswaarde

Er zijn geen wettelijke normen vastgelegd voor de kengetallen. Wel zijn er een aantal signaleringswaarden geformuleerd die kunnen helpen bij de beoordeling van de kengetallen.
In de tabel hieronder is te zien welke waarden bij welke categorie (A, B of C) behoren. Categorie A is het minst risicovol en categorie C het meest risicovol.

Kengetal			Categorie A	Categorie B	Categorie C
1.	Netto schuldquote	a. zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130 %	> 130 %
		b. met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130 %	> 130 %
2.	Solvabiliteitsratio		> 50%	20 - 50 %	< 20 %
3.	Grondexploitatie		< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
4.	Structurele exploitatieruimte		Begroting > 0%	Begroting 0%	Begroting < 0%
5.	Belastingcapaciteit		< 95%	95 - 105 %	> 105 %

Kengetallen 2023-2028

De kengetallen zoals de (netto) schuldquote, de solvabiliteit en de grondexploitatie, leveren een bijdrage aan het inzicht in de stand en ontwikkeling van de financiële positie. Via het meerjarige verloop van de kengetallen die worden berekend met de posten uit de geprognosticeerde balans, kan de ontwikkeling van de gemeentelijke financiële positie worden toegelicht. De volgende tabel laat de kengetallen zien voor de jaren 2025 tot en met 2028 (inclusief het verloop ten opzichte van de jaarrekening 2023 en de begroting 2024).

Kengetal			Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
1.	Netto schuldquote	a. zonder correctie doorgeleende gelden	13%	24%	41%	55%	60%	69%
		b. met correctie doorgeleende gelden	3%	14%	31%	45%	51%	60%
2.	Solvabiliteitsratio		47%	48%	44%	39%	38%	36%
3.	Grondexploitatie		-1%	-1%	3%	5%	3%	6%
4.	Structurele exploitatieruimte		3%	2%	2%	-1%	-1%	0%
5.	Belastingcapaciteit		92%	94%	92%	92%	92%	92%

Toelichting per kengetal

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Hoe lager het percentage, hoe kleiner de schulden. De netto schuldquote bedraagt in 2023 13%, de netto schuldquote met correctie doorgeleende gelden bedraagt 3%. Hoewel vanuit de wetgeving geen externe normen zijn vastgelegd, wordt in de praktijk de netto schuldquote als "goed" gezien als deze onder de 90 % uitkomt. In de komende jaren stijgt het percentage tot ongeveer 60-70% en komt hiermee in categorie A. Dit komt voornamelijk doordat uit de investeringsprognose blijkt dat er de komende jaren meer dan gebruikelijk wordt geïnvesteerd. Voor deze investering kan deels gebruik worden gemaakt van de (betaal)middelen die staan bij het ministerie Schatkistbankieren. Daarnaast wordt de komende jaren gemonitord of het aantrekken van kort- of langvermogen noodzakelijk is. Op basis van de prognoses, is de inschatting dat er de komende jaren vaste geldleningen nodig zijn voor de financiering van de investeringen. Door deze inschatting stijgt de netto schuldquote, maar blijft nog binnen categorie A.

Solvabiliteitsratio

Het kengetal solvabiliteitsrisico geeft zicht in het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen van de gemeente. Het eigen vermogen van de gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserves als de bestemmingsreserves). In de praktijk wordt het solvabiliteitsratio als "slecht" gezien als deze onder de 20% ligt. De solvabiliteitsratio van de gemeente Moerdijk daalt in de komende jaren terug van 47% in 2023 naar 36% in 2028 en komt hiermee in categorie B.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitaties geeft een indicatie van het financiële risico dat de gemeente loopt in verband met zijn grondportefeuille. Het kengetal wordt berekend door de boekwaarde van de grondexploitaties af te zetten tegen de totale baten van de gemeente (excl. onttrekkingen aan reserves). In de praktijk wordt dit kengetal als risicovol aangemerkt als deze boven de 35% ligt. Het kengetal grondexploitatie laat de komende jaren een stijging zien naar 6%. Dit kengetal moet ook in relatie worden gezien met de baten.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft informatie over de mate waarin de structurele lasten worden afgedekt met structurele baten. Vanuit het BBV is de norm, dat de structurele exploitatieruimte in evenwicht dan wel positief is. Dit kengetal is voornamelijk van belang in de meerjarenbegroting. Die moet structureel en reëel in evenwicht zijn, waarbij meerjarig wordt beoordeeld in hoeverre de structurele lasten gedekt kunnen worden uit structurele opbrengsten. De structurele exploitatieruimte bedraagt tot en met 2025 2%. In het overzicht "incidentele baten en lasten" is nader inzicht gegeven in de incidentele baten en lasten 2025. In het jaar 2026 en 2027 bedraagt het kengetal negatief 1% en komt hiermee in categorie C. Dit kengetal moet in relatie worden gezien met de andere kengetallen.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft weer hoe de lokale lastendruk in de gemeente Moerdijk zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het geeft hiermee een indicatie van de ruimte om extra inkomsten uit belastingen te genereren. De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden van de gemeente in enig jaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde.
In de praktijk wordt dit kengetal als slecht gezien als deze boven de 105% ligt, aangezien er dan relatief weinig ruimte is om de belastingen indien nodig te verhogen. Het kengetal belastingcapaciteit bedraagt de komende jaren 92%, waardoor deze als goed is aan te merken.

Beoordeling onderlinge verhouding kengetallen i.r.t. financiële positie
Het is niet wenselijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. De kengetallen moeten altijd in samenhang worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld geven van de financiële positie.

Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat de kengetallen 2025 van de gemeente Moerdijk als "goed" zijn aan te merken.

De netto schuldquote loopt de komende jaren op door de inschatting van het aangaan van leningen om de geplande investeringen te kunnen bekostigen. Hiermee komt de netto schuldquote in categorie A uit. De structurele exploitatieruimte 2%, wat betekent dat er in 2025 meer structurele baten dan lasten worden verwacht. De structurele exploitatieruimte gaat in 2026 en 2027 naar negatief 1% en komt hiermee in categorie C. Dit is voornamelijk het gevolg van een forse daling van het gemeentefonds. Dit is een landelijk beeld waar veel gemeenten vanaf 2026 (ook wel het "ravijnjaar" genoemd) mee geconfronteerd worden door de sterkte terugval van de belangrijkste inkomstenbron van gemeenten (de algemene uitkering). Deze kengetallen zeggen iets over de wendbaarheid van de gemeente (in hoeverre kan gereageerd worden op veranderingen in de behoeften, ambities en doelstellingen van de gemeente).

Het kengetal solvabiliteit komt uit in categorie B. De komende jaren daalt het percentage van 48% in 2024 naar 36% in 2028. Dit komt doordat de totale balansomvang toeneemt als gevolg van investeringen. Hierdoor daalt het aandeel tussen eigen vermogen en vreemd vermogen.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is voor de gemeenteraad hét instrument om op een eenduidige manier overzicht te hebben in hoe we omgaan met onze kapitaalgoederen (assets). Het Besluit Begroting en Verantwoording biedt ons een rapportagevorm waarmee gemeenten eenduidig rapporteren. Per soort kapitaalgoed staan we stil bij het onderliggende beleid, de geplande investeringen voor het volgende jaar en de financiële vertaling daarvan. Bij de jaarrekening verantwoorden we de eventuele achterstanden en geven we aan hoe we met deze eventuele achterstanden omgaan.

De onderhoudsstaat van onze gemeentelijke kapitaalgoederen is al enige jaren een actueel onderwerp in de besluitvormingscyclus. In 2025 zullen actualisaties plaats vinden van enkele beheerplannen en zitten we in een adequate beheercyclus.

Overzicht beheerplannen

Beheerplan	Vastgesteld door de raad	Volgende actualisatie
Wegen	2021	2025
Openbare verlichting	2023	2032
Groen	2017	2024
Riolering en water	2024	2027
Buitensportaccommodaties	2013	2024
Civiele kunstwerken, (onderdeel stalen, betonnen en houten bruggen)	2020	2024
Civiele kunstwerken, (onderdeel steigers, duikers damwanden en kademuren)	2023	2025
Straatmeubilair		2025
Gebouwen	2017	2024

Overzicht kengetallen

Onderwerp	Aantal
km gem. wegen	1.024
ha asfalt	167
ha klinkers en tegels	177
km vrijverval en mechanische riolering	316
aantal rioolgemalen inclusief randvoorzieningen	78
aantal minigemalen (drukriool/installaties)	426
aantal kolken	16.853
ha beplanting	69
ha gazon	90
ha bermen	274
aantal bomen	26.045
aantal panden	114
aantal locaties speelvoorzieningen	110
aantal bruggen	96
aantal lichtpunten openbare verlichting	8.773

Wegen

Beleid, beheer en kwaliteit
Het beleid is vastgelegd in het 'Beleidskader beeldkwaliteit, effect gestuurd beheer' (2017); de zorgplicht gemeenten uit de Wegenwet 1930, Woningwet 1991 en het Burgerlijk Wetboek deel 6 en de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten).

In 2021 is de notitie "Wegbeheer Moerdijk 2021-2025" vastgesteld. Door middel van functioneel beheer en risico gestuurd onderhoud wordt de onderhoudsachterstand gefaseerd ingelopen. In 2021 werd een start gemaakt met het inlopen van de achterstanden, waarbij de prioriteit ligt op de risico locaties (voetpaden, fietspaden en gebiedsontsluitingswegen) en daarnaast op het voorkomen van kapitaalvernietiging op asfaltwegen.

Geplande investeringen komende jaar
Het beheersplan wegen wordt uitgevoerd volgens het vastgestelde plan. Dat betekent dat eerst de gevaarlijke situaties veilig gemaakt worden. Dat doen we in zowel stedelijk als in het landelijk gebied en zowel de elementverhardingen (betonnen of gebakken straatmateriaal) en asfalt.
Grotere (integrale) renovatieprojecten die in 2025 gepland staan, zijn onder andere Oudendijk, Kreekdijk, Weeldijk te Standdaarbuiten, Oude Heijningsedijk Fijnaart en de Postbaan te Heijningen.

Achterstallig onderhoud
De gemeente Moerdijk had een flinke achterstand opgelopen ten aanzien van het wegbeheer. In het Wegenbeheerplan (2021) is door de raad een plan vastgesteld om binnen vijf jaar op een minimaal niveau te komen om vanuit die situatie toe te groeien naar de vastgestelde beeldkwaliteit. Hiervoor zijn voldoende middelen beschikbaar gesteld. Om het achterstallig onderhoud te kunnen wegwerken is een voorziening gevormd van € 6.900.000. Deze voorziening is met de 1e berap 2023 opgehoogd met € 516.000 ter compensatie van de extreme prijsstijgingen in de GWW-sector.
Achterstallig onderhoud op asfaltwegen is ingelopen van 17% in 2020 naar 11% eind 2023. Kijkend naar het totale areaal verhardingen, is het percentage D niveau gedaald van 20% in 2020 naar 17% in 2023. Het percentage verhardingen op A niveau is gestegen, van 63% in 2020 naar 72% in 2023.

Financiële consequenties
Totale kosten per kapitaalgoed

beheerproduct	soort kosten	budget 2025
Wegen	onderhoudsuitgaven	€ 1.377.000
	voorziening groot onderhoud	€ 3.524.000
	vervangingsinvesteringen	€ 6.906.000

Riolering

Beleid, beheer en kwaliteit

Met het vaststellen van het nieuw Focusdocument GWP Moerdijk 2024-2027 is extra focus en duiding gegeven aan de opgave in de lokale waterketen als gevolg van de in 2021 vastgestelde Klimaatstrategie Moerdijk. Hierin benoemen we concrete basismaatregelen en uitwerkingsprincipes om onze doelstelling op het gebied van water en klimaat te bereiken.
Wij stoppen met het aanpassen van de bodem- en watersituatie bij nieuwe ontwikkelingen: water en bodem worden sturend. Eeuwenlang hebben we geprobeerd de bodem en watersituatie naar onze hand te zetten, met wisselend succes. Het klimaat is de uitdaging met ons aangegaan. Stevigere maatregelen en duidelijkere keuzes zijn nodig om klimaatverandering en de gevolgen daarvan een goede plek te geven. Water zal steeds zichtbaarder worden in onze openbare en particuliere ruimte en de definities van waterhinder en wateroverlast worden bepalend voor welke maatregelen we wel en niet (meer) nemen.
De focus voor de verwerking van hemelwater ligt op:

1. Hergebruik
2. Bergen en infiltreren
3. Afvoeren op sloten of wegen met afwaterfunctie
4. Hemelwaterriolering (bovengronds en daarna pas ondergronds)
5. Nooduitlaat
6. Verwerking via vuilwater (bestaand gemengd stelsel)

Specificatie geplande investeringen komende jaar

- Rioolwerkzaamheden Dr. Poelstraat, Predikherenstraat, Markiezenlaan, Vijverstraat
- Uitbreiden RWA systeem Vrouwe Jacobastraat Fijnaart, afkoppelen incl. Pr Bernhardstraat Hazebrouckstraat.
- Afkoppel en verbetermaatregelen Zeestraat/Willem Alexanderlaan vervolgfase
- Grintweg Moerdijk
- De Wieken Standaardbuiten
- Vervanging en verbetering van ca. 100 schakelkasten per jaar
- Renovatiebestek Hoofdgemalen
- Aanvang werkzaamheden aanpassen ondergrondse infrastructuur Willemstad

Financiële consequenties

Totale kosten per kapitaalgoed

beheerproduct	soort kosten	budget 2025
Riolering	onderhoudsuitgaven	€ 1.325.000
	vervangingsinvesteringen	€ 3.988.000

Water

Beleid, beheer en kwaliteit
Onder het beleidskader water vallen de thema's bruggen en steigers en baggerwerken.
Deze zijn vastgelegd in het 'Beleidskader Beeldkwaliteit, Effect gestuurd beheer' (2017); de Zorgplicht gemeenten uit de Wegenwet 1930, Woningwet 1991 en het Burgerlijk Wetboek deel 6; het BBV (Besluit Begroting van Verantwoording provincies en gemeenten) en de Waterwet: wetgeving rondom de ontvangstplicht baggerspecie is geregeld in de Waterwet (art. 5.23).

Civiele kunstwerken
Het beheerplan Civiele Kunstwerken is eind 2023 aangevuld met een beheerplan voor duikers, damwanden en steigers. Ook is er een aanvulling van diverse objecten, zoals trappen, leuningen, fietsenrekken in beeld gebracht. Objecten met een cultuurhistorische waarde worden vanuit het beheerplan vastgoed beheerd.

Specificatie geplande investeringen komende jaar
- Afronden versterken en vervangen drie verkeersbruggen in centrum Klundert
- Vervangen van diverse duikers
- Groot onderhoud stadsjachthaven Willemstad

Baggerwerken
Op basis van het meerjarenprogramma baggeren 2019-2026 is in december 2018 door de raad een budget van in totaal € 2.716.000 beschikbaar gesteld voor het bekostigen van de ontvangstplicht en het afvoeren en/of verwerken van de vrijgekomen baggerspecie. Het meerjarenprogramma baggeren gaat uitsluitend over groot onderhoud uitgevoerd door het waterschap en de hieraan gekoppelde ontvangstplicht voor de gemeente.

In 2024 is gestart met de voorbereidingen voor baggerwerkzaamheden in de kern Klundert, waaronder vestinggracht aan de zuidzijde van Klundert. Uitvoering wordt verwacht eind 2025.
In 2025 wordt ook een start gemaakt met de voorbereidingen van de baggerwerkzaamheden van de haven van Willemstad. Deze valt geheel onder het eigendom van de gemeente. Uitvoering staat gepland in 2026.

Voor een verdere doorkijk wordt in 2025 ook gewerkt aan het actualiseren van het baggerplan in verband met veranderingen in wetgeving en verandering in inzicht in eerder gemaakte keuzes. Het baggerbeheer zal meegenomen worden als asset in het plan Openbare ruimte waarvan de voorbereiding in 2024 heeft aangevangen.

Financiële consequenties
Totale kosten per kapitaalgoed

beheerproduct	soort kosten	budget 2025
Civiele Kunstwerken	onderhoudsuitgaven	€ 253.000
	vervangingsinvesteringen	€ 86.000
	voorziening groot onderhoud	€ 280.000
Baggerwerken	onderhoudsuitgaven	€ 470.000

Groen

Beleid, beheer en kwaliteit
Voor de investeringen in het groen geldt ook het 'Beleidskader beeldkwaliteit, effect gestuurd beheer (2017). Binnen dat kader zijn in 2017 het Groenstructuurplan, het Boombeheerplan en het Groenbeheerplan vastgesteld. In 2023 zijn we gestart met de vergroeningsplannen voortkomend uit onze Klimaatstrategie. Met deze plannen als basis en het onderzoek naar groene richtlijnen gaan wij parallel hieraan ons groenbeleid en groenstructuurplan actualiseren. Dit proces loopt van 2023 tot 2026.

De implementatie van de wet Natuurbescherming wordt (in lijn met de Klimaatstrategie) verder vormgegeven door het vaststellen van het soortenmanagementplan (SMP). Vaststelling heeft plaats gevonden in 2024.
In december 2021 is het plan van aanpak Essentaksterfte vastgesteld. In 2025 wordt hieraan een vervolg gegeven door de uitvoering van concrete projecten.
Ten behoeve van het beheer is in 2024 gewerkt aan de actualisatie van het groenbeheerplan. De implementatie hiervan vindt plaats in 2025. Ook wordt een verbinding gelegd met het plan Openbare ruimte.

Geplande werkzaamheden
Naast de actualisatie van beleid wordt er gewerkt aan diverse integrale projecten in de openbare ruimte en vervanging van essen op basis van resultaten uit de boomcontrole in 2024. Het uitvoeringsplan zal worden geactualiseerd op basis van de uitkomsten hiervan.

Specificatie geplande investeringen komende jaar
- Bijdrage aan integrale projecten zoals de Zeestraat, Willem Alexanderlaan, Van Glymesstraat, De Wieken;
- Vervangen bomen als gevolg van Essentaksterfte onder andere op de Kreekdijk-Weeldijk- Oudendijk en Molendijk;
- Vervangen Essen op basis van resultaten vanuit de boomcontrole 2024;
- Uitvoering vergroeningsprojecten vanuit vergroeningsplannen Fijnaart, Zevenbergschen Hoek, Langeweg, Noordhoek, Standdaarbuiten en Willemstad.

Financiële consequenties
Totale kosten per kapitaalgoed

beheerproduct	soort kosten	budget 2025
Groen	onderhoudsuitgaven	€ 4.377.000
	vervangingsinvesteringen	€ 753.000

Gemeentelijk vastgoed

Beleid, beheer en kwaliteit
Het gemeentelijk vastgoed bestaat uit 114 gebouwen waarvan er 35 in de kernportefeuille vallen. Het vastgoed bestaat uit zeer verschillende panden, zowel qua functie als materialisatie.

Categorie	Aantal gebouwen
Kernportefeuille	35
Bijzonder bezit	43
Dispositie/afstoot	14
Strategisch bezit	22
TOTAAL	**114**

Eind 2023 is het nieuwe beheerplan gemeentelijk vastgoed 2024-2028 vastgesteld. Het gemeentelijk vastgoed, inclusief de monumentale objecten, wordt op een niveau in stand gehouden dat vergelijkbaar is met conditiescore 3 (redelijk) volgens NEN 2767. Bij deze conditiescore wordt de functievervulling en de kwaliteit van het pand gewaarborgd. Het beschouwingsniveau van de inventarisatie en inspectie betreft de visueel waarneembare en fysiek bereikbare onderdelen van het totale pand. Voor het gemeentehuis in Zevenbergen, het Mauritshuis in Willemstad en het voormalige stadhuis in Klundert houden we dezelfde conditiescore 3 aan, maar plegen we intensiever onderhoud om dit onderhoudsniveau te allen tijde te kunnen garanderen. Daarnaast worden specifieke methodes toegepast voor de instandhouding van Rijksmonumenten. Het onderhoud wordt uitgevoerd conform de geldende wet- en regelgeving, zoals de Arbowetgeving, het Bouwbesluit en de woningwet.

Het is de bedoeling ieder jaar 1/3 van het gemeentelijk vastgoed te inspecteren. Deze inspecties vormen de basis voor een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) voor 10 jaar. Om efficiënt te kunnen werken is gekozen voor het clusteren van gelijksoortige onderhoudswerkzaamheden in meerjarige raamcontracten. Het onderhoud vindt plaats op basis van conditie afhankelijk onderhoud. De planning voor het uitvoeren van gepland onderhoud kan dus verschuiven als blijkt dat de conditie nog goed is.

SIM subsidie
Onderhoud aan rijksmonumenten is wettelijk verplicht. Tegenover die wettelijke verplichting bestaat dan wel de mogelijkheid om Subsidieregeling instandhouding monumenten (SIM) aan te vragen. De rijksmonumenten in eigendom van de gemeente worden bedrijfsmatig gebruikt. De subsidie bedraagt maximaal 40% van de instandhoudingskosten. In 2024 worden de rijksmonumenten geïnspecteerd en getaxeerd en op basis van deze meerjarenonderhoudsplannen wordt in 2025 de SIM subsidie aangevraagd voor de periode van 6 jaar na toekenning.

Verduurzaming
Inmiddels zijn we gestart met de voorbereiding van de verduurzaming van de brandweerkazernes in Fijnaart en Moerdijk Haven, de gemeentewerf en de sportzaal Bloemendaal. Een onafhankelijk adviesbureau heeft inzichtelijk gemaakt welke verduurzamingsmaatregelen het meest effect sorteren bij deze panden. Dit onderzoek is noodzakelijk voor het toekennen van eventuele subsidies. Afhankelijk van deze toekenning zal er gestart worden met het daadwerkelijk uitvoeren van deze verduurzamingsmaatregelen. De verwachting is dat begin 2025 hiermee gestart kan worden.

Tevens zal in 2025 op basis van de uitkomsten van de energiescans bij de zwembaden een raadsvoorstel voorgelegd worden voor de te nemen verduurzamingsmaatregelen bij de zwembaden waarbij tevens de prioriteit gelegd zal worden bij de zwembaden waarbij de omgevingsdienst heeft aangegeven sancties op te leggen indien deze niet op korte termijn gebeuren.

Overig
In 2025 zal verder het aanpassen van de brandweerkazernes naar de ARBO-wetgeving en de implementatie van het nieuwe sleutelsysteem afgerond worden. Daarnaast zal een begin gemaakt worden met de restauratie van de kademuren bij Willemstad.

Financiële consequenties
Totale kosten per kapitaalgoed

beheerproduct	soort kosten	budget 2025
Vastgoed	voorziening groot onderhoud	€ 1.879.000
	vervangingsinvesteringen	€ 650.000

Buitensportaccommodaties

Beleid, beheer en kwaliteit Buitensportaccommodaties
Eind 2024 wordt het beleidskader 'toekomstig bestendige buitensportaccommodaties' voorgelegd aan de gemeenteraad. Tegelijktijdig wordt het meerjarenbeheerplan vastgesteld. In 2025 zal uitvoering worden gegeven aan dit beleidskader en beheerplan. Met de buitensportverenigingen dienen daarna nieuwe overeenkomsten te worden opgesteld waarin duidelijke afspraken gemaakt worden over onderhoud op de sportcomplexen. Hiervoor zetten we een externe partij in.
Daarnaast loopt het contract met zowel de aannemer als de rentmeester ook in 2025 door. Twee keer per jaar worden de werkzaamheden van de aannemer door een onafhankelijk adviesbureau beoordeeld. Aan de hand van deze kwaliteitsopname dient de aannemer, indien noodzakelijk, een herstelplan op te stellen zodat de kwaliteit van de velden optimaal is. De kleine onderhoudswerkzaamheden dienen door de clubs zelf te worden uitgevoerd en hiervoor krijgen de verenigingen een vergoeding. We hebben ervaren dat op nog niet gerenoveerde velden de onkruidgroei sterk is toegenomen. Bij renovaties passen we de ondergrond zo aan dat onkruidgroei door de opbouw van het veld sterk wordt verminderd. Bij nieuwe gerenoveerde en nieuwe velden speelt dit probleem minder. We hebben extra middelen opgenomen in de begroting om onkruid intensiever te beheersen op de bestaande velden en daarmee de technische levensduur van de betreffende velden in stand te houden.

Specificatie geplande investeringen komende jaar
- TV de Hoop baan 1 t/m 3
- VV Seolto hoofdveld
- VV TPO hoofdveld

Financiële consequenties
Totale kosten per kapitaalgoed

beheerproduct	soort kosten	budget 2025
Buitensport	onderhoudsuitgaven	€ 580.000
	vervangingsinvesteringen	€ 423.000

Totaal financieel overzicht

In onderstaande diagram staat de verdeling van de totale begrote onderhoudsuitgaven van de kapitaalgoederen (€ 28,1 miljoen) per beheerproduct. Onder de categorie overig vallen de kosten voor de openbare verlichting, begraafplaatsen, speeltuinen en diverse andere objecten.

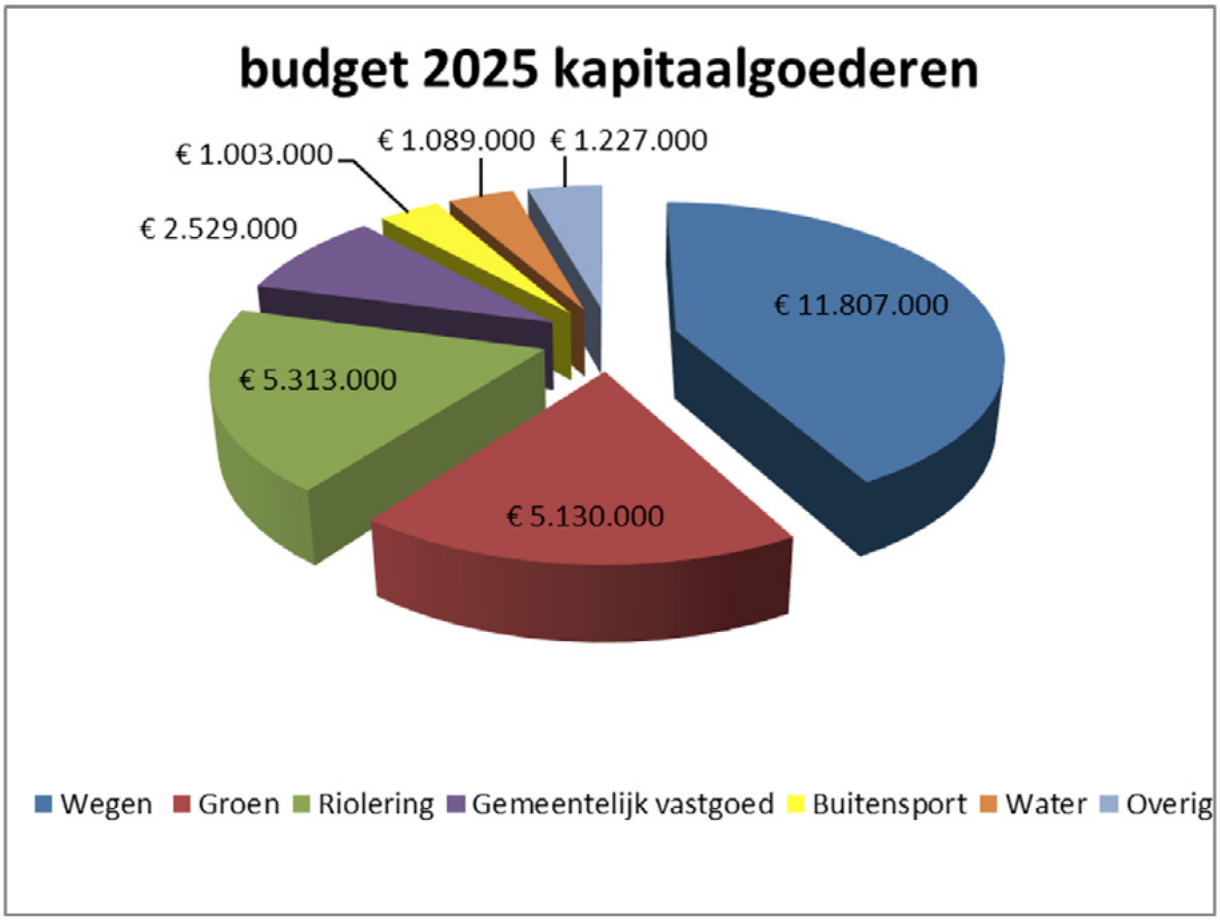

Paragraaf Wet open overheid (Woo)

Inleiding

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording (jaarrekening) verslag doen van de uitvoering ervan. Dit betreft de invulling van deze verplichting in de begroting 2025.
Het kabinet stelt via het Gemeentefonds incidentele en structurele middelen beschikbaar voor de implementatie van de Woo.

Actieve openbaarmaking

De Woo verplicht overheidsorganisaties om zo veel mogelijk informatie actief openbaar te maken (naast het openbaar maken op verzoek). Daartoe is in de wet een lijst van 11 informatiecategorieën opgenomen. Voor de openbaarmaking van de informatie uit deze categorieën geldt momenteel alleen nog een inspanningsverplichting en geen wettelijke verplichting. Dit heeft onder meer te maken met de moeizame ontwikkeling van een landelijk publicatieplatform. In 2023 is door het rijk een alternatief geïntroduceerd: een verwijsindex (de 'Woo-index') met zoekfunctie. Moerdijk is sinds medio 2023 aangesloten op de Woo-index. Via deze index verwijzen we naar de informatie die we zelf al actief openbaar maken via de Open overheid-pagina op onze website.

Het rijk heeft bekend gemaakt dat - nu de Woo-index beschikbaar is - ook de wettelijke verplichting gefaseerd (per informatiecategorie) zal worden ingevoerd. De eerste fase gaat in per 1 november 2024. Voor gemeenten gaat het om de categorieën wet- en regelgeving, informatie over de organisatie en de werkwijze en bereikbaarheid van de gemeente en haar organisatieonderdelen. Dit kost onze gemeente minimale inspanning; het merendeel van de informatie uit deze categorieën maken we al openbaar via de Open overheid-pagina op onze website.

In 2025 gaan we verder met het verfijnen en uitbreiden van het openbaar maken van informatie, afgestemd op de wettelijke fasering.

De zoekfunctie in de Woo-index, waarmee gebruikers binnen deze documentcollecties kunnen zoeken, is nog in ontwikkeling en komt naar verwachting pas vanaf 2025/2026 beschikbaar.

Paragraaf Grondbeleid

In deze paragraaf wordt de visie op het gemeentelijk grondbeleid voor de komende jaren beschreven. Verder wordt er ook een toelichting gegeven wat betreft de financiële voortgang, verwachtingen en risico's van de actieve grondexploitaties.

Grondbeleid algemeen

Het grondbeleid is dienstbaar aan het realiseren van ruimtelijke opgaven en ambities. Hierdoor is er sprake van een sterke samenhang en wederkerige afhankelijkheid met andere gemeentelijke beleidsvelden. Daarnaast heeft het grondbeleid ook een significante impact op de financiële gesteldheid van de gemeente Moerdijk door de potentiële kosten, baten en risico's die verbonden zijn aan ruimtelijke projecten. In de gemeente Moerdijk wordt de laatste jaren steeds duidelijker zichtbaar dat de actieve en regisserende vorm van grondbeleid ook daadwerkelijk wordt toegepast. Dit vanuit de gedachte dat eigendom van grond meer sturing en snelheid geeft op de te realiseren vastgestelde ambities op gebied van woningbouw, mobiliteit en vitale centra. Actief grondbeleid vraagt echter wel meer capaciteit van de ambtelijke organisatie en brengt daarnaast ook hogere financiële risico's met zich mee. Per afzonderlijke ruimtelijke opgave zal worden afgewogen welke strategie het meest passend is om de gewenste resultaten te behalen. Ten aanzien van de projectrisico's wordt het risicomanagement van de actieve grondexploitaties extern gespiegeld om het planrisico van actievere projecten kritisch te beoordelen en waar nodig te optimaliseren.

Ontwikkelingen op de woningmarkt

Na weer een stijging in de woningprijzen begin 2024 wordt verwacht dat deze zich in de tweede helft van het jaar en in 2025 door zal zetten, waarbij economen op dit moment denken dat deze stijging hoger zal zijn dan hiervoor verwacht werd. Deze stijgingen worden gedeeltelijk gevoed door het zeer lage aanbod op de woningmarkt op dit moment. Hierdoor concurreren potentiële kopers met vele anderen, wat als gevolg heeft dat hoog overbieden weer tot de norm behoort in de meeste delen van het land. Wel zien we dat de hypotheekrente nu wat langere tijd constant is gebleven, wat zorgt voor iets meer stabiliteit in de markt en kopers wel het vertrouwen geeft om de hoge woningprijs te betalen. Hiermee wordt des te meer duidelijk dat het knelpunt van de woningmarkt volledig ligt in de schaarste aan woningen, waarmee de oplossing dus ook vooral te zoeken is in de bouw van meer woningen.

Deze bouw wordt echter nog steeds getergd door krappe businesscases als gevolg van de weer stijgende bouwkosten in het afgelopen jaar en ook de hoge kwaliteits- en betaalbaarheidseisen op macroniveau in nieuwe wijken. Bij de ontwikkeling van grotere wijken ligt het probleem namelijk vaak bij het hoge aandeel sociale en goedkope woningen wat terugverdiend moet worden met steeds minder dure woningen. Daarnaast worden op ruimtelijk gebied de eisen ook steeds complexer. Bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, geluid, groen, veiligheid, waterretentie en spuitzoneringen worden steeds meer vierkante meters beschikbaar gevraagd om het programma te compenseren, terwijl de inbrengwaarde van die gronden niet daalt.

Deze ontwikkelingen vormen uiteraard ook een risico voor de gemeente, aangezien initiatief vanuit de markt zelf nodig is om woningen te ontwikkelen en in de woningbehoefte te voorzien. Daarom is het van belang om het gemeentelijk grondbeleid in te richten aan de hand van de stand actuele ontwikkelingen op de markt. Zo lijkt het nu nodig om als gemeente een actievere rol in de grondmarkt aan te nemen, wat tegelijkertijd wel het risico voor een deel verplaatst van de markt naar de gemeente. In het afgelopen jaar heeft de gemeente Moerdijk grote investeringen gedaan in de vorm van grondaankopen op ontwikkellocaties, om zelf te kunnen sturen hierin en de bouw van woningen zo veel mogelijk op gang te kunnen houden.

Juridische kaders en beleid

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Door deze nieuwe wetgeving zien we in de eerste helft van 2024 een veelal afwachtende houding van gemeentes en initiatiefnemers totdat meer duidelijkheid komt over de precies implicaties van de wijzigingen, maar vooral ook voor hoe deze nieuwe kaders in de praktijk toegepast kunnen worden. Bij de gemeente Moerdijk is dit echter niet het geval, wat geïllustreerd kan worden met het opstellen van het eerste Omgevingsplan inclusief exploitatieregels voor het Bedrijventerrein Zevenbergen Noord in de eerste maanden van het jaar, welke in het najaar ter besluitvorming zal liggen. Verder is op basis van deze Omgevingswet ook een herziening uitgevoerd op het gemeentelijk kostenverhaal, met als resultaat een nieuw beleid op dit gebied wat op 18 april door de gemeenteraad is vastgesteld (meer hierover onder de kop kostenverhaal aan het eind van deze paragraaf).

Naast deze wetgeving hebben er ook wijzigingen plaatsgevonden in de BBV-regeling in de vorm van een nieuwe notitie grondbeleid geldend vanaf 1 januari 2024. Op een klein aantal vlakken vinden hierin significante wijzigingen plaats, met als meest impactvolle wijziging de methodiek voor het bepalen van de rente in grondexploitaties. Door deze nieuwe richtlijn zien we een grote stijging in de rentekosten, wat de verwachte resultaten sterk doet dalen (meer hierover onder de kop parameters grondexploitaties op de volgende pagina).

Wat betreft de Vennootschapsbelasting (Vpb) lijkt er op basis van de voorlopige toekomstverwachting dat in de aankomende jaren weinig tot geen risico ontstaat op het moeten afdragen van deze belasting. Deze analyse komt voort uit de meest recent uitgevoerde QuickScan door onze belastingadviseur BDO en de daarbij horende meerjarenprognose. Dit kan echter snel veranderen mochten er significante onverwachte mutaties ontstaan in de grondexploitatieportefeuille. Bij het vaststellen van nieuwe grondexploitaties wordt daarom het eventuele effect op de QuickScan in beeld gebracht en waar nodig meegenomen in de besluitvorming. De raming voor de verschuldigde vennootschapsbelasting die eerst opgenomen was in de meerjarenbegroting is o.b.v. de uitkomsten van de QuickScan geschrapt en zal wederom opgevoerd worden als de uitkomst van toekomstige scans wijzigt.

Tenslotte heeft de gemeenteraad bij het vaststellen van de Nota Grondbeleid (december 2022) ook besloten om het beleid wat betreft snippergroen, jacht- en visrechten en volkstuinen te herzien. Met de komst van het Didam-arrest, het verbod op ongeoorloofd staatssteun, de Omgevingswet, de Woo, Wet Markt en Overheid, Nota Grondbeleid 2022 en de beleidsregel Grondtransacties en kabels en leidingen sindsdien, rijst de vraag of het beleid voldoet aan het wettelijk en nieuwe beleidsmatige kader. Ook kan de huidige werkwijze mogelijk efficiënter, transparanter en eenduidiger. Hierop dienen nieuwe processen en het onderliggende beleid te worden ingericht. Voor het reorganiseren van het grondbeleid omtrent volkstuincomplexen, jacht- en visrechten en de vereenvoudiging van snippergroenbeleid zijn in 2024 de eerste onderzoeken uitgevoerd en in 2025 verwachten we hiervoor de eerste beleidsstukken te kunnen lanceren.

Projectenvoortgang 2025 (en verder)

Zoals hiervoor genoemd zijn er grote stappen gezet in de planologie voor het bedrijventerrein Zevenbergen Noord, waarbij ook een groot deel van de gronden reeds verworven zijn. Daarnaast zijn ook in het project Westschans Klundert vrijwel alle gronden verworven, waardoor in 2025 aangevangen zal kunnen worden met de grondwerkzaamheden in het gebied. Ook zien we in de Stoofstraat Zevenbergen concrete vooruitgang. Na een tijd van uitstel van de leveringen van de gronden is deze medio 2024 gepasseerd en zal in 2025 gestart worden met de bouw van de appartementen. Tot slot zal in 2025 ook worden aangevangen met het woonrijp maken van de openbare ruimte in Waterwijk Fijnaart, waarna deze wijk volledig afgerond zal zijn en kan worden afgesloten.

Naast de grondexploitaties zijn er ook significante ontwikkelingen in faciliterende projecten en projecten die nog in de beginfase staan. Zo is voor het project Willemstad Oost de anterieure overeenkomst afgesloten waardoor in dit gebied gestart kan worden met de ontwikkeling van 200 woningen. Ditzelfde is het geval voor de eerste fase van Zevenbergen Oost, in de vorm van Markvelden Noord met 350 woningen. Verder is de gemeente nu ook bezig met de planvorming voor de tweede fase van dit gebied, wat ten zuiden ligt van Markvelden Noord en actief door de gemeente als grondexploitatie zal worden opgepakt om ca. 100 woningen te realiseren. Er zijn ook grote slagen gemaakt in het daarna te ontwikkelen gebied van de Markvelden met de verwerving van vrijwel alle resterende gronden in dat gebied, waarmee de gemeente dus ook sturing heeft op deze deelgebieden. Aangrenzend aan de Markvelden is ook aangevangen met de planvorming en onderzoeken voor de haalbaarheid van het stationsgebied Zevenbergen en het aangrenzende gebied De Hil, welke in combinatie ontwikkeld moeten gaan worden tot een gebied met variërende functies waaronder ook wonen en een nadruk op openbaar vervoer. Ten slotte is er medio 2024 een hoofdlijnenakkoord tot stand gekomen voor de ontwikkeling van het centrumplan Fijnaart, wat hoofdzakelijk bestaat uit de verplaatsing van de Jumbo naar het centrum met daarbij de creatie van een dijkplein. In 2025 zal daarvoor de planvorming verder uitgewerkt worden en zullen voorbereidende werkzaamheden gestart kunnen worden.

Complexen in exploitatie

Bedragen x € 1.000,-

NR.	COMPLEXEN IN EXPLOITATIE	BOEKWAARDE 1-1-2024	MUTATIES 2024	(VERWACHTE) BOEKWAARDE 1-1-2025	MUTATIES vanaf 2025	(VERWACHT) RESULTAAT bij afsluiting
80	Waterfront Moerdijk	-5.434	-614	-6.049	118	-5.930
110	Dorpshart Moerdijk	-2.265	92	-2.172	-146	-2.319
153	Stoofstraat Zevenbergen	-1.236	2.350	1.114	-172	941
163	Sporenbergstraat Zev. Hoek	-624	419	-205	278	73
172	Bedrijventerrein Zvb. Noord	0	-203	-203	333	131
176	Waterwijk Fijnaart	4.808*	-1.355	3.453**	-1.366	3.907***
185	Westschans Klundert	-4.014	-1.837	-5.851	2.963	-2.888
190	Wethouder Trompersstraat	-81	150	69	-315	-246
	TOTAAL	**-8.846**	**-998**	**-9.843**	**1.693**	**-6.331**

*Al genomen winstnemingen ter waarde van ca. € 1,8 mln. zijn op de boekwaarde in mindering gebracht
**Exclusief nog te nemen winstneming over 2024
***Reeds genomen winstnemingen hebben een negatief effect op de boekwaarden, het afsluitingsresultaat is hiervoor gecompenseerd. Verder worden toekomstige winstnemingen niet meegenomen in de toekomstige mutaties.

Naar verwachting zijn er in 2025 ten minste 8 actieve grondexploitaties in de projectenvoorraad aanwezig. Dit betreffen enkel de complexen die medio 2024 al actief in exploitatie zijn, en dus is hierbij geen rekeningen gehouden met complexen die hierna nog door de raad worden vastgesteld als grondexplotatie.

Af te sluiten grondexploitaties in 2024 (naar huidige verwachting)
• Havenfront Willemstad

In exploitatie genomen grondexploitaties medio 2024
• Bedrijventerrein Zevenbergen Noord

Parameters grondexploitaties

De begrotingen van de resultaten in de grondexploitaties worden beïnvloed door een set van parameters. De uitgangspunten wat betreft deze parameters worden (ten minste) jaarlijks bij de 2e BERAP herzien.

Hieronder een korte toelichting wat betreft de bepaalde percentages. Er wordt in de grondexploitaties enkel gerekend met reële bedragen, aangezien deze relevanter zijn voor de gemeentelijke begroting dan netto contante waarde. Er wordt dus geen verdisconteringsvoet toegepast.

Rentepercentage BIE

- 2,7% (herrekend bij de begroting 2025 o.b.v. nieuwe methodiek nieuwe notitie grondbeleid)

In december 2023 is de herziening van de notitie grondbeleid gepubliceerd welke vanaf het boekjaar 2024 toegepast moet worden. Hierin is de richtlijn veranderd voor het bepalen van de toe te passen rente in Grondexploitaties. Waar hiervoor een gewogen gemiddelde van de rente genomen kon worden over de verhouding vreemd vermogen t.o.v. totaal vermogen, is dat niet langer toegestaan m.i.v. begrotingsjaar 2025. Door het relatief hoge eigen vermogen van de gemeente Moerdijk heeft deze wijziging een negatief effect op het nieuwe rentepercentage wat hierdoor stijgt van 0,76% naar 2,7%. Dit heeft tot gevolg dat de totale verwachte netto rentelasten in grondexploitaties met ca. € 1,2 mln. stijgen bij de begroting 2025, wat daarmee dus ook het eindresultaat van de totale portefeuille aan grondexploitaties met eenzelfde bedrag doet dalen. Dit weegt het zwaarst in de projecten waarin nog hoge kosten gemaakt moeten worden en in projecten die gedurende de looptijd lage boekwaarden hebben (meestal door een laag verwacht resultaat). De negatieve resultaten die ontstaan door de rentewijziging per 01-01-2025 zullen grotendeels met de tweede bestuursrapportage 2024 verwerkt worden en t.l.v. het begrotingsresultaat 2024 worden gebracht en t.g.v. de voorziening grondexploitaties.

Opbrengstenstijging

- 0,0% (prijsstijgingen moeten blijken uit geactualiseerde taxatierapportages)

Kostenstijging

- In 2022 heeft het college besloten tot een nieuwe methode voor het berekenen van de kostenstijgingsindexaties in grondexploitaties. De geactualiseerde methode maakt onderscheid in de indexatie per (relevante) kostenpost, waarbij elke post wordt gelinkt aan een sector gebonden indexcijfer gepubliceerd door het CBS. Daarnaast vindt er een afvlakking plaats richting de lange termijn d.m.v. cumulatieve percentages voor elk komende jaar o.b.v. mutaties verder in het verleden. In de onderstaande tabel worden de berekende percentages getoond. Hieronder de geactualiseerde percentages bij de 2e BERAP 2024.

KOSTENSTIJGINGSINDICES	2024	2025	VANAF 2026
Onderzoekskosten	4,68%	4,68%	2,00%
Marketing en verkoopkosten	2,00%	2,00%	2,00%
Bouw- en Woonrijp maken	7,30%	2,00%	2,00%

Na een stagnatie van de prijsstijgingen in de civiele sector heeft er in het afgelopen jaar weer een significante stijging plaatsgevonden. Dit wordt in de te gebruiken indexcijfers voor de toekomst geëxtrapoleerd op korte termijn. Hierdoor zullen de begrote civiele kosten in de grondexploitaties stijgen, wat gemiddeld gezien tot een negatiever verwacht resultaat zal leiden.

Grondverkopen

Voor alle huidige plannen die in 2024 in exploitatie zijn, zullen er in de projecten Waterfront, Stoofstraat, Sporenbergstraat en Westschans nog grondverkopen gerealiseerd worden. De hoogte van deze opbrengsten wordt uiteindelijk bepaald door de uitkomst van een tender, of als hier geen sprake van is wordt er een taxatie uitgevoerd op basis van de definitieve verkaveling. Voordat de daadwerkelijke verkoopprijs is vastgesteld worden de opbrengsten geschat o.b.v. voorlopige taxaties. Op dit moment verwachten wij in de genoemde grondexploitaties nog voor in totaal ca. € 14,4 mln. aan grond te verkopen vanaf 2024. Een groot deel hiervan is afkomstig van het project Westschans Klundert (ca. € 9,4 mln.). Aangezien dit plan nog in de ontwerpfase zit en de grondverkopen relatief ver in de toekomst gerealiseerd zullen worden, is het bedrag dat hieraan gekoppeld is nog onzeker.

Resultaat Grondexploitatie

Voor alle huidige plannen die in 2025 in exploitatie zijn, zullen er in de projecten Bedrijventerrein Zevenbergen Noord, Waterfront Moerdijk, Sporenbergstraat Zevenbergschen Hoek en Westschans Klundert nog grondverkopen gerealiseerd worden. De hoogte van deze opbrengsten wordt uiteindelijk bepaald door de uitkomst van een tender, of als hier geen sprake van is wordt er een taxatie uitgevoerd op basis van de definitieve verkaveling. Voordat de daadwerkelijke verkoopprijs is vastgesteld worden de opbrengsten geschat o.b.v. voorlopige taxaties. Op dit moment verwachten wij in de genoemde grondexploitaties nog voor in totaal ca. € 25,5 mln. aan grond te verkopen vanaf 2025. Een groot deel hiervan is afkomstig van de projecten Westschans Klundert (ca. € 10,2 mln.) en Bedrijventerrein Zevenbergen Noord (ca. € 12,6 mln.). Dit zijn echter wel twee projecten die zich nog in een vroege fase bevinden waarbij deze grondverkopen dus ook relatief ver in de toekomst liggen, waardoor er meer kans is dat deze bedragen nog (significant) zullen gaan afwijken.

Winstnemingen en positieve afsluitingen

Op grond van de BBV-regels is het verplicht om winstnemingen te doen in grondexploitaties waarbij een postief eindresultaat wordt verwacht. De hoogte van de (tussentijdse)winstneming in een jaar wordt bepaald m.b.v. de POC-methodiek (percentage-of-completion). Ook moet er voldoende zekerheid zijn dat de winst gerealiseerd gaat worden, dit wordt voornamelijk geborgd met het criterium dat de opbrengsten binnen moeten zijn om een winstneming te doen.

In 2024 wordt verwacht dat winstnemingen gedaan dienen te worden in de projecten Waterwijk Fijnaart en Stoofstraat, ter hoogte van respectievelijk ca. € 1,1 mln. en ca. € 0,9 mln. In 2025 zal voor het project Waterwijk Fijnaart wederom winstneming € 1,1 mln. genomen dienen te worden bij de afsluiting van het project. Verder staan er in dat jaar op basis van de huidige begrotingen ook winstnemingen gepland in de projecten Stoofstraat en Sporenbergstraat van respectievelijk € 31.000 en € 5.000. De hoogte van deze winstnemingen is afhankelijk van de achteraf daadwerkelijke verhouding van gemaakte kosten en opbrengsten t.o.v. de geprognotiseerde totalen hiervan. Met de jaarrekening worden de definitieve winstnemingen herberekend en wordt dit gerapporteerd in de bijbehorende paragraaf grondbeleid van die jaarrekening.

Verliesvoorziening

De omvang van deze post bedraagt per 1-1-2024 ca. € 11,4 mln en is per 01-01-2025 naar verwachting €12,9 mln. Het grootste deel van deze verliesvoorzieningen is te wijten aan de negatieve verwachte resultaten in de projecten Waterfront Moerdijk, Westschans Klundert en Dorpshart Moerdijk. Daarnaast is de totale grootte van de verliesvoorziening significant gestegen door de eerdergenoemde verhoging van de rente in de grondexploitaties. Zo is daardoor ook het Bedrijventerrein Zevenbergen Noord aan de verliesvoorziening toegevoegd. Dit project had bij vaststelling begin 2024 een licht positief resultaat wat door de renteverhoging negatief is geworden.

Toelichting complexen in exploitatie 2025

P80 Waterfront Moerdijk

De eerste fase van het grondexploitatie deel van dit project, in de vorm van de dijkaanpak, is in 2024 gestart en kan naar verwachting nog in 2024 worden afgerond. Voor het vervolg met de invulling van de westzijde van de haven moet echter worden gewacht tot havenaanpak en kadevernieuwing (wat geen onderdeel is van de grondexploitatie) gereed zijn. Naar verwachting zal begin 2025 de aanbesteding hiervoor gereed zijn, waarna dit eind 2026 zou moeten worden opgeleverd. Hierna zal in de jaren 2027 en 2028 aan de slag gekund worden met de woningbouw aan de westzijde.

P110 Dorpshart Moerdijk

De initiatiefnemer voor de Steenweg 45 is momenteel bezig met onderzoeken van de financiële haalbaarheid om het winkelmandje inclusief horecavoorziening naar deze locatie te verplaatsen. In 2025 wordt verwacht dat er hierover duidelijkheid komt. Wat betreft de Steenweg 43 zal eind 2024 aangevangen worden met het bouwrijp maken, waarna de grond gepasseerd kan worden en de bouw van de woningen gestart kan worden. De bouw zal ongeveer een jaar in beslag nemen, waarna eind 2025/begin 2026 woonrijp gemaakt kan worden.

P153a Stoofstraat Zevenbergen

De gronden zijn medio 2024 geleverd aan de ontwikkelaar. In 2025 zal deze starten met de bouw van de appartementen. Naar verwachting worden deze medio 2026 opgeleverd, waarna in dat jaar nog woonrijp zal worden gemaakt door de gemeente.

P163 Sporenbergstraat Zevenbergschen Hoek

Na het tekenen van de intentieovereenkomst met Woonkwartier voor de bouw van 4 sociale huurwoningen en 8 starterskoopwoningen is de volgende stap om voor 2025 tot een definitieve overeenkomst te komen voor de verkoop van de gronden. Ook vindt in de tweede helft van 2024 de verkoop van de vrije kavels in het project plaats, waarna een tenderprocedure kan worden opgezet voor de projectmatige ontwikkeling van de resterende gronden. Naar verwachting kan eind 2024 nog worden aangevangen met het bouwrijp maken, waarna de gronden gepasseerd kunnen worden. Vervolgens zal na de bouw van de woningen eind 2025 of begin 2026 woonrijp gemaakt kunnen worden.

P172 Bedrijventerrein Zevenbergen Noord

Een groot deel van de benodigde gronden is in 2024 reeds aangekocht. De laatste verwervingen worden uiterlijk begin 2025 verwacht. Er wordt op 5 september 2024 een besluit verwacht over de wijziging van het omgevingsplan dat de ontwikkeling van het bedrijventerrein mogelijk moet gaan maken. Momenteel is de planning dat in 2026 gekomen kan worden tot onherroepelijke planologie waarna gestart kan worden met het bouwrijp maken. In juli 2027 wordt de nieuwe randweg geopend, wanneer wij dus ook nieuwe bedrijven willen verwelkomen op het bedrijventerrein.

P176 Waterwijk Fijnaart-West

Nadat alle kavels in 2023 verkocht zijn en nog maar een klein deel van de woningen afgebouwd moet worden kan in 2025 de hele wijk woonrijp gemaakt worden. Dit bestaat uit de definitieve aanleg en afwerking van de openbare ruimte. Eind 2024 moet hiervoor de aanbesteding plaatsvinden op basis van het nieuwe bestek. De verwachting is dat al deze werkzaamheden nog in 2025 afgerond kunnen worden waarna het project ook afgesloten zal kunnen worden.

P185 Westschans Klundert

In december 2023 is bij de optimalisatie van het plan het stedenbouwkundig ontwerp en programma bepaald. Omdat de gemeente in 2024 ook reeds alle benodigde gronden verworven heeft kan eind van dat

jaar het omgevingsplan worden opgesteld wat in 2025 aan de gemeenteraad ter vaststelling aangeboden zal worden. Vervolgens kan in datzelfde jaar aangevangen worden met de grondwerkzaamheden in het gebied waarna de bouw van de eerste woningen in 2026 of 2027 kan starten.

P190 Wethouder Trompersstraat Langeweg
De aanbestedingsprocedure voor het bouw- en woonrijp maken is afgerond waardoor eind 2024 gestart kan worden met het bouwrijp maken. Dit zal begin 2025 afgerond zijn waarna de gronden gepasseerd kunnen worden aan de ontwikkelaar (1 vrijstaande woning en 4 twee-onder-een-kappers) en Woonkwartier (10 levensloopbestendige sociale huurwoningen). Eind 2025 wordt verwacht dat de bouw van de woningen afgerond wordt. Eind 2025/begin 2026 zal vervolgens woonrijp gemaakt worden waarna het project afgesloten kan worden.

Complexen niet in exploitatie

Dit betreffen complexen waarvoor nog geen raadsbesluit is genomen inzake (her)ontwikkeling, een projectexploitatie is vastgesteld en/of geen locatie ontwikkelingsovereenkomst is ondertekend. Het betreft hier voornamelijk strategisch verworven objecten. Om zicht en grip te houden op de waardeontwikkeling wordt afhankelijk van het soort object, (met een gemiddelde frequentie van ca. 1x per 2 jaar) de taxatie geactualiseerd dan wel getoetst aan de WOZ-waarde.

Per 1-1-2024 bedraagt de totale waarde aan niet in exploitatie genomen bouwgrond ca. € 22,9 mln. In 2024 (ten tijde van het schrijven van de paragraaf) is hieraan netto ca. € 2,1 mln. toegevoegd. Dit is het gevolg van (strategische) grondaankopen van de Kadedijk 28 in Fijnaart, 2 agrarische percelen aan de Oude Heijningsedijk in Fijnaart, De Hil 4-4a in Zevenbergen, een agrarisch perceel in Zevenbergen Oost, de Achterdijk 12 en een perceel van het Waterschap in Zevenbergen in verband met de ontwikkeling van het Bedrijventerrein Zevenbergen Noord, en daarnaast de verkoop van een klein deel van de Caldic-gronden.

Risico's
Wat betreft de complexen niet in exploitatie lijkt het zwaartepunt qua risico's te liggen op de verworven gronden in Zevenbergen Oost (op dit moment voornamelijk in deelgebied De Hil). Deze zijn strategisch verworven met de filosofie van (pro-)actief grondbeleid, wat hier nodig is geacht om toekomstige ontwikkeling mogelijk te maken. Door de grote schaal van dit project en de nog onzekere uitwerking hiervan loopt de gemeente een risico op het moment dat er geen ontwikkeling plaats kan vinden. Enigszins te voorziene risico's voor deze en/of andere gronden zijn in principe afgedekt, bijvoorbeeld binnen het weerstandsvermogen.

Reserve strategische verwerving
De stand van de reserve is per 1-1-2024 ca. € 5,3 mln. positief. In 2024 heeft één onttrekking uit deze reserve plaatsgevonden, namelijk in verband met een aankoop in Zevenbergen Oost boven de taxatiewaarde ter hoogte van ca. € 341.000. Daarnaast zal er in 2024 nog een toevoeging plaatsvinden van ca. € 2 mln. op basis van het bestuursakkoord Moerdijk 2022-2026.

Reserve grondexploitatie
De stand van de reserve is per 1-1-2024 ca. € 366.000 positief. Gedurende het jaar vinden geen onttrekkingen of storting plaats in deze reserve. Wijzigingen in de reserve worden namelijk pas verwerkt met het vaststellen van de jaarrekening 2024. De reserve is bedoeld om fluctuaties in winstnemingen op te vangen en om stortingen in de reserve bovenwijkse voorzieningen en ruimtelijke ontwikkeling uit te dekken.

Kostenverhaal

Op 18 april 2024 is de herziene Nota Kostenverhaal vastgesteld door de gemeenteraad. In deze nota is een nieuwe basis gecreëerd voor het verhalen van kosten op basis van de Omgevingsvisie 2040 en de nieuwe wettelijke kaders van de Omgevingswet. Hierin is een nieuwe lijn gekozen voor de bepaling van de hoogte van de bijdragen, waarin nog steeds onderscheid gemaakt wordt tussen bovenwijkse voorzieningen en ruimtelijke ontwikkelingen, maar wel meer wordt gericht op maatwerk. Bij de bovenwijkse voorzieningen zal per casus de PPT-criteria toegepast worden, afhankelijk van de aard van de ontwikkeling en benodigde investeringen. Voor de ruimtelijke ontwikkelingen zal een investeringsprogramma Ruimtelijke Ontwikkeling worden opgesteld waaruit een bedrag per woningequivalent zal vloeien welke jaarlijks geactualiseerd zal worden. Dit investeringsprogramma is op basis van de Omgevingsvisie opgedeeld in de categorieën “mobiliteit en bereikbaarheid”, “recreatie, groen, landschap en natuur” en “overige specifieke ruimtelijke ontwikkelingen” (zoals bijvoorbeeld de revitalisatie van bedrijventerreinen). Nadat dit investeringsprogramma door het college vastgesteld is zullen de actualisaties hiervan in de paragraaf grondbeleid worden gerapporteerd.

Naast de bijdrage bovenwijkse voorzieningen en ruimtelijke ontwikkelingen worden ook plankosten in rekening gebracht bij facilitaire ruimtelijke ontwikkelingen. Deze worden echter niet gestort in reserves, maar dienen als dekking voor de ambtelijke capaciteit binnen de begroting van dat specifieke project.

De inkomsten uit het kostenverhaal zijn hoofdzakelijk afkomstig uit projecten waarin de gemeente niet of in mindere mate risicodragend participeert, en dus vaak enkel een faciliterende rol heeft. Bij actieve grondexploitaties worden bijdragen aan de reserves doorgaans verdisconteerd uit grondverkopen (bij afsluiting van de grondexploitatie), mits er geen sprake is van macro-aftopping. De stand van de reserves per 1-1-2024 is als volgt:

Reserve Bovenwijkse Voorzieningen
- € 1.140.000

Reserve Ruimtelijke Ontwikkelingen
- € 4.002.000

Medio 2024 is netto ca. € 472.000 binnengekomen aan bijdragen t.b.v. de reserve Bovenwijkse voorzieningen. Deze bijdragen vloeiden voort uit de contractafspraken in de faciliterende projecten ZNS Fijnaart en 7 Bergsche hoeve, en verder uit 2 incidentele bijdragen vanuit kleinschalige ruimtelijke initiatieven.

Voor wat betreft de reserve Ruimtelijke Ontwikkelingen zijn medio 2024 uit deze zelfde projecten bijdragen binnengekomen ter waarde van ca. € 89.000.

Paragraaf Bedrijfsvoering

In aanvulling op de toelichting van onderdelen van de bedrijfsvoering in programma 5 wordt in deze paragraaf een aantal andere relevante ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering geschetst.

Algemeen

Opgaven in balans
We willen duidelijk prioriteren om de balans tussen werkvoorraad en menskracht zo acceptabel mogelijk te houden.

Het goed inrichten van processen, procesoptimalisatie en procesbeheersing
De kwaliteit van onze dienstverlening is sterk afhankelijk van hoe de processen zijn ingericht en worden ondersteund vanuit applicaties. Onze inzet is ook in 2025 erop gericht processen efficiënter en effectiever in te richten, ondersteund door gebruiksvriendelijke applicaties. Dit doen we aan de hand van de in 2023 opgestelde procesarchitectuur. Een inventarisatie van alle processen binnen onze organisatie en beoordeling van de kwaliteit hiervan. Bij het bepalen van welke processen prioriteit hebben, sluiten we ook bij nieuwe wetgeving, zoals de Omgevingswet, de Wmebv en de Woo. Daarnaast zetten we in op meer kennis en scholing over procesmatig werken en zorgen we dat de procesarchitectuur up to date blijft. Op deze wijze leggen we een goede basis voor de borging van procesgericht werken binnen de organisatie met als ultiem doel het leveren van kwalitatief goede diensten en producten.

Personeel en organisatie

Omvang van de organisatie en samenstelling van het personeelsbestand
De vergelijking tussen de begrote formatieomvang en loonkosten van 2024 en 2025 is als volgt:

Jaar:	Fte:	Loonkosten:
2024	273,63	€ 23.549.000
2025	285,49	€ 26.460.000

Ten opzichte van 2024 is er een toename van 11,8 fte en in loonkosten van € 2.911.000. De toename in fte's betreft uitbreidingen op basis van de Kadernota 2025 en het Bestuursakkoord 2022-2026 (totaal 13,3 fte, voor o.a. preventie en gezondheid, regie op betaalbaar wonen, schuldhulpverlening en extra directeursfunctie). Daarnaast is er een afname met 1,5 fte i.v.m. de dekking door rijksmiddelen van deze personeelslasten.
Totaal gaat dit om afgerond € 1,2 miljoen. De resterende toename van € 1,7 miljoen is grotendeels een gevolg van de doorwerking van de cao-aanpassingen 2024 en periodieke salarisverhogingen.
Vanuit de benchmark Personeelsmonitor (A&O Fonds Gemeenten) blijkt dat in Moerdijk het aantal fte's op 1000 inwoners (8,4) vergelijkbaar is met andere gemeenten van dezelfde omvang.
De verwachting is dat het personeelsbestand de komende jaren zal blijven stijgen, o.a. vanwege de uitbreiding en verzwaring van gemeentelijke taken op het terrein van woningbouw, duurzaamheid en klimaat. Van de huidige medewerkers is 17% jonger dan 35 jaar. In de leeftijdscategorie 35-55 jaar valt 52% en het personeel van 55 jaar of ouder omvat 19%. In 2025 blijft de organisatie investeren in het aantrekken van (jong) talent, zodat de gemeente haar opgaven ook in de toekomst goed kan blijven uitvoeren.

Cao-ontwikkelingen
De huidige cao loopt af op 31 maart 2025.Voor de periode erna is nog geen cao vastgesteld. In de begroting 2025 is wel een stelpost opgenomen gebaseerd op een loonontwikkeling van 3,3%, zoals opgenomen in de kadernota 2025. Dit percentage is in de meicirculaire gemeentefonds 2024 door het rijk gehandhaafd in de berekening van de verwachte loon- en prijsontwikkelingen voor 2025.
Zowel vanuit werkgeversbonden als vanuit de vakbonden is het vergroten van de vitaliteit en de duurzame inzetbaarheid van medewerkers een speerpunt bij de inzet voor een nieuwe cao vanaf april 2025.

Overhead
Voor de indirecte kosten is een specifiek taakveld in het leven geroepen t.w. “Overhead” (taakveld 0.4). Het totaal aan overheadkosten is als volgt opgebouwd:

Personeelskosten	€ 10.060.000
Huisvestingskosten	€ 2.493.000
Overige kosten	€ 4.877.000
Totaal	€ 17.430.000

De verhouding tussen indirecte en directe kosten bedraagt afgerond: 41% - 59%. De opslag voor overheadkosten bedraagt 71,60% (in 2024 was dit 72,49%).

Organisatieontwikkeling
In 2023 hebben we de projectfase van de organisatieontwikkeling met de naar “van Goed naar Beter” afgerond maar de uitgangspunten en de kernwaarden blijven leidmotiv voor de ontwikkelingen van de komende tijd. Een van de belangrijkste ontwikkelingen voor de komende periode is het meer opgavegericht werken en het werken in een matrixorganisatie. Deze ontwikkeling heeft een impuls gekregen met de komst van de vierde directeur (zonder domein) waarbij de directeur gebiedsontwikkeling gebruik moet maken van collega's uit een ander domein in zijn opgaven te realiseren. We hebben deze ontwikkeling aangemerkt als “organisch veranderen” en bespreken dit ook onder deze noemen met de medezeggenschap.

Rechtmatigheidsverantwoording door college
Vanaf het verantwoordingsjaar 2023 legt het college in de jaarrekening rechtstreeks verantwoording aan de raad af over het rechtmatig handelen van de organisatie. Een belangrijke basis voor deze verantwoording vormen de resultaten van de door de organisatie te verrichte interne controles. Elk jaar wordt door het college bepaald waar de focus van deze interne controles op dient te liggen. Dit geschiedt op basis van enerzijds in beeld zijnde risico’s en anderzijds relevante in- en externe ontwikkelingen. Van de resultaten van de verrichte controles wordt door Concern Control i.s.m. met Financiën verslag aan de hand van de drie onderscheiden rechtmatigheidscriteria:
1. Het begrotingscriterium: wordt er binnen financiële kaders van de raad gehandeld?
2. Het voorwaardencriterium: wordt wet- en regelgeving nageleefd?
3. Het M&O criterium: Hoe wordt misbruik en oneigenlijk gebruik van gemeentelijke diensten en voorzieningen voorkomen?

De beoordeling van deze criteria vindt plaats volgens de uitgangspunten van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV én de door de raad vastgestelde financiële kaders (normenkader en financiële verordening). Hierin is onder meer vastgelegd dat het college in de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening rapporteert over afwijkingen boven de door de raad vastgestelde verantwoordingsgrens van 1%. Het college geeft in de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarstukken in ieder geval een toelichting op alle geconstateerde afwijkingen (fouten en onduidelijkheden), die in de rechtmatigheidsverantwoording zijn opgenomen én de rapportagegrens overschrijden. In de financiële verordening is de rapportagegrens vastgesteld op € 100.000.

Gedurende het jaar ontvangt het college aanbevelingen vanuit de interne controle en de accountant. De aanbevelingen worden van een reactie voorzien en een planning wanneer de aanbevelingen zijn uitgevoerd. Ten aanzien van de aanbevelingen van de accountant bij de jaarrekening van 2023 constateren we dat veel van de aanbevelingen door onszelf al zijn geconstateerd en ook als in proces zijn gezet of op korte termijn in proces worden gezet. Er zijn echter ook een aantal aanbevelingen die door het college niet zijn overgenomen omdat het college het niet eens is met de de constatering van de accountant, de genoemde risico's of de voorgestelde maatregel. In het laatste geval kan het zijn dat het college kiest van een andere maatregel met eenzelfde of beter effect.
Via de auditcommissie wordt periodiek gerapporteerd over de voorgang op de overgenomen aanbevelingen.

Informatiebeveiliging en gegevensbescherming

Het vergroten van de digitale weerbaarheid is van essentieel belang voor de continuïteit van de bedrijfsvoering van de gemeente Moerdijk. Er is een groeiende afhankelijkheid van de beschikbaarheid en integriteit van informatie en informatiesystemen bij zowel onze primaire- als ondersteunende processen. Ook omvang en impact van dreigende inbreuken op informatie- en gegevensbescherming nemen toe. De risico’s op verstoring van de bedrijfscontinuïteit en ondermijning van het vertrouwen in de gegevensverwerking door de gemeente worden groter.

Naast compliance aan normen, wet- en regelgeving als middel om de digitale weerbaarheid te vergroten, zoeken we ook de samenwerking in de regio.

De raad krijgt één keer per jaar informatie over de actuele stand van zaken rond informatie-beveiliging en gegevensbescherming. Dat is tevens het moment om prioriteiten scherper te stellen, als dat nodig is. De raad krijgt rapportages over:
- De risico’s (analyse van dreigingen en incidenten);
- De inrichting van processen en procedures voor informatiebeveiliging (BIO baseline informatiebeveiliging overheid /ENSIA Eenduidige Normatiek Single Information Audit);
- De inrichting van processen en procedures met betrekking tot privacy (AVG Algemene Verordening Gegevensbescherming).

Uitgangspunt is het blijven voldoen aan de basistaken: signaleren en oplossen van incidenten, datalekken, inzageverzoeken en verplichte toezichtstaken op grond van wet- en regelgeving. In 2022 ligt extra nadruk op de volgende onderwerpen:
- Implementatie geselecteerde BIO maatregelen;
- Weerbaarheid vergroten met een incident response & recovery plan;
- Advies uitbrengen naar aanleiding van uitgevoerde DPIA's;
- Actualiseren register van verwerkingen;
- In beeld brengen en controle verwerkersovereenkomsten;
- Actualiseren ISMS (Information Security Management System/ PMS (Privacy Management System) ten behoeve van compliancy BIO en AVG;
- Informatie- en privacy beveiliging binnen procedures vastleggen.

Digitale toegankelijkheid

Gemeente Moerdijk wil dat iedereen gebruik kan maken van online informatie en digitale dienstverlening. Wij besteden daarom aandacht aan toegankelijkheid, gebruiksgemak en vindbaarheid van de informatie op onze websites. Wij doen dit in overeenstemming met het Besluit Digitale Toegankelijkheid Overheid.

In dit Besluit is geregeld dat overheidsinstanties een toegankelijkheidsverklaring moeten publiceren voor iedere website en app waarvoor zij verantwoordelijk zijn. Voor Moerdijk gaat het in totaal om meer dan 30 websites/apps. We kunnen dit alles niet in één keer oppakken en hanteren hierin een fasering. In 2024 wordt voor 6 websites/apps een toegankelijkheidsaudit uitgevoerd om te bezien in hoeverre de betreffende websites/apps nu al voldoen aan de toegankelijkheidseisen en wat de overgebleven toegankelijkheidsissues zijn. In 2025 zullen we eveneens voor diverse websites een (verplicht) toegankelijkheidsonderzoek laten uitvoeren binnen het budget. Na de aanbesteding voor de nieuwe website (Q4 van 2024) staat onder andere onze eigen website op de planning.

De resultaten van de toegankelijkheidsonderzoeken nemen we vervolgens op in een zogenaamde toegankelijkheidsverklaring welke gepubliceerd wordt in het centrale register van Logius. Logius beoordeelt de toegankelijkheidsverklaringen met een A, B of C status. In de verklaring staat in hoeverre de website of app al aan de eisen voldoet en welke maatregelen de organisatie eventueel neemt om de toegankelijkheid te verbeteren. Elke 3 jaar moet deze toegankelijkheidsverklaring (per website of app) vernieuwd worden, wat betekent dat er opnieuw een toegankelijkheidsonderzoek uitgevoerd moet worden. Momenteel hebben wij 12 gepubliceerde toegankelijkheidsverklaringen, terug te vinden op onze eigen website.

Naast het uitvoeren van toegankelijkheidsonderzoeken vervolgen we in 2025 de uitvoering van toegankelijkheidsissues, zoals het opschonen van niet-toegankelijke informatie en documenten op de website Moerdijk.nl. Deze actie is tevens van belang in het kader van de oplevering van de nieuwe website in Q1 van 2025.

Enkele jaren geleden zijn we de campagne “Samen werken aan digitale toegankelijkheid” gestart. Deze campagne is erop gericht om de organisatie stap voor stap mee te nemen in het waarom en hoe van het verbeteren van de digitale toegankelijkheid van documenten, websites en applicaties. Naast het creëren van (meer) bewustzijn wordt ook ingezet op het faciliteren van de organisatie, zoals het organiseren van trainingen voor medewerkers om documenten (meer) digitaal toegankelijk te maken. We merken dat deze campagne zijn vruchten afwerpt: medewerkers zijn zich meer bewust van het belang van digitale toegankelijkheid en zijn bereid zich hierin te verdiepen om deze kennis te gebruiken bij hun werkzaamheden. Door deze succesvolle campagne hebben tot op heden meer dan 100 medewerkers de training gevolgd. Zeker met de komst van de nieuwe website gaan wij door met het geven van de toegankelijkheidstrainingen in de organisatie in 2025. Daarnaast is de training ook opgenomen in de on-boarding van nieuwe medewerkers. Elke stap die met elkaar wordt gezet, is een stap dichter naar volledige digitale toegankelijkheid.

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

De gemeente Moerdijk heeft bestuurlijke en financiële belangen in verbonden partijen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor de gemeente. Uiteraard met inachtneming van de eigen beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden ten aanzien van deze partijen.

Wijziging Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR)

De Wet Gemeenschappelijke Regelingen is aangepast per 1 juli 2022. Door deze wijziging zijn er voor o.a. de gemeenteraden meer en betere mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen en om hun controlerende taken uit te voeren. Het beoogde doel van deze wijziging is dat de lokale democratie hiermee meer grip krijgt op regionale samenwerking en zo wordt versterkt. Voorbeelden zijn het recht een zienswijze in te dienen (onder meer bij het treffen van een regeling en bij besluiten), het instellen van een gemeenschappelijke adviescommissie voor raadsleden en afspraken hoe om te gaan met burgerparticipatie. Ook hebben volksvertegenwoordigers de mogelijkheid gekregen meer invloed op het functioneren van een regeling, bijvoorbeeld via verplichte afspraken over evaluatie van de regeling en de verplichting om afspraken te maken over (financiële) gevolgen van uittreding voor de uittredende deelnemers. Op deze manier bestaat vooraf al duidelijkheid bij alle deelnemers over de (financiële) gevolgen die een eventuele uittreding met zich meebrengt. Daarnaast zijn er extra controlebevoegdheden gekomen, zoals de mogelijkheid om een gezamenlijke enquête uit te voeren naar het functioneren van de gemeenschappelijke regeling als geheel. Hiervoor geldt dat alle betrokken raden in meerderheid met deze enquête moeten instemmen. Ook de termijnen voor vaststelling van begroting en jaarrekening van een GR zijn iets aangepast.

Inmiddels zijn alle gemeenschappelijke regelingen na een zienswijzeprocedure in 2024 aangepast en zijn de nieuwe wettelijke mogelijkheden in meer of mindere mate concreet in de gemeenschappelijke regelingen verwerkt.

Regionale nota Verbonden Partijen

Op 30 mei 2024 heeft de gemeenteraad de Nota verbonden partijen en overige samenwerkingsverbanden West-Brabant vastgesteld. Deze nota is een actualisering van de eerdere spelregels, waarbij ook rekening is gehouden met de wijzigingen in de WGR.

In deze nota zijn de volgende spelregels voor verbonden partijen opgenomen:

- Afspraak 1.1. Elke vorm van samenwerking begint bij duidelijke afspraken over bevoegdheden, verantwoordelijkheden, kaders en verantwoording.
- Afspraak 2.1. Risicoprofiel als kader voor actieve informatieplicht, informatievoorziening en vorm van raadssamenwerking.
- Afspraak 2.2. Gemeenten zorgen voor gezamenlijke integrale aansturing en afstemming.
- Afspraak 2.3. Gezamenlijke kaderstelling met financiële en beleidsmatige richtlijnen voor de begroting.
- Afspraak 2.4. Termijnen voor behandeling van conceptbegroting en jaarrekening (1 april en 1 juli).
- Afspraak 2.5. Evaluatie wordt 4-jaarlijks overwogen.
- Afspraak 3.1. Borgen van zeggenschap via statuten en beïnvloeding hiervan door wensen en bedenkingen.
- Afspraak 3.2. Actief beheer, informatie uitwisselen en rapporteren op maatschappelijke effecten.
- Afspraak 3.3. Evenwichtig samengestelde raden van bestuur, directies en raden van toezicht/ commissarissen (benoemen, verlengen, schorsen en ontslaan).
- Afspraak 3.4. Geen bestuurders of ambtenaren van gemeenten in Raden van Commissarissen of Raden

van Bestuur/directies.
- Afspraak 3.5. Beloningsbeleid zoveel mogelijk conform WNT.
- Afspraak 3.6. Invloed op strategiebepaling door college en gemeenteraad.
- Afspraak 3.7. Vermogenspositie en dividendbeleid bij deelnemingen periodiek herijken.
- Afspraak 3.8. Tijdig deponeren van jaarstukken, beoordeling en transparant publiceren daarvan.

Overzicht verbonden partijen

De verbonden partijen waarin de gemeente deelneemt en/of een belang heeft zijn als volgt in te delen:
- Gemeenschappelijke regelingen;
- Vennootschappen;
- Stichtingen en verenigingen
- Overige verbonden partijen

Verbonden partijen (bedragen x € 1.000)	Bijdrage 2025
Gemeenschappelijke regelingen	
1. Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord	-
2. Havenschap Moerdijk	-
3. Regio West-Brabant (RWB)	864
4. Nazorg gesloten stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen	53
5. GGD West-Brabant	1.200
6. Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)	2.165
7. West-Brabants Archief (WBA)	382
9. Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	2.694
10. Regionaal Bureau Leren (RBL) West-Brabant	241
11. Werkvoorzieningschap West Noord-Brabant (WVS-groep)	400
12. Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	1.138
13. Werkplein Hart van West-Brabant	15.388
14. ICT-samenwerking West-Brabant West	1.868
Vennootschappen	
15. BNG Bank NV	-
16. Brabant Water NV	-
17. NV Rewin West-Brabant	144
18. NV Havenbedrijf Moerdijk	-
Stichtingen en verenigingen:	
8. Stichting Openbaar Onderwijs West-Brabant	-
19. Stichting Inkoopbureau West-Brabant	258
Totaal	**26.795**

Toelichting per verbonden partij

Verdere gegevens per verbonden partij zijn als volgt:

1. Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord						
Vestigingsplaats	Tilburg					
Website	https://www.ravbrabantmwn.nl					
Visie / doelstelling	Het leveren van kwalitatief hoogwaardige ambulancezorg, die tijdig ter plaatse is en binnen de budgettaire kaders wordt gerealiseerd.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- dat het voor een goede ambulancezorg van belang is samen te werken; - dat deze samenwerking gericht is op een niveau van ambulancezorg waarbij de patiënt centraal staat; - dat de ambulancezorg een belangrijke pijler is onder de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, waardoor het wenselijk is om het werkgebied samen te laten vallen met dat van de politieregio's Midden- en West-Brabant en Brabant-Noord.					
Bestuurlijk belang gemeente	DB: geen bestuurlijk belang AB: wethouder P. Joosten-Wesselius/ plv.wethouder D. Dingemans					
Financieel belang gemeente	Sinds de oprichting van de GR RAV Brabant MWN in 2005 wordt gewerkt met een begroting die volledig is gedekt door het aan de RAV toegekende budget vanuit de zorgverzekeraars en heeft de RAV geen financiële bijdrage van de deelnemende gemeenten nodig gehad. Ook in 2025 wordt geen gemeentelijke bijdrage gevraagd.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 15.099.000	1-1-2025	€ 33.302.000	€ 0	€ 0
	31-12-2025	€ 14.758.000	31-12-2025	€ 31.611.000		
Belangrijke ontwikkelingen	Zowel vanuit het Landelijk Kwaliteitskader Ambulancezorg 1.0 als vanuit (eigen) klanttevredenheidsonderzoeken is de RAV voortdurend alert op kwaliteitsverbetering. De RAV zal de gemeenten daarover periodiek informeren. Begin 2024 is de nieuwe urgentie-indeling ingevoerd. Echter, de 15-minutennorm A1-urgentie vormt nog wel de basis voor het landelijk referentiekader voor spreiding en beschikbaarheid, dat elk jaar opnieuw bekeken en bijgesteld wordt als basis voor het budget voor de paraatheid. In de wet- en regelgeving rondom ambulancezorgvoorzieningen staat dit als volgt beschreven: 1. De Regionale Ambulancevoorziening zorgt ervoor dat de spreiding van de standplaatsen zodanig is dat in het werkgebied van de veiligheidsregio minstens 97% van de bevolking binnen 12 minuten aanrijtijd kan worden bereikt door een ambulance; 2. De Regionale Ambulancevoorziening streeft ernaar dat in het werkgebied van de veiligheidsregio binnen 15 minuten responstijd 95% van de inzetten met A1-urgentie ter plaatse is. De krapte op de arbeidsmarkt voor acute zorg is de laatste jaren een serieus probleem. De RAV onderneemt actie door in een eigen opleiding HBO-V-afgestudeerden in circa 18 maanden op te leiden tot ambulanceverpleegkundige. Daarnaast creëren de RAV doorstroommogelijkheden voor ambulancechauffeurs om ambulanceverpleegkundige te worden en participeert de RAV met een aantal andere RAV-en in een landelijke pilot om te werken met anders opgeleide zorgprofessionals op de meldkamer ambulancezorg. De RAV richt daarnaast hun primair proces efficiënter in door differentiatie in vervoer. In 2025 streeft de RAV ernaar over genoeg personeelscapaciteit te beschikken om de paraatheid conform het dan geldende referentiekader in te vullen.					
Risico's	Er zijn geen financiële risico's.					

2. GR Havenschap Moerdijk						
Vestigingsplaats	Moerdijk					
Website	Geen					
Visie/ doelstelling	Het bedrijfsmatig (doen) verrichten van werkzaamheden m.b.t. het aandeelhouderschap van het Havenbedrijf Moerdijk NV en het optreden als financier van dit bedrijf.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	Via het houden van de aandelen van het Havenbedrijf Moerdijk NV kan mede sturing gegeven worden aan deze NV. Verder kan via de GR de NV worden voorzien van de benodigde financiële middelen. Hierdoor is de NV niet aangewezen op financiering vanuit de markt.					
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente Moerdijk wordt in het bestuur vertegenwoordigd door wethouder D. Dingemans (economie) en de wethouder Financiën.					
Financieel belang gemeente	Gemeente Moerdijk is voor 50% eigenaar. De GR Havenschap Moerdijk is een zgn. 'bedrijfsvoeringsorganisatie' (BVO). De gemeente staat voor 50% garant voor de aan te trekken financieringsmiddelen ten behoeve van Havenbedrijf Moerdijk NV. De begroting van de GR is sluitend, zonder dat een bijdrage van de deelnemers gevraagd wordt. In de begroting is rekening gehouden met het verstrekken van een garantiepremie aan de deelnemers van € 160.000 per deelnemer. De uitvoeringskosten van de GR komen voor rekening van de NV.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 97,3 mln	1-1-2025	€ 235 mln	€ 0	€ 0
	31-12-2025	€ 97,3 mln	31-12-2025	€ 186.7 mln		
Belangrijke ontwikkelingen	De financieringsbehoefte zal vermoedelijk gelijk blijven op € 258,3 miljoen in 2025.					
Risico's	De GR trekt de financiering aan voor de activiteiten binnen de NV. Als de NV de betalingsverplichtingen niet kan nakomen, komen deze ten laste van de deelnemers van de GR. Bij de verzelfstandiging per 30-12-2016 heeft een risico-inventarisatie plaatsgevonden. De bezittingen van de NV (de Gr heeft het 1e recht van hypotheek en pandrecht) en het eigen vermogen van de GR zijn voldoende om de risico's te dekken. Jaarlijks bij de controle van de jaarrekening toetst de accountant of risico's nog steeds volledig zijn afgedekt.					

3. Regio West-Brabant (RWB)						
Vestigingsplaats	Etten-Leur					
Website	https://www.west-brabant.eu					
Visie / doelstelling	De Regio West-Brabant heeft een eigenstandige verantwoordelijkheid als overheid. In deze gemeenschappelijke regeling maken 16 samenwerkende West-Brabantse gemeenten regionale afwegingen die bij het primaat van overheden horen. De werkzaamheden binnen de RWB zijn op te delen in twee onderdelen te weten: 1. Strategische agenda Het namens de deelnemende gemeenten uitvoeren van de overheidsopgave uit de Economische Agenda die is vastgesteld door de Economic Board West Brabant / EBWB (overheden, ondernemers en onderwijs); Hiervoor stellen de colleges iedere vier jaar een actieprogramma vast, waarin de strategische opgave voor de komende jaren wordt uitgewerkt. In 2024 is de Strategische agenda en het actieprogramma 2024-2028 vastgesteld. Hiermee richt de RWB zich op "West-Brabant in transitie naar een nieuwe economie" door inzet op de programma's: Plantaardige Regio, Circulaire Regio en Innovatieve Regio. De RWB vervult hierin de diverse rollen voor de deelnemende gemeenten zoals: coördineren, faciliteren, aanjagen, reflecteren en adviseren. 2. Uitvoerende taken RWB biedt servicearrangementen aan voor activiteiten waarop gemeenten samenwerking zoeken maar die niet direct de Strategische Agenda betreffen. Dit zijn de uitvoerende taken of shared services zoals het Kleinschalig Collectief Vervoer, Regioarcheologie en het Mobiliteitscentrum. Aanvullend daarop voert de RWB, tijdelijk tot overdracht naar stedelijke regio's mogelijk en gewenst is, via servicearrangementen de taken uit zoals belegd onder de voorgaande strategische agenda zoals op het gebied van regionale mobiliteit.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- De transitie naar een nieuwe Plantaardige, Circulaire en Innovatieve Economie kun je niet als individuele gemeente oppakken. - Samenwerking leidt tot focus, meer slagkracht en efficiëntie.					
Bestuurlijk belang gemeente	AB: burgemeester A.J. Moerkerke, plv. Wethouder A.M.J. Dingemans Strategisch beraad: wethouder A.M.J. Dingemans vanuit zijn rol als voorzitter van de stuurgroep Logistiek. Vertegenwoordiging in de bestuurscommissie KCV: weth. P. Joosten-Wesselius					
Financieel belang gemeente	Gemeente is financier van de RWB. De gemeente kan ook subsidie aanvragen bij beschikbare regionale regelingen. Gemeente is afnemer van diverse shared services.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 977.000	1-1-2025	€ 6.420.000	€ 0	€ 864.031
	31-12-2025	€ 916.000	31-12-2025	€ 6.420.000		(excl.Rewin)

Belangrijke ontwikkelingen	In 2024 is de Strategische agenda en het actieprogramma 2024-2028 vastgesteld. Hiermee richt de RWB zich op "West-Brabant in transitie naar een nieuwe economie" door inzet op de programma's: Plantaardige Regio, Circulaire Regio en Innovatieve Regio. Hiermee richt de RWB zich op het overheidsdeel van de agenda van de Economic Board. Tegelijkertijd wordt er gewerkt aan de op- en inrichting van de stedelijke regio's West-Brabant-West (WBW) en Breda-Tilburg (SRBT) en onder de laatste de Baronie. Gedacht vanuit stedelijke systemen oftewel Daily Urban Systems worden bij de nieuwe samenwerkingsverbanden de bovenlokale overheidstaken op Ruimte, Mobiliteit en (ruimtelijke) Economie ondergebracht. Doordat de RWB eerder met de nieuwe agenda start dan dat de eerder bij hen belegde taken overgedragen kunnen worden biedt de RWB aan om deze taken tijdelijk te blijven uitvoeren via servicearrangementen. In 2024 wordt het servicearrangement voor mobiliteitstaken bekostigd uit het jaarresultaat 2023. Mocht dit servicearrangement in 2025 nog benodigd zijn dan zullen deze extra kosten in rekening gebracht worden bij de gemeenten. Voor 2025 is er een transitiebudget van € 200.000 in de RWB begroting opgenomen om de start van de stedelijke regio's en overdacht te faciliteren. Na 2025 blijft dit budget in de begroting opgenomen, echter wordt er per jaar over besloten of het voor dit doel of voor lastenverlichting van deelnemers ingezet wordt. In de tweede helft van 2024 wordt de governance van de RWB opnieuw ingericht en in lijn gebracht met wat gewenst is vanuit de verschillende stakeholders en de strategische agenda. Op basis daarvan zal er wijziging van de gemeenschappelijke regeling volgen in 2024 of 2025.
Risico's	- De nieuwe ambitie van de regio met de nieuwe strategische agenda van de RWB zorgt ervoor dat de eerder toegekende middelen volledig worden ingezet. De nieuwe ambities van de RWB zorgen daarnaast voor een extra druk op de capaciteit van de gemeenten. De benodigde inzet is nog niet inzichtelijk en enkel noodzakelijk voor de activiteiten waaraan de gemeente wenst deel te nemen. - Doordat de RWB met het nieuwe programma de volledige budgetten claimt zijn de budgetten en capaciteit benodigd voor de ontwikkeling van stedelijke regio's volledig nieuw boven op de eerdere budgetten en zorgen voor extra druk op capaciteit en middelen van de deelnemende gemeenten. Dit kan de kwaliteit en resultaten van de stedelijke regio's (met het oog op de jaren na 2025) onderdrukken. - Gezien de dubbele oriëntatie van Moerdijk op zowel de Stedelijke Regio Breda-Tilburg als de Stedelijke Regio West-Brabant West en als onderdeel van de RWB leiden deze ontwikkelingen tot extra druk op capaciteit en middelen voor Moerdijk ten opzichte van andere gemeenten.

4. Nazorg gesloten stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen						
Vestigingsplaats	Breda					
Website	N.v.t.					
Visie / doelstelling	Regionale samenwerking op het gebied van de nazorg voor de gesloten stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- Gezamenlijke verplichting voor de eeuwigdurende nazorg van de gesloten stortplaats Bavel-Dorst en voor de nazorg van de gesloten stortplaats Zevenbergen tot overdracht aan de provincie.					
Bestuurlijk belang gemeente	AB: wethouder Financiën; plv. wethouder A.M.J.. Dingemans DB: wethouder Financiën					
Financieel belang gemeente	Gemeente Moerdijk dient samen met gemeenten (en provincie) uit de regio zorg te dragen voor een dekkend fonds voor de eeuwig durende nazorg voor de 2 stortplaatsen.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 1.015.309	1-1-2025	€ 24.479.864	€ 0	€ 53.168
	31-12-2025	€ 1.002.998	31-12-2025	€ 24.490.170		
Belangrijke ontwikkelingen	De GR heeft als een van de eigenaren/exploitanten van de nog te sluiten Brabantse te sluiten stortplaatsen, een overeenkomst ALM (Asset Liability Management) afgesloten met de Provincie Noord Brabant. De overeenkomst loopt tot 11 juni 2029. In deze periode wordt onderzocht of het doelvermogen, dat bij Provincie Noord Brabant staat, omlaag kan worden gebracht door technische ontwikkelingen, mogelijk wijzigingen in de leemtewet en het centraliseren van de Provinciale nazorgfondsen. Na het aflopen van de overeenkomst wordt pas besloten of de stortplaats wordt overgedragen aan de Provincie Noord Brabant. Provincie Noord Brabant heeft begin 2024 besloten de rekenrente te verlagen. Mogelijke financiële gevolgen zijn nog niet in beeld gebracht.					
Risico's	Zie hierboven.					

5. GGD West-Brabant						
Vestigingsplaats	Breda					
Website	https://www.ggdwestbrabant.nl					
Visie / doelstelling	Inhoud geven aan de voor de deelnemende gemeenten noodzakelijke en de door de deelnemende gemeenten gewenste samenwerking op het terrein van openbare gezondheidszorg en de preventieve gezondheidszorg. Het bevorderen, bewaken en beschermen van de publieke gezondheid: de GGD heeft als doel dat de mensen in West-Brabant zich goed, veilig, gezond en gelukkig (blijven) voelen.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- Artikel 14 lid 1 Wet publieke gezondheid: Ter uitvoering van bij of krachtens deze wet opgedragen taken draagt het college van burgemeester en wethouders zorg voor de instelling en instandhouding van een gemeentelijke gezondheidsdienst. - Hechte samenwerking in regionaal verband m.b.t. de openbare gezondheidszorg is gewenst en noodzakelijk.					
Bestuurlijk belang gemeente	DB: geen bestuurlijk belang AB: wethouder P. Joosten-Wesselius; plv. wethouder B. Blom					
Financieel belang gemeente	De 16 deelnemende gemeenten zullen er steeds voor zorgen dat de GGD altijd over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen. De algemene deelnemersbijdrage aan de GGD is gebaseerd op het aantal inwoners (groepen totaal, 0 t/m 3 jaar en 4 t/m 18 jaar) per 1 januari van het jaar vóór het kalenderjaar (begrotingsjaar) conform de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. De kosten voor de uitvoering van de plustaken worden op basis van individuele afspraken aan de betreffende gemeente toegerekend.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 6.587.000	1-1-2025	€ 10.500.000	€ 0	€ 1.200.040
	31-12-2025	€ 6.667.000	31-12-2025	€ 10.500.000		Incl. plustaken en toezicht wet kinderopvang
Belangrijke ontwikkelingen	De doelen in de beleidsbegroting 2025 zijn gebaseerd op thema's van de nieuwe toekomstvisie 2023-2033 en het beleidsplan 2023 -2026 'Wij maken samen gezond gewoon'. Deze doelen dragen bij aan de verwezenlijking van de volgende ambities voor de komende jaren: 1. Voorkomen als het kan, beschermen waar het moet GGD bouwt, samen met partners, voor inwoners een fundament voor een gerichte regionale en lokale aanpak op het gebied van preventie en gezondheid. 2. Iedereen verschillend, allemaal gelijk We zien de groei in gezonde levensjaren bij iedereen in West-Brabant toenemen, waarbij de GGD focust op de groep die dit het hardst nodig heeft. 3. Overal om ons heen, binnen en buiten Gezondheid, (sociale) veiligheid en duurzaamheid zijn prioriteit in de inrichting van de leefomgeving en wijkontwikkeling. 4. Zelf, maar niet alleen De kennis en informatie om zelf regie te kunnen nemen en houden is laagdrempelig beschikbaar in West-Brabant. De doelen wil de GGD o.a. bereiken door het 'Gezonde Geluid' te laten horen. Het gezonde geluid is eerlijk, gedurfd en vernieuwend. Eerlijk door de boodschap te ondersteunen met betrouwbare feiten en gedegen onderzoek. Gedurfd door het onafhankelijke verhaal te vertellen, ook als dat niet het leukste verhaal is. En vernieuwend door te kiezen voor nieuwe mogelijkheden en technologieën om mensen beter te bereiken en te helpen bij het maken van gezonde keuzes. Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) & Integraal Zorgakkoord (IZA). Het Rijk heeft met het GALA en IZA ambities uitgesproken op het gebied van gezondheid en preventie. Gemeenten, regio's en zorgpartners worden gemotiveerd om de omslag van curatief naar preventief in gang te zetten. De reden hiervoor is dat de huidige zorg nog maar moeilijk houdbaar is op de lange termijn, en inzet op preventie zorggebruik op termijn kan drukken. In de uitwerking van het GALA en IZA is regionale samenwerking tussen gemeenten, de zorgverzekeraar en zorg/welzijnsorganisaties vereist. Met name in de kennis- en coördinatiefunctie ligt hierin ook een belangrijke rol voor de GGD. Het jaar 2024 betrof het eerste uitvoeringsjaar voor zowel GALA als IZA. In 2025 wordt deze uitvoering voortgezet.					
Risico's	Ook voor 2025 blijven mogelijke crises als COVID, personeelstekort in specifieke zorgberoepen maar ook de opvang van vluchtelingen, asielzoekers en statushouders een onzekere factor.					

6. Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)						
Vestigingsplaats	Tilburg					
Website	https://www.omwb.nl					
Visie / doelstelling	- Uitvoeren van (wettelijke) VTH-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving) en verzoektaken milieu. - Verbeteren kwaliteit leefomgeving, veiligheid en volksgezondheid; - Eenduidige en gelijke behandeling bedrijven en burgers: level playing field. - Professioneel, kwalitatief en kostenbewust.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- De gemeente is wettelijk verplicht een aantal basistaken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving milieu (VTH-taken milieu) over te dragen aan de OMWB; - Daarnaast is uit oogpunt van continuïteit, kwaliteit, effectiviteit en efficiency besloten de uitvoering van de niet-verplichte VTH-taken milieu en verzoektaken bij de OMWB onder te brengen.					
Bestuurlijk belang gemeente	- Lid AB en DB: burgemeester A.J. Moerkerke - Plv. lid AB: wethouder G.J.M. Blom					
Financieel belang gemeente	Gemeente is mede-eigenaar en loopt risico voor eventuele financiële tekorten.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 3.421.000	1-1-2025	€ 12.700.000	0	€ 2.164.951
	31-12-2025	€ 3.411.000	31-12-2025	€ 12.391.000		
Belangrijke ontwikkelingen	- Monitoren gevolgen inwerkingtreding Omgevingswet op 1 januari 2024 en eventueel aanpassen werkafspraken/-processen.					
Risico's	De algemene reserve van de OMWB bedraagt € 2.49 miljoen (na toevoeging van € 400K uit het jaarrekeningresultaat 2023, AB-besluit van 27 juni 2024). De weerstandsratio bedraagt daarmee 1,13.% en wordt als 'voldoende' beschouwd.					

7. West - Brabants Archief (WBA)						
Vestigingsplaats	Bergen op Zoom					
Website	https://westbrabantsarchief.nl					
Visie / doelstelling	Van de website www.westbrabantsarchief.nl Visie: Het WBA wil een duurzame en betekenisvolle bijdrage leveren aan belanghebbenden (overheid, burger en instellingen) door het verwerven, produceren, opslaan, toegankelijk maken en houden van archiefinformatie, m.n. door het mede realiseren van een e-depotvoorziening. Missie: Het WBA vervult in de ontwikkeling van een open overheid een spilfunctie als beheerder van de archiefinformatie van het heden, het verleden en de toekomst. Doelstellingen: Bijdrage leveren aan een effectieve borging van digitale informatie voor de bedrijfsvoering, verantwoording en controleerbaarheid nu en voor erfgoed in de toekomst; Goede kwaliteit en beleidsontwikkeling en de uitvoering van kerntaken die voortvloeien uit de Archiefwet 1995 en lokale regelingen; Uitoefenen van wettelijk toezicht op de nog niet overgebrachte archiefbescheiden; Goede kwaliteit van innovatie en eigentijdse dienstverlening aan interne en externe klanten.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	Regionale aanpak/ uitvoering van wettelijke verplichting; Het realiseren van efficiencywinst. Realisering gezamenlijk e-depot.					
Bestuurlijk belang gemeente	DB en AB: burgemeester A.J. Moerkerke.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 255.095	1-1-2025	€ 425.250	€ 0	€ 382.116
	31-12-2025	€ 130.000	31-12-2025	€ 425.775		
Belangrijke ontwikkelingen	Opgave dienstverlening: Het nieuwe webportaal wordt verder ontwikkeld en processen worden geoptimaliseerd. Het WBA werkt samen met partners in de regio om informatiebronnen van externen te ontsluiten. De toegankelijkheid wordt vergroot door digitaliseringsprojecten en het binnenshuis scannen van verzoeken om informatie voor zowel de belangstellenden als de deelnemers. Dit gebeurt in samenwerking met het Werkvoorzieningsschap. De toegankelijkheid van overgebrachte archieven wordt vergroot door de overgebrachte archieven beter te beschrijven en achterstanden weg te werken. De aanbesteding van een collectiebeheersysteem (CBS) start in 2025. Het CBS ondersteunt de meest kritische beheersprocessen en zorgt voor continuïteit in kwaliteit van de dienstverlening. Het CBS ondersteunt linked open data (LOD) dat de toegankelijkheid, interoperabiliteit en duurzaamheid van archiefmateriaal verbetert. Door archiefgegevens te koppelen en openbaar beschikbaar te stellen, ontstaat er een netwerk van onderling verbonden informatiebronnen. Dit vereenvoudigt het vinden van relevante informatie te vinden. Opgave Basis op orde: Om betrouwbare informatie te kunnen leveren is het van belang om de basis op orde te hebben. De gemoderniseerde Archiefwet (die nog op zich laten wachten) betekent dat de overbrengingstermijn verkort wordt van 20 naar 10 jaar. Blijvend te bewaren informatie die vanaf het moment dat de Archiefwet in werking is getreden ontvangen of opgemaakt wordt zal al door de deelnemers na 10 jaar aan het e-depot aangeboden worden. Dit betekent dat de opslagkosten sneller stijgen. Achterstanden in de toegankelijkheid van archieven van rechtsvoorgangers worden weggewerkt. Toegankelijkheid van archieven wordt daarmee verbeterd. De komende periode 2025-2028 gaan diverse medewerkers met pensioen, maar de arbeidsmarkt is krap en er worden geen mensen meer opgeleid voor deze taak. Opgave Erfgoed: In 2025 wordt uitvoering gegeven aan het erfgoedplan. Collecties die worden aangeboden en geacquireerd worden passen binnen het acquisitieprofiel van het WBA. Vrijwilligers leveren een waardevolle bijdrage aan deze projecten. Opgave Organisatie In 2025 worden voorbereidingen getroffen voor de overstap naar een nieuw HRM-systeem dat regionaal aanbesteed wordt. Met HRM-ondersteuning van de gemeente Bergen op Zoom worden de personeelsprocessen gedigitaliseerd. Om plaats- en tijdonafhankelijk te kunnen werken wordt geïnvesteerd in nieuwe mobile devices.					

Risico's	De accountant heeft de volgende belangrijkste risico's geformuleerd: Ziekte personeel waarbij de kosten van vervanging voor rekening van de organisatie komen; Loonstijgingen die niet voorzien zijn; E-depot voor zover de hoogte van de kosten niet goed is in te schatten; Onzekerheid baten; Privacy / datalekken die tot boetes kunnen leiden. Verder kent het WBA de volgende drie soorten risico's: Imagorisico Het niet kunnen voldoen aan de verwachtingen van de deelnemers. Het gaat dan specifiek om het uitoefenen van het archieftoezicht en de dienstverlening. Veiligheidsrisico Het niet of onvoldoende kunnen voldoen aan de nieuwe privacywetgeving en eisen voor informatiebeveiliging zoals die worden gesteld in wet- en regelgeving en door de deelnemende gemeenten. Bedrijfsvoeringsrisico Het niet kunnen leveren van overeengekomen dienstverlening door hoog ziekteverzuim.

8. Stichting Openbaar Onderwijs West-Brabant						
Vestigingsplaats	Roosendaal					
Website	https://obo-wbr.nl					
Visie / doelstelling	Het voorzien in een kwalitatief en kwantitatief aanbod van onderwijs voor leerlingen van 4 tot 12 jaar.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- Regionale coördinatie/ aanpak van wettelijke verplichting; - Het realiseren van efficiencywinst.					
Bestuurlijk belang gemeente	Regiegroep: wethouder P. Joosten-Wesselius Plv.: wethouder B. Blom					
Financieel belang gemeente	Geen direct financieel belang. De gemeente Moerdijk blijft te allen tijde verantwoordelijk voor het bieden van toegankelijk openbaar onderwijs (risico).					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	Niet bekend	1-1-2025	Niet bekend	Niet bekend	€ 0
	31-12-2025	Niet bekend	31-12-2025	Niet bekend		
Belangrijke ontwikkelingen	N.a.v. de vastgestelde aangescherpte Koers 2020-2024 'Kwaliteit zit in mensen', werd ingezet en geïnvesteerd in onderwijsinhoudelijke programma's, in de mensen, in HR en ondersteuning en service aan de scholen. Het in 2020 door de inspectie geconstateerde te hoge eigen vermogen is hiervoor ingezet, waardoor tot 2028 sprake zal zijn van negatieve resultaten. Uit de balans en kengetallen blijkt dat OBO met de begrote resultaten uit de meerjarenbegroting 2024-2028 blijft voldoen aan de normen van de inspectie. Dit laat onverlet dat OBO toekomstgericht wil koersen op minimaal een sluitende meerjarenbegroting. In 2024 is er nauwgezet onderzoek gedaan en samen opgetrokken om dit doel zo snel mogelijk te bereiken zonder afbreuk te doen aan onderwijskwaliteit. Het College van Bestuur heeft deze opdracht opgenomen in het jaarplan van 2024 en volgende.					
Risico's	Door de te verwachten negatieve resultaten zal het weerstandsvermogen van OBO dalen naar 10,73 % in 2025 en 10,08% in 2026. Daarna zal het weerstandvermogen dalen onder de gestelde ondergrens van 10%. Het betreft het eigen vermogen – materiële activa/rijksbijdrage OCW.					

9. Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VMWB)						
Vestigingsplaats	Breda					
Website	https://www.vrmwb.nl					
Visie / doelstelling	- Het vergroten van de slagkracht van en de samenwerking tussen de hulpverlenings-diensten; - Het realiseren van de noodzakelijke kwaliteitsverbetering op het gebied van de (voorbereiding van de) rampenbestrijding.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- Realiseren van efficiencywinst; - Realiseren van kwaliteitsbevordering; - Invullen wettelijke plicht op grond van artikel 3 van de Brandweerwet 1985 (wettelijk verplichte gemeenschappelijke regeling); - Bewerkstelliging doelmatig georganiseerde en gecoördineerde uitvoering van brandweer- en rampbestrijdingstaken; - Bevordering goede hulpverlening bij een ongeval of ramp					
Bestuurlijk belang gemeente	Burgemeester A.J. Moerkerke is lid van het algemeen bestuur; plv.Wethouder A.M.J. Dingemans					
Financieel belang gemeente	De 24 deelnemende gemeenten dragen er zorg voor dat de VMWB over voldoende middelen beschikt om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen, waarmee de exploitatie en het afdekken van financiële risico's is gewaarborgd.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 5.233.000	1-1-2025	€ 49.958.000	€ 0	€ 2.693.835
	31-12-2025	€ 4.444.000	31-12-2025	€ 57.359.000		
Belangrijke ontwikkelingen	Als basis voor de beleidsbegroting 2025 wordt het beleidsplan van de VRMWB gebruikt waarin de voornemens voor 4 jaar (2023-2027) zijn opgenomen. De beleidsbegroting 2025 heeft een herkenbare relatie met dit beleidsplan en daarmee met drie beleidspijlers en een wendbare en duurzame organisatie als fundament. Zo wordt één lijn gehanteerd in de beleidsdocumenten. Hiermee wordt het inzicht vergroot in welke activiteiten bijdragen in het bereiken van de beschreven doelen. Hiernaast beschrijft het Regionaal Risicoprofiel 2023-2027 de verschillende risico's die in de regio aanwezig zijn. De risico's met een grote impact, grote waarschijnlijkheid én veel cascade-effecten, zijn prioritaire risico's. De vijf prioritaire risico's in onze regio zijn: 1. Infectieziekten mens 2. Verstoring vitale infrastructuur 3. Extreem weer 4. Effecten van maatschappelijke onrust 5. Natuurbranden. De prioritaire risico's uit het Regionaal Risicoprofiel zijn een belangrijk uitgangspunt voor de komende beleidsperiode. In 2024 heeft men extra aandacht voor de prioritaire risico's natuurbranden en extreem weer. In 2025 heeft men extra focus op de effecten van maatschappelijke onrust.					
Risico's	De risico's worden door de Veiligheidsregio in een risicomatrix opgenomen in de begroting en opgenomen in een risicoparagraaf. Er zijn voorzieningen getroffen voor verplichtingen en financiële risico's in de toekomst. Deze worden elk jaar getoetst en op het noodzakelijke niveau gebracht. Daarnaast beschikt de GR over een aanzienlijk eigen vermogen (zie de hiervoor vermelde bedragen).					

10. Regionaal Bureau Leren (RBL) West-Brabant						
Vestigingsplaats	Breda					
Website	https://rblwest-brabant.nl					
Visie / doelstelling	In de RMC-regio West-Brabant via samenwerking het schoolverzuim en het voortijdig school-verlaten verder terugdringen.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- Kwaliteitsverbetering; - Efficiencywinst.					
Bestuurlijk belang gemeente	Lid gemeenschappelijk orgaan: Wethouder P. Joosten-Wesselius; plv.: wethouder B. Blom					
Financieel belang gemeente	Zowel de personeelskosten als de uitvoeringskosten die verbonden zijn aan de uitvoering van de taken van het Programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten worden omgeslagen over de deelnemende gemeenten. Verdeling vindt plaats naar rato van het aantal inwoners van 5 tot 23 jaar (per 1 januari van het voorgaande begrotingsjaar). De kosten voor de uitvoering van de plustaken worden op basis van individuele afspraken aan de betreffende gemeente toegerekend.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 0	1-1-2025	€ 2.080.639	€ 0	€ 240.501
	31-12-2025	€ 0	31-12-2025	€ 2.080.639		
Belangrijke ontwikkelingen	Gekozen is om vanaf 1 augustus 2024 de basis van de taken en de formatie op orde te brengen conform de nieuwe Ingrado-normen van het RBL West-Brabant, zodat de jongeren uit de deelnemende gemeenten in beeld blijven op hun weg naar een startkwalificatie (diploma op minimaal mbo-2 niveau) en/of de arbeidsmarkt. Voor 2025 wordt voortgebouwd op deze keuze om de basis van de taken voor het RBL op orde te brengen. Halverwege 2025 wordt naar verwachting de nieuwe wet “Van school naar duurzaam werk”, van kracht. Nu is nog niet helder hoe deze wet er uit gaat zien. Bekend is wel dat de doelgroep van de doorstroomcoaches (nu 18 tot 23 jaar) uitgebreid wordt naar jongeren tot 27 jaar. Wat de financiële consequentie (extra financiële bijdrage vanuit het Rijk) is van deze wet, is nog niet helder. Een deel van de huidige dienstverlening van het RBL West-Brabant voor de projecten ‘On My Way’, ‘NEET’, en de ‘VSV-vangnetcoördinator vo/mbo’ en ‘VSV-vangnetcoördinator pro/vso’, wordt bekostigd uit het huidige regionale programma VSV 2021-2025 uit de jaarlijkse specifieke uitkering van het Ministerie van OCenW. Dit programma loopt door tot 1 augustus 2025. Na 1 augustus 2025 start een nieuw regionaal programma VSV 2025-2029 waarvoor nieuwe aanvragen kunnen worden ingediend. De governance van het RBL wordt herijkt. De verwachting is dat hier geen grote financiële wijzigingen uit voortkomen. Hierbij zal opnieuw naar de verdeelsystematiek gekeken worden. Als hier een andere keuze wordt gemaakt, kan dit leiden tot een verschuiving in de verdeling van de bijdragen tussen de gemeenten.					
Risico’s	Bij de gemeenschappelijke regeling staan de deelnemende gemeenten financieel garant. Er wordt geen weerstandsvermogen opgebouwd.					

11. Werkvoorzieningschap West Noord-Brabant (WVS-groep)						
Vestigingsplaats	Roosendaal					
Website	https://www.wvs.nl					
Visie / doelstelling	WVS-groep biedt op grond van de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) mensen met een (grote) achterstand op de arbeidsmarkt kansen zichzelf door middel van arbeid te ontwikkelen. Doel is het vinden van regulier werk of in een (meer) beschutte omgeving. WVS-groep voert haar missie uit in aansluiting op het gemeentelijk beleid van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten. Met de inwerkingtreding van de Participatiewet per 1 januari 2015 vindt er geen instroom meer plaats van mensen in een Wsw-dienstverband. WVS-groep wordt omgevormd tot een leerwerkbedrijf waar mensen, uit de doelgroep Participatiewet, kansen worden geboden om zich te ontwikkelen om zo meer perspectief te krijgen op deelname aan de reguliere arbeidsmarkt. De leerwerktrajecten vindt plaats onder regie van het Werkplein Hart van West-Brabant. Naast het aanbieden van leerwerktrajecten zal ook het instrument beschut werken via WVS-Groep uitgevoerd worden. De WVS onderscheidt nu twee takken: de WVS-academie en de WVS-diensten, waarmee in de bedrijfsvoering de nieuwe taken omtrent het ontwikkelen van inwoners verder worden uitgedragen.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- Regionale samenwerking in de uitvoering van de wettelijke verplichting (Wsw); - Het voorkomen van structurele uitsluiting van mensen met een afstand tot de reguliere arbeidsmarkt; - Het realiseren van efficiencywinst door regionale samenwerking.					
Bestuurlijk belang gemeente	DB: geen bestuurlijk belang AB: wethouder B. Blom, plv. wethouder P. Joosten-Wesselius					
Financieel belang gemeente	De deelnemende gemeenten zijn gezamenlijk financieel verantwoordelijk voor de gemeenschappelijke regeling WVS. WVS heeft een financiële buffer in de vorm van de algemene reserve. Mochten de winst en de algemene reserve van WVS echter niet volstaan, zullen de gemeenten zelf extra moeten bijdragen. De gemeentelijke bijdrage in het exploitatietekort wordt berekend naar rato van het aantal Wsw-werknemers, het aantal medewerkers beschut werk en het aantal participanten dat uit iedere gemeente afkomstig is en die op 1 januari van het jaar t–1 bij WVS in dienst en / of werkzaam zijn. Daarnaast wordt 100% van de rijksbijdrage WSW aan WVS overgemaakt.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 4.250.000	1-1-2025	€ 21.068.000	€ 0	€ 400.310
	31-12-2025	€ 4.000.000	31-12-2025	€ 20.818.000		Aandeel in exploitatietekort

Belangrijke ontwikkelingen	De huidige economische situatie gaat gepaard met veel onzekerheid voor de WVS. Zo heeft de WVS investeringen gedaan, maar komen de daadwerkelijke kosten die daarvoor zijn meegenomen in de begroting niet altijd in dat jaar vanwege lange levertijden. Stijging WML De Cao Aan de Slag heeft een basis van 37 uur per week. Het Rijk heeft besloten om per 1-1-24 het WML te gaan baseren op een basis WML uurloon van 36 uur. Deze extra kosten worden nog niet gedekt (m.u.v. de LKS) vanuit het Rijk. Omvang: 1 % stijging van de loonkosten voor de medewerkers Cao Aan De Slag heeft een stijging van de loonkosten van ruim € 700.000 tot gevolg. Er is nog geen duidelijkheid m.b.t. de compensatie vanuit het Rijk. Maatregelen: Hier heeft WVS geen invloed op. Er is geen extra vergoeding vanuit het Rijk opgenomen in de begroting. Academie In het kader van de ontwikkeling van inwoners die geen arbeidskwalificatie hebben heeft WVS de 'Academie' opgezet om inwoners via de praktijkroute op te leiden richting een branche waar voldoende werkgelegenheid is om een duurzame inzet mogelijk te maken. Middels praktijkcertificaten, die erkend worden door het MBO en werkgevers, kan een kandidaat aantoonbaar maken dat hij/zij beschikt over kwalificaties om bepaalde werkzaamheden uit te kunnen voeren. Omvang: De aantallen kunnen achterblijven op de verwachte aantallen terwijl de begeleidingsorganisatie hierop ingericht is. Indien er niet wordt geplaatst mist WVS dekking voor de begeleidingsorganisatie. Maatregelen: In overleg met met werkpleinen, onderwijsinstellingen en werkgevers zorgen voor een geleidelijke in- en doorstroom van de kandidaten zodat voldoende dekking is om de praktijkopleiding te financieren.
Risico's	Gelet op de (grote) commerciële risico's die WVS loopt en de groeiende behoefte aan liquiditeit zou een ruimer weerstandsvermogen zeer wenselijk zijn. Deloitte heeft in 2024 opnieuw onderzoek gedaan naar het meest passende niveau van het weerstandsvermogen. Deloitte heeft becijferd dat een algemene reserve benodigd is van € 7 miljoen. WVS blijft hiermee binnen de marge van de Nota Verbonden Partijen (max. 8 % van de lasten). Met de toevoeging van € 1 miljoen uit het resultaat van 2023 bedraagt de algemene reserve van WVS nu € 4 miljoen. Bij een toekomstig positief jaarresultaat wordt 50 % van het resultaat toegevoegd aan de algemene reserve tot het maximale bedrag van € 7 miljoen is bereikt.

12. Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)						
Vestigingsplaats	Etten-Leur					
Website	https://www.bwbrabant.nl					
Visie / doelstelling	De taken op het gebied van heffing en invordering van belastingen, de Wet Waardering Onroerende Zaken en de BAG voor de deelnemers uit te voeren.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- Terugdringen kwetsbaarheid; - Het realiseren van efficiencywinst.					
Bestuurlijk belang gemeente	DB: Wethouder Financiën AB: Wethouder Financiën Plv. AB-lid: wethouder D. Dingemans.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 0	1-1-2025	€ 5.951.000	€ 0	€ 1.138.000
	31-12-2025	€ 0	31-12-2025	€ 5.801.000		
Belangrijke ontwikkelingen	De BWB staat sinds haar oprichting borg voor de uitvoering van de aan haar opgedragen taken op het gebied van waarderen, heffen en innen van lokale belastingen. Door deze taken gezamenlijk uit te voeren treden voor de deelnemers voordelen op. Het verminderen van kwetsbaarheden in specialistische functies en het verbeteren van de kwaliteit zijn hiervan goede voorbeelden. Veranderende wet- en regelgeving en behoeftes bij onze deelnemers leiden ertoe dat de eisen die gesteld worden aan de BWB omhooggaan. Dit is onder andere het geval bij informatiebeveiliging en privacy, de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording maar ook op het gebied van informatievoorziening en de wens meer in control te komen. De begroting 2025 is met de grootst mogelijke zorg opgesteld, maar er zijn posten die inherent onzekerheden bevatten. De belangrijkste ontwikkeling is de wettelijke wijziging met betrekking tot de hoogte van de proceskostenvergoedingen. Deze worden lager vastgesteld, wat leidt tot een aanzienlijk voordeel voor de gemeenten. Het risico dat deze wettelijke wijziging door de Hoge Raad wordt teruggedraaid is opgenomen in de risico-paragraaf.					
Risico's	Momenteel lopen er (op landelijke niveau) juridische procedures, waarbij het risico aanwezig is dat de proceskosten terug naar het oude niveau moeten worden bijgesteld. De uitkomst daarvan is nog ongewis.					

13. Werkplein Hart van West-Brabant (HvWB)						
Vestigingsplaats	Etten-Leur					
Website	https://werkpleinhartvanwest-brabant.nl					
Visie / doelstelling	Het Werkplein streeft ernaar zoveel mogelijk potentiële werknemers van de deelnemende gemeenten naar vermogen te laten participeren op de reguliere arbeidsmarkt of, indien dit niet haalbaar is, in de maatschappij. Efficiënte en effectieve uitvoering van de Participatie-wet en aanverwante inkomensondersteunende regelingen loaw, loaz en BBZ, de Wet inburgering 2021 alsmede het minimabeleid.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- Terugdringen kwetsbaarheid; - Het realiseren van efficiencywinst.					
Bestuurlijk belang gemeente	DB: geen bestuurlijk belang AB: wethouder B. Blom; plv. wethouder P. Joosten-Wesselius					
Financieel belang gemeente	De 6 deelnemende gemeenten dragen er zorg voor dat het Werkplein over voldoende middelen beschikt om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen, waarmee de exploitatie en het afdekken van financiële risico's is gewaarborgd. De directe produktkosten, met uitzondering van de kosten van de re-integratie en activering van cliënten, worden rechtstreeks toegerekend aan de gemeente waarvoor de kosten zijn gemaakt. De kosten van re-integratie en activering worden aan de afzonderlijke deelnemers toegerekend op basis van de participatiebudgetten die de deelnemende gemeenten van het Rijk ontvangen. De uitvoerings- en organisatiekosten worden onderscheiden naar kosten basistakenpakket en plustaken. De kosten voor de uitvoering van het basistakenpakket worden aan elke deelnemende gemeente toegerekend op basis van een vastgestelde verdeelsleutel zijnde het gewogen gemiddelde van het aantal periodiek uitkeringsgerechtigden en inwoneraantal. De kosten voor extra dienstverlening worden op basis van individuele afspraken aan de betreffende gemeente toegerekend.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 0	1-1-2025	€ 7.744.943	€ 0	€ 15.388.182
	31-12-2025	€ 0	31-12-2025	€ 6.594.506		
Belangrijke ontwikkelingen	De begroting 2025 is gebaseerd op de ervaringscijfers (realisatie 2023) en de verwachte ontwikkelingen ten aanzien van het bestandsvolume en prijs- en loonstijgingen (op basis van de prognoses van het CPB). Gezien de huidige maatschappelijke en economische ontwikkelingen, is het moeilijk te voorspellen hoe het bestandsvolume zich ontwikkelt. Het Werkplein hield vorig jaar rekening met een lichte stijging van 1,4%. In de laatste macro-economische ramingen is de tendens dat het bestand in 2024 toeneemt met 2,0% i.p.v. 1,4% en in 2025 met 0%. Mocht in de toekomst blijken dat de begroting niet realistisch is, wordt er in het najaar een herziene begroting aangeboden. Vanaf eind 2022 bevinden medewerkers van het Werkplein zich in de toegangen van de gemeente. Door te werken vanuit gebiedsteams kan een meer specifieke lokale agenda worden uitgevoerd met aansluiting op lokale netwerken van lokale partners. Dit versterkt de samenwerking binnen het sociaal domein. In 2024 is de transformatie van het Werkplein voltooid.					
Risico's	De lokale uitgaven voor de regelingen die het Werkplein uitvoert, kunnen behoorlijk afwijken van de prognoses als gevolg van economische en landelijke politieke ontwikkelingen c.q. besluiten. Het Werkplein beschikt niet over een algemene reserve, wel over een post onvoorziene uitgaven van € 50.000. Het Werkplein is een gemeenschappelijke regeling waarvoor de gemeenten garant staan. Het aanhouden van een eigen vermogen om risico's te kunnen opvangen is derhalve niet strikt noodzakelijk.					

14. ICT-samenwerking West-Brabant West						
Vestigingsplaats	Zevenbergen					
Website	https://www.ictwbw.nl					
Visie / doelstelling	Het verzorgen van een kwalitatief hoogwaardige en doelmatige uitvoering van de ICT-taken voor de deelnemers.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- het verlagen van de kwetsbaarheid; - het realiseren van kostenreductie door schaalvergroting; - het verhogen van de kwaliteit van de dienstverlening; - het verhogen van de professionaliteit van de medewerkers; - het verhogen van de arbeidsproductiviteit; - het delen van kennis en het creëren van specialisatie.					
Bestuurlijk belang gemeente	Bestuurslid: wethouder B. Blom. Plv. de wethouder Financiën					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	€ 0	1-1-2025	€ 3.605.277	€ 0	€1.867.956
	31-12-2025	€ 0	31-12-2025	€ 4.955.277		
Belangrijke ontwikkelingen	Uitvoering geven aan de regionale visie ICTWBW ter verbetering van de regionale samenwerking, dienstverlening en SaaS-strategie naar 2025					
Risico's	ICT WBW beschikt niet over een eigen vermogen, de deelnemers staan garant voor een eventueel tekort.					

15. BNG Bank NV						
Vestigingsplaats	Den Haag					
Website	https://www.bngbank.nl/Home					
Visie / doelstelling	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De BNG biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.					
Bestuurlijk belang gemeente	Gemeente is aandeelhouder. De wethouder Financiën is afgevaardigde.					
Financieel belang gemeente	Gemeente is aandeelhouder. De gemeente bezit 27.027 aandelen à € 2,50 = € 67.567,50 (belang van 0,05%).					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	Onbekend	1-1-2025	Onbekend	Onbekend	€ 0
	31-12-2025	Onbekend	31-12-2025	Onbekend		
Belangrijke ontwikkelingen	BNG Bank heeft de eigen strategie vastgelegd in ‘ons kompas naar impact’. Het hoofddoel van deze strategie blijft dat de bank zich als belangrijkste kredietverstrekker in het publieke domein zal blijven inzetten voor het socialer en duurzamer maken van Nederland. BNG Bank wil impulsen blijven geven aan de ESG-prestaties van de klanten en de bank zelf. Dat doet BNG Bank door het verstrekken van kredieten en het delen van kennis in nauwe samenwerking met de klanten. BNG Bank wil de manier waarop klanten bij BNG Bank bankieren verbeteren en eenvoudiger maken, onder andere via verdere digitalisering van haar klantprocessen.					
Risico’s	De BNG wordt als een zeer solide bank aangemerkt. BNG Bank is na de Staat een van de grootste emittenten van Nederland. Ratingsbureau’s Fitch, Moody’s en Standard & Poor’s waarderen BNG Bank op het hoogste ratingniveau.					

16. Brabant Water NV						
Vestigingsplaats	Den Bosch (hoofdvestiging); Breda (nevenvestiging).					
Website	https://www.brabantwater.nl					
Visie / doelstelling	De levering van drinkwater van hoge kwaliteit, water op maat en watergerelateerde producten en diensten.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	Het behartigen van de streekbelangen (volksgezondheid, milieu en economische ontwikkeling).					
Bestuurlijk belang gemeente	Gemeente is aandeelhouder. De wethouder Financiën is afgevaardigde.					
Financieel belang gemeente	Gemeente is aandeelhouder; 53.002 aandelen (1,9% van het totaal).					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	Onbekend	1-1-2025	Onbekend	Onbekend	€ 0
	31-12-2025	Onbekend	31-12-2025	Onbekend		
Belangrijke ontwikkelingen	De klimaatveranderingen en de droogte hebben invloed op de watervoorraad. Om in de toekomst waterlevering te kunnen blijven garanderen zijn investeringen nodig. Dit heeft effect op de tariefstelling.					
Risico's	De aanwezige reserves worden voldoende geacht om de risico's af te dekken.					

17. NV Rewin West-Brabant						
Vestigingsplaats	Breda					
Website	https://www.rewin.nl					
Visie / doelstelling	De regionale ontwikkelingsmaatschappij NV REWIN West-Brabant is een uitvoeringsorganisatie van 18 gemeenten en heeft als doel het versterken van de regionale economische ontwikkeling van West-Brabant. Dit doet zij door uitvoering te geven aan de Economische Agenda van de Economic Board (Overheden, onderwijs en ondernemers). Hiertoe is in 2019 een meerjarig uitvoeringsprogramma vastgesteld. Inzet is gericht op realisatie van de sectorprogramma's voor maintenance, logistiek en agrofood/biobased economy en op het bevorderen van start-ups en innovatief MKB.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	De economische agenda van de board en het uitvoeringsprogramma Rewin versterken het lokale vestigingsklimaat en dragen bij aan realisatie van onze lokale economische opgave. Daarnaast sluit de inzet van Rewin goed aan bij de inzet die in het kader van de Havenstrategie noodzakelijk is.					
Bestuurlijk belang gemeente	Gemeente is aandeelhouder. Wethouder A.M.J. Dingemans is afgevaardigde voor de Aandeelhoudersvergadering (AVA).					
Financieel belang gemeente	Gemeente is houder van 17 aandelen met een totale waarde van € 7.714. Er wordt alleen dividend uitgekeerd als de algemene vergadering daartoe besluit.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	Niet bekend	1-1-2025	Niet bekend	€ 0	€ 144.466
	31-12-2025	Niet bekend	31-12-2025	Niet bekend		
Belangrijke ontwikkelingen	In 2023 heeft de Economic Board de Economische Agenda 2023-2026 vastgesteld. In tegenstelling tot de eerdere inzet op topsectoren (waaronder logistiek) wordt nu ingezet op het stimuleren van transities op gebied innovatief ondernemerschap en duurzame economie. De nieuwe agenda richt zich in het verlengde hiervan op circulair ondernemen, plantbased ondernemen, start-up & scale ups en innovatief MKB. Zie ook EBWB_economische-agenda-2023-2026.pdf In navolging is inmiddels ook de strategische agenda van de RWB aangepast in lijn met de koers van de EBWB. In de tweede helft van 2024 wordt de governance van de RWB opnieuw ingericht en in lijn gebracht met wat gewenst is vanuit de verschillende stakeholders en de strategische agenda. Op dit moment is het nog inzichtelijk of de wijziging van de governance consequenties heeft voor de rollen van REWIN en de EBWB					
Risico's	Financiële tekorten komen niet voor rekening van de aandeelhouders. Bij een eventueel faillissement van de NV vervallen de aandelen.					

18. NV Havenbedrijf Moerdijk						
Vestigingsplaats	Moerdijk					
Website	https://www.portofmoerdijk.nl					
Visie/ doelstelling	Het Havenbedrijf Moerdijk beheert, exploiteert en ontwikkelt het Zeehaven- en Industrieterrein Moerdijk.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	In de Havenstrategie Moerdijk 2030 en de daaraan gekoppelde dynamische Uitvoeringsagenda zijn de doelen op basis van de 3P's People, Planet en Profit geformuleerd. Naast de activiteiten die direct gerelateerd zijn aan het beheer, de exploitatie en de ontwikkeling van het Zeehaven- en Industrieterrein Moerdijk levert het Havenbedrijf een belangrijke bijdrage aan de People en Planet doelen.					
Bestuurlijk belang gemeente	Gemeente is aandeelhouder via de GR Havenschap Moerdijk. De gemeente wordt daarin vertegenwoordigd door wethouder A.M.J. Dingemans (economie) en de wethouder Financiën. Wethouder A.M.J. Dingemans is afgevaardigde voor de Aandeelhoudersvergadering.					
Financieel belang gemeente	Gemeente is via de GR Havenschap Moerdijk materieel houder van 50% van de aandelen. Er wordt alleen dividend uitgekeerd als de algemene vergadering daartoe besluit en indien dit past binnen de regels van het dividendbeleid.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	Niet bekend	1-1-2025	Niet bekend	€ 0	€ 0
	31-12-2025	Niet bekend	31-12-2025	Niet bekend		
Belangrijke ontwikkelingen	In de Havenstrategie Moerdijk 2030 is de gezamenlijke ambitie van gemeente, provincie en het Havenbedrijf Moerdijk omschreven: het Haven- en Industrieterrein Moerdijk is hét knooppunt in de Vlaams-Nederlandse Delta op gebied van duurzame logistiek en procesindustrie, waarbij people, planet en profit met elkaar in balans zijn. De huidige havenstrategie geeft onvoldoende houvast bij de nieuwe opgaven op gebied van de verzwaring van het elektriciteitsnet, de transitie naar een circulaire economie en de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Herijking komt aan de orde in verlengde van de Ontwerptafel Powerport en de actualisering van de bedrijfsstrategie van het Havenbedrijf. Totdat er andere afspraken zijn gemaakt blijft de Havenstrategie 2030 leidend, in combinatie met de doelstellingen uit de Omgevingsvisie.					
Risico's	De GR zorgt nog voor de financiering van het Havenbedrijf. Het weerstandsvermogen is ruim toereikend om eventuele risico's hiervan af te dekken. Hiernaast beschikt de GR over onderpanden op gronden en erfpachtinkomsten, zodat risico's uiterst gering zijn. Stikstofproblematiek. Dit vertraagt werkzaamheden voor gevestigde bedrijven en nieuwvestigers en de gronduitgifte door het havenbedrijf, wat kan gaan doorwerken in het financieel resultaat van het havenbedrijf. In het gebied op en om het haven- en industriegebied wordt ruimte gezocht voor energie-infrastructuur. Indien de energie-infrastructuur plaats krijgt op het industrieterrein dan komt er hiermee minder ruimte beschikbaar voor de economische functie. Dit kan ook gaan leiden tot inkomstenderving (gronduitgifte/ havengelden). Spoedige realisatie van de energie-infrastructuur is voor zittende bedrijven noodzakelijk om te kunnen verduurzamen. Zonder extra netcapaciteit is elektrificatie van de industrie niet mogelijk, terwijl bedrijven klaar staan om hierin te investeren. Het langdurig stagneren van nieuwe ontwikkelingen, kan impact krijgen op de financiële positie van het havenbedrijf. Momenteel is dat niet het geval.					

19. Stichting Inkoopbureau West-Brabant						
Vestigingsplaats	Etten-Leur					
Website	https://www.inkoopbureauwestbrabant.nl					
Visie / doelstelling	Het uitvoeren van en adviseren in een gezamenlijk inkoop- en aanbestedingsbeleid ter professionalisering evenals voor het behalen van voordelen op zowel financieel, kwalitatief als procesmatig gebied voor de zelfstandige gemeenten.					
Reden participatie c.q. openbaar belang	- Het behalen van voordelen op financieel, kwalitatief en procesmatig gebied; - Voldoen aan rechtmatigheid van de aanbestedingsregels en -processen.					
Bestuurlijk belang gemeente	DB en AB: de wethouder Financiën					
Financieel belang gemeente	Iedere deelnemende gemeente is een éénmalig entreegeld verschuldigd afhankelijk van het aantal inwoners per gemeente. Dit bedrag wordt terugontvangen na liquidatie (art. 7.3 en 7.4). Verder is de gemeente een bedrag verschuldigd per dagdeel dat afgenomen wordt.					
Financiële gegevens	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat 2025	Bijdrage 2025
	1-1-2025	Niet bekend	1-1-2025	Niet bekend	€ 0	€ 257.855
	31-12-2025	Niet bekend	31-12-2025	Niet bekend		
Belangrijke ontwikkelingen	N.v.t.					
Risico's	N.v.t.					

Paragraaf Subsidies

1. Subsidie voor vrijwilligersorganisaties

Vrijwilligersorganisaties
In 2017 heeft het college een nieuw subsidiekader voor vrijwilligersorganisaties vastgesteld. Met dit kader is duidelijk wat voor categorieën subsidies voor vrijwilligersorganisaties wij hebben, wat het algemene uitgangspunt is en waar de subsidie in hoofdzaak voor bedoeld is.

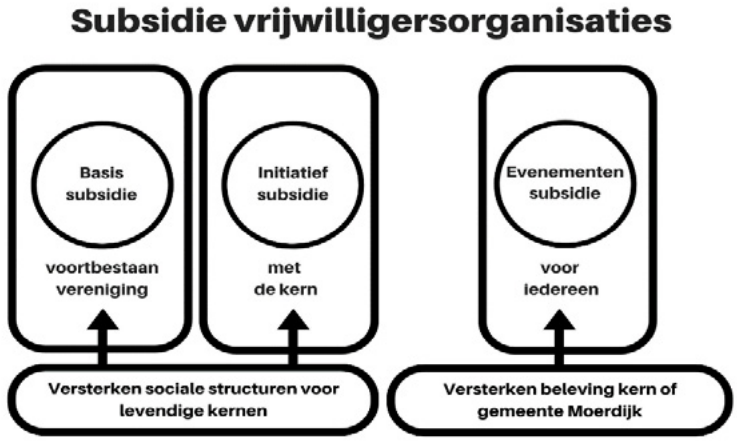

Binnen elke categorie is het mogelijk om verschillende soorten subsidies een plek te geven die specifieke beleidsdoelen nastreven. Dit geeft ons de mogelijkheid om per onderwerp goed te monitoren of een subsidie effectief is. Wat legitimeert om een regeling aan te houden, aan te passen of te laten vervallen. Zo sturen we op resultaat en beperken we de regeldruk.

Basissubsidie
Dit is een structurele subsidie waarmee activiteiten worden gewaardeerd, die bijdragen aan de sociale structuren binnen de kernen van onze gemeente, zonder deze naar aard en inhoud te beïnvloeden. Jaarlijks dienen vrijwilligersorganisaties een aanvraag in voorzien van een activiteitenplan en begroting.
Alle voorwaarden zijn vastgelegd in de Nadere regels Basissubsidie Vrijwilligersorganisaties. Jaarlijks ontvangen ruim 200 vrijwilligersorganisaties een basissubsidie.

Initiatiefsubsidie
Dit is een bijdrage in de kosten van losse activiteiten die voor en door inwoners en/of organisaties in een kern worden opgepakt. De initiatiefsubsidie is onderverdeeld in verschillende regelingen. Allemaal met een specifiek beleidsdoel. Voor nu zijn de volgende regelingen van toepassing:

1. Initiatiefsubsidies Vrijwilligersorganisaties
   doel:
   Het samenbrengen van inwoners in een kern in de gemeente Moerdijk waarbij het versterken van de sociale structuren binnen deze kern centraal staat

2. Vitale en Cultuurrijke samenleving
   doel:
   1.Een klimaat waarin inwoners hun talenten op het gebied van sport en cultuur kunnen ontwikkelen;
   2.Het bevorderen van een gezonde leefstijl;
   3.Het bevorderen van een vitale samenleving;
   4.Borging en voortzetting van sportieve en cultuurrijke activiteiten.
3. Startsteun
   Ondersteuning in de opstart van duurzame kansrijke maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan een betere woon- of leefomgeving voor inwoners van de gemeente Moerdijk

Evenementensubsidie
Inzet van deze regeling is evenementen te ondersteunen die de beleving van een kern of de gemeente Moerdijk in zijn geheel versterken. In de regeling zijn specifieke evenement gerelateerde kosten opgenomen die worden gesubsidieerd. De helft van deze kosten worden op basis van offertes gesubsidieerd tot een maximum van € 10.000. Nadere regels evenementensubsidie.

Startsubsidie
Dit is een eenmalige subsidie die wordt verleend aan vrijwilligersorganisaties om een formele rechtspersoon te vestigen. Een vereniging of stichting.
Het gaat hierbij om een vast bedrag van € 300 ter vergoeding van kosten voor inschrijving bij de Kamer van Koophandel en notariskosten.
Op grond van overlegging van nota's van Kamer van Koophandel en notaris wordt het vaste bedrag aan de betreffende organisatie beschikbaar gesteld. Een startsubsidie wordt alleen aan vrijwilligersorganisaties verleend die ook in aanmerking komen voor een basissubsidie.
De startsubsidie is onderdeel van de Nadere regels Initiatiefsubsidies Vrijwilligersorganisaties

2. Subsidie voor uitvoeringsorganisaties

Deze subsidie wordt ook wel budgetsubsidie genoemd. Dit is een subsidie, waarbij de instelling of organisatie een gemaximeerd taakstellend bedrag krijgt om een tevoren overeengekomen activiteitenaanbod uit te voeren. Deze budgetsubsidies worden gehanteerd bij professionele instellingen, zoals bijvoorbeeld Surplus Welzijn en vrijwilligersorganisaties zoals bijvoorbeeld Stichting Cultuur Moerdijk.

De subsidieverlening vindt deels op basis van wettelijke taken en deels op basis van autonome taken plaats. Zo dient de gemeente op grond van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning het algemeen maatschappelijk werk in stand te houden. Daarentegen is het in stand houden van Buurthuis Irene een autonome taak.

Met een budgetgesubsidieerde instelling of organisatie worden jaarlijks prestatieafspraken gemaakt. De instelling of organisatie dient jaarlijks een jaarrekening en een inhoudelijk verslag te overleggen. Bij een subsidie vanaf € 50.000 dient tevens een accountantsverklaring te worden overlegd. We verlenen jaarlijks tussen de € 2,5 en € 3 miljoen aan 12 tot 20 organisaties. Afhankelijk van de beleidsdoelstellingen in dat jaar.

3. Overzicht subsidies waarvoor geen afzonderlijke subsidieregeling is vastgesteld

Op grond van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag de gemeente Moerdijk slechts subsidie verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift dat regelt voor welke activiteiten subsidie kan worden verstrekt. Het gaat hier om de Algemene Subsidie Verordening en de nadere regels die daaruit volgen.

Indien er activiteiten zijn die niet vallen binnen een wettelijk voorschrift regelt de Awb dat

subsidieverstrekking ook is toegestaan als in de gemeentebegroting de subsidie-ontvanger en het bedrag worden vermeld waarop de subsidie maximaal kan worden vastgesteld.

Het vaststellen door de gemeenteraad van de begroting betekent niet dat deze subsidie-ontvangers recht hebben op deze subsidiebedragen zonder verdere voorwaarden. De gemeenteraad reserveert de bedragen slechts voor deze subsidie-ontvangers. Het college kan bij subsidieverlening altijd voorwaarden opnemen.

De gemeente Moerdijk verstrekt een aantal subsidies waarvoor geen afzonderlijke subsidieregeling is vastgesteld. De basis voor deze subsidies ligt in de begroting van de gemeente Moerdijk.
In de volgende tabel zijn de subsidie-ontvangers opgenomen met naam en met het maximale beschikbare bedrag.

Subsidieontvanger	Bedrag
Brabants Landschap	€ 367
IVN Vogel- en Natuurbescherming Etten- Leur eo	€ 500
Wereldwinkel	€ 1.000
Voedselbank Moerdijk	€ 1.500
Buurtbusvereniging Heijningen	€ 1.600
Buurtbusvereniging Moerdijk	€ 1.600
Buurtbusvereniging Standdaarbuiten/Noordhoek	€ 1.600
Buurtbusvereniging ZEZ	€ 1.600
St. d'Engelenburgh	€ 3.000
St. Behoud Watersnoodwoningen Fijnaart en Heijningen	€ 3.000
Wmo-raad	€ 4.960
Gebiedstafel Buitengebied (kernbudget nieuwe stijl)	€ 5.000
Dorpstafel Langeweg (kernbudget nieuwe stijl)	€ 5.323
Dorpstafel Heijningen (kernbudget nieuwe stijl)	€ 5.327
Dorpstafel Helwijk (kernbudget nieuwe stijl)	€ 5.373
Dorpstafel Standdaarbuiten (kernbudget nieuwe stijl)	€ 5.420
Dorpstafel Noordhoek (kernbudget nieuwe stijl)	€ 5.467
Dorpstafel Moerdijk (kernbudget nieuwe stijl)	€ 5.656
Dorpstafel Zevenbergschen Hoek (kernbudget nieuwe stijl)	€ 5.747
Stadstafel Willemstad (kernbudget nieuwe stijl)	€ 6.075
Dorpstafel Fijnaart (kernbudget nieuwe stijl)	€ 6.449
Stadstafel Klundert (kernbudget nieuwe stijl)	€ 6.677
Stadstafel Zevenbergen (kernbudget nieuwe stijl)	€ 8.437
Slachtofferhulp	€ 8.674
Stichting fort Sabina, cultureel programma	€ 15.000
Nationaal Vlasserij en Suikermuseum	€ 15.000
Veilig Verkeer Nederland	€ 17.000
St. MFC Gebouw Irene	€ 20.000
Jeugdeducatiefonds	€ 25.000
St. Streekomroep Ons West-Brabant	€ 26.805
Energiek Moerdijk	€ 35.000
Stichting Energietransitie Moerdijk	€ 40.000
St. Kinderboerderij Zevenbergen	€ 78.450
GGZ-WNB preventie jeugd	€ 114.863

4. Overzicht subsidies waarvoor een subsidieplafond is vastgesteld

Om invulling te geven aan de gestelde doelen in de nota Onderwijsachterstandenbeleid 2024-2028 heeft het college de Nadere regels Subsidie Onderwijsachterstanden gemeente Moerdijk vastgesteld.

Voor het uitvoeren van het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid ontvangt de gemeente Moerdijk een geoormerkt rijksbudget. In de begroting 2025 is dit budget € 1.035.000.

Deze middelen worden grotendeels ingezet voor voorschoolse- en vroegschoolse educatie (VVE), met andere woorden voor kinderen op de peuteropvang en de kinderopvang.
Hiervoor worden met de aanbieders van VVE inkoopcontracten afgesloten.
70% van het budget, ofwel € 725.000, wil het college in 2025 bestemmen voor de aanbieders van VVE.

De resterende 30%, ofwel € 310.000, wil het college bestemmen voor te verstrekken subsidies op basis van de Nadere regels Subsidie Onderwijsachterstanden gemeente Moerdijk. Het college wil het bedrag van € 310.000 als subsidieplafond laten vaststellen. De bevoegdheid tot het vaststellen van subsidieplafonds ligt bij de gemeenteraad (artikel 5, lid 1, Algemene subsidieverordening gemeente Moerdijk).

Het subsidieplafond voor de Nadere regels Subsidie Onderwijsachterstanden gemeente Moerdijk bedraagt in 2025 € 310.000.

Beleidsindicatoren

Meerjarenbegroting 2025-2028

MOERDIJK

Beleidsindicatoren

Voor de gemeenten is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) een lijst van indicatoren ontwikkeld en samengesteld. Daarbij golden een aantal belangrijke uitgangspunten:

- de indicatoren leveren een bijdrage aan de versterking van het horizontaal toezicht;
- de raadsleden worden daarmee in staat gesteld om op maatschappelijke effecten te kunnen sturen;
- de indicatoren zijn van toepassing op alle gemeenten;
- de indicatoren zijn gebaseerd op landelijke bronnen waardoor er geen extra informatie uitvraag hoeft te worden gedaan en zodat gemeenten automatisch deelnemen;
- er worden bestaande bronnen gebruikt;
- de indicatoren worden regelmatig door de bronnen gepubliceerd;
- voor de indicatoren met betrekking tot het ‘sociaal domein’ is aangesloten bij de reeds bestaande ‘Gemeentelijke monitor sociaal domein’.

Deze indicatoren dragen bij om de begroting en jaarverslagen beleidsmatiger te maken, zodat raadsleden op de belangrijke momenten in de planning & control cyclus zich een beeld kunnen vormen over behaalde en te behalen beleidsresultaten. Omdat het wenselijk is de resultaten van gemeenten te kunnen vergelijken moeten deze indicatoren vanaf de begroting 2017 worden opgenomen.

Op de website www.waarstaatjegemeente.nl vindt u op het dashboard het onderdeel Besluit Begroting en Verantwoording. De hieronder vermelde indicatoren zijn van 8 augustus 2024. De indicatoren worden doorlopend aangepast o.b.v. nieuwe gegevens uit de onderliggende bronnen.

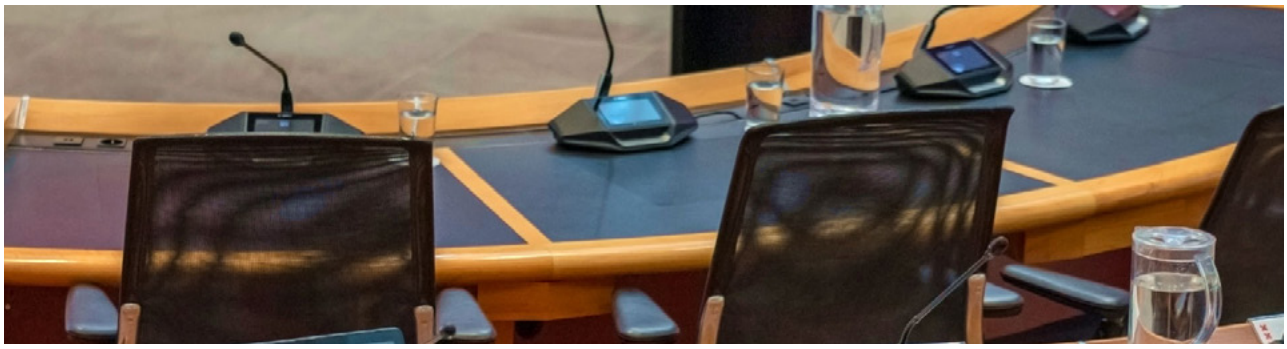

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Gemeenten nemen een uniforme basisset beleidsindicatoren op in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Zo kunt u zich een helder beeld vormen van de beleidsresultaten van de gemeente.

Veiligheid

Verwijzingen Halt
per 1.000 jongeren

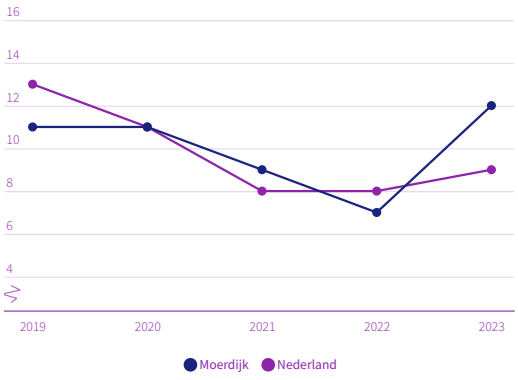

Halt | **2019 - 2023**

Misdrijven
Moerdijk, per 1.000 inwoners

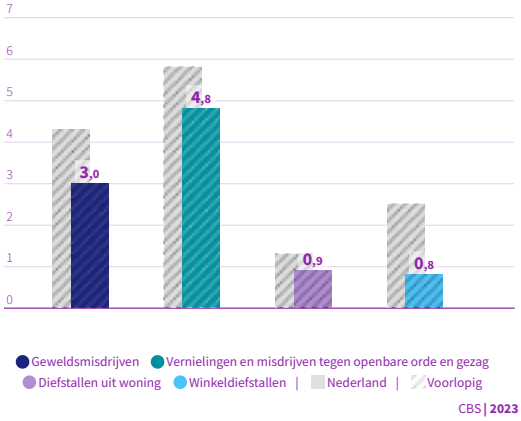

CBS | **2023**

Economie

Functiemenging

57,5%
Moerdijk

54,2%
Nederland

Meerdere bronnen | **2023**

Vestigingen (van bedrijven)
per 1.000 inw.15 t/m 64jr

181,7
Moerdijk

181,8
Nederland

LISA | **2023**

Onderwijs

Absoluut verzuim
per 1.000 leerlingen

5,3
Moerdijk

6,3
Nederland

DUO/Ingrado | **2023**

Relatief verzuim
per 1.000 leerlingen

21
Moerdijk

27
Nederland

DUO/Ingrado | **2023**

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

1,8% *
Moerdijk

2,4% *
Nederland

DUO/Ingrado | **2023** | *Voorlopig

Sport, cultuur en recreatie

Niet-sporters

51,0% Moerdijk

46,4% Nederland

Meerdere bronnen | 2022

Volksgezondheid en Milieu

Omvang huishoudelijk restafval
kg per inwoner

CBS | 2022

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

52,8% Moerdijk

41,3% Nederland

berekening | 2022

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Gemiddelde WOZ-waarde
x €1.000

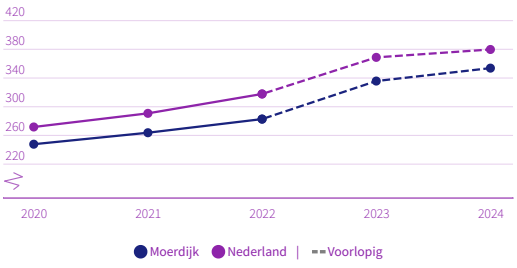

CBS | 2020 - 2024

Nieuw gebouwde woningen
per 1.000 woningen

14,2 Moerdijk

9,1 Nederland

BAG/ABF | 2023

Sociaal domein

Banen
per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

958,2 Moerdijk

836,6 Nederland

Meerdere bronnen | 2023

Jongeren met een delict voor de rechter

1% Moerdijk

1% Nederland

CBS | 2022

Achterstand onder jeugd
Moerdijk

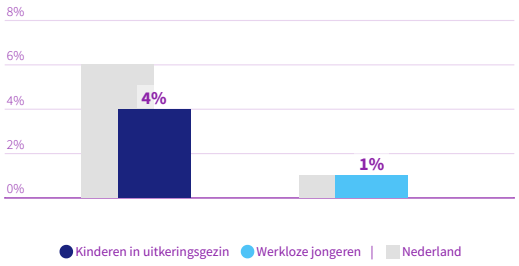

CBS | 2022

Netto arbeidsparticipatie

74,2% Moerdijk

73,1% Nederland

CBS | 2023

Personen met een bijstandsuitkering
per 10.000 inwoners

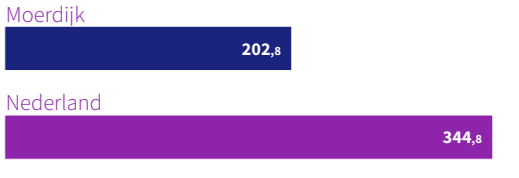

CBS | 2023

Lopende re-integratievoorzieningen
per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

147,5 Moerdijk

191,5 Nederland

CBS | 2023

Demografische druk

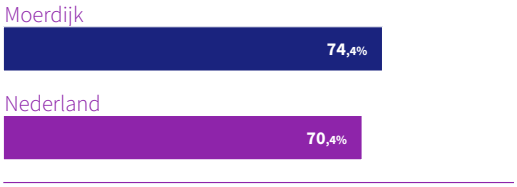

CBS | **2024**

Jongeren met jeugdhulp
% van alle jongeren tot 18 jaar

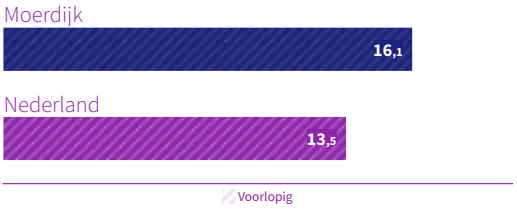

CBS | **2023**

Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden

€ 809
Moerdijk

Geen data
Nederland

COELO | **2024**

Jongeren met jeugdbescherming

1,2% *
Moerdijk

1,1% *
Nederland

CBS | **2023** | *Voorlopig

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

€ 977
Moerdijk

Geen data
Nederland

COELO | **2024**

Jongeren met jeugdreclassering

0,2%
Moerdijk

0,3%
Nederland

CBS | **2022**

Cliënten met een maatwerkvoorziening Wmo
per 10.000 inwoners

690
Moerdijk

700
Nederland

CBS GMSD Wmo | **2023**

Overige verplichte indicatoren

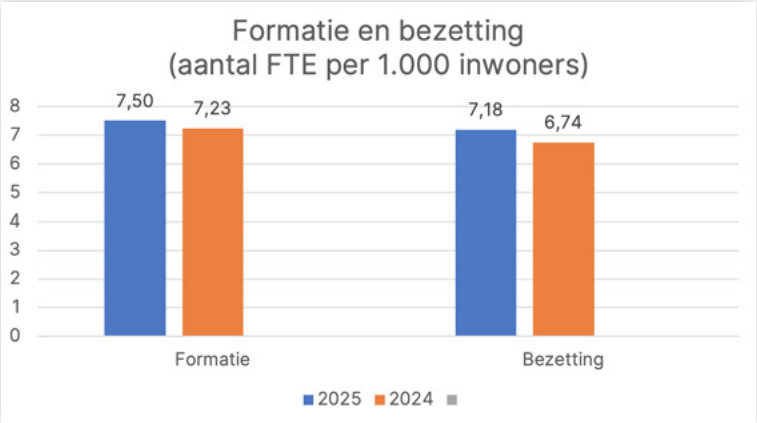

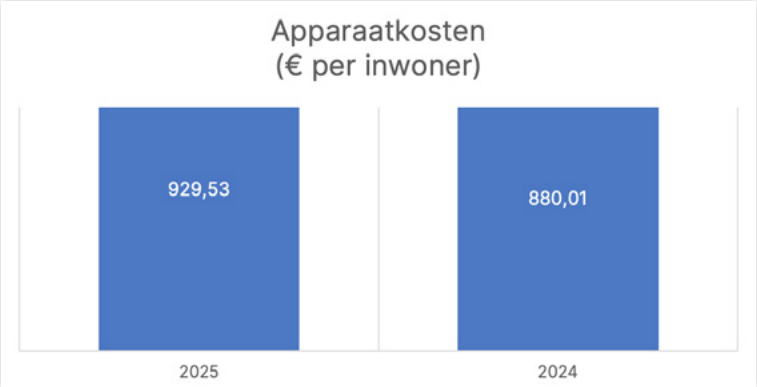

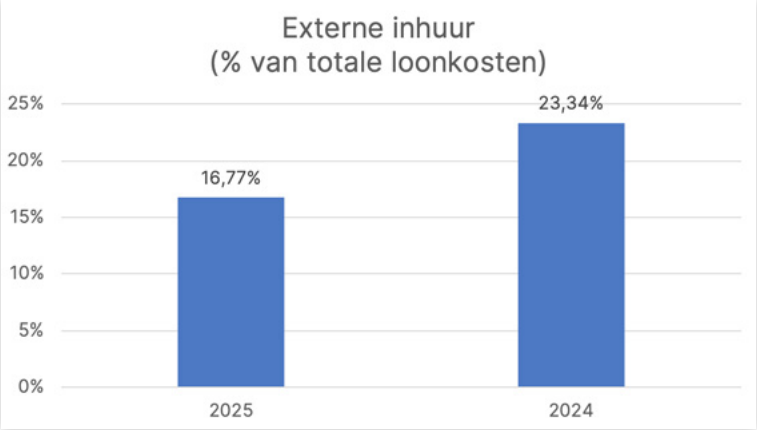

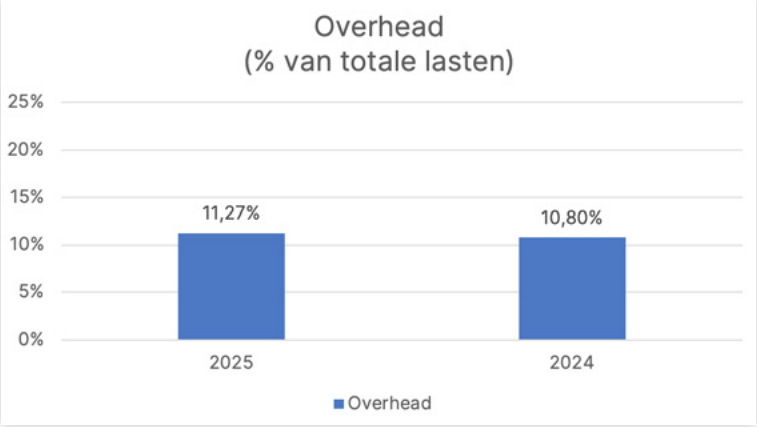

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Omschrijving
Formatie fte	per 1.000 inwoners	2025	Moerdijk	7,50	Eigen gegevens	Aantal fte per 1.000 inwoners
Formatie fte	per 1.000 inwoners	2024	Moerdijk	7,23	Eigen gegevens	Aantal fte per 1.000 inwoners
Bezetting fte	per 1.000 inwoners	2025	Moerdijk	7,18	Eigen gegevens	Bezetting aantal fte per 31-12 van het jaar, fte per 1.000 inwoners
Bezetting fte	per 1.000 inwoners	2024	Moerdijk	6,74	Eigen gegevens	Bezetting aantal fte per 31-12 van het jaar, fte per 1.000 inwoners
Apparaatskosten	euro per inwoner	2025	Moerdijk	929,53	Eigen gegevens	Bedrag per inwoner
Apparaatskosten	euro per inwoner	2024	Moerdijk	880,01	Eigen gegevens	Bedrag per inwoner
Externe inhuur	%	2025	Moerdijk	16,77	Eigen gegevens	Kosten inhuur externen als % van totale loomsom + kosten inhuur externen
Externe inhuur	%	2024	Moerdijk	23,34	Eigen gegevens	Kosten inhuur externen als % van totale loomsom + kosten inhuur externen
Overhead	%	2025	Moerdijk	11,27	Eigen gegevens	Kosten overhead als % van de totale lasten
Overhead	%	2024	Moerdijk	10,80	Eigen gegevens	Kosten overhead als % van de totale lasten

Incidentele lasten en baten met toelichting

Meerjarenbegroting 2025-2028

MOERDIJK

Overzicht incidentele lasten en baten 2025-2028

Algemeen

In het onderstaande overzicht zijn de bedragen vermeld zoals die in de primitieve begroting zijn opgenomen. In de nota van aanbieding en de 1e begrotingswijziging kunnen hier nog posten aan worden toegevoegd.

	Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028
1	Stelpost nieuw beleid incidenteel				
a	Brandweergarage Willemstad: tijdelijke locatie	150.000	0	0	0
b	Afschaling N285: Bijdrage aan de provincie tbv rotonde	0	0	400.000	0
c	Afschaling N285: Bijdrage t.b.v. rotonde Langeweg	0	500.000	0	0
d	Capaciteit Programma Veiligheid op orde (3 fte)	41.000	0	0	0
e	Organisatie buitensport op orde	215.000	215.000	0	0
f	Werkbudget Powerport	215.000	182.000	0	0
g	Capaciteit Strategisch advies sociaal domein (werkbudget)	100.000	100.000	0	0
h	Capaciteit Programma Nieuwkomers (3 fte)	295.000	295.000	185.000	0
i	Capaciteit Programma Nieuwkomers (dekking reserve)	-295.000	-295.000	-185.000	0
j	Bijdrage Safegroup Breda	139.000	75.000	0	0
k	Doorontwikkeling gebiedsgericht werken	125.000	125.000	0	0
l	Capaciteit arbobeleid	55.000	0	0	0
m	Capaciteit werving en selectie (1,78 fte)	158.000	158.000	0	0
2	Reservemutaties (incidentele stortingen in reserves)				
a	Reserve bovenwijks	636.000	181.808	300.000	120.000
b	Reserve ruimtelijke ontwikkeling	119.295	22.500	150.000	22.500
c	Reserve nieuwkomers	3.080.000	3.080.000	3.080.000	3.080.000
d	Reserve vitale centra	1.000.000	1.000.000	0	0
3	Kosten opvang vluchtelingen Oekraïne	3.670.000	3.670.000	3.670.000	3.670.000
4	Kosten nieuwkomers (o.a. tijdelijke formatie adviseur nieuwkomers en programmamanager)	212.420	26.560	20.700	24.840
5	Tijdelijk extra budget tbv versnelling woningbouwopgave	20.000	0	0	0
6	Tijdelijke capaciteit team MO	107.210	107.210	0	0
7	Tijdelijke capaciteit t.b.v. uitvoering van het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.	120.000	150.000	0	0
8	Tijdelijke capaciteit t.b.v. coördinator ontwikkelingen buitengebied	102.000	41.000	0	0
9	Tijdelijke capaciteit financieel advies	45.000	0	0	0
10	Digitale dienstverlening	90.000	0	0	0
11	Regionale samenwerking op archiefbeheer	130.000	0	0	0
12	Tijdelijke capaciteit t.b.v. beleidskader gemeenschapshuizen, ontmoetingsfunctie in de kernen	90.000	0	0	0
13	Tijdelijk budget m.b.t. accommodatie De Borgh	80.000	0	0	0
14	Eenmalige onderhoudskosten gemeenteloods	25.000	0	0	0
15	Tijdelijk budget t.b.v. digitalisering archieven	180.000	0	0	0
16	Watertaken, incidentele baggerwerkzaamheden	100.000	150.000	0	0
17	Eenmalige kosten haven Willemstad	25.000	0	0	0
18	Tijdelijke huisvesting basisschool De Hoeksteen Zevenbergschen Hoek	459.300	175.000	163.300	0
	Totaal incidentele lasten	**11.489.225**	**9.959.078**	**7.784.000**	**6.917.340**

	Incidentele baten	2025	2026	2027	2028
19	Reservemutaties (incidentele onttrekkingen uit reserves)				
a	Algemene reserve	20.000	0	0	0
b	Reserve sociaal domein	157.210	157.210	0	0
c	Reserve nieuwkomers	212.420	26.560	20.700	24.840
20	Bijdragen uit grondverkopen t.b.v. reserve bovenwijks	636.000	181.808	300.000	120.000
21	Bijdragen uit grondverkopen t.b.v. reserve ruimtelijke ontwikkeling	119.295	22.500	150.000	22.500
22	Rijksbijdrage t.b.v. opvang vluchtelingen Oekraïne	6.750.000	6.750.000	6.750.000	6.750.000
23	Grondexploitaties	1.090.000	137.000	0	0
	Totaal incidentele baten	**8.984.925**	**7.275.078**	**7.220.700**	**6.917.340**

Toelichting:

Incidentele lasten

1. Stelpost Nieuw beleid
   a) In verband met de verbouwing van de brandweergarage in Willemstad wordt rekening gehouden met tijdelijke huisvestingskosten.
   b) Nadat de Noordelijke Randweg gereed is zal de N285 aan de gemeente worden overgedragen. Vooruitlopend daarop zullen 2 rotondes worden aangelegd, waarin de gemeente een bijdrage zal verstrekken.
   c) Zie hierboven
   d) Zoals in de Kadernota 2025-2028 is toegelicht is om het totale takenpakket en de bestuurlijke ambities m.b.t. veiligheid uit te kunnen voeren extra capaciteit nodig. Naast structurele extra capaciteit is wegens pensionering van één van de huidige medewerkers voor de duur van zes maanden tijdelijk dubbele bezetting op een bestaande functie adviseur fysieke veiligheid. Dit is nodig voor een ruime overdracht van kennis over het grondgebied, de aandachtspunten en de (risicovolle) bedrijven, deze kennis is op dit moment nog niet voldoende geborgd binnen het cluster vanwege personele wisselingen.
   e) Zoals in de Kadernota 2025-2028 is toegelicht is de komende 2 jaar incidentele capaciteit nodig t.b.v. de organisatie van de buitensport.
   f) Zoals in de Kadernota 2025-2028 is toegelicht is de komende 2 jaar werkbudget nodig t.b.v. de ontwikkelingen m.b.t. Powerport.
   g) Zoals in de Kadernota 2025-2028 is toegelicht is de komende 2 jaar tijdelijk werkbudget nodig t.b.v. strategisch advies binnen het sociaal domein.
   h) Zoals in de Kadernota 2025-2028 is toegelicht is de komende 3 jaar tijdelijke capaciteit nodig t.b.v. het programma Nieuwkomers.
   i) De tijdelijke capaciteit t.b.v. het programma nieuwkomers (zie hierboven) wordt gedekt uit de reserve sociaal domein.
   j) Zoals in de Kadernota 2025-2028 is toegelicht is in 2025 en 2026 een incidentele bijdrage benodigd t.b.v. de Safegroup Breda.
   k) Zoals in de Kadernota 2025-2028 is toegelicht gebiedsgericht werken is de komende 2 jaar tijdelijk budget nodig t.b.v. de doorontwikkeling van gebiedsgericht werken.
   l) Zoals in de Kadernota 2025-2028 is toegelicht is in 2025 tijdelijke extra capaciteit nodig t.b.v. extra taken op het gebied van arbobeleid.
   m) Zoals in de Kadernota 2025-2028 is toegelicht is de komende 2 jaar tijdelijke exztra capaciteit nodig op het gebied van werving en selectie.

2. Reservemutaties (incidentele stortingen in reserves)
   a) Gerelateerd aan de verwachte grondverkopen (al of niet binnen de grondexploitatie) worden vergoedingen ontvangen bedoeld voor de reserve bovenwijks. Deze bijdragen worden aan de reserve bovenwijks toegevoegd. Zie ook punt 27.
   b) Gerelateerd aan de verwachte grondverkopen (al of niet binnen de grondexploitatie) worden vergoedingen ontvangen bedoeld voor de reserve ruimtelijke ontwikkeling. Deze bijdragen worden aan de reserve ruimtelijke ontwikkeling toegevoegd. Zie ook punt 28.
   c) Het saldo van de rijksbijdrage (zie onderdeel 22) en de kosten (zie onderdeel 3) die worden gemaakt m.b.t. nieuwkomers wordt toegevoegd aan de reserve nieuwkomers.
   d) In het Bestuursakkoord 2022-2026 is voor de jaren 2023 tot en met 2026 een jaarlijkse storting in de reserve vitale centra opgenomen van € 1 miljoen. Dit ter uitvoering van het Programma Vitale Centra.

3. Kosten opvang vluchtelingen Oekraïne
   Vanaf het voorjaar van 2022 worden in de gemeente vluchtelingen uit Oekraïne opgevangen. In eerste instantie op tijdelijke locaties. Inmiddels zijn er 3 semi-permanente woontorens geplaatst, waar de Oekraïeners nu zijn gehuisvest. Omdat niet vaststaat hoe lang deze opvang daar zal duren, worden alle kosten en inkomsten die hierop betrekking hebben als incidenteel aangemerkt. De opbrengsten zijn geraamd op € 6.750.000 per jaar en de kosten op € 3.670.000. Het saldo hiervan wordt gestort in de reserve nieuwkomers (zie onderdeel 2c).

4. Kosten nieuwkomers
   Naast de kosten die worden gemaakt voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne, worden ook t.b.v. andere nieuwkomers incidentele kosten gemaakt. Dit betreft o.a. tijdelijke capaciteit t.b.v. een adviseur en programmamanager nieuwkomers. Deze kosten worden gedekt uit de reserve nieuwkomers (zie onderdeel 19c).

5. Tijdelijk extra budget voor versnelling woningbouwopgave
   In februari 2022 heeft de raad een eenmalig budget van € 730.000 beschikbaar gesteld voor capaciteit en advieskosten ter voorbereiding op de projecten gericht op versnelling van de woningbouwopgave. Voor financieel advies is in 2025 nog € 20.000 beschikbaar. Deze kosten worden gedekt uit de algemene reserve.

6. Tijdelijke capaciteit team MO
   Bij de vaststelling van de begroting 2024-2027 (raadsvergadering 9 november 2023) zijn voor de jaren 2024-2027 incidentele middelen beschikbaar gesteld t.b.v. de uitvoering voorzieningenwijzer. Deze kosten worden gedekt uit de reserve sociaal domein.

7. Tijdelijke capaciteit t.b.v. uitvoering van het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming
   Bij de vaststelling van de begroting 2024-2027 (raadsvergadering 9 november 2023) zijn voor de jaren 2024 en 2025 incidentele middelen beschikbaar gesteld t.b.v. toekomstscenario gezinsbescherming. Deze kosten worden voor € 50.000 per jaar gedekt uit de reserve sociaal domein.

8. Tijdelijke capaciteit t.b.v. coördinator ontwikkelingen buitengebied
   Bij de vaststelling van de begroting 2024-2027 (raadsvergadering 9 november 2023) zijn voor de jaren 2024 en 2025 incidentele middelen beschikbaar gesteld t.b.v. de coördinatie van ontwikkelingen in het buitengebied.

9. Tijdelijke capaciteit financieel advies
   Bij de vaststelling van de begroting 2024-2027 (raadsvergadering 9 november 2023) zijn voor de jaren 2024 en 2025 incidentele middelen beschikbaar gesteld t.b.v. tijdelijke extra capaciteit m.b.t. financieel advies.

10. Digitale dienstverlening
    Bij de vaststelling van de begroting 2024-2027 (raadsvergadering 9 november 2023) zijn voor de jaren 2024 en 2025 incidentele middelen beschikbaar gesteld om de digitale dienstverlening vorm te geven en de Wmebv goed te kunnen implementeren binnen onze organisatie.

11. Regionale samenwerking op archiefbeheer
    Bij de vaststelling van de begroting 2024-2027 (raadsvergadering 9 november 2023) zijn voor de jaren 2024 en 2025 incidentele middelen beschikbaar gesteld t.b.v. de verbetering van de regionale samenwerking op archiefbeheer.

12. Tijdelijke capaciteit t.b.v. beleidskader gemeenschapshuizen, ontmoetingsfunctie in de kernen
    Bij de vaststelling van de begroting 2024-2027 (raadsvergadering 9 november 2023) zijn voor de jaren 2024 en 2025 incidentele middelen beschikbaar gesteld. Dit om het beleidskader verder uit te kunnen werken in een implementatiefase, waarbij in 2024 en 2025 jaar tijdelijke formatie nodig is.

13. Tijdelijk budget m.b.t. accommodatie De Borgh
    In de kern Zevenbergen is er een knelpunt met de beschikbaarheid van gymaccommodaties voor het onderwijs. Totdat nieuwbouw is gerealiseerd is er ook in 2025 nog budget beschikbaar om de sporthal in De Borgh in gebruik te houden.

14. Eenmalige onderhoudskosten gemeenteloods
    In 2025 worden ca. € 25.000 eenmalige kosten verwacht ten behoeve van een eenmalige aanpassing van de elektra van de zoutloods en het plaatsen 2 laadpalen.

15. Tijdelijk budget t.b.v. digitalisering archieven
    Oorspronkelijk heeft de gemeenteraad een eenmalig budget beschikbaar gesteld van € 300.000 voor het bewerken en digitaliseren van oude archiefdossiers in de archiefkelder van de gemeente. Vanuit dat budget worden voor 2025 nog ca. € 180.000 kosten verwacht.

16. Watertaken, incidentele baggerwerkzaamheden
    Het waterschap voert in 2025 en 2026 extra baggerwerkzaamheden uit aan de watergangen in het centrum van Klundert en de haven van Willemstad. De gemeente heeft hier de ontvangstplicht van de baggerspecie en is verantwoordelijk voor de afvoer en verwerking hiervan. Dit resulteert in een incidentele kostenpost in 2025 en 2026.

17. Eenmalige kosten haven Willemstad
    In 2025 worden eenmalige kosten verwacht t.b.v. de aanleg van een wifinetwerk.

18. Tijdelijke huisvesting basisschool De Hoeksteen Zevenbergschen Hoek
    Als gevolg van de schoolontwikkeling Zevenbergschen Hoek, worden de komende jaren tijdelijke kosten gemaakt t.b.v. de tijdelijke huisvesting van basisschool De Hoeksteen.

Incidentele baten

19. Reservemutaties (incidentele onttrekkingen uit reserves)
    a) Dekking van tijdelijk extra budget voor versnelling woningbouwopgave uit de algemene reserve (zie de toelichting onder 5).
    b) Dekking van tijdelijk extra capaciteit t.b.v. team MO uit de reserve sociaal domein (zie de toelichting onder 6 en 7).
    c) Dekking van tijdelijke kosten nieuwkomers uit de reserve nieuwkomers (zie de toelichting onder 4).

20. Bijdragen uit grondverkopen tbv reserve bovenwijks
    Gerelateerd aan de verwachte grondverkopen (al of niet binnen de grondexploitatie) worden vergoedingen ontvangen bedoeld voor de reserve bovenwijks. Deze bijdragen worden aan de reserve bovenwijks toegevoegd. Zie ook punt 2a.

21. Bijdragen uit grondverkopen tbv reserve ruimtelijke ontwikkeling
    Gerelateerd aan de verwachte grondverkopen (al of niet binnen de grondexploitatie) worden vergoedingen ontvangen bedoeld voor de reserve ruimtelijke ontwikkeling. Deze bijdragen worden aan de reserve ruimtelijke ontwikkeling toegevoegd. Zie ook punt 2b.

22. Rijksbijdrage t.b.v. opvang vluchtelingen Oekraïne
    De rijksbijdrage wordt geraamd op € 6.750.000 per jaar. Het saldo van de kosten en opbrengsten wordt gestort in de reserve nieuwkomers (zie onderdeel 2c).

23. Resultaten grondexploitatie
    Ook voor de van jaar tot jaar sterk fluctuerende resultaten van de grondexploitatie geldt dat deze op basis van de BBV-regels niet als structurele inkomsten mogen worden aangemerkt.

Overzicht taakvelden en producten

Meerjarenbegroting 2025-2028

MOERDIJK

Overzicht taakvelden en producten

Taak-veld	Taakveld omschrijving	Product	Naam	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Progr.
0.1	Bestuur	600100	College van B&W	730.725	0	730.725	5
	Bestuur	600101	Raad en raadscommissies	595.082	0	595.082	5
	Bestuur	600102	Ondersteuning raad	189.164	0	189.164	5
	Bestuur	600103	Griffie	408.546	0	408.546	5
	Bestuur	600104	Bestuurlijke samenwerking	55.930	0	55.930	5
	Bestuur	600105	Rekenkamer	38.000	0	38.000	5
	Bestuur	600106	Commissie bezwaar en klachten	21.500	0	21.500	5
	Bestuur	600108	Regionale samenwerking	23.000	0	23.000	5
	Bestuur	600109	DE6 civiel technische werkgroep	0	0	0	5
	Bestuur	600199	Primaire kosten taakv. 0.1	304.702	-1.576	303.126	5
				2.366.649	***-1.576***	***2.365.073***	
0.2	Burgerzaken	600200	Bevolking en Burgerlijke Stand	1.524.897	-884.600	640.297	5
	Burgerzaken	600201	GBA.	0	0	0	5
	Burgerzaken	600203	Verkiezingen	825	0	825	5
	Burgerzaken	600299	Primaire kosten taakv. 0.2	104.043	0	104.043	5
				1.629.765	***-884.600***	***745.165***	
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	600301	Overige grondzaken	651.223	-82.000	569.223	2
	Beheer overige gebouwen en gronden	600399	Primaire kosten taakv. 0.3	157.536	0	157.536	2
				808.759	***-82.000***	***726.759***	
0.4	Overhead	600401	Overige personeelslasten (overhead)	766.119	-65.000	701.119	5
	Overhead	600402	Mobiliteitsbudget personeel	75.000	0	75.000	5
	Overhead	600403	Personeel obv Wet Banenplan	120.500	-25.000	95.500	5
	Overhead	600404	Ondernemingsraad	56.097	0	56.097	5
	Overhead	600405	Moerdijk Academie	210.220	0	210.220	5
	Overhead	600410	Gemeentesecretaris (overhead)	301.192	0	301.192	5
	Overhead	600411	Bestuursstaf (Overhead)	124.460	0	124.460	5
	Overhead	600412	Concerncontrol (Overhead)	723.813	0	723.813	5
	Overhead	600413	Domeinregisseur M&M (Overhead)	2.000	0	2.000	5
	Overhead	600414	Team KCC (Overhead)	304.493	0	304.493	5
	Overhead	600415	Team Jeugd (Overhead)	135.675	0	135.675	5
	Overhead	600416	Team MO (Overhead)	124.283	0	124.283	5
	Overhead	600417	Domeinregisseur O&L (Overhead)	2.000	0	2.000	5
	Overhead	600418	Team Openbare Ruimte (Overhead)	172.995	0	172.995	5
	Overhead	600419	Team REO (Overhead)	166.803	0	166.803	5
	Overhead	600420	Team VVTH (Overhead)	154.742	0	154.742	5
	Overhead	600421	Domeinregisseur ID (Overhead)	145.151	0	145.151	5
	Overhead	600422	Team PCS (Overhead)	1.901.286	0	1.901.286	5

Taak-veld	Taakveld omschrijving	Product	Naam	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Progr.
	Overhead	600423	Team I&F (Overhead)	2.418.891	0	2.418.891	5
	Overhead	600424	Team Fin-JZ & Inkoop (Overhead)	2.359.008	-138.545	2.220.463	5
	Overhead	600460	Gemeentehuis Zevenbergen	2.630.097	-306.627	2.323.471	5
	Overhead	600461	Gemeenteloods Moerdijk	208.098	-5.000	203.098	5
	Overhead	600462	Risicomanagement	175.250	0	175.250	5
	Overhead	600463	Rechtsbescherming	46.500	0	46.500	5
	Overhead	600464	Administratie	10.000	-1.000	9.000	5
	Overhead	600465	Automatisering	2.155.092	0	2.155.092	5
	Overhead	600466	Informatisering	1.020.700	0	1.020.700	5
	Overhead	600467	Informatieveiligheid	25.000	0	25.000	5
	Overhead	600468	Basisinformatie	18.950	0	18.950	5
	Overhead	600469	Telecomvoorzieningen	86.050	0	86.050	5
	Overhead	600470	Archief	562.116	0	562.116	5
	Overhead	600471	Post	52.000	0	52.000	5
	Overhead	600472	Repro	158.100	-67.000	91.100	5
	Overhead	600473	Kantoorbenodigdheden	276.500	0	276.500	5
	Overhead	600474	Inkoopbureau (SIWB)	257.855	0	257.855	5
	Overhead	600475	Communicatie	118.500	0	118.500	5
	Overhead	600477	Progr. Datagedreven werken	43.000	0	43.000	5
	Overhead	600478	Uitvoering Wet Open Overheid	10.000	0	10.000	5
				18.118.536	***-608.172***	***17.510.365***	
0.5	Treasury	600500	Deelnemingen	2	-60.000	-59.998	5
	Treasury	600501	Geldlening en uitzetting tot 1 jaar	15.000	0	15.000	5
	Treasury	600502	Geldlening en uitzetting lang 1 jaar	821.000	-209.000	612.000	5
	Treasury	600503	Toerekening rente	-1.156.277	-3.376.707	-4.532.984	5
				-320.275	***-3.645.707***	***-3.965.982***	
0.61	OZB woningen	606100	Uitvoering WOZ woningen	498.912	0	498.912	5
	OZB woningen	606101	OZB woningen eigenaren	5.000	-4.649.948	-4.644.948	5
	OZB woningen	606102	Lasten hef. en inv. OZB woningen	51.477	-19.082	32.395	5
				555.389	***-4.669.030***	***-4.113.641***	
0.62	OZB niet-woningen	606200	Uitvoering WOZ niet-woningen	408.201	0	408.201	5
	OZB niet-woningen	606201	OZB niet-woningen gebruikers	10.000	-8.312.530	-8.302.530	5
	OZB niet-woningen	606202	OZB niet-woningen eigenaren	1.000	-11.572.132	-11.571.132	5
	OZB niet-woningen	606203	Lasten hef en inv OZB niet woningen	43.248	-15.612	27.636	5
				462.449	***-19.900.273***	***-19.437.824***	
0.64	Belastingen overig	606400	Reclamebelasting Zevenbergen	17.019	-34.500	-17.481	5
	Belastingen overig	606401	Reclamebelasting Klundert	0	-13.000	-13.000	5
	Belastingen overig	606402	Reclamebelasting Fijnaart	0	12.500	12.500	5
				17.019	***-35.000***	***-17.981***	

Taak-veld	Taakveld omschrijving	Product	Naam	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Progr.
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	600700	Alg uitkering uh Gem fonds	0	-73.504.336	-73.504.336	5
	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	600701	Alg uitkering uh Gem fonds.voorg.jr.	0	0	0	5
	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	600703	Integratie-uitk sociaal domein Pw	0	-2.791.426	-2.791.426	5
	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	600706	Dec.uitk.Provinciale taken VTH	0	-719.913	-719.913	5
	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	600707	Dec.uitk.Voorschoolse voorz.peuters	0	-66.156	-66.156	5
	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	600708	Dec.uitk.Armoedebestrijd.kinderen	0	-128.035	-128.035	5
	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	600711	Dec.uitk.Overige	0	-72.555	-72.555	5
				0	***-77.282.421***	***-77.282.421***	
0.8	Overige baten en lasten	600800	Onvoorziene uitgaven	10.000	0	10.000	5
	Overige baten en lasten	600801	Stelposten nog niet verd.lstn & btn	4.773.645	-990.000	3.783.645	5
				4.783.645	***-990.000***	***3.793.645***	
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	600900	Vennootschapsbelasting	25.000	0	25.000	5
	Vennootschapsbelasting (VpB)	600999	Primaire kosten taakv. 0.9	15.128	0	15.128	5
				40.128	***0***	***40.128***	
0.10	Mutaties reserves	601005	Mut. Algemene reserve (p5)	0	-20.000	-20.000	5
	Mutaties reserves	601032	Mut.res. Huisvesting onderwijs (p2)	1.519.563	-1.227.661	291.902	2
	Mutaties reserves	601034	Mut.res. Huisvesting onderwijs (p4)	30.437	-24.590	5.847	4
	Mutaties reserves	601053	Mut.res. Bovenwijks (p3)	636.000	0	636.000	3
	Mutaties reserves	601103	Mut.res. Ruimtelijke ontwikkel. (p3)	119.295	0	119.295	3
	Mutaties reserves	601134	Mut.res. Sociaal domein (p4)	0	-157.210	-157.210	4
	Mutaties reserves	601173	Mut.res. Strateg.verw.onr. goed (p3)	0	0	0	3
	Mutaties reserves	601264	Mut. res. Nieuwkomers (p4)	3.080.000	-212.420	2.867.580	4
	Mutaties reserves	601272	Reserve Vitale Centra	1.000.000	0	1.000.000	2
	Mutaties reserves	601282	Mut. res. afschr.lasten invest.(p2)	0	-526.490	-526.490	2
	Mutaties reserves	601283	Mut. res. afschr.lasten invest.(p3)	0	-19.140	-19.140	3
	Mutaties reserves	601284	Mut. res. afschr.lasten invest.(p4)	0	-87.669	-87.669	4
	Mutaties reserves	601285	Mut. res. afschr.lasten invest.(p5)	0	-97.651	-97.651	5
				6.385.295	***-2.372.831***	***4.012.464***	
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	601998	Begroting resultaat AD na bestemming	-818.230	0	-818.230	5
	Resultaat van de rekening van baten en lasten	601999	Begroting resultaat grex na bestem	1.089.592	0	1.089.592	5
				271.362	***0***	***271.362***	

Taak-veld	Taakveld omschrijving	Product	Naam	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Progr.
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	611000	Brandweerkazernes en kranen	402.868	-8.000	394.868	2
	Crisisbeheersing en brandweer	611001	Veiligheidsregio MW Brabant	2.693.835	0	2.693.835	2
	Crisisbeheersing en brandweer	611002	Fysieke veiligheid	68.000	-7.500	60.500	2
	Crisisbeheersing en brandweer	611999	Primaire kosten taakv. 1.1	95.095	-810	94.285	2
				3.259.798	***-16.310***	***3.243.488***	
1.2	Openbare orde en veiligheid	612000	Uitvoering APV bijzondere wetten	1.481.562	-39.466	1.442.096	2
	Openbare orde en veiligheid	612001	Sociale veiligheid	135.000	0	135.000	2
	Openbare orde en veiligheid	612002	Externe veiligheid	50.000	0	50.000	2
	Openbare orde en veiligheid	612003	Opsporing - ruiming explosieven	0	0	0	2
	Openbare orde en veiligheid	612004	Mainport Moerdijk Ondermijning	350.000	-350.000	0	2
	Openbare orde en veiligheid	612999	Primaire kosten taakv. 1.2	432.249	-3.680	428.569	2
				2.448.811	***-393.146***	***2.055.665***	
2.1	Verkeer en vervoer	621000	Verkeersplannen	0	0	0	2
	Verkeer en vervoer	621001	Verkeersmaatregelen	416.906	-22.500	394.406	2
	Verkeer en vervoer	621002	Verkeersveiligh.mensgerichte maatr.	64.500	-40.000	24.500	2
	Verkeer en vervoer	621003	Wegbeheer	5.424.518	-135.000	5.289.518	2
	Verkeer en vervoer	621004	Bruggen	426.043	0	426.043	2
	Verkeer en vervoer	621005	Openbare verlichting	674.937	0	674.937	2
	Verkeer en vervoer	621006	Gladheidsbestrijding	85.300	0	85.300	2
	Verkeer en vervoer	621007	Onkruidbeheersing	867.000	0	867.000	2
	Verkeer en vervoer	621008	Straatreiniging	717.000	-115.000	602.000	2
	Verkeer en vervoer	621009	Bermen	566.100	0	566.100	2
	Verkeer en vervoer	621010	projecten verkeer en vervoer	0	0	0	2
	Verkeer en vervoer	621011	Kabels en leidingen	212.195	-293.365	-81.170	2
	Verkeer en vervoer	621012	Objecten	63.000	-60.000	3.000	2
	Verkeer en vervoer	621013	Mobiliteit en verkeer	0	0	0	2
	Verkeer en vervoer	621014	waterbouwkundige objecten	500.364	0	500.364	2
	Verkeer en vervoer	621999	Primaire kosten taakv. 2.1	1.826.462	-8.524	1.817.938	2
				11.844.325	***-674.389***	***11.169.936***	
2.2	Parkeren	622000	Parkeren	100.419	-7.000	93.419	2
	Parkeren	622999	Primaire kosten taakv. 2.2	204.962	-1.148	203.814	2
				305.381	***-8.148***	***297.233***	
2.3	Recreatieve havens	623000	Haven Willemstad	215.975	-205.000	10.975	3
				215.975	***-205.000***	***10.975***	
2.4	Economische havens en waterwegen	624000	Haven Moerdijk	178.699	-26.075	152.624	3
	Economische havens en waterwegen	624999	Primaire kosten taakv. 2.4	50.600	0	50.600	3
				229.299	***-26.075***	***203.224***	
2.5	Openbaar vervoer	625000	Openbaar vervoer	15.452	0	15.452	2
	Openbaar vervoer	625999	Primaire kosten taakv. 2.5	15.128	0	15.128	2
				30.580	***0***	***30.580***	

Taak-veld	Taakveld omschrijving	Product	Naam	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Progr.
3.1	Economische ontwikkeling	631000	Economische zaken	423.397	0	423.397	3
	Economische ontwikkeling	631001	Haven-en industrieterrein Moerdijk	30.000	0	30.000	3
	Economische ontwikkeling	631999	Primaire kosten taakv. 3.1	652.576	0	652.576	3
				1.105.973	***0***	***1.105.973***	
3.2	Fysieke bedrijfsinfra-structuur	632001	Gronddepot	12.000	0	12.000	2
	Fysieke bedrijfsinfra-structuur	632003	Ontwikkeling vitale centra	52.055	0	52.055	3
				64.055	***0***	***64.055***	
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	633000	Weekmarkt Zevenbergen	28.151	-28.190	-39	3
	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	633001	Weekmarkt overigen	0	-5.000	-5.000	3
	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	633999	Primaire kosten taakv. 3.3	178.403	0	178.403	3
				206.554	***-33.190***	***173.364***	
3.4	Economische promotie	634001	Volksfeesten en evenementen	122.500	0	122.500	3
	Economische promotie	634002	Toerisme en recreatie	343.255	0	343.255	3
	Economische promotie	634003	Toeristenbelasting	14.519	-221.800	-207.281	3
	Economische promotie	634004	Kermissen	0	-26.500	-26.500	3
				480.274	***-248.300***	***231.974***	
4.2	Onderwijshuisvesting	642000	Huisvesting openb.basisonderwijs	122.858	0	122.858	2
	Onderwijshuisvesting	642001	Huisvesting bijz. basisonderwijs	1.040.946	-6.816	1.034.130	2
	Onderwijshuisvesting	642002	Huisvesting bijz. speciaal onderwijs	141.583	0	141.583	2
	Onderwijshuisvesting	642003	Huisvesting voortgezet onderwijs	469.977	0	469.977	2
	Onderwijshuisvesting	642004	Tijdelijke huisv. De Hoeksteen ZBH	175.000	0	175.000	2
	Onderwijshuisvesting	642999	Primaire kosten taakv. 4.2	66.293	0	66.293	2
				2.016.657	***-6.816***	***2.009.841***	
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	643000	Onderwijs	34.590	0	34.590	4
	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	643002	Bestrijding onderwijsachterstanden	1.034.866	-1.034.866	0	4
	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	643003	Beroeps- en volwassenonderwijs	10.000	0	10.000	4
	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	643004	Peuterspeelzaalwerk	125.000	0	125.000	4
	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	643005	Peuterspeelzaal Petteflet	14.392	-5.000	9.392	2
	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	643006	Leerlingenvervoer	1.781.907	-23.320	1.758.587	4
	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	643007	Leerplicht e.d.	263.063	-70.451	192.612	4
	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	643009	Nationaal Programma Onderwijs	0	0	0	4
	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	643999	Primaire kosten taakv. 4.3	205.606	0	205.606	4
				3.469.424	***-1.133.637***	***2.335.787***	

Taak-veld	Taakveld omschrijving	Product	Naam	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Progr.
5.1	Sportbeleid en activering	651000	Sportaangelegenheden	159.206	-22.056	137.150	4
	Sportbeleid en activering	651001	Sporten en bewegen in de buurt	784.379	-226.073	558.306	4
	Sportbeleid en activering	651999	Primaire kosten taakv. 5.1	49.531	0	49.531	4
				993.116	***-248.129***	***744.987***	
5.2	Sportaccommodaties	652000	Binnensport	152.295	0	152.295	2
	Sportaccommodaties	652001	Gymgebouw Moerdijk Margrietstraat	41.433	-5.000	36.433	2
	Sportaccommodaties	652002	Gymgebouw Willemstad	28.276	-15.000	13.276	2
	Sportaccommodaties	652003	Gymgebouw Zevenbergen Droge Mark	47.117	-28.800	18.317	2
	Sportaccommodaties	652004	Gymgebouw Langeweg De Waai	58.179	-5.000	53.179	2
	Sportaccommodaties	652005	Gymgebouw Zvb Hoek Bloemendaal	49.940	-10.000	39.940	2
	Sportaccommodaties	652006	Gymgebouw Klundert Prins Willemstr	113.605	-26.000	87.605	2
	Sportaccommodaties	652007	Gymgebouw Zevenbergen De Neerhof	82.200	-15.950	66.250	2
	Sportaccommodaties	652008	Zwembad ijsbaan de Bosselaar Zvb	129.825	0	129.825	2
	Sportaccommodaties	652009	Sportcentrum Klundert De Niervaert	730.126	0	730.126	2
	Sportaccommodaties	652010	Zwembad de Oester Fijnaart	200.000	0	200.000	2
	Sportaccommodaties	652011	Zwembad Ons Bad Willemstad	100.266	0	100.266	2
	Sportaccommodaties	652012	Gym- sportaccommodatie De Borgh ZB	80.000	0	80.000	2
	Sportaccommodaties	652020	Buitensportaccommodaties	1.563.735	-63.065	1.500.670	2
	Sportaccommodaties	652999	Primaire kosten taakv. 5.2	28.132	-158	27.974	2
				3.405.128	***-168.973***	***3.236.155***	
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	653000	Muziekeducatie	98.600	0	98.600	4
	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	653001	Kunstbeoefening en -bevordering	500.855	-22.500	478.355	4
	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	653002	Muziekkiosken	14.392	0	14.392	2
	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	653999	Primaire kosten taakv. 5.3	25.286	0	25.286	4
				639.133	***-22.500***	***616.633***	
5.4	Musea	654000	Heemkunde en musea	25.100	0	25.100	3
	Musea	654001	Vlasserij en suikermuseum Klundert	9.800	0	9.800	3
				34.900	***0***	***34.900***	
5.5	Cultureel erfgoed	655000	Rijks en gemeentelijke monumenten	191.119	-1.200	189.919	3
	Cultureel erfgoed	655001	Fort Sabina Henrica Willemstad	413.630	0	413.630	3
	Cultureel erfgoed	655002	Cultureel erfgoed algemeen	30.000	0	30.000	3
	Cultureel erfgoed	655003	Mauritshuis Willemstad	327.792	-18.000	309.792	3
	Cultureel erfgoed	655004	Fort de Hel	39.511	0	39.511	3
	Cultureel erfgoed	655999	Primaire kosten taakv. 5.5	45.480	-387	45.093	3
				1.047.533	***-19.587***	***1.027.946***	
5.6	Media	656000	Openbare bibliotheken	984.650	-36.990	947.660	4
				984.650	***-36.990***	***947.660***	

Taak-veld	Taakveld omschrijving	Product	Naam	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Progr.
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	657000	Uitvoering landschapsbeleid	127.107	0	127.107	2
	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	657001	Groenbeheer	3.120.873	-2.000	3.118.873	2
	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	657002	Watertaken	673.166	0	673.166	2
	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	657004	Speeltuinen en speelplaatsen	212.954	-2.000	210.954	2
	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	657005	Dierenverblijven en parken	25.044	0	25.044	2
	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	657999	Primaire kosten taakv. 5.7	1.327.865	-6.330	1.321.535	2
				5.487.009	***-10.330***	***5.476.679***	
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	661000	Ondersteuning vrijwilligers en infor	0	0	0	4
	Samenkracht en burgerparticipatie	661001	Gebiedsplannen	152.000	0	152.000	5
	Samenkracht en burgerparticipatie	661002	Maatschappij	1.651.056	-188.578	1.462.478	4
	Samenkracht en burgerparticipatie	661003	Jeugdaccomodaties	50.029	-23.854	26.175	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661004	De Schuur Zevenbergen	22.848	-4.650	18.198	3
	Samenkracht en burgerparticipatie	661005	Ouderenvoorzieningen	14.000	0	14.000	4
	Samenkracht en burgerparticipatie	661006	Jeugdvoorzieningen	252.177	0	252.177	4
	Samenkracht en burgerparticipatie	661007	Kinderopvang	120.000	0	120.000	4
	Samenkracht en burgerparticipatie	661008	Inspecties wet kinderopvang	100.000	0	100.000	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661009	Opvang vluchtelingen	259.020	-46.600	212.420	4
	Samenkracht en burgerparticipatie	661010	Accommodatie de Borgh	0	0	0	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661012	Uitvoering accommodatiebeleid	84.000	0	84.000	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661013	Gemeenschapshuizen	0	0	0	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661014	Vm schoolgebouw Standdaarb.	36.128	-28.700	7.428	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661015	Gemeenschapshuis Pestalozzihuis	31.884	-1.900	29.984	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661016	Gemeenschapshuis De Ankerkuil	90.480	-8.500	81.980	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661017	Gemeenschapshuis Ons Stedeke	15.323	-1.900	13.423	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661018	Gemeenschapshuis De Zevensprong	56.060	-1.800	54.260	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661019	Affuitenloods Willemstad	21.443	-32.500	-11.057	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661020	Trefpunt (vml Kristal)	301.960	-23.000	278.960	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661021	MFC De Parel Fijnaart	880.124	-220.000	660.124	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661022	MFC de Standaert Standdaarbuiten	172.212	0	172.212	2

Taak-veld	Taakveld omschrijving	Product	Naam	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Progr.
	Samenkracht en burgerparticipatie	661023	Maritiem Verenigingsgebouw	38.640	-9.300	29.340	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661024	opvang vluchteling Oekraïne	3.670.000	-6.750.000	-3.080.000	4
	Samenkracht en burgerparticipatie	661026	Opvanglocatie Schansdijk 12 ZB	0	0	0	4
	Samenkracht en burgerparticipatie	661028	Gemeenschapshuis de Blokhut	56.280	-5.100	51.180	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661030	Gem.sch.huis d'ouwe school Noordhoek	87.325	0	87.325	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661040	Wet inburgering	980.918	-922.259	58.659	4
	Samenkracht en burgerparticipatie	661996	Primaire kosten taakv. 6.1 (progr 2)	26.329	0	26.329	2
	Samenkracht en burgerparticipatie	661998	Primaire kosten taakv. 6.1 (progr 4)	1.587.167	-260	1.586.907	4
	Samenkracht en burgerparticipatie	661999	Primaire kosten taakv. 6.1 (progr 5)	422.931	0	422.931	5
				11.180.334	***-8.268.901***	***2.911.433***	
6.21	Toegang en eerstelijns-voorzieningen Wmo	662100	Algemene voorzieningen Wmo	360.714	0	360.714	4
	Toegang en eerstelijns-voorzieningen Wmo	662101	Algemene uitvoeringskosten Wmo	89.190	0	89.190	4
	Toegang en eerstelijns-voorzieningen Wmo	662102	Regionale uitvoeringskosten Wmo	79.549	0	79.549	4
				529.453	***0***	***529.453***	
6.22	Toegang en eerstelijns-voorzieningen jeugd	662201	Uitvoeringskosten jeugd regio	324.013	0	324.013	4
	Toegang en eerstelijns-voorzieningen jeugd	662202	Centrum Jeugd en Gezin	1.705.013	0	1.705.013	4
	Toegang en eerstelijns-voorzieningen jeugd	662203	Jeugd Expertteam	58.000	0	58.000	4
				2.087.026	***0***	***2.087.026***	
6.23	Toegang en eerstelijns-voorzieningen integraal	662300	Algemene voorzieningen integraal	539.515	0	539.515	4
	Toegang en eerstelijns-voorzieningen integraal	662301	Cliëntondersteuning sociaal domein	21.183	0	21.183	4
	Toegang en eerstelijns-voorzieningen integraal	662399	Primaire kosten taakv. 6.23	439.147	0	439.147	4
				999.845	***0***	***999.845***	
6.3	Inkomensregelingen	663000	Pw loonkostensubsidies	645.542	0	645.542	4
	Inkomensregelingen	663001	Pw inkomensvoorziening	9.289.271	-9.958.322	-669.051	4
	Inkomensregelingen	663002	Pw inkomensvoorz zelfstandigen	93.624	0	93.624	4
	Inkomensregelingen	663003	Pw fraudebestrijding	31.133	0	31.133	4
	Inkomensregelingen	663004	Pw overige lasten en baten	2.619.246	0	2.619.246	4
	Inkomensregelingen	663005	Armoedebeleid	200.000	0	200.000	4
	Inkomensregelingen	663006	Bijzondere bijstand	1.163.317	0	1.163.317	4
	Inkomensregelingen	663007	Kwijtschelding gem. belastingen	368.800	0	368.800	4
	Inkomensregelingen	663008	Schuldhulpverlening	257.679	-50.000	207.679	4
	Inkomensregelingen	663999	Primaire kosten taakv. 6.3	476.482	0	476.482	4
				15.145.094	***-10.008.322***	***5.136.772***	

Taak-veld	Taakveld omschrijving	Product	Naam	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Progr.
6.4	WSW en beschut werk	664000	Sociale Werkvoorziening	2.991.592	0	2.991.592	4
				2.991.592	***0***	***2.991.592***	
6.5	Arbeidsparticipatie	665000	Re-integratie	647.245	0	647.245	4
	Arbeidsparticipatie	665001	Arbeidsmigratie	18.000	0	18.000	3
	Arbeidsparticipatie	665999	Primaire kosten taakv. 6.5	109.899	0	109.899	4
				775.144	***0***	***775.144***	
6.60	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	666010	Wmo woningaanpassingen	170.000	0	170.000	4
	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	666011	Wmo hulpmiddelen	649.000	0	649.000	4
	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	666012	Gehandicapten parkeerkaarten	24.000	-14.000	10.000	4
	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	666013	Wmo collectief vervoer	677.770	0	677.770	4
	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	666014	Wmo financiële tegemoetkomingen	33.000	0	33.000	4
	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	666099	Primaire kosten taakv. 6.60	492.114	0	492.114	4
				2.045.884	***-14.000***	***2.031.884***	
6.711	Huishoudelijke hulp (Wmo)	667110	Wmo huishoudelijke hulp	3.868.000	0	3.868.000	4
	Huishoudelijke hulp (Wmo)	667111	Wmo eigen bijdrage	0	-270.000	-270.000	4
	Huishoudelijke hulp (Wmo)	667119	Primaire kosten taakv. 6.711	453.023	0	453.023	4
				4.321.023	***-270.000***	***4.051.023***	
6.712	Begeleiding (Wmo)	667120	Wmo begeleiding	2.872.000	0	2.872.000	4
	Begeleiding (Wmo)	667129	Primaire kosten taakv. 6.712	517.722	0	517.722	4
				3.389.722	***0***	***3.389.722***	
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	667510	Jeugdhulp ambulant lokaal	638.000	0	638.000	4
				638.000	***0***	***638.000***	
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	667520	Jeugdhulp ambulant regionaal	7.138.422	0	7.138.422	4
	Jeugdhulp ambulant regionaal	667529	Primaire kosten taakv. 6.752	54.929	0	54.929	4
				7.193.351	***0***	***7.193.351***	
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	667530	Jeugdhulp ambulant landelijk	350.000	0	350.000	4
				350.000	***0***	***350.000***	
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	667620	Jeugdhulp met verblijf regionaal	2.371.868	0	2.371.868	4
	Jeugdhulp met verblijf regionaal	667629	Primaire kosten taakv. 6.762	11.080	0	11.080	4
				2.382.948	***0***	***2.382.948***	
6.791	PGB Wmo	667910	PGB Wmo woningaanpassingen	3.200	0	3.200	4
	PGB Wmo	667911	PGB Wmo hulpmiddelen	65.000	0	65.000	4
	PGB Wmo	667912	PGB Wmo begeleiding	76.000	0	76.000	4
	PGB Wmo	667913	PGB Wmo huishoudelijke hulp	83.000	0	83.000	4
				227.200	***0***	***227.200***	
6.792	PGB jeugd	667920	PGB Jeugd algemeen	257.800	0	257.800	4
				257.800	***0***	***257.800***	

Taak-veld	Taakveld omschrijving	Product	Naam	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Progr.
6.811	Beschermd wonen (Wmo)	668110	Beschermd wonen Wmo	-569.000	0	-569.000	4
				-569.000	***0***	***-569.000***	
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	668120	Zorg en veiligheid	36.000	0	36.000	4
	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	668129	Primaire kosten taakv. 6.812	18.941	0	18.941	4
				54.941	***0***	***54.941***	
6.821	Jeugdbescherming	668210	Jeugdbescherming	721.256	0	721.256	4
	Jeugdbescherming	668219	Primaire kosten taakv. 6.821	28.412	0	28.412	4
				749.668	***0***	***749.668***	
6.822	Jeugdreclassering	668220	Jeugdreclassering	70.000	0	70.000	4
	Jeugdreclassering	668229	Primaire kosten taakv. 6.822	22.161	0	22.161	4
				92.161	***0***	***92.161***	
7.1	Volksgezondheid	671000	Basisgezondheidszorg	630.940	0	630.940	4
	Volksgezondheid	671001	Gemeentelijke Gezondheidszorg	348.635	-216.809	131.826	4
	Volksgezondheid	671002	Jeugdgezondheidszorg	1.226.532	0	1.226.532	4
	Volksgezondheid	671999	Primaire kosten taakv. 7.1	179.503	0	179.503	4
				2.385.610	***-216.809***	***2.168.801***	
7.2	Riolering	672000	Rioleringszorg	6.852.980	-2.679.036	4.173.944	1
	Riolering	672001	Rioleringszorg Havenbedrijf	1.787.929	0	1.787.929	1
	Riolering	672002	Rioolheffing	16.000	-7.210.795	-7.194.795	1
				8.656.909	***-9.889.831***	***-1.232.922***	
7.3	Afval	673000	Milieustraat	1.027.169	-100.000	927.169	1
	Afval	673001	Restafval	2.069.735	-29.063	2.040.672	1
	Afval	673002	GFT	793.000	0	793.000	1
	Afval	673003	Grof Huisvuil	245.000	0	245.000	1
	Afval	673006	Glas	62.000	-55.000	7.000	1
	Afval	673007	Kunststof	547.000	-215.000	332.000	1
	Afval	673008	Papier	295.000	-152.000	143.000	1
	Afval	673009	Honden	73.636	0	73.636	1
	Afval	673010	Wit en bruingoed	27.000	-24.000	3.000	1
	Afval	673011	Kleding	30.000	-48.000	-18.000	1
	Afval	673012	Reinigingsrechten en afvalst.h	10.000	-5.847.767	-5.837.767	1
				5.179.540	***-6.470.830***	***-1.291.291***	
7.4	Milieubeheer	674000	Uitvoering milieubeleid	133.168	0	133.168	1
	Milieubeheer	674001	Duurzaamheid	255.000	0	255.000	1
	Milieubeheer	674002	OMWB-Milieu	2.060.400	0	2.060.400	1
	Milieubeheer	674004	Ongediertebestrijding	21.000	0	21.000	2
	Milieubeheer	674005	projecten milieubeheer	0	0	0	1
	Milieubeheer	674006	Energie maatregelen	110.747	-110.747	0	1
	Milieubeheer	674007	klimaatakkoord uitvoering	681.165	-681.165	0	1
	Milieubeheer	674998	Primaire kosten taakv. 7.4 (progr 2)	6.345	0	6.345	2
	Milieubeheer	674999	Primaire kosten taakv. 7.4	790.097	-1.571	788.526	1
				4.057.922	***-793.483***	***3.264.439***	
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	675000	Begraafplaatsen	621.639	-51.466	570.173	2
	Begraafplaatsen en crematoria	675001	Baten begraafplaatsen	0	-139.235	-139.235	2
				621.639	***-190.701***	***430.938***	

Taak-veld	Taakveld omschrijving	Product	Naam	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Progr.
8.1	Ruimte en leefomgeving	681000	Ruimtelijke ordening	184.500	-50.000	134.500	2
	Ruimte en leefomgeving	681001	proj. RO - faciliterend grondbel.	0	0	0	2
	Ruimte en leefomgeving	681999	Primaire kosten taakv. 8.1	748.638	-147	748.491	2
				933.138	***-50.147***	***882.991***	
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	682000	Grondexploitatie	50.500	-3.365.329	-3.314.829	3
	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	682001	Grondexploitatie	7.128.423	-5.607.979	1.520.444	3
	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	682002	Grondverwerving	68.100	-51.000	17.100	3
	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	682999	Primaire kosten taakv. 8.2	477.305	0	477.305	3
				7.724.328	***-9.024.308***	***-1.299.980***	
8.3	Wonen en bouwen	683000	Omgevingsvergunning	0	-1.857.600	-1.857.600	2
	Wonen en bouwen	683001	Bouw- en woningtoezicht	1.737.926	-15.369	1.722.557	2
	Wonen en bouwen	683002	Volkshuisvesting	67.567	0	67.567	2
	Wonen en bouwen	683003	Algemeen Overige eigendommen	188.748	-108.000	80.748	2
	Wonen en bouwen	683004	Vml. Stadhuis Klundert	63.198	-50.000	13.198	2
	Wonen en bouwen	683006	Woonwagencentrum Klundert	129.198	0	129.198	2
	Wonen en bouwen	683007	Overige woningen en garages	13.605	-24.410	-10.805	2
	Wonen en bouwen	683009	Projecten wonen en bouwen	0	0	0	2
	Wonen en bouwen	683010	Moerdijkregeling	0	0	0	2
	Wonen en bouwen	683012	Project Kon. Julianastraat Fijnaart	0	0	0	2
	Wonen en bouwen	683013	Uitvoering isolatieprogramma	401.125	-401.125	0	2
	Wonen en bouwen	683999	Primaire kosten taakv. 8.3	987.452	-418	987.034	2
				3.588.819	***-2.456.922***	***1.131.897***	
			Totaal	**161.377.385**	**-161.377.385**	**0**	

Geprognostiseerde balans

Meerjarenbegroting 2025-2028

MOERDIJK

Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Geprognotiseerde begin- en eindbalans

Conform het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) dient in de begroting tenminste een begin- en eindbalans van het begrotingsjaar opgenomen te worden. Datzelfde geld voor de meerjarenraming. In onderstaande tabel is de balans over de jaren 2023 t/m 2028 opgenomen.

Activa	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Immateriële vaste activa	224.000	573.000	931.080	1.298.762	1.676.286	2.063.899
Materiële vaste activa	126.760.000	147.201.272	173.163.426	192.714.780	215.700.864	237.193.190
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	237.000	237.000	237.000	237.000	237.000	237.000
Financiële vaste activa: Overige leningen	15.007.000	15.607.000	15.707.000	15.807.000	15.907.000	16.007.000
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	615.000	0	0	0	0	0 +
Totaal Vaste Activa	**142.843.000**	**163.618.272**	**190.038.506**	**210.057.542**	**233.521.150**	**255.501.089**
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	8.835.000	9.843.247	12.830.074	16.167.711	14.378.832	10.247.866
Verlies voorziening grondexploitatie	-10.677.000	-11.382.785	-8.772.751	-8.772.804	-8.772.803	0
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	2.636.000	2.000.000	1.800.000	1.600.000	1.400.000	1.200.000
Uitzettingen <1 jaar	39.999.000	15.000.000	15.000.000	15.000.000	15.000.000	15.000.000
Liquide middelen	408.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Overlopende activa	3.567.000	9.157.116	538.590	3.000.000	3.000.000	3.000.000 +
Totaal Vlottende Activa	**44.768.000**	**24.717.578**	**21.495.913**	**27.094.907**	**25.106.029**	**29.547.866**
Totaal Activa	187.611.000	188.335.849	211.534.419	237.152.448	258.627.179	285.048.955

Passiva	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Eigen vermogen	87.082.000	89.878.403	93.647.899	92.967.405	97.933.935	101.529.407
- Algemene reserve	30.394.000	32.184.000	32.164.000	32.164.000	32.164.000	32.164.000
- Bestemmingsreserve	53.227.000	57.179.246	61.211.710	64.879.586	67.495.112	69.840.456
- Resultaat	3.461.000	515.157	272.189	-4.076.181	-1.725.177	-475.049
Voorzieningen	37.428.000	36.357.446	36.336.520	38.174.591	39.731.966	41.980.017
Vaste schuld	17.075.000	16.400.000	35.850.000	54.600.000	68.350.000	87.100.000 +
Totaal Vaste Passiva	**141.585.000**	**142.635.849**	**165.834.419**	**185.741.996**	**206.015.901**	**230.609.424**
Vlottende schuld	11.590.000	10.700.000	10.700.000	10.700.000	10.700.000	10.700.000
Overlopende passiva	34.436.000	35.000.000	35.000.000	40.710.452	41.911.278	43.739.531 +
Totaal Vlottende Passiva	**46.026.000**	**45.700.000**	**45.700.000**	**51.410.452**	**52.611.278**	**54.439.531**
Totaal Passiva	187.611.000	188.335.849	211.534.419	237.152.448	258.627.179	285.048.955

De geprognosticeerde balans geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van vooral de investeringen in vaste activa, de ontwikkeling van de voorraad gronden (bouwgrond in exploitatie), de toename of aanwending van de reserves (het eigen vermogen), het verloop van de voorzieningen, het verloop van de schulden en de financieringsbehoefte (behoefte aan leningen).

Hieronder een korte toelichting op de balans.

Vaste activa
De boekwaarde van de materiële vaste activa laat een stijging van waarde zien in de komende jaren. Dit komt door de grote investeringen die vertaald zijn naar investeringsprognoses. De boekwaarde bestaat uit de lopende investeringen, waarop reeds wordt afgeschreven, investeringen, de vervangingsinvesteringen en de afschrijvingslasten. De financiële vaste activa neemt in de komende jaren geleidelijk toe i.v.m. de leningen die (naar verwachting) worden verstrekt in het kader van verduurzaming en startersleningen.

Vlottende activa
De voorraden worden met name gevormd door de bouwgronden in exploitatie en de voorziening die hier in mindering wordt gebracht. Het gereed product bestaat uit de aangekochte en verkochte panden van de Moerdijkregeling.
De uitzettingen lopen in het jaar 2024 terug ten opzichte van 2023. De uitzettingen bestaan o.a. uit de Rijks middelen in Schatkistbankieren. Deze middelen worden in de komende jaren ingezet om de investeringen van de materiële vaste activa te kunnen betalen.

Vaste passiva
Het eigenvermogen van de gemeente wordt gevormd door de reserves, die is onderverdeeld in de algemene- en bestemmingsreserves. De omvang van de reserves loopt gedurende de jaren op. De stand van de voorzieningen laat hetzelfde beeld zien, echter de stijging bij de voorzieningen is minder dan bij de reserves. De vaste schulden nemen in de komende jaren toe. Dit betekent dat er de komende jaren geld geleend gaat worden door o.a. de investeringsprognoses bij de materiële vaste activa.

Vlottende passiva
Voor de vlottende passiva geldt hetzelfde als voor de overige vlottende activa. Ook hier geldt dat de verwachte balanswaarde alleen worden ontleend aan ervaringscijfers van de afgelopen jaren en is er een post opgenomen om de balans sluitend te maken.

Overzicht structurele reservemutaties

Meerjarenbegroting 2025-2028

MOERDIJK

Overzicht structurele reservemutaties

Progr.	Omschrijving reserve	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Toelichting
	Toevoegingen:					
2	Reserve huisvesting onderwijs	1.519.563	1.518.500	1.550.000	1.550.000	Storting jaarlijks normbedrag
4	Reserve huisvesting onderwijs	30.437	31.500			Storting jaarlijks normbedrag
	Totaal toevoegingen	**1.550.000**	**1.550.000**	**1.550.000**	**1.550.000**	
	Onttrekkingen:					
2	Reserve huisvesting onderwijs	-1.227.661	-1.155.027	-1.265.851	-1.224.393	Dekking jaarl.kapitaallasten
2	Reserve afschrijvingslasten investeringen	-526.490	-599.215	-774.715	-774.715	Dekking afschrijvingslasten
3	Reserve afschrijvingslasten investeringen	-19.140	-19.140	-217.888	-217.888	Dekking afschrijvingslasten
4	Reserve huisvesting onderwijs	-24.590	-23.960	-	-	Dekking jaarl.kapitaallasten
4	Reserve afschrijvingslasten investeringen	-87.669	-87.669	-87.669	-87.669	Dekking afschrijvingslasten
5	Reserve afschrijvingslasten investeringen	-97.651	-97.651	-97.651	-97.651	Dekking afschrijvingslasten
	Totaal onttrekkingen	**-1.983.201**	**-1.982.662**	**-2.443.774**	**-2.402.316**	
	Saldo	**-433.201**	**-432.662**	**-893.774**	**-852.316**	

De incidentele reservemutaties zijn opgenomen in het Overzicht van incidentele lasten en baten.